

1 § Val till Valprövningsnämnden

Talmannen meddelade att till kammaren hade inkommit protokoll från valberedningen avseende val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden.

Vidare hade överlämnats gemensamma listor för val av sex ledamöter och sex suppleanter i Valprövningsnämnden. En promemoria med föreslagna namn hade delats ut till kammarens ledamöter.

Företogs val av sex ledamöter och sex suppleanter i Valprövningsnämnden.

Sedan den gemensamma listan godkänts av kammaren befanns följande personer, för tiden till dess nytt val till nämnden skulle äga rum, valda till

ledamöter i Valprövningsnämnden

Ola Sundell, f.d. riksdagsledamot

Pia Nilsson (S)

Marianne Kierkemann, f.d. riksdagsledamot

Björn von Sydow (S)

Martin Andreasson, f.d. riksdagsledamot

Helene Petersson i Stockaryd (S)

suppleanter i Valprövningsnämnden

Ulf Grape, f.d. riksdagsledamot

Caroline Helmersson Olsson (S)

Kerstin Lundgren (C)

Ola Nilsson, organisationschef

Tommy Bernevång Forsberg, kommunpolitisk sekreterare

Leif Pettersson (S)

Företogs val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden.

Enligt ett enhälligt förslag av valberedningen valdes, för tiden till dess nytt val skulle äga rum, till

ordförande i Valprövningsnämnden
justitierådet Marianne Eliason

ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden
justitierådet Per Virdesten

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 31 mars.

3 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Lars Elinderson* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i kulturutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Ann Arleklo* (S) ansökt om ledighet under tiden den 6 april–6 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Christin Hagberg* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för Ann Arleklo.

5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2010/11:299

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:299 Konsekvenser för Sveriges ekonomi vid fler sjukdagar

av Elin Lundgren (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 april 2011.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 4 april 2011
Socialdepartementet
Maria Larsson (KD)
Enligt uppdrag
Marianne Jenryd
Expeditionschef

Prot. 2010/11:83
6 april

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2010/11:118 till finansutskottet

Motioner
2010/11:A10, A11 och A9 till arbetsmarknadsutskottet

EU-dokument
KOM(2011)142 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 27 maj*.
KOM(2011)126 och 127 till civilutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 31 maj*.

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU7
Näringsutskottets betänkanden 2010/11:NU8 och NU13
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2010/11:AU5
Trafikutskottets betänkanden 2010/11:TU13 och TU16

8 § Ändringar i skuldsaneringslagen m.m.

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU9
Ändringar i skuldsaneringslagen m.m. (prop. 2010/11:31).

*Ändringar i
skuldsaneringslagen
m.m.*

Anf. 1 HANNAH BERGSTEDT (S):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till punkterna 1, 2 och 4 i utskottets betänkande och avslag på reservationerna i dem. Jag yrkar också bifall till reservation nr 2 i punkt 3.

I höstas landade regeringens proposition *Bättre möjlighet till skuldsanering* på civilutskottets bord. Propositionen innehåller två förslag som Socialdemokraterna ställer sig bakom. Det gäller möjligheten för företagare som är aktiva att fortsätta bedriva företag och få skuldsanering samt

förslaget om att skuldernas ålder inte särskilt ska beaktas när man tittar på möjligheten till skuldsanering. Det är mycket bra eftersom det är viktigt att man snabbt får möjlighet till skuldsanering – ju snabbare desto bättre.

Här tar dock hyllningskören slut eftersom det inte finns något mer att hylla. Möjligheten till skuldsanering blir inte så mycket bättre med regeringens förslag. Förslagen är för få. Av den utredning som tog fram förslag bidde det knappt en tumme. I höstas kom det en dom i Högsta domstolen som gör att de förslag som regeringen lägger fram riskerar att bli i princip verkningslösa. Domen fastställde att den som ska kunna komma i fråga för skuldsanering inte ska kunna betala sina skulder på 15 år i stället för den praxis som har gällt hittills. Det skulle innebära att färre får möjlighet till skuldsanering. På vilket sätt är det bättre? Propositionens namn blir ett hån mot alla dem som behöver skuldsanering.

De flesta svenskar är skuldsatta. Vi har lån på hus, bilar och studier. Vi uppmantras att ta lån eftersom konsumtionssamhället bygger på det, men det är skillnad på att vara skuldsatt och att vara överskuldsatt.

Att låna är alltid att ta en risk. Vi förväntas kalkylera med vad vår ekonomi ska tillåta att vi lånar. Det är rimligt. De allra flesta klarar av det.

Vilka är det då som behöver skuldsanering? Överskuldsättning får förmodligen många att tänka på TV3:s *Lyxfällan*. Det handlar om överkonsumtion av lyxprylar och slarv med ekonomin som går att rätta till med försäljning och nya rutiner. Så ser inte verkligheten ut. De allra flesta som är i behov av skuldsanering är människor som inte kan betala sina skulder på många år och som råkat ut för livet. Det är sådant som kan drabba oss alla som arbetslöshet, sjukdom, skilsmässa eller dödsfall.

Jag har sedan i höstas blivit kontaktad av många människor som blottat sig och trots skam och skuldkänslor velat delge sin historia för att berätta att de är helt vanliga människor som vill göra sitt allra bästa för att göra rätt för sig.

Låt mig ge några exempel:

Huset var för dyrt, men båda hade arbete. Det skulle ge oss mindre restid till jobbet och mer tid för familj och barn. Det vi inte kalkylerade med var att Anders skulle få cancer. På mindre än tre månader stod jag ensam med två barn och ett deltidsjobb. Jag hade inte råd. Huset fick säljas till underpris och jag stod ensam kvar med skulderna.

Så skriver Karin som önskar att hennes ansträngningar till fler arbetstimmar skulle märkas åtminstone lite i lönekuvertet. För henne har varje krona betydelse.

Ett fåtal människor kalkylerar med sådana här situationer eller har en buffert för det. Vi socialdemokrater efterlyser en översyn av utsökningsbalken. Redan för ett år sedan inkom Kronofogdemyndigheten till regeringen med förslag om förenklad löneutmätning. Dagens system med löneutmätning har flera nackdelar. I dag finns inga incitament för den som är överskuldsatt att öka sina inkomster. Vi vill att regeringen ska återkomma med förslag som gör att det lönar sig att arbeta även för den som har skulder. Inte ens det vill regeringen göra. Vad händer med att det ska löna sig att arbeta?

Mia blev sjuk av sitt jobb och började plugga på högskola. Hennes sambo jobbade. Med två barn var det lite tufft, men det gick att få ihop.

En dag kom hennes sambo hem och berättade att han hade träffat en annan. Livet briserade. Mia klarade inte av sina studier, och hennes sjukdom blev värre. Hon klarade faktiskt inte av livet alls. Studieskulden växte. Varannan vecka har hon barnen. Då kan de inte göra läxorna eftersom Mia inte har tillgång till dator. Barnen kan inte delta i sina fritidsaktiviteter eftersom Mia saknar bil, och där hon bor finns det ingen kollektivtrafik.

Kronofogden räknar med att 400 000–600 000 personer i Sverige är överskuldssatta. Hur många barn som lever i överskuldssatta familjer är oklart liksom hur många barn som lever i hushåll som genomgår skuldsanering. Vi har alldeles för dåliga kunskaper om hur överskuldssättning drabbar barnen och om det utanförskap det innebär. Det krävs inte alltför mycket kunskap om livet för att förstå vad detta kan innebära. Det är barn som till syvende och sist inte får samma möjligheter som andra att växa och utvecklas. Barn väljer inte sina föräldrar.

Vad hände med talet om att minska utanförskapet? Detta om något handlar om att minska utanförskap. I vårt förslag lyfter vi särskilt fram behovet av en översyn av barns och ungas situation i överskuldssatta familjer. Fattigdom är nämligen något som riskerar att gå i arv.

Hans skriver så här: Jag startade ett litet företag. Under uppbyggnadskedet tog jag lån med vårt hus som säkerhet. När 90-talskrisen kom fick banken kalla fötter och sade upp lånet vilket slutade med att huset såldes på exekutiv auktion. Efter försäljningen stod jag kvar med skulder på nära 600 000 kr.

Eller slutade och slutade: 20 år senare kämpar Hans fortfarande med sina skulder. Han avslutar sitt brev: Jag är i dag 63 år och har några år kvar i arbetslivet. Men om min situation inte förändras orkar jag helt enkelt inte längre.

Med det förslag som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har lagt fram skulle fler få möjlighet att komma tillbaka till ett liv där det lönar sig att arbeta eller där det rentutav lönar sig att leva. Många överskuldssatta mår nämligen så dåligt att de hotar med att ta sitt liv och andra gör det också. Antalet fall som kronofogdemyndigheterna hanterar där människor hotar eller verkställer hot att ta sitt liv har ökat.

Ohälsan bland dem som lever på obestånd är betydande. Det gäller framför allt stressrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa. Dödligheten är 30 gånger större hos den som är skuldssatt. Det leder givetvis till ett enormt personligt lidande, men det drabbar också familjen och får så klart samhällsekonomiska konsekvenser.

Vad får skuldsaneringen för effekter? Vad handlar det om? Ska människor inte ta ansvar? Har man skaffat sig en skuld får man lov att betala. Det är självklart. Men när lagen kom till var det redan då uttalat att den skulle ha en rehabiliterande effekt och hjälpa människor tillbaka. Det är just vad det handlar om. Ju fortare människor kan komma tillbaka desto bättre.

I dag är det inte ovanligt att den som söker skuldsanering har levt med sina skulder under en lång tid. Det är lönsamt för både individen och samhället att människor kommer tillbaka så snabbt som möjligt. Därför föreslår vi att skulderna betalas av på tre år i stället för fem år.

Vilka tjänar på skuldsanering? Att det hjälper dem som är överskuldssatta är det ingen tvekan om. Det bör också understrykas att betalnings-

morale bland dem som får skuldsanering är hög. Hela 95 procent av dem som får skuldsanering klarar sin skuldsanering.

Överskudsättningen bedöms leda till kostnader för sjukvård och produktionsbortfall som beräknas kosta samhället 30–50 miljarder kronor per år. Vi hör ofta regeringen skryta med att den styr ett land som är bäst på de finansiella finanserna. Men ändå vägrar man att ställa sig bakom ett förslag som handlar om att hjälpa de mest utsatta i samhället och ge dem chansen att komma tillbaka.

Det skulle löna sig även för samhället att hjälpa fler. Det förtjänar också att påpekas att många gånger får även den som är långivare bättre möjlighet att få tillbaka en del av skulden om människor får möjlighet till skuldsanering.

Herr talman! Jag har själv bekanta som fått hjälp med skuldsanering och sett vad det i praktiken betyder. Jag har sett hur hälsan blir bättre och bättre och orken att ta vid i de studier som slutades. Det handlar om att få ett nytt jobb och självförtroendet som växte. I dag har Mia börjat fundera på om hon kanske till och med är värd lite kärlek. Till sommaren drömmer hon om att kunna ta med barnen på sin första semester. Det är förvisso en tältsemester, men det är ändå en semester.

Det finns många budget- och skuldsanerare ute i landet. Många av dem som jag träffat har berättat historia efter historia om människor som får möjlighet att vara med och skapa sig nya möjligheter i sitt liv. För oss socialdemokrater handlar det om att göra det möjligt för människor att ta ansvar och komma tillbaka till ett värdigt liv. Skuldsanering är en rehabilitering som fungerar väl.

Det är både rationellt och ekonomiskt att sätta människan först, och det är också solidariskt. Låt oss därför ställa oss bakom det förslag som i praktiken kommer att ge bättre möjlighet till skuldsanering.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Gunnarsson (S).

Anf. 2 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att framhålla att det finns många människor som av olika anledningar som sjukdom, ålder eller andra skäl många gånger oförskyllt hamnar i stora svårigheter på grund av en dignande skuldbörda. Regeringens proposition, som avser ändringar i skuldsaneringslagen, syftar till att göra det lättare för alla att få skuldsanering.

I propositionen föreslår regeringen att möjligheten att bevilja skuldsanering för näringsidkare utökas så att även om näringsidkaren bedriver en verksamhet som är av mer än ringa omfattning ska han eller hon inte hindras från att få skuldsanering. Det föreslås också att skuldernas ålder inte längre ska beaktas särskilt vid bedömningen om det är skäligt att bevilja skuldsanering. Även i fall då merparten av skulderna är relativt nya ska skuldsanering kunna beviljas om detta i övrigt är motiverat. Just detta gäller alla som söker skuldsanering.

Det viktiga i propositionen är dock att förutsättningarna förbättras för att fortsätta att bedriva näringsverksamhet eller att starta om efter ekonomiska svårigheter. Det som många gånger har varit ett problem för många speciellt mindre företagare är att de måste gå i personlig borgen

för skulder som uppkommer i näringsverksamheten. Det har medfört att många människor har hamnat i svårigheter. Utöver det föreslås det att förutsättningarna att gallra uppgifter i samband med kreditupplysningsverksamhet blir desamma för fysiska personer som bedriver näringsverksamhet som för andra fysiska personer.

Herr talman! Jag vill redan nu framhålla att jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet såvitt avser punkterna 1 och 3. Det innebär att jag står bakom det som regeringen anför i propositionen, och när det gäller reservationerna 2 och 4 står jag bakom innehållet.

Herr talman! Jag ska först säga något ytterligare om skuldsanering i allmänhet och därefter ska jag särskilt beröra insolvensprognosen vid skuldsanering och frågan om överskuldsättning.

Möjligheten till skuldsanering i Sverige infördes genom 1994 års skuldsaneringslag. Den lagen ersattes den 1 januari 2007 av den nuvarande skuldsaneringslagen. Skuldsanering innebär en möjlighet för fysiska personer att under vissa förutsättningar befrias från en övermäktig skuldbörda genom att helt eller delvis befrias från betalningsansvaret för de skulder som omfattas av skuldsaneringen.

Nuvarande förutsättningar för skuldsanering är att gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid och det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden att skuldsanering beviljas honom eller henne. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas skuldernas ålder, omständigheterna vid deras tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och det sätt på vilken gäldenären har medverkat i handläggningen av ärendet om skuldsanering.

Särskilda begränsningar gäller för näringsidkare. En näringsidkare får beviljas skuldsanering endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till verksamhetens ringa omfattning och enkla beskaffenhet. Begränsningen till verksamhet av ringa omfattning innebär att endast företagare som har sin huvudsakliga försörjning genom inkomst från annat håll än från företaget kommer i fråga för skuldsanering.

Jag anser att det är positivt att regeringen har lagt fram de nu aktuella förslagen om ändringar i skuldsaneringslagen för att göra det lättare för alla att få skuldsanering. De har också som viktig utgångspunkt att förbättra förutsättningarna för näringsidkare att fortsätta att bedriva näringsverksamhet eller starta om efter ekonomiska svårigheter.

Herr talman! När det gäller insolvensprognosen vid skuldsanering vill jag säga följande. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser i en följdmotion att skuldsanering ska kunna komma i fråga om gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon kan antas sakna förmåga att betala sina skulder ”de närmaste åren”. Vi har här alldeles nyss fått höra att det handlar om tre år.

Insolvensutredningen har som en parentes i den här delen nämnt en tidsperiod på upp till fem år. Detta ska ställas mot den nu gällande lagstiftningen som slår fast att skuldsanering får, under vissa förutsättningar, beviljas en gäldenär som är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid.

Detta är ett tillstånd som kallas kvalificerad insolvens och som mer konkret innebär att betalningsoförmågan ska antas vara om inte permanent så i varje fall bestående under en längre tid.

Det ska i princip inte gå att se att insolvensen någonsin kommer att upphöra. Samtidigt är det viktigt att framhålla att en nettoskuldbörda som inte uppgår till mer än ett par hundra tusen kronor för en person med fast och regelbunden inkomst enligt tidigare förarbeten normalt har ansetts vara för liten för att skuldsanering ska kunna komma i fråga.

Med hänsyn till det ingrepp i den civilrättsliga avtalsrelationen i varje enskilt fall som en skuldsanering innebär bör skuldsanering reserveras för de fall då någon har avsevärda skuldproblem.

Skulle Insolvensutredningens förslag genomföras ökar risken för att ingångna förpliktelser inte fullföljs. Enligt Kronofogdemyndighetens beräkningar riskerar antalet ansökningar om skuldsanering att flerfaldigas. Även de som enligt gällande ordning inte omfattas av regelverket skulle kunna beviljas skuldsanering i mycket större omfattning.

Risken finns att ett sådant förfaringsätt negativt kan påverka den allmänna betalningsmoralen. Om betalningsmoralen i samhället sjunker är det många som kan råka illa ut både direkt och indirekt. Är det för lätt att undgå betalningsansvar för sina skulder ökar också risken för kreditgivarna. Det kan då bli svårare att låna för personer med osäkra förhållanden, alldeles oavsett om personerna är ytterligt noggranna med att fullfölja ingångna förpliktelser.

I det här sammanhanget bör det påpekas att förutsättningarna för att få skuldsanering ändrades så sent som 2007. Att det så kallade egenförsoket då togs bort ledde på kort tid till en fördubbling av antalet ansökningar om skuldsanering. Det är lämpligt att effekterna av den ändringen kan överblickas innan förutsättningarna ändras ytterligare. Enligt Kronofogdemyndigheten har allt fler ansökningar beviljats de senaste åren i och med att myndigheten i större utsträckning gjort en totalbedömning av gäldenärens förhållanden.

Jag delar regeringens bedömning att bestämmelsen om insolvensprognosen bör hållas oförändrad. Därmed bör utredningens förslag i den delen inte genomföras.

Herr talman! Här bör också nämnas det tidigare nämnda avgörandet från Högsta domstolen som prövat om en gäldenär uppfyllt kravet på kvalificerad insolvens enligt skuldsaneringslagen.

I det aktuella fallet hade en gäldenär beviljats skuldsanering av Kronofogdemyndigheten. Skulderna som omfattades av skuldsaneringen uppgick till 347 284 kronor och avsåg obetalda studielån, banklån och kontokrediter samt skulder för övrig konsumtion. Betalningsplanen som fogades till beslutet om skuldsanering innebar att gäldenären – detta är viktigt – *under fem år* skulle betala ca 88 procent av skuldbeloppen, totalt 304 679 kronor, genom att erlægga månadsbetalningar om drygt 5 000 kronor till de borgenärer som angavs i planen.

Efter att beslutet överklagats till tingsrätten och därefter till hovrätten kom Högsta domstolen slutligen att pröva den aktuella frågan om skuldsanering.

Enligt Högsta domstolen var gäldenärens betalningsutrymme så pass stort att det ”inte torde vara omöjligt för henne att vara skuldfri på åtminstone 15 års sikt”. Mot den bakgrunden ansåg Högsta domstolen att

det inte var möjligt att säga att hon skulle sakna förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid. Gälldenären kunde därför inte anses uppfylla kravet på kvalificerad insolvens.

Antalet personer som under de senaste åren beviljats skuldsanering har ökat väsentligt. En anledning är det så kallade egenförsöket som slopades den 1 januari 2007. Ytterligare lättnader införs nu genom att det ska vara möjligt att få skuldsanering omedelbart efter det att man blivit överskuldssatt. Detta väntas också leda till att fler får skuldsanering.

Det har gjorts bedömningar som påvisar att ännu fler skulle kunna beviljas skuldsanering om de bara ansökte om det. Det finns en stor grupp gälldenärer som är så skuldsatta som krävs enligt lagen och som skulle kunna få skuldsanering men som inte ansöker om det. Man bör i första hand försöka nå dessa gälldenärer genom bättre informationsinsatser och rådgivning.

När det gäller själva förutsättningarna för att få skuldsanering bör i alla fall principen vara att en persons skulder ska skrivas av bara i de fall då skulderna inte kan bli betalda samt att borgenärerna därmed inte ska drabbas av någon reell förlust. Så är det ju. Kan man inte betala och det är prognosen blir det inte någon betalning någon gång. Här drabbas borgenärerna inte av någon reell förlust.

Långgivare och leverantörer ska inte behöva avstå från att få betalt när en person faktiskt bedöms kunna betala – om än efter en lång tid. Det är alltså för tidigt att närmare bedöma vilka konsekvenser Högsta domstolens avgörande kommer att få för rättspraxis eftersom domstolen bedömer omständigheterna i enskilda fall. Så har skett också i det här fallet. Det innebär att man måste sätta in uttalandet från Högsta domstolen i sitt sammanhang.

Efter att regeringen beslutade om propositionen fattade Högsta domstolen beslut i fråga om det här aktuella avgörandet. Vi anser därför att det är för tidigt att bedöma konsekvenserna, som jag nyss nämnde.

Men det finns skäl för regeringen att analysera rättsläget beträffande tillämpningen av insolvensprognosen och återkomma till riksdagen med besked i frågan om huruvida Högsta domstolens beslut föranleder andra slutsatser än de som regeringen drar i propositionen och som jag här redogjort för. Vi förutsätter att detta kommer att ske utan att det behövs ett formellt tillkännagivande från riksdagen.

Slutligen ska jag säga några ord om överskuldssättningen som sådan. Jag har inte någon annan uppfattning än vad som framgår av de aktuella motionerna när det gäller vikten av att vidta åtgärder mot överskuldssättning. Regeringen bedriver ett aktivt arbete med frågorna.

Vi kan konstatera att både kommunerna och Konsumentverket har förstärkts med ytterligare resurser som använts till ökade insatser från de kommunala budget- och skuldrådgivarnas sida.

I likhet med regeringen anser vi att det här bör kunna bidra till att fler gälldenärer fångas upp och får vägledning, till exempel när det gäller möjligheten till skuldsanering.

Det finns ytterligare pågående arbete och ett flertal åtgärder som skulle kunna nämnas. Kronofogdemyndighetens rapport *Förenklad löneutmätning* innehåller förslag till åtgärder som ska sätta mindre press på gälldenärerna och som innebär en motivation för minskad skuldsättning och schabloniserade beräkningar – att man får behålla en del av sina

löneökningar. Avsikten är att det under år 2011 ska komma en proposition till riksdagen angående detta.

I detta anförande instämde Maria Abrahamsson och Thomas Finnborg (båda M).

Anf. 3 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! Enligt OECD är Sverige det land som har de strängaste reglerna om återbetalning. En mycket tung börda ligger på låntagaren. Redan i dag är det väldigt tufft när det gäller att få möjlighet till skuldsanering.

Anti Avsan hänvisar i sitt anförande till förändringar som gjordes 2007 då egenförsöket – att den som är skuldsatt själv ska komma överens med den som han eller hon är skyldig pengar – togs bort. Det här har gjort att fler kanske orkat ta sig till en skuldsanerare för att få hjälp.

Ja, antalet som ansökt om skuldsanering har ökat. Det gör dock inte att fler får rätt till skuldsanering. Det är helt enkelt att blanda äpplen och päron.

När det gäller domen som kom i höstas och som regeringen och reservanterna säger sig vilja invänta resultat av säger jag: Man behöver inte vänta. Det är bara att plocka upp telefonen och ringa någon av de budget- och skuldrådgivare som jobbar ute i landet. De kan berätta att man redan i dag hänvisar till domen när man fattar beslut hos Kronofogdemyndigheten om vilka som ska komma i fråga för skuldsanering. Antalet avslag har ökat med 10 procent efter att domen kom i Högsta domstolen.

Anti Avsan säger sig vara rädd att fler ska få möjlighet att få skuldsanering. Jag trodde faktiskt att det var det som var propositionens poäng – att fler skulle få möjlighet att komma tillbaka till ett liv och bidra till samhället.

Anf. 4 ANTI AVSAN (M) replik:

Herr talman! Man måste sätta skuldsaneringslagen i ett sammanhang. Skälet till att skuldsaneringslagen tillkom 1994 var förmodligen en effekt av kriserna på 80- och 90-talen, då kreditgivningen var ganska lättvindig. Det var väldigt lätt att få lån utan att man hade den betalningsförmåga som behövdes. Vi kunde se ett stort antal mål i domstolarna som en följd av kriserna under 80- och 90-talen där människor krävdes på betalning och där den kreditprövning som skulle göras inte hade gjorts.

När det gäller kreditprövningen har vi nyligen antagit en ny lagstiftning här i riksdagen som syftar till att kreditpröva även sms-lån och mindre skulder. Det har skärpts högst väsentligt när det gäller kreditprövningen. För många människor som i dag lever i överskuldsättning – och jag kan hålla med om att jag har sett många fall av orkeslöshet – beror det på att de skuldsatt sig för länge sedan. De har en skuldbörda de aldrig har blivit kvitt.

Det viktiga om vi vill hjälpa människor som är i en svår situation är att inte ta bort incitament för människor att göra rätt för sig. Om man nu inte är drabbad på grund av sjukdom, ålder eller andra olyckliga omständigheter är det nämligen så att man har med sig att man kan bli av med sina skulder väldigt lätt. Hur är det med studieskulder, som ska betalas av under ganska lång tid? Det blir naturligtvis problem om man alltid kan

räkna med att bli av med sina skulder på tre år. Då spelar det inte så stor roll. Det fordrar alltså ett visst ansvar från enskilda när de ingår avtal.

Prot. 2010/11:83
6 april

Anf. 5 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! I dagsläget, när andelen som lånar till större delen av sin inkomst ökar, när fler tar lån av sin disponibla inkomst och när bostadspriser ökar och räntor stiger skuldsätter sig fler människor alltmer. Vi har tidigare i kammaren debatterat risken för en kommande bostadsbubbla.

Kronofogdemyndigheten beräknar i dag att 400 000 människor är i behov av skuldsanering. Det är människor som till större delen faktiskt har råkat ut för livet – arbetslöshet, sjukdom, skilsmässa eller dödsfall i familjen. De allra flesta har inte lyxkonsumerat. Målet för samhället måste väl ändå vara att hjälpa dessa människor tillbaka. Det är faktiskt lönsamt att se till att dessa människor kommer tillbaka till ett liv där de kan vara med och bidra.

Jag skulle vilja säga att det i grund och botten handlar om en skillnad i människosyn. Människor vill nämligen göra rätt för sig. Det visar inte minst en rapport som Kronofogdemyndigheten själv har lagt fram och som heter just *Alla vill göra rätt för sig*. Jag tycker att det vore förnämligt att höra Anti Avsan förklara hur han ser på människor och sin människosyn när det handlar om överskuldsatta.

Där ute finns nämligen människor som behöver vår hjälp och vårt stöd för att komma tillbaka till samhället. Det handlar inte om att smita undan, för människor vill faktiskt göra rätt för sig.

Anf. 6 ANTI AVSAN (M) replik:

Herr talman! Man kan inte generalisera, men man måste titta på frågorna i ett samhällsperspektiv. Det är klart att det fordras en balanspunkt när det gäller betalningsmoral och möjligheten att bli fri från skulder.

Naturligtvis handlar det om att få människor på banan igen, och det är ganska tydligt i detta fall – också med koppling till arbetslinjen och alla dessa småföretagare som har tvingats gå i personlig borgen och många gånger aldrig kan komma tillbaka men kanske är duktiga entreprenörer. Det gäller människor med vanliga arbeten också. Det är ingen skillnad i människosyn, utan det kanske är fråga om att man inte bestämmer sig på förhand och säger vad som är rätt eller fel utan försöker väga samman alla olika aspekter som finns på detta.

Apropå Hannah Bergstedts tidigare replik angående vad som har sagts från budget- och skuldrådgivarnas sida när det gäller insolvensprognosen är min uppfattning att vi inte kan dra så långtgående slutsatser att det alltid ska vara 15 år. En domstol skapar rättspraxis, och enskilda fall bedöms utifrån dessa förutsättningar.

En grundförutsättning är fortfarande att man inte har en skuldbörda på mer än ett par hundra tusen kronor och en inkomst, om man inte är sjuk, om man över huvud taget ska komma i fråga för skuldsanering. Det fall som Högsta domstolen avgjorde var väldigt nära där. Nu beviljade Kronofogdemyndigheten skuldsanering i detta fall.

Antalet människor som har fått skuldsanering har ökat, därför att Kronofogdemyndigheten har tillämpat regelverket på ett mer nyanserat sätt genom att göra en totalbedömning. Det är vad det handlar om: Människor som faktiskt kan komma tillbaka och bidra ska naturligtvis få

Ändringar i
skuldsaneringslagen
m.m.

möjlighet att göra det, men det måste också finnas incitament så att man är medveten om att man ska fullgöra sina förpliktelser i samhället.

Anf. 7 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Civilutskottets betänkande nr 9 handlar alltså om skuldsaneringslagen. Efter Hannah Bergstedts anförande finns det egentligen inte särskilt mycket att tillägga.

Jag tänkte i likhet med Hannah börja med att bena ut yrkandena, eftersom vi tidigare har haft lite problem med dem när de sett ut på det här sättet. När det gäller betänkandets punkter 1, 2 och 4 yrkar jag bifall till utskottets förslag. När det gäller punkterna 2 och 4 yrkar jag dessutom avslag på reservationerna. Slutligen yrkar jag bifall till reservation 2, som hör till punkt 3. Då har vi klarat ut det.

Den första punkten, att underlätta för näringsidkare att kunna beviljas skuldsanering, ligger helt i linje med Miljöpartiets syn på hur regelverket bör fungera. Vi tycker att det är en väldigt bra utveckling. Vi utgår från att regeringen även fortsättningsvis kommer att följa frågan noggrant, eftersom det trots de formuleringar som nu antas är rätt svårt att bedöma vilka konkreta förändringar det i praktiken innebär för dem som berörs. Det kan hända att det visar sig att det behövs justeringar för att man ska nå de mål som är avsedda.

När det gäller punkt 2 har jag ganska svårt att se motivet bakom att den moderatledda högeroppositionen anser sig ha behov av att skriva en reservation. Eftersom Högsta domstolens beslut kom efter det att regeringen hade lagt fram sin proposition tycker jag inte att det hade varit märkligt på något sätt om regeringen, som i detta fall hamnar i minoritet i utskottet, hade justerat sin position och ändrat uppfattning.

Det är ganska tydligt i reservationstexten att även högerpartierna anser att det finns starka motiv för att se över insolvensprognosen och hur den tillämpas. Jag tycker att man skulle ha valt att låta utskottet vara enigt på denna punkt. Att man väljer att inte göra så kan kanske tolkas på olika sätt, men jag uppfattar nog att man mer vill markera att man från regeringspartierna sida anser att sådana beslut inte ska tas i kammaren när man påpekar att regeringen inte har tänkt rätt från början. Jag gillar inte den principen.

I ett sådant här fall skulle det ha varit ganska lätt att avstå från en reservation, för att vara i linje med den reservation man har skrivit. Det hade varit möjligt för regeringspartierna att ta hem en poäng och visa att man är öppen för verkligheten på ett annat sätt än vad den här reservationen visar.

När det gäller punkt 3 i betänkandet, som det har sagts mest om hittills, är det tydligt att regeringen har en helt annan uppfattning än vad utredaren och remissinstanserna har. Att de har en annan uppfattning tycker jag är svårt att hitta grunden för i betänkandetexten. Man kan ana sig till, och det har redan sagts här, att regeringssidan inte har den tilltro till människors goda vilja att göra rätt för sig som jag tycker att vi kan se att remissinstanserna anser att vi kan räkna med. Det är kanske det som är grundorsaken till skiljelinjen.

Vår erfarenhet i Miljöpartiet är, som sagts tidigare, att medborgarna i det längsta försöker reda ut sakerna på egen hand, ibland med hjälp från släkt och vänner eller andra privata långgivare som går in, och man gör

många försök under många år. När man väljer att ta steget att vända sig till samhället menar vi att det är viktigt att det betyder någonting, att man får en horisont, ett tidsperspektiv som inte är alltför långt. Då menar vi att förändringen från fem till tre år som norm skulle vara bra.

Vi är övertygade om att regeringen egentligen kommer att komma till samma slutsats som vi, men man förstår av betänkandetexten att det kommer att ta ett antal år, onödiga år för dem som det berör.

När det gäller den fjärde punkten uppfattar jag att regeringssidan egentligen delar utskottsmajoritetens synpunkter, men man kan inte tillåta sig att erkänna att följdmotionen tar upp många bra saker.

Jag blir inte särskilt förvånad om det som föreslås i motionerna dimper ned på riksdagens bord i form av propositioner. Det är så som spelets regler är här i riksdagen. Det är kul om det går åt rätt håll i och för sig, men det kan gå snabbare. Jag hoppas att regeringen lyssnar på utskottsmajoriteten i det här fallet. Jag tror att man har tagit till sig mycket av det som föreslås i följdmotionen så att det kommer att ske ändringar, oavsett hur det går i voteringen. Det är ändå en majoritet bakom reservationen.

I detta anförande instämde Hannah Bergstedt (S) och Marianne Berg (V).

Anf. 8 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! I april 2007 fattade regeringen beslut om att tillsätta en utredning om ett samordnat insolvensförfarande. Det innefattade också de frågor som vi har på bordet i dag. Jag vill inleda med att citera ur utredningsdirektiven. Först skrivs angående företagsrekonstruktion och konkurs, men sedan kommer det:

”Vidare skall utredaren lämna förslag om skuldnedläggning för överskuldssatta företagare med personligt ansvar för företagets skulder. I ett samhällsekonomiskt perspektiv är det av betydelse att en seriös företagare snabbt kan komma tillbaka efter en konkurs, ofta mer erfaren och med större utsikter till framgång.

Utredaren skall också undersöka varför privatpersoner som är så skuldsatta att de inom överskådlig framtid inte kan betala sina skulder inte söker, eller inte beviljas, skuldsanering. Utredaren skall, beroende på vad undersökningen visar, föreslå åtgärder som underlättar för dessa gäldenärer att ta sig ur överskuldssättningen.”

Jag fick det utredningsuppdraget av regeringen, och i den utredning som presenterades hösten 2008 och som heter *Vägen tillbaka för överskuldssatta* har jag lagt fram förslag som helt överensstämmer med direktiven. I dag har vi att diskutera en del av de förslag som utredningen lade fram. Jag ska börja med frågan om aktiva näringsidkare. Den frågan penetrerade vi väldigt noga i utredningen, och vi ställde oss frågan om skuldsanering var rätt instrument för en aktiv företagare eller om det skulle vara företagsrekonstruktion eller ackord.

Med aktiva näringsidkare menas personer som driver ett företag och fortsätter att driva ett företag. Jag tycker att det är viktigt att vi har det klart för oss därför att företagare som har upphört med sin verksamhet, antingen avvecklat den eller gått i konkurs, alltid har kunnat få skuldsanering alltsedan skuldsaneringslagen infördes. Det är alltså fråga om att kunna fortsätta driva sitt företag samtidigt som man får skuldsanering.

Då vill regeringen öppna en möjlighet för fler än enligt den gällande lagen. Det är en väldigt liten möjlighet man öppnar, det är en mycket liten grupp som kommer i fråga. Jag tycker att man har exemplifierat det ganska bra i propositionen där det talas om personer som bedriver hushållsnära tjänster eller enklare konsultverksamhet. Tidigare hade man som exempel en hantverkare eller en frisör.

Det är alldeles uppenbart i underlaget att man inte kan ha företagsin-tecknade lån, det vill säga vanligtvis checkkrediter, man kan inte ha varu-lager i någon omfattning, man kan inte ha fordringar i någon omfattning och man kan inte ha anställda. Det blir alltså en väldigt liten grupp. Man undrar naturligtvis hur en frisör ska kunna bli så skuldsatt att han kan få skuldsanering om vi bibehåller det kvalificerade insolvensrekvisitet på det sätt som det ser ut i dag.

Nu tycker jag personligen inte att detta är någon stor fråga, men bak-grunden till att jag vill ta upp det är att vi i utredningen föreslog att man inte skulle få skuldsanering därför att vi såg att man skulle göra företags-konstruktioner eller ackord i stället. Men jag ställer mig bakom regering-ens bedömning. Jag tycker inte att det är något problem att släppa in några enstaka företagare i skuldsaneringen, för det kommer inte att bli någon som helst mängd.

Det andra förslaget i regeringens proposition, att man bland rekvisiten skulle slopa det särskilda kravet att beakta skuldernas ålder, är ett förslag som överensstämmer med utredningens förslag. Det har varit ett hinder i vissa fall. Det hindret kommer nu bort, och det är naturligtvis enbart positivt att så sker. Det är motiverat av att en företagare har både gamla och nya skulder.

Den stora frågan i dagens debatt, och säkert i den fortsatta debatten om skuldsanering, gäller de andra två delarna.

Kvalificerad insolvens: I utredningen diskuterade vi mot bakgrund av de direktiv vi fick om vi skulle stryka ordet ”kvalificerad”, om det skulle räcka med ”insolvens”, som alltså är detsamma som att man är konkurs-mässig. Vi kom fram till att det var att gå ett steg för långt, så vi ville behålla begreppet kvalificerad insolvens. Men för att uppfylla direktiven om att fler skulle få skuldsanering ville vi lätta upp kravet om kvalifice-rad insolvens.

Vi såg oss naturligtvis också runt hur det ser ut i Europa. Vad vi fast-nade för var den variant som man har i Danmark, där man har begreppet de närmaste åren, och med det menar man upp till fem år. Om man för in det begreppet får man ned det skuldbelopp som krävs för att få skuld-sanering.

För att tillmötesgå direktiven när det gällde företagares möjligheter att få skuldsanering ansåg vi det nödvändigt att förkorta betalningstiden. Vi fastnade för att man skulle övergå från fem år till tre år. Det var alltså helt baserat på företagarsituationen. Här kan man naturligtvis tänka sig varianter som man skulle ha kunnat förhandla om, om situationen hade varit sådan. Jag vill påminna om att redan 2001 föreslog Riksskatteverket och Konsumentverket att man skulle förkorta betalningstiden, men det har ju inte blivit så.

Dessa båda förslag, som nu utskottets majoritet står bakom, förskjuter balanspunkten mellan kreditgivare och kredittagare i någon utsträckning, och naturligtvis då till kreditgivarens nackdel och till förmån för kredit-

tagaren. Det kommer med de förändringarna att bli lättare att få skuldsanering.

Detta är enligt min uppfattning samhällsekonomiskt oerhört bra. Det är inte bara inbesparade bidrag i socialförsäkringssystemen till personer som kan komma ur sin skuldfälla, utan det är helt enkelt också så att personer kan bli, som många andra, vanliga löntagare eller företagare och tjäna sin egen försörjning och betala skatt.

Det finns en annan aspekt som är oerhört viktig i det här sammanhanget, och det är naturligtvis de personer som berörs av skuldsanering och som har suttit i den så kallade skuldfällan i många år. De är i mycket stor utsträckning sjuka. De är långtidssjukskrivna, arbetslösa, förtidspensionerade och så vidare. Det är ett personligt lidande som kostar väldigt mycket för den enskilde.

Varför vill då utredningen som jag ledde göra detta? Jo, vi följde direktiven, som vi tyckte var klara och tydliga, och jag tycker fortfarande att det är ett led i arbetslinjen att bekämpa det utanförskap som en överskuldssättning är. Det är ett utanförskap av mycket stor omfattning.

Vi tycker också att det är oerhört viktigt att man använder skuldsaneringsinstrumentet och inte några andra alternativ bland möjligheterna att lösa skuldproblematiken. Då tänker jag på skälighetsbedömningen. Den totala skälighetsbedömningen i skuldsaneringen är oerhört viktig. Den innebär att oseriösa kredittagare, eller kanske till och med kriminella individer, inte kommer i fråga för skuldsanering.

Hur togs då utredningen emot av remissinstanserna? Där måste jag säga att ett av bekvämlena börjar med den regering som jag själv utgör underlag för, för det har man inte redovisat. Men det var faktiskt 31 remissinstanser som tillstyrkte alla utredningens förslag. Det är ganska många. Och det var betydande remissinstanser: Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Konsumentverket, Konkurrensverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarna, budget- och skuldrådgivare, ett stort antal domstolar och kommuner med flera – jag ska inte räkna upp alla.

I utredningen var vi dessutom eniga om förslagen. Det fanns ett särskilt yttrande från representanter från Bankföreningen och Svensk Inkasso, som ju helt klart har egna intressen att bevaka i sammanhanget. Övriga stod bakom utredningen. Det är naturligtvis ett bekymmer när man sedan ser att regeringen inte ställer upp och lägger fram de här förslagen.

Jag har försökt få till stånd lite debatt. Jag har försökt förstå vad regeringen menar när man talar om att försämra den allmänna betalningsmoralen. Jag har jämfört med Danmark, och jag har inte kunnat finna några belägg för att det faktiskt är på det viset. Det skulle kunna bli lite svårare att få krediter om vi ändrade i skuldsaneringslagen – det kan jag nog medge – i varje fall för dem som är sämst ställda i samhället. Men det kanske inte är helt fel att någon gång säga nej till en kredit. Det tycker jag att man ska beakta.

Jag tycker också att man ska beakta, när man talar om intresset av att betala sina skulder, att det oftast inte är till den ursprunglige fordringsägaren som de betalas efter ett antal år. Våra stora svenska banker säljer sina gamla och dåliga krediter som tas över av inkassobolag, finansbolag och också av ett antal företag. Det tycker jag att man också ska beakta.

Jag ser inte några stora bekymmer med att ändra skuldsaneringslagen och tycker fortfarande att det var väldigt bra förslag som lades fram av mig såsom utredare, vilket kanske inte förvånar någon.

Jag tog också upp i utredningen att man borde gå vidare och titta på preskriptionsreglernas användning, det vill säga att Kronofogdemyndigheten borde titta på preskriptionsfrågan innan man verkställer indrivningsåtgärder, och att man borde fundera över avräkningsreglerna så att man skulle räkna upp kapital i stället för ränta. Jag hoppas att det kommer.

Nu är situationen den att regeringen inte i detta skede har accepterat de här förslagen. Jag har förhoppningen att man kommer att göra det i ett nästa steg, för det här kan jag inte se som något annat än första steget. Jag tänker fortsätta att arbeta för att få igenom förslag som ger flera skuldsatta personer möjligheter till skuldsanering och ett mer ekonomiskt ordnat liv.

Jag vill också göra den förklaringen att mina kolleger i Folkpartiet ställer upp, som vanligt, på den överenskommelse som har träffats i Regeringskansliet om propositionen och på hanteringen bakom beslutet. Men personligen tillåter jag mig att fortfarande ha uppfattningen att vi borde ha genomfört förslagen i enlighet med den utredning som jag lämnade för några år sedan.

I detta anförande instämde Gunnar Andrén, Karin Granbom Ellison och Lars Tysklind (alla FP), Hannah Bergstedt (S) och Ola Johansson (C).

Anf. 9 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Det är svårt att gå upp i talarstolen efter Jan Ertsborn i den här frågan. Han är ju den som har störst kunskap och som kan den här frågan genom sin utredning bland annat.

Herr talman! Att leva på existensminimum är påfrestande på väldigt många sätt, inte minst mentalt. Men vetskapen om att man aldrig kommer att bli skuldfri är nog än mer påfrestande. Därför är det viktigt för den svårt skuldsatte att vi har en lagstiftning som innebär att ljuset i tunneln kan skönjas.

Om den skuldsatte kan komma tillbaka till ett normalt ekonomiskt liv gör även samhället en vinst. Det innebär inte bara att en människa och kanske en hel familj kan återgå till ett mer normalt liv utan också får möjlighet att må bättre både psykiskt och i många fall fysiskt.

I många andra länder är reglerna uppbyggda på en balans mellan långivarens ansvar och den skuldsattes ansvar. Det ger betydligt större möjligheter för den skuldsatte att komma tillbaka.

Överskuldsattas skulder kan härstamma från misslyckade affärsprojekt med tillhörande borgen mot banker. Andra kan ha blivit svårt skuldsatta på grund av arbetslöshet, sjukdom eller kanske skilsmässa. Många av dessa fall kommer dessutom från den ekonomiska krisen i början av 90-talet.

Att ge fler hårt arbetande människor och företagare en andra chans är en utmaning vi som lagstiftare måste ta på största allvar.

Jan Ertsborns insolvensutredning, som överlämnades till regeringen 2008, innehåller som bekant förslag om lättnader i skuldsaneringslagen. Två av de viktigaste förändringarna är att mildra det så kallade kvalificerade insolvensrekvisitet och att förkorta betalningstiden.

När det gäller insolvensrekvisitet innebär nuvarande lydelse att den överskuldssatte inte kan antas "ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid". Utredningen föreslår att det byts till "sakna förmåga att betala sina skulder inom de närmaste åren".

I utredningen föreslås också, som vi hörde Jan Ertsborn berätta, att betalningstiden förkortas från fem till tre år.

Dessa förändringar skulle ge betydligt fler överskuldssatta personer en chans att komma tillbaka. Förslagen har också fått ett starkt stöd av forskare och sakkunniga inom samhällsekonomi och folkhälsa.

Herr talman! I lagtexten står det alltså i dag "inom överskådlig tid". Det är en formulering som Högsta domstolen i oktober 2010 tolkade som 10–15 år medan kronofogden tidigare har tolkat "överskådlig tid" som 5–10 år. Det handlar alltså om den kortaste tid en person ska bedömas ha möjlighet att betala tillbaka sina skulder på för att kunna beviljas skuldsanering.

Det är i och för sig lite för tidigt att närmare bedöma vilka konsekvenser domen i Högsta domstolen kommer att få för gällande rättspraxis, men det finns starka skäl för regeringen att noga följa upp rättsläget beträffande tillämpningen av insolvensprognosen. Redan nu får vi signaler om att domen har påverkat situationen för landets överskuldssatta. Budget- och skuldrådgivare runt om i kommunerna vittnar om att avslag från kronofogden ökar vid skuldsaneringsansökningar. Om konsekvenserna av Högsta domstolens dom blir att fler tvingas leva kvar i fattigdom som överskuldssatta måste vi agera.

Människor måste uppmuntras att aktivt ta sig ur sin situation. Det är en humanitär och samhällsekonomisk utmaning. Regeringen bedriver ett aktivt arbete med dessa frågor. Kommunerna och Konsumentverket har förstärkts med ytterligare resurser att användas för ökade insatser, bland annat från de kommunala budget- och skuldrådgivarna. Det borde leda till att fler gäldenärer fångas upp och får vägledning.

I sammanhanget bör också den nya konsumentkreditlagen uppmärksammas som trädde i kraft den 1 januari i år. Det är en lagstiftning som syftar till att motverka de skuldsättningsproblem som sms-lån och andra så kallade snabbblån kan föra med sig.

Herr talman! Jag välkomnar regeringens ambition att utvidga möjligheten att bevilja skuldsanering för näringsidkare. Att få en möjlighet att fortsätta att bedriva näringsverksamhet eller att starta om efter ekonomiska problem är en viktig del.

Anf. 10 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Ändringar i skuldsaneringslagen är en fråga som dragits fram och tillbaka under en hel del år i riksdagen. Efter anförandena från Jan Lindholm, Miljöpartiet, och Hanna Bergstedt, Socialdemokraterna, vet jag inte riktigt vad jag ska ta upp eftersom vi har en gemensam reservation i ärendet.

Herr talman! Jag väljer ändå att beröra punkt 3 om betalningsplan vid skuldsanering. Vänsterpartiet välkomnar Insolvensutredningens förslag att huvudregeln för betalningsperioden vid skuldsanering sänks från fem till tre år. Alliansen anser dock att den ska ligga kvar oförändrad. Trots att flera remissinstanser är positiva till denna förändring har Alliansen inte tagit till sig det.

Skulder kan uppkomma på grund av en eller annan omständighet. Det kan ligga missbruk, arbetslöshet, sjukdom eller skilsmässa bakom. Listan kan göras lång. I många fall där en skuld ska drivas in handlar det om ett snabblån, en barnomsorgsräkning, en tv-licens, en elräkning eller till och med en skolfotoräkning. Många kanske tycker att det är små skulder, men för den som berörs är den ofantligt stor.

Under återbetalningsperioden lever skuldsatta på existensminimum, vilket är tärande såväl fysiskt som psykiskt. Barn drabbas särskilt hårt av föräldrarnas eller förälderns skuldsättning. Därför är det viktigt att också ur ett barnperspektiv se på den uppkomna situationen och hjälpa personen i fråga att komma igen och stå på egna ben så att läget blir ljusare. Ett steg mot detta är att ändra i huvudregeln för återbetalningsperioden så att den minskas från fem till tre år.

Herr talman! Många barn lever i dag i fattigdom. Alla i riksdagen brukar säga att detta ska bekämpas. Vi har dock olika verktyg för att nå målet. Barn till överskuldsatta lever också i fattigdom. Det finns väl ingen här som inte håller med om att vi med alla medel som står till buds ska försöka se till att barnfattigdomen minskar och till sist försvinner.

Barn i vårt land ska över huvud taget inte behöva uppleva fattigdom oavsett orsak. Många som upplevt fattigdom förföljs av det långt upp i livet eller under hela livet. Det sätter djupa spår och är en bidragande orsak till att känslan av utanförskap förstärks. Detta kan vi aldrig acceptera.

Högeralliansen talar ofta om att det är viktigt att ge personer en andra chans. Mantrat under åren i regeringsställning har varit att minska utanförskapet. Jag har dock inte sett det i verkligheten, inte på något område och inte heller här.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 11 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Överskuldsättning är ett stort samhällsproblem. Det innebär att en person inte kan betala sina skulder under överskådlig tid. Det innebär också att man uppfyller skuldsaneringslagens krav på så kallad kvalificerad insolvens.

Vi har under ett flertal år sett en ökning av överskuldsatta. I kronofogdens rapport från 2008 med det talande namnet *Alla vill göra rätt för sig* uppskattar man antalet överskuldsatta till mellan 400 000 och 600 000. Det är mer än 10 procent av den arbetsföra befolkningen. Den årliga kostnaden för dessa uppskattas till mellan 30 och 50 miljarder. 38 miljarder är sjukskrivningskostnader; resten är produktionsbortfall. Siffrorna baserar sig på 400 000 överskuldsatta. Skulle det vara 600 000 blir kostnaden väsentligt högre.

Det är klart att det är ett samhällsekonomiskt problem när människor inte är i arbete och vi inte kan uppfylla arbetslinjen.

Med de senaste årens globalisering och avreglering av de olika marknaderna, även kreditmarknaden, har riskerna i samhället ökat – men också möjligheterna för individen att själv rå över sin situation och kunna fatta gynnsamma ekonomiska beslut och styra sin utveckling. Detta bejakar vi i Alliansen såväl i regering som i riksdag.

Alla klarar det dock inte. Det finns många olika orsaker till att människor hamnar i en skuldsituation. Är de slösaktiga eller betalningsovilliga? Tittar man på tv-programmet *Lyxfällan* kan man lätt tro det. Det flesta är dock seriöst arbetande människor med hög etisk moral som av olika anledningar drabbats av avgörande förändringar i sina liv, vilket lett till överskuldsetting. Det kan vara en skilsmässa eller ett dödsfall, vilket nämnts tidigare. Ofta är det borgensåtaganden för privata företag där man själv gått i borgen, prisras på bostäder och så vidare.

Det är också viktigt att notera att dessa människor vill göra rätt för sig och gör rätt för sig genom skuldsaneringsprocessen.

Högsta domstolen avkunnade nyligen en dom, och det finns anledning att befara att det kan ta betydligt längre tid innan skuldsaneringsförfarandet inleds. Det befaras både av Kronofogdemyndigheten och av andra institutioner. En dom från Högsta domstolen är trots allt vägle-dande. Det får vi inte glömma bort. Då är det viktigt att ha en effektiv skuldsaneringslag som ger den skuldsatte möjlighet att komma igen till ett värdigt liv. Det ska ske inom rimlig tid utan alltför lång väntan på att man ska komma till rätta med det hela.

Vi kristdemokrater sätter alltid människan i centrum. Genom en flexibel skuldsaneringslag vill man ge möjlighet till en snabb sedvanlig prövning, som jag vill påstå är ganska tuff. Det är ett tufft nät att komma igenom den skuldsaneringsprövning som görs av Kronofogdemyndigheten, och det är inte alla som klarar av det. Men man har en ganska hög genomförandeprocent, som jag tidigare har nämnt.

Lagstiftningen bör ge incitament till både gäldenär och borgenär så att de aktivt kan medverka till en skuldsanering. Det är också positivt att man kan ta in företagande i det hela.

Samtidigt bör samhället verka för en kraftig minskning av överskuldsetting genom informations- och utbildningsinsatser.

Herr talman! Jag ser Jan Ertsborns utredning som en god grund för det fortsatta arbetet.

Anf. 12 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Detta är en fråga som har dragits alltför länge i långbänk, och massor av förhoppningsfulla människor sitter i dag och väntar på att vi ska fatta ett bra beslut.

Med anledning av detta ärende har det, som Hannah Bergstedt sade, kommit massor av mejl, brev och telefonsamtal, inte bara till oss utan förmodligen till alla här. Det ena tragiska livsödet efter det andra har delgetts oss. Man blir inte bara berörd utan man blir väldigt förundrad över hur saker och ting verkligen går till.

Jag skulle vilja påstå att arbetet med en ny skuldsaneringslag egentligen bara har börjat. Det finns så mycket mer att ta i beaktande, men vi vill först se utfallet av de förslag som vi beslutar om i dag.

I många av de mejl som har sänts till oss nämns absolut preskription som ett alternativ, och kanske är det i framtiden den bästa lösningen, och kanske är det den rätta vägen att gå för att alla ska behandlas och bedömas lika. Det är just godtyckligheten i bedömningarna som har varit ett återkommande ämne i de mejl och samtal som vi har fått. Kanske är det den rätta vägen att gå. Jag vet inte, jag vet bara att det är ett alternativ som jag tycker är intressant och som jag vill belysa.

Mångårig forskning visar att människor som lever i överskuldsatthet ofta drabbas av hälsoproblem, psykiskt lidande, överdödlighet och passivitet. Detta blir en samhällskostnad, och vi vinner alla på att försöka undvika att människor hamnar i denna situation.

Sverigedemokraternas politik tar sin utgångspunkt i människors vardag, och där är barnperspektivet en viktig och naturlig del. Det finns inga lätta beslut gällande människor som hamnat på obestånd, men vårt ansvar är att möjliggöra en väg tillbaka in i samhället för dem och samtidigt ge dem rätt verktyg för att klara av att betala av det skuldberg som har byggts upp och som har blivit övermäktigt.

Barn som växer upp i hem där föräldrarna är överskuldsatta får extremt dåliga förutsättningar i det fortsatta livet. Det är orimligt att samhället sviker dessa barn i stället för att skapa och ge dem bättre förutsättningar.

Företagare är, som vi har hört här i dag, i praktiken utestängda från möjligheten till skuldsanering. Jag menar att vi måste tro på människan, på dem som satsar och har idéer men också på dem som redan har satsat och tyvärr har misslyckats.

Många av dem som drabbas av stora skulder är just människor som är entreprenörer. Människor som är entreprenörer och som vågar satsa på företag är precis vad vi behöver i vårt samhälle.

I dag har vi lagar och regler som gör att det är många som tvekar att starta företag just av rädsla för att misslyckas och gå i konkurs. En konkurs är inte bara ett företagsekonomiskt misslyckande utan kan även bli en privatekonomisk katastrof som i många fall kan leda till en familjekris där barn och livspartner också drabbas.

Sverigedemokraterna anser att vi måste se till människors bästa, och i detta fall överensstämmer det med samhällets bästa.

Det är oroväckande om människor nekas skuldsanering på grund av en orimlig tolkning av tidsvillkor i domstolen. Skuldsanering är tänkt som en sista utväg för människor som har hamnat på obestånd att komma tillbaka in i samhället. Att fler människor kommer tillbaka in i samhället och får möjlighet att följa arbetslinjen torde ligga i allas intresse. Om inte alla vill ställa upp för arbetslinjen och ett rättvist samhälle lovar jag att i alla fall vi sverigedemokrater kommer att göra det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU22
Plan- och byggfrågor.

Plan- och byggfrågor

Anf. 13 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 12, 13, 14 och 16. Vi har fler reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till dessa reservationer, men vi står naturligtvis bakom även våra andra reservationer.

Vi socialdemokrater välkomnar den förändrade plan- och bygglagen. En sådan behövdes. Arbetet har pågått i flera år, och nu ska denna lag sättas i sjön den 2 maj.

Vi har haft synpunkter på den kommande lagen när det gäller sakfrågorna, men kanske framför allt för att vi tycker att den emellanåt varit slarvigt handlagd.

I morgon kommer vi förhoppningsvis att anta den sista kompletteringen, alltså förändringen, av den tidigare lagen, och den kommer att börja gälla den 2 maj.

Jag ska säga något om våra motioner som handlar om tillgänglighet. Vi socialdemokrater vill vidga begreppet tillgänglighet. Det finns flera dimensioner. Vi anser att man ska behandla tillgängligheten ur ett vidare perspektiv än vad som hittills gjorts.

Vi vill att det ska finnas en helhetssyn som inkluderar den offentliga miljön såväl inne som ute men också tillgängligheten i våra bostäder för dem som har funktionshinder men också för dem som är äldre. Vi tänker till och med så långsiktigt att vi planerar våra bostäder med tanke på att det kan hända saker under livets gång men att vi ändå ska kunna bo kvar i våra bostäder trots att vi kanske får ett funktionshinder redan i låg ålder.

Vi tycker alltså att det är viktigt att vi från nu och framåt har ett tänkande på det hållbara när det gäller detaljplaner och nybyggnationer, alltså att de ska vara ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbara. När vi gör nytt ska vi tänka lång tid framåt, och vi ska också sätta in tillgänglighetsfrågorna i samtliga delar. Det skulle kunna betyda sparade pengar och sparade resurser på annat sätt både i äldreomsorgen och i arbetet med funktionshindrade. Det skulle kunna betyda att vi bryter segregation mellan grupper av människor och i stället skapar någonting bra med mångfald och gemenskap som minskar fördomar och inskränkthet med mera.

Vi ska kunna vara delaktiga och aktiva medborgare oberoende av ålder eller funktionshinder. Men om vi ska kunna vara det krävs att hela samhället är tillgängligt – att det finns hissar i flerfamiljshus och att det finns utrymme nog i badrummen så att man kan få in en rullator om det behövs. Tvättstugan kanske inte alltid ska ligga i källaren, och köken kan byggas på ett sätt som gör att breda grupper kan använda köket även om det händer någonting.

Att vara en aktiv och delaktig medborgare betyder också att man ska kunna gå på konsert, bio eller möten i offentliga lokaler och att det ska vara möjligt att ta sig dit.

Det var meningen att vi 2010 skulle vara klara med enkelt avhjälpna hinder. Det har vi inte klarat av. Vi är långt ifrån ett tillgängligt samhälle. Nu är det dags att prioritera dessa frågor och att göra de inventeringar och den översyn som det finns krav på i motionerna. Och det ska göras i detta bredare perspektiv som jag pratar om. Vi måste i lagstiftningen visa att vi menar allvar med ett tillgängligt Sverige.

När det gäller byggande i framtiden måste vi också med kraft skärpa kraven på energieffektivisering. Bostadssektorn står för nästan 40 procent av vår energianvändning. Jag ska säga några ord om motion N369.

I regleringsbrevet för 2009 fick Boverket i uppgift att påbörja arbetet med att se över gällande energikrav i Boverkets byggregler. Det har resulterat i ett förslag som visserligen innebär skärpta krav på byggnadens energianvändning för bostäder och lokaler som har annan uppvärmning än elvärme. Men förslaget som Boverket har kommit med innebär att reglerna för nybyggnader i södra delen av landet ändras från 110 till 90 kilowattimmar per kvadratmeter och år och vidare uppåt i landet till upp till 130 kilowattimmar per kvadratmeter och år.

Vi menar att den största effektiviseringspotentialen på kort och medellång sikt finns i den befintliga bebyggelsen. Många äldre byggnader har en klimat- och energistatus som ligger långt under vad som är möjligt att uppnå i dag. Det är därför viktigt att alla möjligheter till energieffektivisering tas till vara, särskilt i samband med större ombyggnader och upprustningsåtgärder. Även här är det viktigt att framhålla det hållbara. Vi har inte råd att låta bli det.

Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets gemensamma förslag innebär en ytterligare skärpning. Vi menar att det går att få ned energiförbrukningen till 70 kilowattimmar per kvadratmeter och år i södra Sverige när det gäller nybyggnationer och upp till 100 kilowattimmar per kvadratmeter och år längst upp i norr. Det kommer vi att klara om vi vågar det. Vi måste kunna ställa krav på byggbranschen, och vi måste klara av att förändra attityder och att ge mer och ökade kunskaper på detta område. Men vi måste framför allt våga ta i denna fråga i politiken. Nu har vi pratat nog, tycker vi. Det är dags för handling.

Vi socialdemokrater vill skapa villkor som gör det möjligt och lockande för människor och företag att energieffektivisera. Det vill vi göra bland annat genom att sätta ned fastighetsavgiften till 0 kronor i tre år för dem som sänker sin elförbrukning med minst en tredjedel. Genom ett utvidgat ROT-avdrag kan detta ske också i flerfamiljshus. Inte minst viktigt är detta i de stora miljonprogramsområden där behoven är stora.

Vi vill utveckla kompletterande stödformer till förnybar energi. Fram till dess att vi har ett långsiktigt program finns det många sätt på vilka vi kan stimulera till en ökad energieffektivisering. Jag vill passa på att från Socialdemokraterna även i dag – vi har sagt det tidigare – säga till regeringen att vi vill ha en blocköverskridande överenskommelse om energipolitiken. Det är viktigt att Sverige har en ansvarsfull politik på detta område. Vi uppmanar regeringen igen att bjuda in till förnyade samtal om energipolitiken.

Herr talman! Jag ska också säga några ord om motion C301 som handlar om allmänna sammankomster på offentlig plats.

Demokratin förutsätter debatt, opinionsbildning och det offentliga samtalet. Yttrandefriheten är en förutsättning för demokrati. Men möjlig-

heterna att använda yttrandefriheten blir alltmer en fråga om ekonomiska resurser. Den som har pengar kan köpa reklamplatser, köpa tv-reklam, ge ut tidningar och så vidare och på så sätt sprida sina åsikter.

För folkrörelserna har det offentliga rummet i alla tider fått ersätta de ekonomiska resurserna. Genom direktkommunikation med medborgare på gator och torg, utanför affärer och på andra allmänna platser har vi inbjudit till samtal och diskussioner om samhällsfrågor och politik. En förutsättning för detta är att publika platser är allmänna och att man därmed har rätt att torgföra sina åsikter. Tyvärr går utvecklingen snabbt mot en privatisering av de allmänna platserna, och därmed blir möjligheterna för åsiktsutbyte och opinionsbildning mindre för många.

I valrörelsen 2010 visade sig detta bland annat i stadsdelen Rosengård i Malmö. Centrumanläggningen liksom all omgivande mark är i dag privatägd. Fastighetsägarna och markägarna förbjöd all politisk verksamhet. I ett område där alla andra krafter verkar för att öka integrationen och valdeltagandet förbjöds de politiska partierna att verka.

Framväxten av stora köpcentrum med inomhustorg som är omgärdade av stora parkeringsplatser begränsar möjligheterna. Fastighetsbolaget och köpmannaföreningen som äger marken har bestämmanderätt över vilka åsikter, föreningar eller rörelser som får sprida sina budskap. Oftast tillåts ingen opinionsbildning alls. Trenden förstärks inne i städerna där affärgatorna ersätts av inomhusgallerior som också hindrar opinionsbildning av olika slag.

I en alltmer mediestyrd värld är det personliga samtalet ännu viktigare om mångfalden ska kunna bevaras i vår demokrati. Då krävs det att människor och organisationer fritt kan framföra sina uppfattningar och informera och argumentera på de platser där människor finns i vardagen. Därför måste den typen av platser göras tillgänglig för yttrandefriheten.

Alla partier säger sig i dag värna om precis det jag talar om. Därför hoppas jag att allianspartierna verkligen tänker om och vågar ta ställning för demokratin, för yttrandefriheten och för de offentliga samtalen. Aktiva, delaktiga medborgare är den viktigaste faktorn för det goda samhället.

(Applåder)

Anf. 14 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 22 om plan- och byggfrågor behandlas 69 olika yrkanden från riksdagens ledamöter. Fler än en tredjedel av förslagen, eller mer exakt 37 procent av dem, har lagts fram av ledamöter från Miljöpartiet. Jag vill bara säga detta som en förklaring till att nästan hälften av alla reservationer i betänkandet kommer från just Miljöpartiet.

Den moderatledda högerregeringens politik går i huvudsak ut på att färre saker ska skötas gemensamt och att den enskilde därmed i ökad utsträckning ska klara sig utan stöd från sina medmänniskor. Genom kraftigt sänkta skatter är avsikten att den enskilde också ska få ökade möjligheter att klara sig utan det allmänna, utan det gemensamma eller, ändå tydligare uttryckt, utan medmänniskor.

Resultatet av den förda högerpolitiken har naturligtvis blivit kraftigt växande klyftor i samhället. De med de lägst taxerade villorna har fått en höjning av fastighetsskatten med runt 1 000 kronor per år medan de med

de högst taxerade villorna har fått en sänkning av fastighetsskatten med minst 1 000 kronor inte per år utan per månad. Andra skatte- och avgifts-sänkningar innebär sammantaget att skillnaderna i disponibel inkomst under moderatstyrets tid kan ha ökat med över 3 000 kronor per månad mellan dessa grupper. Samhällsplanering är ett område där konsekvenserna av kraftigt ökade klyftor mellan människor blir väldigt påtagliga.

Saker som har låg prioritet i den privata plånboken tenderar att bli eftersatta när ekonomin har den utveckling som den fått under högerregeringens styre. Skötsel och underhåll av gemensamma lokaler är mindre prioriterade i den egna plånboken än skötsel och underhåll av egna och privata lokaler. Det betyder att lokaler för barnomsorg, fritidsverksamhet, äldreomsorg och sjukvård eftersätts medan bostäder och fritidshus får dessa resurser från vinnarna i skattesänkarpolitiken.

Snöröjning och kollektivtrafik är likaså lågt prioriterade i den privata plånboken, vilket gör att kvaliteten sjunker på dessa områden. Vinnarna i skattesänkarpolitiken tar sig fram med sina stora, tunga stadsjeepar medan förlorarna har svårt att hinna till skolan och arbetet.

Men det är inte enbart genom att den förda politiken ger kommuner och landsting reallt lägre köpkraft och därmed tvingar dem att dra ned sina ambitioner för det offentliga rummet, för parker, för lekplatser, för skola, vård och omsorg som förlorarna på den här skattesänkarpolitiken får sämre möjligheter.

Plan- och bygglagens syfte är att vara den spelplan eller arena på vilken medborgarna ska göra upp om de intressekonflikter som ibland uppstår. När de ekonomiska klyftorna ökar mellan medborgarna i samhället så ökar även skillnaderna i möjligheter att hävda sina intressen i hela den process för samhällets planering som plan- och bygglagen reglerar. Det finns nog inget annat område än samhällsbyggnadsområdet där det är så tydligt att alla politikområden på något sätt hänger samman. Vill man bygga ett samhälle för alla eller gör man som högerregeringen, väljer en modell där de med vassa armbågar tillåts ta för sig på bekostnad av dem som inte är lika snabba?

I praktiken blir resultatet för medborgarna väldigt olika om man, som vi miljöpartister, anser att samhället blir bättre om det byggs med grundvärderingen att i första hand tänka på sina medmänniskor i stället för att byggas på den moderata grundtanken att det samhälle där den enskilde inte behöver några medmänniskor är det bästa.

För oss miljöpartister är det alltså viktigt att värna det gemensamma beslutsfattandet i samhällsplaneringen. Individerna ska självklart ha sin sfär där individen rör sig själv, men vi menar att samhällsbyggandet måste utformas så att alla medborgare inte bara i teorin utan även i praktiken har lika stora möjligheter att delta och påverka.

Bland alla de förslag som vi lyfter fram genom motioner och som behandlas i det här betänkande finns förslag på ökat lokalt inflytande när stora bostadsområden, som exempelvis de som byggdes under den så kallade miljonprogramstiden, ska moderniseras och renoveras. Vi anser att man ska utveckla metoder för att i ökad utsträckning involvera även barn och ungdomar i det arbetet. Vi anser att det är viktigt att de förändringar som man vill genomföra granskas genom barnkonsekvensanalyser och att frågor om tillgänglighet lyfts upp mer och får en högre prioritet.

Vi menar att personer med funktionshinder är en viktig grupp som kan tillföra stora mervärden i dessa områden med sina erfarenheter.

Vi vill se en planering där bullerfrågor, luftmiljöfrågor och andra hälsofrågor tillåts gå före framkomligheten för bilar när det uppstår konflikter. Tyvärr visar erfarenheten att kommersiella intressen oftast går före både kulturell hänsyn och hänsyn till miljömål och biologisk mångfald. Bilen är i dag normen vid all planering. Lagstiftningen är till stora delar utformad utifrån bilens förutsättningar och behov. Vi i Miljöpartiet menar att det är hög tid att lagstiftningen ses över med syftet att bryta den gammalmodiga grundsynen.

Om vi menar allvar med tanken att bygga en hållbar framtid är det hög tid att cykeln, gångtrafiken och kollektivtrafiken prioriteras före bilen i de verktyg vi skapar med vår lagstiftning. Som det cyklisternas parti vi ser oss själva som skulle vi miljöpartister helst vilja se en lagstiftning som går så långt att den innehåller miniminormer för framkomlighet med cykel. Vi föreslår i en av våra motioner att regeringen ska utreda sådana möjligheter.

Vi miljöpartister hävdar att med en ökad urbanisering blir betydelsen av tillgång till natur nära boendet allt viktigare. Vi föreslår i en motion dels att regeringen ska uppdra åt Boverket att utarbeta planeringsstöd åt kommunerna, dels att regeringen ska skapa resurser för kompetensutveckling i kommunerna för att de ska klara av att uppnå ett mål om bostadsnära natur.

Miljöpartiet anser även att den utveckling som vi sett, och som fortfarande pågår, med ett snabbt växande antal externa köpcentrum är en utveckling som blir svår att förena med bygget av det hållbara samhället. Vi menar att ett nytt sätt att tänka för service- och varuförsörjning måste utvecklas där alla medborgare räknas och där hänsyn tas till hela kedjan av transportarbete. Den suboptimering som styrs av kortsiktiga vinstintressen kan inte i längden vara rätt väg att gå. Miljöpartiet föreslår därför i en motion ett femårigt stopp för nya externa köpcentrum i landet för att ge utrymme för ett nytänkande.

Herr talman! Som jag påpekade i min inledning är det de allra svagaste som har minst möjlighet att påverka hur vårt samhälle byggs. Det är likaså ofta dessa de svagaste som råkar mest illa ut.

Ett exempel är den första generationens datafrälsta, det vill säga de personer som introducerade ADB-hantering med stordatorer under 1970-talet och som senare under 1980-talet var de som brann för att införa persondatorer på våra arbetsplatser. I likhet med många elektronikingenjörer som utvecklade den trådlösa tekniken är det bland dessa som vi hittar de människor som i dag står längst bort från samhällets gemenskap, nämligen de som blir sjuka av digitala magnetfält.

Elöverkänslighet var ett begrepp som växte fram på den tiden när kraftigt strålande bildskärmar skadade väldigt många människor. Det fanns stora problem med lysrörstekniken också. Den här problematiken har blivit mycket svårare med åren, och i dag talar man om problem med icke-joniserande strålning.

Vi i Miljöpartiet menar att det är ohållbart med en plan- och bygglag som inte ger kommunerna möjligheter att skapa det skydd som de enligt socialtjänstlagen är skyldiga att arrangera för sina kommunmedborgare när de får illa av de här problemen. Här har vi ett exempel på en fråga där

lagarna inte samverkar på ett sådant sätt att man kan nå de mål som man har satt upp. Vi föreslår därför att regeringen tar fram justeringar av plan- och bygglagen som innebär att kommunerna också i praktiken kan hävda områden med låga strålningsnivåer för de medborgare som är i behov av sådana miljöer för att kunna arbeta och leva ett normalt liv.

Vi anser även att det är märkligt att Sverige är ett av de få länder som inte kräver bygglov för basstationer och antenner för trådlös kommunikation. I de länder som har dessa krav kan man planera för lägre strålningsnivåer. Den som söker bostad eller planerar en semesterresa kan där väga in strålningsriskerna i sina beslut. I Sverige väljer vi att helt och hållet blunda för en fråga som i omvärlden får allt högre prioritet för vart år som går. Vi anser att regeringen borde titta på detta och komma med förslag till riksdagen.

Det finns även en reservation i betänkandet som handlar om energikrav i bebyggelse. Vi var från början ganska tveksamma till huruvida vi skulle ställa oss bakom reservationstexten eftersom vi tyckte att kraven var på tok för låga både i befintlig bebyggelse, vid renovering och för nybyggnation. Byggindustrin klarar redan i dag de i reservationen föreslagna nivåerna så det är lite som att slå in öppna dörrar. Att regeringen inte vill gå ens så långt som att föreslå regler som ligger i nivå med det som i dag är standard i byggsektorn är för mig helt obegripligt.

Från Miljöpartiets sida tycker vi samma sak som byggindustrin. Det är bra med regler som utmanar. Industrin vill ha utmaningar, men de vill också ha tid på sig för att kunna uppnå tufft ställda krav. En trappa med stegvis ökade krav på energieffektivitet, exempelvis vart fjärde eller femte år och med några år till det första trappsteget så att man har en tydlig förutsägbarhet i vad som kommer att krävas, det är vad byggindustrin säger till mig att de vill ha. Det är det som bäst stimulerar utveckling och nytänkande. Det är precis så vi miljöpartister skulle vilja se den politiska styrningen utformad.

Nu ställer vi oss bakom reservationen ändå eftersom några krav trots allt är bättre än inga krav alls. Det är dock en sorts signal till branschen, en signal som de gärna vill se.

Herr talman! Det finns ett stort antal nya tekniska lösningar som vi pekar ut i våra motionsförslag där vi anser att politiskt tryck kan bidra till snabbare utveckling. Det kan ske på många olika sätt – genom stegvis höjda krav, genom samordnad teknikupphandling som samhället initierar, genom riktat stöd till forskning och genom pilotprojekt.

Den moderatledda högerregeringen har naturligtvis avslagit alla våra framsynta, moderna och gröna idéer, men vad annat kan man förvänta sig? Självklart, herr talman, står vi i Miljöpartiet bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 3 om ökat medborgarinflytande i samhällsplaneringen.

Anf. 15 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! I Vänsterpartiets bostadspolitiska partimotion har vi lagt fram ett antal förslag som inriktar sig på att öka medborgarnas inflytande samt på demokratiska inslag på bostadsmarknaden och samhällsplaneringen. Samtidigt vill vi att marknadskrafternas inflytande begränsas. Vi anser att det är nödvändigt att se över och förändra flera av de regel-

system som styr planering, byggande och förvaltning av bland annat bostäder.

Den nya plan- och bygglag som träder i kraft den 2 maj 2011 innehåller emellertid inte några påtagliga förändringar som kan leda till en mer demokratisk och effektiv detaljplaneprocess. Det finns därför behov av en fortsatt översyn av plan- och bygglagen i syfte att åstadkomma verkliga förbättringar och förändringar i dessa avseenden.

Herr talman! Vi anser att det är viktigt med lokalt medborgarinflytande i samhällsplaneringen utifrån barns, kvinnors och funktionsnedsattas perspektiv. I dag tas de flesta beslut som berör medborgarnas närmiljö över deras huvuden. Människor har marginella möjligheter till ett reellt lokalt inflytande. Den lokala demokratin måste därför förbättras. Samhället måste skapa större möjligheter för lokalt inflytande i stadsplaneringen så att medborgarna på allvar får vara med och bestämma hur samhället ska se ut i framtiden.

I det sammanhanget är det viktigt att även ta vara på barns och ungdomars intressen och behov. Jag menar att barn har ett begränsat rörelseområde. Därför är det särskilt viktigt hur närmiljön utformas och påverkas. Ett bostadsområde och en stad som inte har en trygg miljö för barn ger inte heller trygghet till vuxna, särskilt föräldrar. Föräldrar ska inte behöva vara oroliga för sina barn vare sig i hemmiljön eller i skolmiljön. En stad som tar till vara barns och ungdomars möjligheter är en stad för alla.

Barn tillbringar oftast en större del av sin tid i närheten av bostaden. Samhällets planering ska baseras på barnperspektivet så att barn kan cykla och gå mellan exempelvis bostaden och skolan och till och från andra aktiviteter. Städer som har bostadsområden där det finns mer grönska, mindre bilar och färre parkeringsplatser ger bättre luft, mindre buller, en ökad rörlighet och mer trygghet för barn och unga. Det behöver utvecklas metoder för att barn och ungdomar ska få inflytande i planarbetet. Ett förslag kan vara barnråd. Det behövs. Det är dags att ta till vara barns och ungdomars möjligheter.

Barn- och jämställdhetsperspektiven måste genomsyra alla politiska beslut, inte minst när det gäller samhällsplaneringen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en strategi för att skapa bättre möjligheter för barn, unga och funktionsnedsatta att kunna delta i samhällsplaneringen.

Herr talman! Vänsterpartiet vill stärka människors möjligheter att välja var de ska bo. Vi menar att bostadspolitik är ett viktigt instrument för att aktivt bekämpa segregationen. Sverige behöver fler bostadsområden med blandade boende- och upplåtelseformer. Vi menar att det leder till minskad segregation och fler valmöjligheter för den enskilde. Det behövs mer kompletteringsbebyggelse som är inriktad på hyresrätter i utpräglade villaområden och i områden där bostadsrätterna dominerar. Dessa aspekter måste genomsyra planprocessen.

Herr talman! Ett stort problem i dagens stadsplanering är att bilen fortfarande är den norm som styr utformningen av bostadsområden och trafikmiljön. Vi i Vänsterpartiet har tillsammans med Miljöpartiet och Socialdemokraterna lagt fram ett antal förslag på åtgärder som kan leda till en mer miljöanpassad stadsplanering och underlätta användandet av cykel och kollektivtrafik. Dessa förslag innebär att cykeln och kollektiv-

trafiken bör vara centrala i den nya normen för transporter vid stadsplanering.

Planeringen av bostadsområden bör utgå från bland annat närhet till kollektivtrafik och en förändrad syn på behovet av fordonsparkering. Kommunerna tillämpar i dag riktlinjer för hur många parkeringsplatser för bilar som ska finnas vid nybyggnation av bostäder. Däremot saknas motsvarande riktlinjer för cykelparkering. Det bör därför utformas en miniminorm för antalet cykelparkeringar vid nybyggnation av bostäder i tätorter.

Det ska också vara möjligt att tänka på tillgängligheten till kollektivtrafiken när behovet gällande parkering fastställs. Boverket bör få i uppdrag att utfärda rekommendationer för kommunernas detaljplanering utifrån detta perspektiv.

Herr talman! Plan- och bygglagen ställer krav på att det ordnas platser för parkering i samband med byggande av bland annat bostäder. Kommunernas tillämpning av dessa bestämmelser leder ibland till krav på onödigt många parkeringsplatser. Inte minst gäller det studentbostäder där behovet av parkeringsplatser är begränsat. Kravet på parkeringsplatser kan också leda till att bostadsbyggnadsprojekt försenas och att byggkostnaderna stiger.

Jag anser mot denna bakgrund att regeringen bör se över förutsättningarna för att bygga bostäder, exempelvis studentlägenheter, utan tillhörande andra parkeringsplatser än handikapplatser.

En annan viktig fråga beträffande stadsplanering och övrig fysisk planering är att frågorna ibland är alltför inriktade på byggnader och infrastruktur. Behovet av grönområden och platser för lek kan glömmas bort eller beaktas alltför sent i planeringsprocessen. Vi har lagt fram förslag om hur detta behov bättre ska kunna tillgodoses i planeringen.

Herr talman! Boverket bör därför utarbeta riktlinjer och stöd för kommunerna så att de kan säkerställa att alla medborgare har tillgång till bostadsnära natur. Det ska också gälla utarbetning av riktlinjer för hur kommunerna kan skapa mer plats för grönområden, lekplatser och kultur i städerna. Detta kan exempelvis ske genom att behovet av parkeringsplatser minskar då fler använder cykel eller åker kollektivt.

Herr talman! I sammanhanget är det viktigt att lyfta fram tillgången till platser för barns lek. Som jag sade tidigare är en stad trygg först när både barn och vuxna känner sig trygga. Städer måste vara tillgängliga. Det gäller särskilt större städer som Stockholm, Malmö och Göteborg, där det är väldigt mycket trafik. Det irriterar och tryggar inte barn och ungdomar särskilt.

Jag vill påpeka att samhällsplaneringen i stor utsträckning förväntas vara till lika stor nytta för kvinnor som för män. Utgångspunkten i den fysiska planeringen och markanvändningen har ofta en könsblind hållning. Planeringen tar sin utgångspunkt i att den är till för alla, men kön har betydelse för samhällsplaneringen, och det är vanligt att planeringen i högre grad svarar mot männens behov och mindre mot kvinnornas. Jämställdhetsperspektivet ska alltid finnas med i ett boendeplaneringsprogram.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 4, 6 och 20. Jag står också bakom yrkandena 14 och 15 – tror jag det var – om tillgänglighet, som Vänsterpartiet har i socialutskottet. Jag har väckt en motion om tillgäng-

Anf. 16 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M):

Herr talman! I betänkandet behandlas motioner och yrkanden som gäller plan- och byggfrågor. Jag anser att flera av dessa tillgodoses i och med att den nya plan- och bygglagen träder i kraft nästa månad samt i de uppdrag som regeringen har gett till Boverket.

I den nya plan- och bygglagen var ett övergripande syfte att så långt som möjligt begränsa tidsåtgången för planläggning och ange tidsfrister för handläggningen där det är möjligt. Det införs en handläggningstid på högst tio veckor för bygglov och krav på att exploatörer ska få besked inom fyra månader om huruvida kommunen avser att ta fram en detaljplan för området. Detaljplaneprocessen har också förenklats.

Medborgarnas inflytande över samhällsplaneringen har stärkts i den nya lagen. Den krets som ges tillfälle till samråd har utökats med kommunens medlemmar. Ett viktigt perspektiv är att barn och ungdomars inflytande tas upp. Trafikverket fick tillsammans med Boverket i december 2009 uppdraget att starta, samordna och stödja projekt som ska öka barns och ungas inflytande i kommuners samhällsplanering. Projektet ska återrapporteras till regeringen hösten 2012.

I andra kapitlet i den nya lagen anges att planläggningen ska främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla grupper. Hänsyn ska tas till behovet av framtida förändringar och möjlighet att anordna en rimlig samhällsservice. Kommunerna har även ett stort ansvar när det gäller trafikplanering, framför allt med hänsyn till miljön och klimatet. Boverket beskriver detta i rapporten *Planer som styrmedel för att minska samhällets klimatpåverkan*.

Boverket fick 2009 i uppdrag att utarbeta hur cykelparkering ska beaktas i den fysiska planeringen och har gett ut skriften *Gör plats för cykeln – Vägledning och inspiration för planering av cykelparkering vid stationer och resecentra*. Trafikverket har också publicerat ett antal rapporter med samma inriktning. Trafikverket och Transportstyrelsen har fått i uppdrag att i samråd med kommuner, berörda organisationer och myndigheter utarbeta en strategi och handlingsplan för ökad och säker cykling. Redovisning ska ske senast den 1 december i år.

I september förra året tillsatte regeringen en särskild utredare som i första hand ska se över de nuvarande bestämmelser som reglerar trafikmiljön och trafikreglerna för cykeltrafik, men även se över regler och förutsättningar som påverkar cykelparkering. Redovisning ska ske senast den 1 maj 2012. Jag tycker att regeringen gör väldigt mycket. Jag vet inte vad oppositionen tycker att vi ska göra mer.

Hänsyn till behovet av parker och andra grönområden ska tas vid all planering, liksom plats för lek, motion och övrig utevistelse. Även på detta område har Boverket gett ut flera skrifter. *Bostadsnära natur – inspiration och vägledning* ska ge stöd till kommunerna i deras arbete med att säkra tillgången till de grönområden som finns nära bostäderna. *Mångfunktionella ytor – Klimatanpassning av befintlig bebyggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur* syftar till att öka medvetenheten och kunskapen om grönstrukturen och friytorna i stad och tätort. Bro-

schyren *Låt staden grönska* syftar till att ge inspiration till beslutsfattare i stad och kommun.

Ett samhälle ska självklart vara tillgängligt för alla. Prövningen av tillgänglighetsfrågor har lyfts fram i den nya plan- och bygglagen, bland annat genom en utvidgning av bygglovsprövningens omfattning. Till skillnad från tidigare ska kraven på ändamålsenlighet och tillgänglighet behandlas redan i bygglovsprövningen. Byggnader ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Dessa krav har funnits länge vid ny- och ombyggnad. I lokaler dit allmänheten har tillträde ska hinder mot tillgänglighet alltid avhjälpas, men med tillägget att det gäller om hindren med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt avhjälpda. I detta tillägg finns utrymme för olika tolkningar, vilket tyvärr innebär att mycket återstår att göra. Det finns sanktionsmedel som kan användas när lagens krav inte efterlevs. Byggsanktionsavgifter kan tas ut när någon bryter mot byggbestämmelserna.

Herr talman! Vi har en åldrande befolkning, vilket gör att bostäder anpassade till äldres behov har uppmärksammats i olika sammanhang. Önskvärt är att göra det möjligt för äldre att bo kvar längre i sitt ordinarie boende. *Bo bra hela livet* är ett slutbetänkande som Äldreboendedelegationen överlämnade i slutet av 2008. Flera myndigheter har haft uppdrag som syftat till ökade kunskaper om tillgänglighet i dagens byggnadsbestånd med förslag om förbättringar.

En annan grupp som efterlyst bostäder är studenterna. Därför ändrades bestämmelserna den 1 januari i år. I enskilda bostadslägenheter för studerande eller ungdomar behöver rummen inte längre vara avskiljbara då det gäller daglig samvaro, sömn, vila och matlagning. Förhoppningen är att på detta sätt få ned kostnaderna.

Herr talman! Det har varit en lång process att ta fram den nya plan- och bygglagen. Det finns områden som inte hann beredas klart. Jag har här räknat upp flera åtaganden som gjorts eller är på gång genom Boverket och Trafikverket. Låt oss nu se effekterna av den nya plan- och bygglagen och hur kommunerna lever upp till kraven som ställs!

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

Jag strök en hel del ur mitt anförande och ser nu att jag har lite tid kvar och kan bemöta Katarina Köhler, som uppehöll sig länge kring köpcentrum och liknande publika platser som hon vill ska gälla som allmän plats där man ska kunna hålla opinionsmöten. Det finns tydligen privata ägare som motsätter sig politisk verksamhet och annan opinionsbildning, men utredaren som regeringen tillsatte 2006 bedömde att detta inte var särskilt vanligt. Jag tror att man kan komma överens med många av dessa privata ägare om man tillfälligt eller för en kortare tid vill ha något möte eller dela ut valbroschyrer.

Med samtal med ägaren går det säkert bra. Låt oss inte göra problemet större än det är. Som ett exempel kan jag nämna att när Håkan Juholt valdes till partiledare visades det på storbildsskärm i Gallerian i Oskarshamn, och även dagen efter kunde man följa hela hans installationstal.

Anf. 17 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Fru talman! Jo, lagen sätts i sjön nu. Vi får väl se vad det blir. Jag ordar inte mer om det nu utan går i stället in på detta med allmänna platser.

Regeringen tillsatte en enmansutredning 2006. Utredaren kom fram till att det inte var något dilemma. Han sade i princip det du, Eva Bengtson Skogsberg, sade, men han lade också till att EU:s regler för äganderätten kan ställa till problem här. Under de fem år som har gått sedan utredningen gjordes har allt fler fastighetsägare kring torg och köpcentrum blivit tydliga med att ingen form av opinionsbildning får ske på dessa platser. Jag tror också att det är som du säger och att det finns sådana man kan komma överens med, men allt oftare får man nej när man vill ha allmänna möten på det vi tidigare har sett som allmän plats.

Detta är en viktig fråga, och detta är en av de brister som det är oerhört viktigt att komma till rätta med i den nya plan- och bygglagen. Jag tror inte att problemet är så litet som regeringen vill göra gällande.

Anf. 18 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik:

Fru talman! Jag har inte stött på problemet så ofta. Det finns ju några som inte tycker om att man står där, och jag kan på sätt och vis förstå dem. Många kunder skräms ju bort av att det står ett massivt uppbåd av reklamutdelare oavsett vad det är de gör reklam för, men särskilt inför ett val drar sig eventuellt många kunder för att gå dit. Men jag tror ändå att det är möjligt att göra upp i de olika partierna om att man finns på plats under planerade tider – alltså inte hela tiden – och att man kanske står en bit därifrån.

Sedan tycker jag att de möten man hade förr, torgmöten med megafon, är något förlegat. Nu är det samtalsformen som jag förordar. Att man dyker på människor är det nog inte bara markägaren som inte gillar. Jag tror att kunder som passerar vill kunna välja om de vill få politisk information och inte bli påprackade den. Men jag tror fortfarande på en dialog och att man kan komma överens med markägaren.

Anf. 19 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Fru talman! Jag håller helt med om att vi inte ska flyga på människor och pracka på dem vår information oavsett om det sker inne i köpcentrumen eller utanför. Det handlar inte om det.

I alla tider har olika grupper, föreningar och organisationer kunnat vara utomhus och tala med och till folk. Det är oerhört viktigt att vi också får göra det i framtiden. Jag tycker att Eva Bengtson Skogsberg negligerar problemet. Det sker allt oftare och allt tydligare att privata fastighetsägare och markägare säger nej, och man är medveten om sin äganderätt och säger ifrån. Men konsekvensen av det blir ju, med allt det mediebrus vi har runt omkring oss, att människors möjlighet att ta del av politisk och annan opinionsbildning blir allt mindre. Jag tror att det är farligt för samhället. Jag vidhåller att detta är en viktig fråga för oss.

Anf. 20 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik:

Fru talman! Självklart är det en viktig fråga att vi får komma ut med vårt budskap, men jag tycker inte att vi ska luckra upp äganderätten genom lagstiftning. Vi har ju fortfarande möjlighet att föra ut vårt budskap i stadskärnorna. Vi behöver inte gå ut i köpcentrumen. Det är många här

som förordar att stadskärnorna ska vara levande, och då kan ju vi politiker få en möjlighet att leva upp till det.

Anf. 21 LARS TYSKLIND (FP):

Fru talman! Jag ska börja med att instämna i Eva Bengtson Skogsbergs anförande. Sedan vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Detta handlar alltså om 37 motioner och 67 yrkanden från allmänna motionstiden 2010. Det finns en stark koppling till den nya plan- och bygglag som börjar gälla om knappt fyra veckor, den 2 maj. Därför kommer diskussionen naturligtvis att handla om det.

Den nya plan- och bygglagen är ett väldigt viktigt steg som Alliansen har tagit för att skapa långsiktiga spelregler för samhällsplanering och byggande. Man kan också konstatera att det under den gångna mandatperioden, alltså från maktskiftet 2006, också har genomförts en del ändringar i plan- och bygglagen som naturligtvis finns med i den nya lagen. En av de viktigare som jag skulle vilja lyfta fram är att det från den 1 januari 2008 finns tydligt inskrivet att man vid planläggning ska ta hänsyn till risk för översvämningar och erosion. Detta är något som tillkom i skuggan av framtida klimatförändringar och vad de kan föra med sig. Detta finns tydligt med sedan den 1 januari 2008, och vid samma tidpunkt fick friggebodarna bli lite större i och med att man gick från 10 till 15 kvadratmeter.

Jag kan konstatera att Folkpartiet och Alliansen har jobbat intensivt för att förenkla plan- och bygglagen. Men även om det nu gäller en tydligare och enklare plan- och bygglag kan man konstatera att de grundläggande syftena finns kvar. Det gäller det så kallade kommunala självstyret. Man pratar ofta om att vi i riksdagen ska lagstifta om allt, men i grunden är det här en ramlag som det kommunala självstyret har att hantera. Det finns ett delat ansvar i dessa frågor, och det är kommunerna som har det grundläggande ansvaret för planeringen.

Det som lagstiftningen ska garantera – vilket den också gör och vilket vi har lagt stor vikt vid i den nya plan- och bygglagen – är medborgarnas rätt att medverka i en öppen och rättssäker process. Det handlar om att kunna delta i samrådet, alltså om att det ska vara öppet och att man ska få ha inflytande och lämna synpunkter. Och om man inte tycker att saken blivit bedömd på det sätt man tycker är rätt ska man kunna få ärendet överprövat på ett rimligt sätt. Detta har man tagit hänsyn till parallellt med syftet att förenkla och effektivisera lagstiftningen.

En av de grundläggande målsättningarna har varit att förkorta de olika processerna utan att för den skull minska möjligheterna till inflytande för medborgarna. Snarare vill man öka medborgarnas möjligheter till inflytande och att processerna ska vara förutsägbara.

Detta med att förenkla och förkorta planprocessen har stor betydelse inte minst när det gäller konkurrensen inom byggbranschen. Vi diskuterar ju ofta kostnadsbilden inom byggbranschen. De facto har de små och medelstora byggföretagen ofta svårt att hantera långa processer. De slås ut redan på det stadiet eftersom de inte har de ekonomiska och finansiella resurserna att dra runt processer som pågår i sju, åtta eller kanske tio år. Även ur den synvinkeln är det väldigt viktigt att effektivisera processen.

Fru talman! Jag ska ta några exempel på vad som kommer att hända den 2 maj. De flesta förslagen i den nya lagen utgår från den enskildes perspektiv. Jag tror att det var Eva Bengtson Skogsberg som tog upp att man ska kunna få besked om bygglov inom tio veckor. Det gäller även att man ska få besked om planläggning inom fyra månader.

Som jag nämnde tidigare har en ökad klimat- och miljöhänsyn lyfts in och förtydligats i planeringsarbetet. Tidigare i den här debatten har frågan om tillgänglighet tagits upp. Även detta har skärpts och blivit mycket tydligare i den nya lagstiftningen. Det viktigaste är att tillgänglighetsfrågorna ska finnas med redan i bygglovsprövningen. Förut var risken oerhört stor att detta kom in alldeles för sent i processen, men nu ska man redan i bygglovsprövningen se till att man har beaktat tillgänglighetsfrågorna.

Från Folkpartiets sida vill jag också lyfta fram den lagstiftning som finns om, som det heter, enkelt avhjälpta hinder och hinder i lokaler där allmänheten har tillträde. Detta är en fråga som har stötts och blötts en del, men även här skärps lagstiftningen till att hinder ska avhjälpas om det är möjligt.

Om tillgängligheten kan man som en parentes säga att även Boverket har jobbat med frågan och i december 2010 lagt fram sex delmål som i mångt och mycket riktar sig till kommunernas arbete. Det gäller tillsyn och uppföljning, och man har även riktlinjer för hur kommunerna ska kunna arbeta med tillgänglighetsaspekterna. Det handlar om fysisk planering, om bostadsanpassningsbidrag och att man i kommunerna ska få ett stöd i hur man ska arbeta med dessa frågor.

Rätten till grönområden har också diskuterats här. Grönområden är en otroligt viktig faktor i tätbebyggda områden, för det har visat sig att grönområden bara genom sin blotta existens främjar människors hälsa, och inte minst är det väldigt viktigt för den biologiska mångfalden.

Att rätten till de här grönområdena ska beaktas vid all planläggning är också något som kommer med väldigt tydligt i lagstiftningen. Amineh Kakabaveh från Vänsterpartiet tog upp det här med parkeringar och att man planerar för bilen, men jag tycker nog att den nya lagstiftningen verkligen gör tydligt att om det blir konkurrens om markyta så är det friytor för lek och utevistelse som har företräde framför parkering. I den lag som börjar gälla den 2 maj står det i klartext att det är grönområdena som har företräde.

I det här sammanhanget kan man också lyfta fram det arbete som regeringen har gjort kring hållbara städer. Huvuduppgiften för Delegationen för hållbara städer är att jobba just med den långsiktigt hållbara staden. I detta ligger väldigt mycket kring hållbara transporter och även att vi ska bevara grönområden och skapa nya grönområden, rätten till gröna stråk och så vidare.

Översiktsplanens roll har stärkts, och en av de viktiga sakerna är att man i översiktsplanen ska ha samordning med andra mål, planer och program som har betydelse för utvecklingen i kommunen. Där kan man lyfta in just miljö kvalitetsmål, planer för infrastruktur, transportpolitiska mål och tillväxt- och utvecklingsplaner i övrigt.

Jag tror att det nämndes tidigare att samrådsförfarande vid översiktsplanering har breddats, för hela målsättningen är naturligtvis att man ska

få fram så bra underlag som möjligt när man fattar beslutet. Det är ju inte så att någon inte ska få vara med.

Jag tycker också att det är väldigt viktigt är att det finns samordningsdiskussioner, att man ska samordna processerna enligt plan- och bygglagen och miljöbalken. När det gäller att ha insyn och kunna påverka är det väldigt viktigt för den enskilde medborgaren att man begriper vad det handlar om. När man har processer som går parallellt och man inte riktigt vet när man ska ha synpunkter är det inte lätt för den enskilde, men när man samordnar finns det *en* frågeställning. För den enskilde har det ju inte så stor betydelse exakt var och i vilken lag paragrafen står, utan det är vad det i praktiken innebär för henne eller honom själv.

Den 2 maj får vi också en ny instansordning. Förhoppningen och avsikten med den är att vi ska få en snabbare process också när det gäller överprövning.

Ytterligare en sak jag vill nämna, eftersom den finns med i betänkandet, är byggförsäkringen. Det finns inga reservationer kring detta, men den finns ändå med och är omtalad. Det handlar om att från den 2 maj tas självbyggarna ur den obligatoriska byggförsäkringen. Där finns nu även en diskussion om att byggförsäkringen inte uppfyller det den var meningen att uppfylla, så det finns planer på att man tar bort obligatoriet som helhet.

Det var en kortfattad genomgång av saker och ting som kommer att hända den 2 maj, men det ger ändå svar på en hel del av de frågor som tas upp i det här betänkandet. Jag avstår därför från att gå in på någon speciell reservation utan yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Jan Ertsborn (FP).

Anf. 22 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Närvarande ledamöter och åhörare! Fysisk planering brukar ofta benämnas "hårda frågor", sådant som är förbehållet manliga politiker att syssla med och som inte så ofta attraherar de personer som brukar gilla "mjuka frågor", alltså sådant som handlar om människors hälsa och välfärd.

Det är en olycklig motsättning, och dess värre är den väldigt svår att få bort. Det blir lätt en massa fyrkantiga och tråkiga plankartor, betong, asfalt och byggteknik. Människan och hennes behov, nu och i framtiden, behöver få en mer framträdande roll i samhällsplaneringen. Det är vi säkert överens om.

Fru talman! Det är inte alla de 37 motionerna och 17 reservationerna som jag tycker att man ska kritisera i sak. Det finns säkert förbättringsområden i den nuvarande plan- och bygglagen som nu ska justeras, annars skulle vi inte behöva sitta här i framtiden. Vi vill alla både ha en snabbare handläggningstid, färre instanser som kan överklaga, en ökad rättssäkerhet och ett ökat medborgarinflytande, men det är ofrånkomligt att dessa ambitioner ibland kan komma att motverka varandra. Öppenhet och samråd är sådant som tar tid, för att inte tala om överklaganden som kanske kommer till följd av att just planarbetet gått för fort ibland.

Centerpartiet tycker att det är viktigt att det finns bostäder med varierade upplåtelseformer som är anpassade till varierande tjocklek på plånboken och för skeden i livet: för studenter, ålderspensionärer, personer med funktionshinder och så långt det är möjligt även för personer som lider av exempelvis elöverkänslighet.

De gröna kilarna, stadsnära skog och natur, lekplatser och strövområden för människor och djur är viktiga i kommunernas stadsplanering i dag. Men en grönyta kan också vara en idrottsplats, en 18-håls golfbana, en lantbruksfastighet med djur, alternativt en hästgård.

Då blir det genast mer problematiskt. En motion från Miljöpartiets Tina Ehn vill jag gärna tala om. Den tar upp hästrelaterade frågor i planeringen. Min bild av detta är att det på många håll finns en överdriven rädsla för djurhållning i närhet av bebyggelse. När ett luktproblem uppstår för att bebyggelse kommit för nära är det nästan alltid näringsidkaren och djurhållaren som måste anpassa sig och maka på sig, annars finns kanske risken att han eller hon blir anmäld för djurplågeri av sina grannar, vilket jag vet händer.

I stället skapar kommunerna med stöd av regler skyddsavstånd mellan bebyggelse och inhägnad på flera hundra meter med mark däremellan som inte har något värde för någon. Ökad kunskap på området behövs förstås, och syftet ska vara att öka acceptansen för djur i bebyggelse.

Fru talman! Den stora skillnaden mellan Centerpartiet och reservanterna är synen på vad staten ska lägga sig i och vilken tilltro man har till Boverket, kommunerna och de olika aktörerna på bygg- och bostadsmarknaden, det vill säga dem som finns närmast de människor och miljöer som berörs.

Det yttersta exemplet på sådan klåfingrighet är förslaget från Miljöpartiet om ett femårigt moratorium mot externetableringar av handelscentrum. Handelns utredningsinstitut har kommit fram till att handel i städernas utkant generellt sett inte har slagit ut några småbutiker i stadskärnorna, tvärtom! Säkert finns enstaka exempel på motsatsen också, men det är ingenting vi kommer åt med ett förbud. Oftast kan det bero på att handlarna och fastighetsägarna i stadskärnorna är dåliga på att samverka på det sätt som butiksägarna gör med fastighetsägaren i ett samlat köpcentrum.

Min erfarenhet från kommunal verksamhet är att aktiv centrumutveckling, ett delat ansvar mellan fastighetsägare, butiksägare och kommunen vid planeringen, kan öka attraktionskraften för stadskärnorna. Där ingår inte minst trottoarer, cykelmöjligheter och avställningsplatser för till exempel cyklar och kollektivtrafik, men också parkeringsplatser för bilar i utkanterna av stadskärnorna.

Ett planeringsförbud som är riktat mot kommunerna tar ifrån dem möjligheten att själva råda över markanvändningen. Det hindrar att arbetstillfällen skapas i handeln, och det minskar tillgängligheten till varor för människor som bor i anslutning till staden eller i angränsande kommun. Tillgänglighet till varor är viktig, inte minst till arbetstillfällena. I min egen hemkommun är de största arbetsgivarna faktiskt den här typen av större butiker.

Fru talman! Centerpartiet vill förenkla reglerna för att bygga studentbostäder. Enklare föreskrifter skulle öppna dörrarna för billigare och snabbare byggtekniker som kan mildra den akuta bostadsbristen bland

ungdomar och studenter. Det kan göras till exempel med modulbostäder som kan flyttas. I dag finns det en mängd föreskrifter i Boverkets byggregler som reglerar badrummens storlek, förrådsutrymmen, tillgången på solljus, cykelrum med mera. Det hindrar en sådan utveckling.

Oavsett om vi är för att liberalisera bostadspolitiken eller förordar statliga subventioner och reglering kommer det att ta ett antal år innan unga människor får tillgång till ett billigare och bredare bostadsutbud i landet. Studentboenden är till sin natur tillfälliga boenden. För studenterna är det viktigare att det finns någonstans att bo till ett rimligt pris på studieorten än att bostäderna håller strikta bekvämlighetskrav. Här ser vi ett utmärkt område att pröva mer industriellt byggande med enkla, mobila lösningar, eller att flera ges möjlighet att dela på en och samma bostad.

För att det snabbt ska kunna skapas fler och billiga hyresrätter har vi tidigare föreslagit att privatpersoner ska få hyra ut upp till halva sin bostad skattefritt. Nu har vi dessutom sett till att höja schablonavdraget för andrahandsuthyrning. Jag tror att det skapar fler ungdomsbostäder än något annat planeringsmål, någon subvention eller reglering av byggandet och hyressättningen.

Fru talman! Den sparade kilowattimmen är alltid den bästa, brukade min föregångare från Halland Ivar Franzén säga. Därför är energieffektivt byggande kanske den enskilt viktigaste energipolitiska åtgärden vi kan diskutera här. För fastighetsägaren och hyresgästen måste det vara ekonomiskt fördelaktigt att förbruka så lite energi som möjligt. Om vi ska fastställa den ena gränsen i byggreglerna eller den andra blir ju snarare en diskussion om påvens skägg där vi helt är i händerna på den tekniska utvecklingen och vad den för närvarande säger att vi ska göra.

Nuvarande byggregler syftar till att få ned användningen av direktverkande el och öka andelen fjärr- och spillvärme, som är biobränslebaserad när det gäller fjärrvärme. Jag är osäker på om riksdagen är kompetent att fastställa nya definitiva gränser på det sätt som föreslås. Det viktigaste anser Centerpartiet är att forma och genomföra en politik som syftar till att spara el och styra över mot mer förnybar energi på det sätt som alliansregeringen och Centerpartiet nu gör.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Per Lodenius (C).

Anf. 23 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära ordet när jag hörde Ola Johansson prata om externetableringar och sprida lite felaktig information.

Det är inte så att vi i argumentationen i vår motion har påstått att externhandeln skulle tömma stadscentrumen. Vi påtalar att det minskar möjligheten till service där människor bor. Det är faktiskt så att externetableringar inte ger fler jobb utan färre jobb. Alla externetableringar minskar antalet jobb i det närområde där människorna bor. Däremot finns det vissa exempel på att när man gör mycket stora externetableringar kan man dra sysselsättning från andra orter till den ort där man då gör den här

externetableringen. Men summan arbetstillfällen minskar faktiskt med den typen av struktur för varudistribution om man jämför med närhandel.

Sedan talade Ola Johansson om tillgängligheten. Det är också helt felaktigt. Tillgängligheten minskar ju för alla dem som inte har tillgång till bil. Det finns en stor grupp kunder som får en kraftigt försämrad tillgänglighet med den typen av strukturförändring i varudistributionen som externetablering innebär.

Jag vill bara lyfta fram detta därför att det är viktigt att ha en korrekt bild av vilka förändringar den här typen av etableringar innebär.

Anf. 24 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Miljöpartiet föreslår ett moratorium, Jan Lindholm, det vill säga att några nya externetableringar inte ska få göras. Det är det som står emot mitt sätt att resonera. Miljöpartiet vill förbjuda och reglera kommunernas markanvändning i lag. Det innebär att kommunerna fråntas rätten att i samråd med butikerna, näringsidkarna och kommuninvånarna planera för hur varuförsörjningen ska gå till på ett miljövänligt sätt, med minskat beroende av bilen och med ett tillvaratagande av näringslivsintressena.

Det är klart att förändringar i handelsstrukturen medför förändringar i var butiker är lokaliserade någonstans. Men jag är inte alls säker på att det skräckscenario – elände, elände – som Jan Lindholm beskriver är resultatet om man ser till att exempelvis centrumhandeln, som jag tog som ett exempel, blir bättre på att samverka med fastighetsägarna i centrum och förbättra sitt utbud till kunderna.

Anf. 25 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Nu är ju inte erfarenheterna att det är centrumhandeln som lider. Initialt kanske, under en kortare tid, men det brukar inte vara något större problem för centrumhandeln med externetableringar.

Det handlar om just den varudistribution vi behöver till de människor som framför allt på ålderns höst behöver kunna sköta sina dagliga inköp själva, vilket alltså är oerhört väsentligt att man kan. När man tar bort den möjligheten, genom att det inte finns någon handel ute i de bostadsområden där människor bor, för det är den handeln som stryker på foten när vi gör sådana här stora externetableringar, tappar de människorna den sociala och fysiska hälsa det ger att komma ut på dagarna. Jag vet att till många av de butiker som fortfarande finns kvar kommer de äldre damerna och herrarna inte bara en gång utan kanske två gånger om dagen därför att när man sköter sina inköp själv är det en anledning att gå ut.

Det är också så att när man tar bort den här möjligheten ökar kostnaden för samhället. När äldre människor inte har möjlighet rent fysiskt att sköta sina inköp själva tilltar så att säga den motoriska försämringen snabbare, och så måste socialtjänsten skjuta till hjälp med livsmedelsinköpen tidigare än annars. Vi får ju en ökad kostnad där som man inte heller tar hänsyn till.

Jag menar att det är just den diskussion som gäller de områden där människor faktiskt bor, kringområden runt städer där problemen inträffar, som vi bör föra. Om det nu är så att Ola Johansson ser problematiken men vänder sig emot just det förslag som vi har – jag kan tycka att ett femårigt moratorium kanske inte är det mest kreativa, men det är i alla

fall ett sätt att markera den här frågan – är Ola Johansson väldigt välkommen att väcka andra förslag om hur vi kan angripa själva problematiken, för den tycker jag att vi borde kunna vara överens om.

Anf. 26 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jan Lindholm får nog visa mig den statistik som säger att butiker läggs ned till följd av externetablerade livsmedelsbutiker. Nu talar vi om en begränsad del av det hela. Min uppfattning är att där det finns ett kundunderlag för livsmedel och basvaror där finns det också butiker. Det gäller i bostadsområden även utanför tätorten och vid sidan av de stora externetableringarna. Jag talar gärna om annat än centrumutveckling.

Vad finns det då för intresse i bostadsområdena och bygderna att ha försäljning av tv-apparater, färg, tapeter, sportkläder, skor och annat? Det är ofta den typen av butiker som samlas i ett handelscentrum. Jag anser att det är viktigt att de samlas och görs tillgängliga på ett och samma ställe. Det utesluter inte mindre butiker i centrum. Det är inte heller så att det skapar ett underlag för den typen av butiker i bostadsområdena. Det har heller aldrig funnits, åtminstone inte under lång tid.

Anf. 27 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Fru talman! Jag hakade också upp mig på två saker som Ola Johansson talade gott om. Den ena gällde studentlägenheter och den bostadsbrist som råder i Sverige. Den är historisk. Hundratusentals ungdomar och andra människor saknar bostäder. Vi hörde här att Centerpartiets politik bygger på att man ska ge dem möjligheten. Vad har Centerpartiet gjort för att underlätta för studenterna, människorna, som saknar bostäder?

Under den högerregering som har funnits i fem år har köerna blivit längre och längre. I dag finns ett förslag i betänkandet om plan- och bygglagen. Vad är det som underlättar för studenterna, för de 300 000 människor, som står i bostadskön?

Den andra saken gällde att Ola Johansson påpekade att vi vill styra bostadsmarknadens parter, till exempel Boverket. Det är inte vi som styr utan det är egentligen *ni* som styr. De rättar sig efter regelverk och de möjligheter ni ger. Om de får möjlighet kan de bygga. De inser självklart behovet. Det är lätt att i talarstolen tala om saker och ting. I teorin är det alltid lätt, men hur åstadkommer man detta i praktiken? Det är viktigt. På vilket sätt kan Centerpartiet och Ola Johansson påverka att plan- och bygglagen blir bättre i fråga om tillgänglighet och möjligheten att värna om studenterna?

Anf. 28 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Amineh Kakabaveh undrade först vad Centerpartiet har gjort för att underlätta för studenter att snabbt få en bostad. I slutet av mitt anförande talade jag om vad vi har gjort.

Vi har höjt schablonavdraget för uthyrning av bostad eller del av bostad till exempelvis studenter. Om Centerpartiet ensamt fick bestämma skulle vi gärna göra sådan uthyrning helt skattefri. Den frigör nämligen bostadsyta. Många människor bor i lite för stora lägenheter därför att de har blivit änka eller änklings eller har fått plats över när barnen har flyttat

ut. Det skapar möjligheter att använda för mycket bostadsyta till att hyra ut till en ung student. Det är det viktigaste förslaget.

Det andra förslaget gäller ägarlägenheter. Jag tror att många människor som äger lägenheter kommer att få möjlighet att hyra ut dessa på ett enklare sätt än att komma över en bostadsrätt eller för den delen en hyresrätt. Jag tror mycket på ägarlägenheter.

Jag tog upp exempel på att genom att förenkla byggreglerna och skapa mer modulärt och prefabricerat byggande för studentlägenheter få fram fler bostäder för unga. Jag tror att det finns en potential inte bara för att skapa fler ungdomslägenheter utan också för att få ett effektivare och billigare byggande av bostäder för alla. Jag anser att det här är ett område som man mycket väl kan utveckla, speciellt för student- och ungdomslägenheter.

Anf. 29 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Fru talman! Ekvationen går inte ihop. Å ena sidan vill man underlätta ett byggande av bostäder för ungdomar och studenter, å andra sidan tror man på ägarlägenheter och andrahandsuthyrning. Det går inte. Man måste ha en av dem. Om man vill göra så måste man bygga och satsa på hyresrätter. Alla har inte råd att äga sin egen lägenhet. Så är det.

Vi i Vänsterpartiet menar att det måste ske en reglering. Om man från början tänker på studentbostäder och hyresrätter – det regleras redan i plan- och bygglagen – garanteras dessa möjligheter. I dag saknar vi en sådan aspekt. Därför håller det inte att här tala om att marknaden ska bestämma, att människor ska få äga lägenheter eller hyra ut sina stora bostäder i andra hand. Vi säger inte att det är förbjudet, men det är inte lösningen. Lösningen är att se till att det redan i plan- och bygglagen finns en garanti. Det handlar om att inte enbart tänka på parkeringsplatser utan på enkla, billiga, bra och användbara hus för de hundratusentals människor och studenter som står i bostadskön. Det är vad jag saknar i svaren.

Anf. 30 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Både Amineh Kakabaveh och jag är överens om behovet av många studentlägenheter. Behoven är stora och starka. Det Amineh Kakabaveh efterlyser är en omorientering av bostadspolitiken. Det kanhända att vi går ifrån mer beslutsfattande centralt, mer statlig reglering och skattesubventioner, eller så håller vi oss till den bostadspolitik som finns i dag som faktiskt har resulterat i att antalet byggda bostäder har ökat.

Amineh Kakabaveh sade att vi styr över regelverket. Samtidigt säger Amineh Kakabaveh att hon skulle vilja påverka regelverket så att kommuner fråntas ansvaret för sin egen bostadsförsörjning och reglera det genom lagstiftning eller andra typer av direktiv och stimulanser. Ursäkra mig, Amineh Kakabaveh, men jag tycker att det är en felaktig väg. En kommun med en högskola inom sitt område är angelägen om att de studenter som söker sig dit får en bostad och tak över huvudet.

För inte så hemskt länge sedan var jag kommunpolitiker, och jag hyllar det kommunala planmonopolet på det sättet att man genom att använda det på ett aktivt sätt kan få fram den mix av bostäder som man

önskar sig och som kommuninvånarna eller de som tillfälligt vistas i kommunen – om de är studenter eller tar tillfälliga jobb – efterfrågar.

Jag är för en ökad flexibilitet på bostadsmarknaden. Den flexibiliteten får du genom att addera fler upplåtelseformer till hyresrätten, bostadsrätten och den traditionella villabebyggelsen. Då talar vi om ägarlägenheter och möjligheten till andrahandsuthyrning. Vi talar om möjligheten att dela upp en bostad i mindre delar där man kan hyra ut ett rum eller ett pentry utan att betala alltför mycket i skatt för detta. Det har vi möjliggjort i alliansregeringen.

Anf. 31 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Jag vill ägna några minuter åt att tala om motion 2010/11:C312 som tas upp i betänkandet. Den handlar om riktvärden för flygbuller och har mig som upphovsman.

Motionen handlar om ett allvarligt problem som uppstår när olika myndigheters riktlinjer kolliderar. Det är en kollision som drabbar Linköping i Östergötland särskilt hårt men även påverkar andra platser. Det handlar å ena sidan om Boverkets allmänna råd för byggnation i områden som påverkas av flygbuller som styr tillämpningen av plan- och bygglagen när det gäller till exempel beviljande av bygglov. Å andra sidan handlar det om Naturvårdsverkets riktvärden också när det gäller flygbuller i bebyggelse som påverkar tillämpningen av miljöbalkens regler om miljöstörande verksamhet.

I Linköping bygger Saab Gripenflygplan – ett projekt av stort nationellt intresse. Samtidigt är Linköping en av rikets större städer och en expansiv del av fjärde storstadsregionen Linköping–Norrköping med omnejd och har därmed behov av omfattande nybyggnation av bostäder.

Grundproblemet är att Naturvårdsverket i sina riktvärden säger att genomsnittligt utomhusbuller vid bostäder inte bör överstiga 55 decibel medan det inte bör förekomma enstaka bullertoppar utomhus vid bostäder på mer än 70 decibel. Det är det sistnämnda som är problematiskt. När ett Gripenplan startar överstiger bullret 70 decibel inom ett stort område runt flygplanet, och eftersom planet rör sig fort sprids bullret över en stor yta. Det innebär att kortvariga bullertoppar på mer än 70 decibel förekommer över stora delar av Linköpings stadskärna och kringliggande landsbygd. Det skulle då vara oförenligt med Naturvårdsverkets riktlinjer för flygbuller i bebyggelse.

Den grundläggande kritiken mot tillämpningen av riktvärden för bullertoppar är att de angriper ett problem som man kan ifrågasätta i vilken utsträckning det föreligger. Det som har störst betydelse för kvaliteten i boendet är rimligen nivån på den totala mängd buller som man som boende utsätts för, och det bör rimligen bäst mätas genom ett genomsnittsmått. Att några få gånger under en dag bli överröstad av ett startande Gripenplan är inget stort problem utan, som jag ser det, en naturlig del av att bo i en flygstad som Linköping. Det finns heller inga entydiga forskningsresultat när det gäller hur människor påverkas av att någon eller några gånger per dag bli utsatta för enstaka bullertoppar.

Boverket har i sina allmänna råd uttryckt sig på ett sätt som skulle undanröja huvuddelen av de problem som det här ger upphov till i Linköping. Boverket säger att man inte längre vid tillämpningen av plan- och bygglagen ska tillämpa riktvärdet för maxbuller från flyg och i stället

låta genomsnittliga bullernivåer vara avgörande i kombination med att man begränsar antalet bullertoppar som får förekomma nattetid. Naturvårdsverket vidhåller däremot att riktvärdet för maxbuller ska fortsätta att vara styrande.

Det innebär att Boverkets allmänna råd angående flygbuller står i konflikt med Naturvårdsverkets allmänna råd om riktvärden för flygbuller, och det är en orimlig situation.

När Linköpings kommun beviljar bygglov i den zon som är godtagbar för boende enligt Boverkets riktlinjer men inte godtagbar för boende enligt Naturvårdsverkets riktlinjer överklagar Saab regelmässigt de byggloven. Saab vill inte riskera att vid en framtida miljöprövning av sin verksamhet tvingas begränsa sin verksamhet med hänvisning till flygbuller i nyuppförda bostäder som överstiger riktvärdena. Det finns ett antal rättsfall i förvaltningsdomstolarna från senare år där förvaltningsdomstolarna har gått Saab till mötes och upphävt bygglov i den här zonen, som omfattar en stor del av Linköpings stadskärna och kringliggande landsbygd. Det innebär att möjligheterna att bygga bostäder i Linköping är kraftigt beskurna.

Jag vill framhålla att det är en orimlig situation. Kommuner, företag och enskilda medborgare måste kunna få ett och samma svar från staten när det är samma intresse som skyddas, nämligen boendes intresse av att inte behöva utsättas för skadligt flygbuller. Kommuner och enskilda ska inte behöva vänta på att förvaltningsdomstolarna löser tvister om vilken statlig myndighet som har rätt.

Linköpings kommun arbetar just nu med planärenden som rör ungefär 2 000 nya bostäder och som direkt påverkas av hur den här frågan hanteras. Om ingen ändring kommer till stånd riskerar det att allvarligt hämma bebyggelseutvecklingen i Linköping.

Det innebär att min slutsats oundvikligen blir att regeringen måste lösa denna konflikt mellan sina myndigheter och att regeringen bör ta ställning för Boverkets riktlinjer, inte för Naturvårdsverkets riktlinjer. Det kan ske exempelvis i en ny proposition. Då skulle domstolarna och förvaltningsmyndigheterna få en tydlig signal om vad som gäller, och det är vad som nu behövs.

Gripenprojektet är av stort nationellt intresse. Det är av stort nationellt intresse att man kan bygga tusentals nya bostäder i rikets fjärde storstadsregion. Det är orimligt att spela ut de här intressena mot varandra på det sätt som nu sker. Regeringen och riksdagen måste lösa det problem som har uppstått. Det är, fru talman, orsaken till att jag har skrivit motionen.

Anf. 32 OTTO VON ARNOLD (KD):

Fru talman! Ärade deltagare och åhörare! Vi har i dag att diskutera plan- och byggfrågor, ett stort och viktigt område där vi kan se två klara skiljelinjer.

Den ena är oppositionen, som vill detaljstyra kommunerna och ibland köra över medborgarna och bortse från äganderätten, även när det gäller det kommunala planmonopolet. Det har vi hört här ett antal gånger. Det är i och för sig inga nyheter, men det tål att nogsamt påpekas.

I den nya plan- och bygglagen har vi infört ett antal nya friheter och möjligheter för enskilda att bestämma och styra över sin närmiljö. Det är

en lagstiftning som ska förenkla och föra det närmare medborgarna. Samtidigt är det viktigt att rättsprocessen är säker. Genom de nya mark- och miljödomstolarna – en proposition antogs som lag förra året – kommer vi också att få ett rättssäkrare system. Tidigare kunde samma fall hanteras på fem olika sätt, hos kommunen, länsstyrelsen och olika förvaltningsdomstolar, som kunde komma till olika slutsatser. I dag har vi ett system där det är betydligt mer enhetligt och där man är tvungen att sammanföra tidigare olika mål till ett ställe. Det är en klar förbättring när det gäller rättssäkerheten i plan- och byggfrågor.

En viktig fråga är också att vi inför en översiktsplan där människor snabbt kan få insyn och påverka sin närmiljö. Vi har diskuterat cykelfrågor, grönområden och anläggning av externa handelscentrum. Denna översiktsplan blir ett betydligt mer effektivt instrument, dock utan beslutanderätt. Det är ett sätt att sprida informationen, att det tidigt kan komma till medborgarnas kännedom hur planeringen ser ut. Det är också viktigt att samordna inom regionen, inte bara med infrastruktur utan också när det gäller anläggande av stora köpcentrum, hur det påverkar en hel region. Det är viktigt att man tidigt kan komma in och planera detta, och det är någonting som den nya plan- och bygglagen ger möjlighet till.

Jag vill påpeka att vi kan hitta svar på många av motionerna i Boverkets pågående utredningsarbete.

Fru talman! Detta var en ytterligt kort sammanfattning av vad som har sagts tidigare. Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

10 § Ersättnings- och insolvensrättsliga frågor

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU16
Ersättnings- och insolvensrättsliga frågor.

Anf. 33 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! I denna debatt behandlar vi motioner från allmänna motionstiden. Jag vill börja med att yrka bifall till våra två reservationer rörande trafikskadeersättningen och försäkringsskyddet när det gäller barn, reservationerna 2 och 3.

Trafikskadelagen är från 1975, och när det gäller beräkningen av framtida inkomstbortfall för barn har det varit tydligt från lagstiftarens sida att det inte ska förekomma några beräkningar utifrån den sociala närmiljön eller utifrån ett socialgruppstänkande, alltså vilken bakgrund man har.

Svensk skadeståndsrätt bygger på en individuell bedömning i varje enskilt fall utifrån beräknat framtida inkomstbortfall. När det gäller vuxna är det lättare att beräkna, men när det gäller barn har det visat sig vara svårare att göra rättvisa bedömningar.

Tyvär visat sig i ett flertal ärenden hos Trafikskadenämnden att nämnden fortfarande tar hänsyn till familjeförhållanden. Nämnden har

också i vissa ärenden tittat på vilken utbildningsnivå som barnets föräldrar och syskon har. Dessa fall har kallats ”barn med karriäreffekt” – trots den tydliga markeringen från lagstiftaren.

Det är en rättvisefråga att barn ska få lika förutsättningar i livet oavsett hur utbildade deras föräldrar är. Principen om alla människors likhet inför lagen och alla människors lika värde är grundläggande. Vi kan inte tala om ”barn med karriäreffekt”! Om lagstiftningen ger utrymme för att ersätta barn olika beroende på barnets grundläggande förutsättningar och sociala bakgrund måste vi som lagstiftare agera.

I dag har ca 70 procent av barnen i Sverige en individuell försäkring. För 25 år sedan var det bara ett fåtal som hade en särskild barnförsäkring. Samtidigt saknar många barn en försäkring. Orsakerna är framför allt ekonomiska. Barn helt utan försäkring finns i dag främst i invandrargrupper.

Fru talman! Ett annat problem när det gäller barnförsäkringar är att bara 75 procent av ansökningarna beviljas utan några förbehåll och att 7 procent av alla barn får avslag. Adoptivbarn och barn som har låg födelsevikt eller är för tidigt födda är bara några exempel på barn som brukar få nej från försäkringsbolagen. Barn med ärftliga sjukdomar och medfödda fel brukar inte heller få teckna en försäkring.

Men olika bolag har olika riskbedömningar. Ett barn som har fått avslag hos ett visst bolag kan få möjlighet att teckna en försäkring hos ett annat. Alla barns lika värde borde i dag vara en självklarhet. Det borde också gälla alla barns möjligheter att få tillgång till ett rimligt försäkringsskydd.

I dag resulterar försäkringsbolagens värderingar av barns ohälsa vid ärftliga sjukdomar i ett försämrat försäkringsskydd för många barn. Det är orimligt.

Men det finns även andra komplikationer. En vanlig kritik är att bolagens vanor att begära in journaler har påverkat personalens journalföring på barnavårdscentralerna. Många undviker att skriva om sina reflexioner kring ett barn för att inte ställa till problem för familjerna i försäkrings-sammanhang.

Mot bakgrund av att vissa grupper av barn riskerar att helt stå utan möjlighet till ett rimligt försäkringsskydd bör man se över möjligheterna för hur fler barn ska få tillgång till en barnförsäkring.

I detta anförande instämde Jonas Gunnarsson och Carina Ohlsson (båda S) samt Marianne Berg (V).

Anf. 34 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Civilutskottets betänkande 16 om ersättnings- och insolvensrättsliga frågor tar upp många olika frågor som är intressanta. Hannah Bergstedt har argumenterat väl för två av reservationerna, så jag tänker i mitt anförande hålla mig till att argumentera för reservation 1, som handlar om kärntekniska olyckor. Jag yrkar också bifall till reservation 1.

Skadeståndsansvarets omfattning är av mycket stor betydelse för den som överväger att investera i ny kärnteknisk verksamhet av något slag. Men skadeståndsansvarets omfattning är även av stor betydelse för den som drabbas om en olycka skulle vara framme.

Det är inte ovanligt att de som drabbas av olyckor känner sig lurade när den trygghet de trodde sig ha genom till exempel en försäkring innebär att inte mer än bråkdelar av de kostnader som uppstår täcks.

Oftast är orsaken till överraskningen att de som drabbas inte har haft möjlighet eller kunskap att inse hur omfattande kostnaderna blir när det man inte vill ska ske ändå ibland inträffar. Det är en erfarenhet som många har gjort exempelvis vid arbetslöshet, vid långvarig eller kronisk sjukdom, efter en trafikolycka eller efter en brand i bostaden eller sommarstugan.

Men väldigt få svenska medborgare har erfarenhet av hur obefintligt ersättningskyddet är vid en olycka i en anläggning där radioaktivt material är inblandat – kanske ingen. Bristen på erfarenhet beror i stor utsträckning på att väldigt få olyckor av det slaget har inträffat och att många av de olyckor som har inträffat faktiskt har hemlighållits.

År 1952 skedde en explosion i en reaktor i Chalk River i Kanada, med en partiell härdsmläta som resultat.

År 1957 exploderade en tank med radioaktivt avfall i upparbetningsanläggningen i Kysjtym i Uralområdet i Ryssland.

År 1973 skedde en stor explosion i Windscales upparbetningsanläggning, som i dag kallas Sellafield. Den innebar att mycket stora områden skadades allvarligt.

År 1977 inträffade en kortslutning i två högspänningsledningar i kärnkraftverket i Gundremmingen i Tyskland, med konsekvensen att en hel reaktor står fylld med kraftigt radioaktivt vatten.

År 1979 skedde olyckan i Three Mile Island utanför Harrisburg i USA. Resultatet även där var en partiell härdsmläta. Utsläppen uppges ha blivit små men inte obetydliga.

År 1986 skedde så olyckan i Tjernobyl, den kanske hittills allvarligaste olyckan i en kärnreaktor. Olyckan pågår fortfarande – det glömmes många – och torde pågå under överskådlig framtid. Här handlar det om en fullständig härdsmläta med omfattande läckage till omgivningen. Över 600 000 personer kommenderades ut till räddningsarbete på grund av att strålningsnivåerna gjorde att många arbetsuppgifter kunde utföras endast under någon eller några få minuter innan arbetaren hade fått sin livsdos av strålning.

År 1999 startade en okontrollerad kedjereaktion i bränslefabriken i Tokaimura som ledde till mycket stora radioaktiva utsläpp.

År 2006 var en av reaktorerna i Forsmark strömlös i 23 minuter. Temperaturen hann inte nå upp till farliga nivåer för härden innan kylningen lyckligtvis kom i gång igen. Hur nära en friläggning av härden man var har inte redovisats.

Den 12 mars i år skedde så en stor explosion i en reaktor i Fukushima i Japan. Totalt har fyra reaktorer skadats. Två ytterligare reaktorer ingår i anläggningen. Konsekvenserna är det ännu för tidigt att uttala sig om, men ingen tidigare olycka har förmodligen varit så omfattande som denna. Om det visar sig att en total härdsmläta inte går att undvika kommer konsekvenserna kanske att bli till och med större än vid olyckan i Tjernobyl.

Av de olyckor jag har räknat upp känner de flesta till tre eller möjligen fyra. Ändå är dessa olyckor långt ifrån alla de olyckor som har inträffat i kärntekniska anläggningar runt om i världen. Förutom de upprä-

nade har kärnkraftsindustrin drabbats av ytterligare ett par hundra större olyckor. Alla olyckor är unika, och varje reaktor är unik till konstruktionen, så erfarenheter är svåra att ta med sig från en olycka till en annan olycka.

Eftersom det ständigt sker utsläpp från alla kärntekniska anläggningar under normal drift och det till detta kommer ett antal hemliga olyckor med utsläpp som sprids över hela jordklotet är det i det närmaste omöjligt att på ett rättvisande sätt jämföra skadade områden och skadade personer med helt opåverkade områden och opåverkade personer, eftersom sådana referenser knappast existerar längre.

Hur ser då ersättningsansvaret eller skadeståndsansvaret ut i Sverige? Om en så kallad radiologisk olycka skulle inträffa i en kärnkraftsanläggning i Sverige är det lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor – som vi debatterade för något mindre än ett år sedan och som antogs av riksdagen förra våren – som gäller.

Enligt den lagen har en reaktorägare ett så kallat obegränsat ansvar. Det låter bra, men i praktiken är det obegränsade ansvaret inte mycket värt eftersom reaktorägaren i Sverige är ett litet separat bolag för varje kärnkraftsanläggning. Det bolaget har i princip inga andra tillgångar än sina reaktorer, som ju efter en olycka inte torde ha något större värde.

Att det är på det viset är nog alla överens om. Därför innehåller lagen också en paragraf, närmare bestämt § 30, som reglerar den ekonomiska säkerhet som de här bolagen måste se till att de har. För kärnreaktorer är den satt till 1 200 miljoner euro och för andra kärntekniska anläggningar till 700 miljoner euro.

Omräknat i svenska pengar innebär det ca 12 miljarder kronor för en kärnkraftsreaktor och 7 miljarder för andra kärntekniska anläggningar. Det kan för den normala samhällsmedborgaren tyckas som ett väl tilltaget belopp som säkerhet, men i förhållande till de kostnader som olyckor skapar är det ändå väldigt lite.

Tidigare erfarenheter av olyckor vid kärntekniska anläggningar visar att enbart kostnaderna för att stabilisera den skadade anläggningen och säkerställa att utsläpp som kan förorena omgivningen inte fortsätter att spridas från olycksplatsen kan hamna på över 100 miljarder svenska kronor.

Kostnader för personskador, vård, produktionsbortfall, skador på kommande generationer och allt annat är naturligtvis oerhört svåra att beräkna. Men försök till uppskattningar har redan gjorts när det gäller den nu aktuella olyckan i Fukushima. Där har den typen av kostnader för alla typer av skador utanför själva reaktor-anläggningen, på människor och allt material som drabbas, försiktigt uppskattats till över 800 miljarder.

Man inser lätt att så som lagen, som vi antog för mindre än ett år sedan, är utformad utgör den en omfattande subvention av kärnkraften. Det blir samhället som får ta den överväldigande delen av kostnaderna för det ekonomiska ansvaret vid en olycka.

Att lagen dessutom är utformad så att individen måste ställa sina krav på ersättning inom tio år för annan skada än personskada och inom 30 år efter det att olyckan inträffat när det gäller personskador innebär även det en form av kraftig subvention för den här tekniken. Både på grund av det kaos som kan uppstå, som vi också har sett, vid den här typen av olyckor

och på grund av själva skadornas karaktär kan det ta betydligt längre tid än tio år att fastställa omfattningen av saksador, och personsador kan ju påverka i generationer.

I vår reservation i det här betänkandet kräver vi ett ansvarsgenombrott, fru talman, så som lagen är konstruerad i exempelvis Tyskland och Japan. Det betyder att ägarna bakom kärnkraftsbolaget tvingas stå till ansvar med alla sina tillgångar.

Som lagstiftningen ser ut i dag tvingas Vattenfall stå till ansvar med alla sina tillgångar om en olycka inträffar i någon av Vattenfalls kärnreaktorer i Tyskland. Om en likadan, identisk, olycka inträffar i Sverige går Eon, Vattenfall och Fortum, som ju är de stora ägarna, helt skadeslösa ur den händelsen. Tycker ni att det är rimligt att det är på det sättet?

Argumentet mot vårt förslag är att det skulle innebära att alla aktiebolag i Sverige skulle få orimliga villkor med ansvarsgenombrott. Men vi har inte föreslagit att lagen om ansvarsgenombrott ska utformas så att den omfattar andra bolag än dem som bedriver kärnteknisk verksamhet.

Den här frågan är faktiskt utredd, och det är fullt möjligt att införa ansvarsgenombrott för företag med specifik verksamhet utan att aktiebolagslagen för den skull måste omformas på ett sådant sätt att den regeln, om ansvarsgenombrott, spiller över på all annan företagsamhet.

Företrädare för regeringen har de senaste veckorna talat vitt och brett om att vi lär oss mycket av olyckan i Japan och att vi ska ta vara på de lärdomarna. Man kan då på goda grunder fråga sig varför inte den här inställningen, om att ta vara på lärdomar, också skulle kunna gälla i fråga om ersättningsansvaret vid olyckor.

I den verklighet som vi kan ta lärdom av gäller kostnadsnivåer på hundratals miljarder för drabbade, skador och produktionsbortfall. Att då bara garantera 12 miljarder som täckning innebär att man medvetet väljer att leva med ett enormt hål av underskott.

Vi miljöpartister anser att det är viktigt med en rättvisande bokföring. Vi anser att det är falsk marknadsföring att tala om obegränsat ansvar när det i själva verket är kraftigt begränsat.

Mot den bakgrunden yrkar vi, fru talman, bifall till reservation 1 i betänkandet. Självklart står vi även bakom de övriga två reservationerna i betänkandet, men för tids vinnande avstår jag från att argumentera för dem, och det tror jag att många ledamöter är glada för, och jag avhåller mig även från att yrka bifall till dem.

Slutligen vill jag bara påminna kammaren om att det är väldigt bråttom att starta bygget av dubbelspåret mellan Falun och Borlänge.

Anf. 35 MARIANNE BERG (V):

Fru talman! Jag tänker ta upp och belysa en punkt i detta betänkande. Det handlar om barnförsäkringar.

Alla barns lika värde i Sverige måste vara en självklarhet, men om vi tittar på barnförsäkringar ser vi att det inte är det. Det görs verkligen skillnader. Det är inte bara sorgligt och bedrövligt, utan det är helt förkastligt.

I dag vet vi att 70 procent av barnen i Sverige har en individuell försäkring. Det är alltså en hel del barn som står helt utanför. Varför blir det så? Jo, det kan bero på att föräldrarna inte har råd eller på att de inte har kunskap om att det här finns att tillgå. Det mest häpnadsväckande är att

försäkringsbolagen ger avslag på grunder som att barnet är adopterat eller för tidigt fött. Det här är några exempel.

Om det finns en misstanke om ärftliga sjukdomar eller om det finns medfödda fel brukar detta också leda till ett avslag på ansökan. Detta ska inte få förekomma i ett välfärdsland – vi slår ju oss för bröstet och säger att Sverige är det. Är det rimligt att avslå en ansökan på grund av att det kan medföra en för stor försäkringsrisk? Nej, jag anser inte det. Mig veterligen är inte försäkringsbolagen precis fattiga. De står definitivt inte på bar backe.

Fru talman! Det finns naturligtvis undantag från detta. Olika bolag tycks gå efter olika kriterier och göra olika riskbedömningar, vilket betyder att man, om man fått avslag hos ett, kan bli beviljad en försäkring hos nästa. Men ska föräldrarna söka sig till det ena efter det andra bolaget för att kanske till sist ha turen att ett bolag säger ja till att ge deras barn en försäkring? Jag anser, fru talman, att detta verkligen är snudd på kränkning.

Som Hannah Bergstedt tidigare tog upp är det många bolag som i samband med en ansökan begär in journaler från bvc. Detta vet personalen många gånger om, och de försöker då att undvika att skriva in vad de känner till för att just inte ställa till det för familjerna i försäkringssammanhang. Detta är naturligtvis inte okej men helt begripligt och förståeligt.

Är detta uppochnedvända världen? Ja, det tycks vara så med de bestämmelser vi har i dag. Är inte alla barns lika värde en självklarhet? Jo, svarar nog de flesta. Okej, säger jag, men då måste vi väl först se till att det blir en verklighet. En bra början till detta är att rösta för reservation 3 i detta betänkande och inte bara luta sig tillbaka, som högeralliansen gör, och lita på att regeringen i framtiden kommer att göra en översyn.

Vänsterpartiet anser att arbetet med en översyn bör påbörjas nu. Det handlar om att utreda och se över hur många barn som i dag fått avslag och hur många av dessa barn som ska kunna teckna en försäkring i framtiden. Något annat är inte rimligt.

Fru talman! Det finns tre reservationer i detta betänkande. Jag yrkar bifall till samtliga.

Anf. 36 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Civilutskottets betänkande nr 16 behandlar ett dussin yrkanden från den allmänna motionsperioden om ersättnings- och insolvensrättsliga frågor.

I allt väsentligt gäller dessa motionsyrkanden sådant som utskottet tidigare har behandlat och avstyrkt, i flera fall med hänvisning till pågående arbete i Regeringskansliet. Utskottet ser inga skäl att frångå sina tidigare ställningstaganden och föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås.

Icke desto mindre är det på sin plats att komplettera med några klargöranden kopplade till reservationerna i betänkandet.

Alla följer vi räddningsarbetet i Japan, där kärnkraftskatastrofen är en av flera tragiska konsekvenser efter jordbävningen med efterföljande tsunami som har drabbat det japanska folket.

Därför är det nästan en händelse som ser ut som en tanke att Vänstern och Miljöpartiet på nytt har begärt ett i princip obegränsat ansvar för

reaktorägarna. Det vill man åstadkomma genom att alla bolag inom den svenska kärnkraftsindustrin ska bli solidariskt ansvariga för varandras skulder i händelse av en kärnkraftsolycka, så kallat ansvarsgenombrott. För så har man det i Tyskland, framhålls det i Vänsterpartiets motion, och vi hörde det från Miljöpartiet här i kammaren.

Fru talman! Sverige ligger redan i topp i världen när det gäller att kräva ut ekonomiskt ansvar för reaktorinnehavare. De flesta länder som har kärnkraft har valt att begränsa ansvaret till minimibeloppet som Pariskonventionen kräver, det vill säga 700 miljoner euro.

I Sverige går vi längre och kräver, enligt den nya lag om obegränsat ansvar som riksdagen antog så sent som förra sommaren, att reaktorinnehavarna tecknar försäkring eller ställer finansiell säkerhet på sammanlagt 1,2 miljarder euro, mer än 12 miljarder kronor. Det är det högsta belopp som det för närvarande har ansetts meningsfullt att kräva av bolagen, med undantag för Vänstern och Miljöpartiet.

Samtidigt ska man komma ihåg att det obegränsade ansvaret för ägarna till viss del är en illusion. När bolagens egna tillgångar och utställda säkerheter är förbrukade finns det inget mer att ta oavsett vilka regler man har om att ansvaret ska vara obegränsat. Därför är det kraven på beloppsmässig säkerhet som är det avgörande, och där ligger, som sagt, Sverige redan i topp i världen.

Tyskland är ett specialfall. Den tyska staten har som villkor för reaktortillstånd krävt att alla bolag inom kärnkraftskoncernen – dotterbolag såväl som moderbolag – ska teckna ömsesidiga solidaritetsförklaringar. Det är det som i Västerns motion kallas ansvarsgenombrott. Men i Sverige är tillståndet redan utdelat och kan inte i efterhand villkoras i syfte att tvinga på bolagen solidariskt betalningsansvar.

Fru talman! Riksdagen har nyligen beslutat att strama upp regelverket för när försäkringsbolag får begära in samtycke i akt och mening att vaska fram integritetskänsliga hälsouppgifter.

Från och med den 1 juli i år får samtycket inte som hittills inhämtas slentrianmässigt utan bara om det av någon särskild anledning är nödvändigt för försäkringsprövningen. Före jul konstaterade en enig riksdag att detta innebär förstärkt integritetsskydd på försäkringsområdet. Det får särskild betydelse när det gäller barnen.

Av hänsyn till försäkringskollektivets intresse att inte belastas av alltför höga premier är det i och för sig rimligt, och en bärande försäkringsrättslig princip, att en försäkringsgivare kan neka teckna försäkring där risken för att försäkringen ska falla ut är mycket stor. I sådana fall kan, som också framhålls i Vänsterns, Miljöpartiets och Socialdemokraternas reservation, försäkringstagaren vända sig till ett annat bolag – det är lösningen på problemet – och där begära att få en försäkring, kanske med en förhöjd premie som motsvarar den högre risken. Det är så försäkringsrätten fungerar.

Regeringen har hur som helst aviserat en översyn av rätten att teckna personförsäkringar och då särskilt barnförsäkringar. I det läget har jag väldigt svårt att se att riksdagen kan göra någonting annat än att avstyrka motionen och reservationen.

Detsamma gäller motionsyrkandet angående trafikskadeersättning till barn, där motionärerna vill ha en mer schablonmässig bedömning av vilka ersättningsbelopp som ska utgå i stället för den individuella pröv-

ning av barnets framtida inkomstförlust som i vissa fall nu tillämpas. I detta fall pågår redan ett beredningsarbete inom Socialdepartementet, och precis som utskottet säger bör det arbetet inte föregripas av riksdagen.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motionsyrkanden.

I detta anförande instämde Thomas Finnborg (M).

Anf. 37 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när Maria Abrahamsson påstod att Sverige är det land som har gått längst när det gäller att skapa ekonomiska förutsättningar för att ansvariga vid en olycka i en kärnteknisk anläggning ska kunna ta det ansvaret. Det betyder att man från regeringshåll inte värderar ansvarsgenombrottet till någonting.

Maria Abrahamsson påpekade att dessa 1 200 miljoner euro skulle vara mest. I Tyskland har man en garanti på 2 500 miljoner euro, det vill säga drygt dubbla beloppet. Påståendet att garantibeloppet skulle vara störst i Sverige är fel.

Det har under drygt en vecka förekommit ganska mycket kritik i medierna – i radio, tv, tidningar och i debatter – mot begreppet obegränsat ansvar. När vi debatterade frågan för knappt ett år sedan var mycket av den kritik vi hade mot begreppet obegränsat ansvar.

Vi tycker att det är ett sätt att föra medborgarna bakom ljuset att påstå att man lagstiftar om ett obegränsat ansvar när det i lagstiftningen är väldigt övertydligt begränsat.

Vore det inte dags att åtminstone skriva om den delen? Det är viktigt att politiken kommunicerar med medborgarna på ett sätt som medborgarna kan förstå. Man bör i stället ha en lag med ett begränsat ansvarstagande, eftersom det är vad det handlar om. Har ni inte tagit intryck av den kritiken?

Anf. 38 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Jag var ganska tydlig med att påpeka att detta med obegränsat ansvar för ägarna till viss del är en illusion. Desto märkligare blir det att Miljöpartiet självt så aggressivt hävdar det stora ansvarsgenombrott som ni vill se. Där ska ägarna ta ett betydligt större ansvar för sådant som egentligen är en illusion och inte går att leva upp till.

Det Sverige har gjort är att det utställts en säkerhet som är i särklass störst, och där ligger Sverige i topp. Sedan är det en annan sak att ni tycker att man ska kunna gå in i efterhand och avkräva ägare som har fått koncession en ersättningskyldighet som inte var villkorad när koncessionerna delades ut. Det är en helt orimlig tanke och skulle försätta Sverige i ett otroligt skarpt läge när det gäller att utsättas för skadeståndsanspråk från ägare.

Det skulle ytterst belasta skattebetalarna, för att inte tala om vad det skulle innebära av risk för vår energipolitik.

Anf. 39 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Det sista påståendet är lite märkligt. När det gäller lagstiftningen enligt Reach för gifter har vi till och med en kölista. Där sker en ständig förändring. Företag som har fått tillstånd att använda vissa

preparat får lov att ta bort dem allteftersom man flyttar fram positionerna. Varför skulle man inte kunna göra det på andra områden? Det gör vi när det gäller gränsvärden i livsmedel. Vi har på alla möjliga områden lagstiftning där vi förändrar allteftersom vi lär oss. Det vore inte konstigt att göra det här också.

Vi förespråkar ingen illusion. Det är ni som förespråkar illusionen. Vi vill ta bort beteckningen obegränsat ansvar. Vi hävdar inte att ett ansvarsgenombrott är ett obegränsat ansvar. Vi använder inte den formuleringen.

Vi talar om ett ansvarsgenombrott. Naturligtvis vet vi att företagen har begränsade tillgångar. Självklart kommer man även efter ett ansvarsgenombrott att ha begränsade resurser att ställa till förfogande.

Dessutom tycker vi – detta förde vi fram när lagen i fråga antogs – att det beträffande de 1 200 miljoner euro som nämns i lagen borde vara samma belopp som i Tyskland. Vi förstår inte varför det ska vara skillnad mellan villkoren för en tysk ägare att driva en reaktor i Sverige och villkoren för en svensk ägare att driva en reaktor i Tyskland. Det tycker vi är ett politiskt ingripande i marknadsekonomin som det är svårt att förstå.

I takt med att kablar byggs mellan vår del av världen, den nordiska kontinenten, och Europa kommer mer och mer el att kunna skickas fram och tillbaka. Då borde de ekonomiska villkoren för att driva kärnreaktorer vara något så när likartade.

Jag tycker fortfarande att ni måste tänka på begreppet ”obegränsat ansvar”. Att kommunicera det fungerar inte. Vi försöker inte kommunicera någon illusion, utan vi försöker tala om de faktiska tillgångar som finns för att användas vid en olycka.

Anf. 40 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Tyskland är, som jag tidigare sagt, ett specialfall. Tyskland ställde som villkor, innan de delade ut sina tillstånd, att man skulle gå med på den här typen av solidaritetsförklaring. Det gjorde ägarna. I Sverige har vi inte det systemet. Att tala om Tyskland som om det inte existerade är att stoppa huvudet i sanden, något som man i Miljöpartiet ibland gör. Det är inte seriöst att ta den här diskussionen utifrån de premisser som du, Jan Lindholm, här bollar fram.

Sverige har ganska tydligt visat att man är beredd att utställa säkerheter – det väsentliga i frågan. Man kommer att stå för skador och kostnader. Jag förstår inte riktigt poängen i det du, Jan Lindholm, säger och lär inte få något svar eftersom tiden för våra repliker är slut.

Anf. 41 JAN ERTSBORN (FP):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på samtliga reservationer i betänkande CU16.

Jag ska ta tillfället i akt och tala om ett par av de punkter som avhandlas i betänkandet och börjar med frågan om solidariskt skadeståndsansvar för barn. Det handlar här om unga upp till 18 års ålder.

Det finns skäl för att behålla det solidariska ansvaret. Det finns också skäl för att upphäva det. Frågan är absolut inte ny, utan den har funnits med under de två mandatperioder jag suttit i riksdagen. Det är framför allt från Barnombudsmannen som man driver frågan om att upphäva det solidariska skadeståndsansvaret.

Skälet för ett solidariskt skadeståndsansvar är att brottsoffer ska få sin ersättning, helst så snart som möjligt efter en dom.

Skälet för att upphäva det solidariska skadeståndsansvaret är naturligtvis att öka möjligheterna att återföra en ung brottsling eller skadevållare på rätt väg och se till att vederbörande gör rätt för sig och betalar för vad han eller hon ställt till med. Det blir betydligt svårare med ett solidariskt skadeståndsansvar.

Folkpartiet har för flera år sedan tagit ställning i brottsofferfrågan och sagt att vi när det gäller personskador och individuellt skadestånd för sveda och värk, lyte och men samt kränkning tycker att staten ska gå in och betala skadeståndet till brottsoffret så snart det finns en lagakraftvunnen dom. Sedan ska staten kräva ut skadestånd av den som vållat skadan.

Med ett sådant system skulle brottsoffren skyddas betydligt bättre än som är fallet i dag. Då skulle man också kunna öppna för möjligheten att speciellt för ungdomar lösa upp det solidariska betalningsansvaret. Om man kunde göra det skulle det – det är jag helt övertygad om – vara till nytta för en hel del ungdomar.

Några har här tidigare tagit upp frågan om trafikskadeersättning till barn när det gäller framtida inkomstförlust. Jag förstår inte riktigt att detta kan vara så upprörande som några talare här gjort gällande.

I socialförsäkringarna finns ju en inkomstbortfallsprincip som vi i det politiska Sverige i mycket hög grad är överens om. Att man inte individuellt skulle kunna pröva inkomstförluster även för barn förstår jag inte. Däremot förstår jag att det är förenat med mycket stora svårigheter om barn exempelvis i tre- till fyraårsåldern skadas. Skadas man uppåt tonåren och när man är närmare 18 år är det inte så svårt.

Under min tid som advokat har jag handlagt ett antal sådana ärenden som varit i Trafikskadenämnden där antaganden gjorts om framtida inkomstförluster. Jag har inte sett att det varit några speciella svårigheter i det avseendet utan tycker att det fungerar bra som det är just nu. Trafikskadenämnden hanterar sådana här ärenden på ett mycket bra sätt.

Slutligen ska jag säga några ord om insolvensrätten – en fråga som också finns med i betänkandet – dock utan att upprepa vad vi i dag på morgonen här talat om.

Redan 2002 när jag kom till riksdagen stod det i verksamhetsplanen för Justitiedepartementet att en översyn skulle göras av utsökningsbalansen, av utmätningsförfarandet. Så stod det alltså 2002. Sedan gick år efter år utan att något hände. Men 2007 tillsattes Insolvensutredningen. Därmed hände i alla fall någonting på området. Samtidigt blev man hos Kronofogdemyndigheten lite otålig och började göra en hel del egna utredningar och lägga fram förslag – i många fall mycket bra förslag och även mycket bra rapporter.

Även om det går långsamt händer successivt saker och ting beträffande hela insolvensrätten. Förutom det vi i dag avhandlat beträffande skuldsaneringen kommer i en närtid förändrade regler om löneutmätning, något som jag tycker är mycket angeläget. Det kommer också förändrade regler om hur egendom ska försälgas i samband med utmätningar, och Regeringskansliet arbetar med Insolvensutredningens slutbetänkande, framför allt om företagsrekonstruktioner och ackord – frågor som också är angelägna.

Naturligtvis kan man ibland bli lite otålig. Men personligen har jag förståelse för att vi får ta frågorna stegvis, på det sätt som regeringen nu gör. Jag hoppas att vi så småningom får en helt modern insolvensrätt i likhet med vad många länder i Europa under de senaste tio åren har åstadkommit. Vi i Sverige är lite sena, men det finns all anledning att tro att vi kan komma i kapp och få moderna regler på området.

Anf. 42 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jan Ertsborn är en ledamot som har hög integritet, som formulerar sig mycket väl och som man med stor behållning lyssnar på – en ledamot som jag tycker på ett mycket bra sätt kan kommunicera politik. Därför skulle jag vilja ställa en fråga som jag tidigare ställt.

Det har nu gått nästan ett år så jag skulle vilja veta om Jan Ertsborn inte tycker att det är dags att börja fundera på om detta med att kommunicera obegränsat ansvar och de 12 miljarderna är ett problem. Är det inte dags att börja fundera på ett bättre sätt att beskriva den lagstiftning vi har på området? Det är min enkla fråga.

Anf. 43 JAN ERTSBORN (FP) replik:

Fru talman! Jag ställde mig bakom den lagändring som vi för ett år sedan genomförde och har inte haft anledning att fundera vidare på om förändringar ska göras. Man kan alltid diskutera om beloppet i sammanhanget är rätt.

Vad jag däremot funderar ganska mycket över är frågan om ansvars- genombrott, alltså om man ska kunna ålägga en ägare ansvar för en verksamhet även om den bedrivs i aktiebolagsform. Där är jag av uppfattningen att jag absolut inte tycker att vi ska gå längre än vi redan har gjort i svensk lagstiftning. Vi borde snarare gå åt det andra hållet och vara rädda om aktiebolagsformen.

Sedan förstår jag att Jan Lindholm tycker att kärnkraftverken är en speciell angelägenhet som kanske kräver speciell lagstiftning, men jag har inga funderingar på att göra några förändringar i förhållande till den lagstiftning vi fick på plats för ett år sedan.

Anf. 44 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Med detta svar när det gäller tankarna kring ansvars- genombrott blir det för mig ännu märkligare att Jan Ertsborn, som jag tycker kommunicerar politik så väl, inte ifrågasätter begreppet obegränsat ansvar.

Just inom de verksamheter som Jan Ertsborn ofta refererar till här i talarstolen, sina tidigare verksamheter, har jag svårt att förstå hur man kan använda begreppet obegränsat ansvar med en lagstiftning som så klart och tydligt anger en beloppsgräns. Den står i euro i lagstiftningen, åtminstone i det beslut vi tog för ett år sedan. Det jag är intresserad av är att kommunicera politiken. Hur kan man koppla obegränsat ansvar till ett fast belopp?

Anf. 45 JAN ERTSBORN (FP) replik:

Fru talman! Det går naturligtvis inte ihop att samtidigt som man talar om obegränsat ansvar sätta ett belopp i sammanhanget. Med obegränsat

ansvar menar man dock i detta sammanhang, om jag kommer ihåg rätt, att ägaren till ett kärnkraftverk svarar med all sin egendom för den skada som kan uppstå. Då blir det obegränsat.

Beloppet kan jag nu inte erinra mig riktigt hur man kom fram till, men det är speciellt för kärnkraften. Jag måste alltså erkänna att jag inte till fullo kan besvara Jan Lindholms fråga.

Anf. 46 PER LODENIUS (C):

Fru talman! I betänkandet vi nu debatterar behandlar civilutskottet totalt tolv motionsyrkanden. Inte helt ovanligt präglas detta motionsbetänkande från civilutskottet av en ganska spretig läggning, vilket är en utmaning när man ska debattera. Jag tänkte dock koncentrera mig på två av rubrikerna i motionsbetänkandet.

I motionsyrkandet om trafikskadeersättning till barn begärs ett tillkännagivande om att se över frågan om trafikskadeersättning till barn och att sådan bör utgå med ett schablonbelopp, eller att det på annat sätt säkerställs att alla barn behandlas lika. Det framhålls att barn som skadas i trafikolyckor i dag ersätts av försäkringsbolagen utifrån den beräknade framtida inkomsten.

Jag kan till viss del sympatisera med motionen men erkänner samtidigt att det är en knivig fråga. Å ena sidan anser jag att det är viktigt att värna den nuvarande principen om ersättning av inkomstförlusten. Å andra sidan är det mycket viktigt att vi undviker godtycklig särbehandling av just trafikskadade barn. Kärnan i problemet ligger i att vi faktiskt inte på ett rättvist sätt kan räkna ut hur inkomstförlusten kommer att se ut för ett barn eller en ungdom som råkar ut för en allvarlig olycka.

Den som skadas vid en trafikolycka har rätt till ekonomisk ersättning från en obligatorisk privat trafikförsäkring. Ersättningen omfattar den inkomstförlust som kan drabba den skadade till följd av att man inte kan inbringa samma inkomst som före olyckan. Den skadades rätt till ersättning är alltså inte begränsad till något schablonbelopp, utan ersättningen ska fullt ut täcka förlusten.

Rättvisan i systemet ligger i att den drabbade har rätt till full kompensation för sina förluster. Exakt hur inkomstförlusten ska beräknas finns inte beskrivet i trafikskadelagen eller i skadeståndslagen, utan det är upp till de rättstillämpande myndigheterna. När barn skadas i trafiken kan det dock uppstå situationer där det framtida inkomstbortfallet ska beräknas utifrån barnets förutsättningar och förmodade val i livet.

Principen om inkomstbortfall när det gäller barn är som vi nog alla kan förstå mycket svår att tillämpa. Vilket yrke barnet skulle ha valt om det inte skadats är ju i praktiken helt omöjligt att avgöra. I förarbetena till de lagar som gäller i dag sägs tydligt att man inte ska ta hänsyn till den sociala närmiljön när ersättning beslutas. Det är upp till de rättstillämpande myndigheterna att hantera detta.

I de flesta fall baseras ersättningsnivåer på någon form av förväntad genomsnittsinkomst. Men vi vet också att Trafikskadenämnden i vissa fall kan anta att det skadade barnet skulle ha kunnat få en högre inkomst än genomsnittet. Då kan också ersättningen landa på en högre inkomstnivå.

Jag kan vara tveksam till att vi i Sverige ska ha en princip om individuell prövning av ett barns inkomstförlust gällande trafikskadeersättning.

Om Trafikskadenämnden bedömer ersättningen efter den sociala miljö som barnet växer upp i är vi naturligtvis inne på fel väg. Regeringen arbetar med frågan kring trafikskadeförsäkringen. Jag vill inte föregripa det arbetet utan ser fram mot resultatet av beredningen och vad detta resultat kommer att ge.

Fru talman! Som Centerpartist och anhängare av Alliansens energiöverenskommelse vill jag också kommentera skadeståndsansvaret vid radiologiska olyckor. Frågan är ju högaktuell i dessa tider när kärnkraften visar sig från sin allra värsta sida.

Centerpartiet fick mycket kritik när vi för två år sedan gick med på att våra tio befintliga kärnreaktorer får ersättas, men det är också under förutsättning att elbolagen inte får statliga subventioner och samtidigt får ett kraftigt utökat skadeståndsansvar. Jag har länge tillhört dem som tycker att reaktorägarnas ansvar för kärnkraftens risker kraftigt behövt skärpas och tydliggöras. Den som har ansvar för en verksamhet ska också svara för verksamhetens miljökostnader.

Jag välkomnar därför den utveckling som nu sker med införandet av ett så kallat obegränsat skadeståndsansvar. Tidigare hade reaktorägarna låga krav på att garantera ersättning vid olyckor, men sedan riksdagen antog den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor har vi tydliggjort ansvaret för kärnkraftens risker. Den nya lagen innebär bland annat att det har införts ett så kallat obegränsat ansvar för innehavare av kärntekniska anläggningar, utan någon finansiell begränsning.

Ansvar vid en reaktorolycka blir strikt och obegränsat, det vill säga gäller utan förbehåll och för samtliga tillgångar hos reaktorägarna. Det ställs dessutom krav på finansiella säkerheter för minst 1,2 miljarder euro, men detta utgör alltså ingen gräns för ansvaret. Tvärtom kommer till exempel det nya kravet om att reaktorägaren ska vara förmånstagare för sakförsäkringen att frigöra större belopp än så för att ersätta skador för samhället.

Det obegränsade ansvaret är en viktig framgång för Centerpartiet. Det utgår från den miljörättsliga principen att förorenaren betalar, det vill säga att anläggningshavaren i ökad utsträckning får bära sina kostnader. Det ger en tydlig signal till industrin att det inte finns någon gräns för när det ekonomiska ansvaret efter en olycka upphör. Därigenom skapas också ytterligare drivkrafter för säkerhetsarbetet inom kärnkraftsindustrin.

För skadelidande i händelse av en allvarlig olycka innebär förslaget att de utöver den finansiellt säkerställda ersättningen även kan få ersättning från anläggningshavarens övriga tillgångar. Införandet av ett obegränsat ansvar i Sverige innebär också till viss del en harmonisering mellan Tyskland, Sverige och Finland av förutsättningarna på den nordeuropeiska elmarknaden.

Det tyska så kallade ansvarsombrottet, som motionären vill införa i Sverige, är inte kopplat till ansvarsbeloppet utan till om dotterbolaget kommer på obestånd. Den svenska aktiebolagslagen tillåter inte att detta obegränsade skadeståndsansvar överförs direkt till moderbolaget, vilket är vad ett ansvarsombrott skulle innebära.

I tidigare utredningar och diskussioner har det heller inte ansetts nödvändigt att införa en särslagstiftning just för kärnkraften när det gäller det aktiebolagsrättsliga perspektivet. I utredningen som föregick den nya

lagen om skadeståndsansvar har det inte heller förordats något införande av bestämmelser om aktiebolagsrättsligt ansvarsombrott för att säkerställa anläggningshavarens ekonomiskt obegränsade ansvar.

Fru talman! Med den nya lagen får Sverige ansvarsregler med högre krav än i de allra flesta andra kärnkraftsländer. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 47 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag har ställt frågor till de två tidigare företrädarna för partierna i regeringskoalitionen och dem som är ansvariga för den lagstiftning vi har när det gäller ersättningsvillkoren vid en eventuell kärnteknisk olycka i Sverige. Jag vill därför ställa frågan även till Per Lodenius om det inte är så att den period som har gått – det är inte riktigt ett år – och kanske framför allt i skuggan av den olycka som har hänt i Japan gör att man kan börja fundera över formuleringen ”obegränsat ansvar”. Hur kommunicerar man det när ansvaret ändå så tydligt är begränsat?

Nu säger man att det är obegränsat för reaktorägaren, men som jag redogjorde för i mitt anförande har vi ju ett ägarbolag i var och en av de tre kärnkraftsanläggningarna, om vi nu håller oss till dem i diskussionen.

Det finns andra kärntekniska anläggningar, men låt oss hålla oss till dessa i första hand. Dessa bolag har inte andra tillgångar än just reaktoranläggningen, som efter en olycka inte torde ha något större värde. Andra tillgångar är det som ska säkerställas antingen försäkringsvägen, som Per Lodenius påpekade, eller på något annat sätt. Det ska garanteras av någon, försäkringsbolag eller ägarna. Det är ändå begränsade möjligheter till ersättning.

När vi vet att skillnaden mellan de här beloppen och dem som är aktuella är så oändligt stor tycker jag att begreppet ”obegränsat ansvar” är väldigt märkligt. 12 miljarder eller i någonting i den storleksordningen, säger man, och det kanske finns andra tillgångar i företaget. Men när det handlar om hundratals miljarder i verkligheten tycker jag att det är märkligt.

Anf. 48 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Jan Lindholm svarade till viss del själv på sina frågor. Att ansvaret vid en reaktorolycka blir strikt och obegränsat innebär att det gäller utan förbehåll och samtliga tillgångar hos reaktorägaren. Då finns det ett krav på att det ska finnas säkerhet på minst 1,2 miljarder euro, men det kan finnas mer tillgångar än så.

Precis som Jan Lindholm tar upp kommer nu det nya kravet att reaktorägaren ska vara förmånstagare för sakförsäkringen. Då kommer det att frigöras ännu större belopp för att ersätta skadorna i samhället. På det sättet finns det ingen begränsning eller inget tak för vad ersättningarna ska kunna bli.

Återigen: Det här gäller för säkringarna, och det finns ett krav på finansiella säkerheter på minst 1,2 miljarder euro. Men det kan finnas bra mycket mer tillgångar att ta till i det här fallet. Det innebär att reaktorägaren, företaget som har kärnkraften, har väldigt stora krav på sig. I princip är det obegränsat, det finns inget tak för vilka krav som vi ska kunna ha på att de ska kunna ersätta vid en olycka.

Anf. 49 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Det är ett mycket märkligt resonemang att det inte skulle finnas något tak på tillgångarna när taket är 12 miljarder. Det handlar om en oerhörd diskrepans mellan de summor som vi talar om i samband med en olycka av något slag och de här beloppen. Att då använda begreppet ”obegränsat ansvar” tycker jag är märkligt.

Jag tänker avstå från att ställa samma fråga till den sista av representanterna för de fyra partierna. Jag vill bara säga att jag tycker att det är beklagligt att ni inte har funderat över att ändra formuleringen till något mer smakligt. Jag tycker att det är sorgligt att politiker försöker slå blå dunster i allmänhetens ögon genom den typen av ordval.

När det gäller det faktum att man i Tyskland har ett belopp som är dubbelt så stort och det här ansvarsgenombrottet kan vi diskutera vad det i praktiken innebär, men de flesta bedömare som jag har hört tala om de här sakerna anser att ansvarsgenombrottet i Tyskland garanterar oändligt mycket större resurser vid en eventuell olycka och att Vattenfalls situation i Tyskland är helt annorlunda än här. Att det skulle råda någon sorts marknadsneutralitet mellan Tyskland och Sverige som elproducentländer är inte alls vad aktörerna på marknaden själva anser.

Jag tycker att det här är sorgligt, och det är bara att konstatera att det tydligen tar längre tid för partierna på regeringssidan att inse att ordvalet inte är särskilt lämpligt.

Anf. 50 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en intressant debatt. När vi skärper kraven på ägarna av kärnkraftsanläggningar och när vi ger dem ännu större ansvar tycker Miljöpartiet att det är märkligt. Miljöpartiet har stöttat de övriga vänsterpartierna i den politik som den tidigare socialdemokratiska regeringen har drivit och där man inte kommit fram på det här området. Nu har vi lyckats få fram en, som jag tycker, jättebra lag. Det handlar om att reaktorägarna är de som har ansvaret vid en olycka.

Sedan hoppas jag och tror att vi med den nya överenskommelsen inte kommer att få så mycket mer ny kärnkraft, utan vi satsar på förnybar energi. Men kärnkraften kommer att finnas kvar inom en överskådlig framtid, och vi har med de nya lagarna gett reaktorägarna ännu större ansvar vid en eventuell olycka.

Anf. 51 OTTO VON ARNOLD (KD):

Fru talman! Det är positivt att notera att det finns ett antal lagförslag under bearbetning i Regeringskansliet under 2011 och 2012 som kommer att besvara många av de motioner som behandlas i betänkandet, dock inte Jan Lindholms fråga. Trots att oppositionen har dragit ned mycket på Regeringskansliets resurser finns där en ambition att ständigt förbättra för medborgarna. När nu detta är sagt tänker jag gå in lite närmare på ett par av motionerna.

Vi ser att utsökningsrätten som en del av insolvensrätten är under bearbetning. Vi har pratat insolvensrätt tidigare i dag.

När det gäller kronofogdens försäljning av utmätt fast egendom är det i undantagsfall så att den säljs under hand, i annat fall säljs den på offentlig auktion. Här finns problem då man inte kan nå en tillräckligt stor marknad för att få en korrekt marknadsprissättning. Därför är det positivt

att Regeringskansliet ser över den lagstiftningen. Förhoppningsvis kan vi få lite modernare säljmetoder även i fråga om utsökningsrätten.

Det andra som jag vill lyfta fram berör löneutmätning gällande föräldrar som har delad vårdnad och den ene är bidragsskyldig. Det har varit problem vid löneutmätning för dessa att ha råd att umgås med sitt barn. Här ser Regeringskansliet på möjligheten att öka levnadsutrymmet för den förälder som inte har barnet boende hos sig. Det ser vi positivt på.

En stor fråga som berör en hel del gäller de bilmålvakter som har funnits. En person har fått stå som ägare för någon annans bil och kanske inte betalat vare sig parkeringsavgifter eller fordonsrelaterade skatter och avgifter. Det finns exempel där man har haft flera miljoner i obetalda böter utan att Kronofogdemyndigheten har kunnat göra någonting åt det.

Det som är intressant här är att nu kan kronofogden lösa in egendomen som pant för böterna. Det kommer att bli ett relativt kort tidsförlopp för att det ska kunna verkställas. Vi ser fram emot att få bort det här ofoget i samhället.

Slutligen: En viktig fråga som jag uppmanar Regeringskansliet att följa gäller information vid försäkringsfall. Det finns i dag risk att en försäkringstagare eller dennes dödsbo när det gäller livförsäkring går miste om ersättningen som man har inbetalt till försäkringsbolaget under flera år. Det finns ingen absolut informationsplikt för försäkringsbolaget, trots att vi har alldeles ypperliga datasystem och så vidare. Det borde vara ganska enkelt.

Jag anser att det är viktigt för Regeringskansliet att noga följa den nya försäkringsavtalslagens utveckling.

Med dessa ord tillstyrker jag förslaget i betänkandet och yrkar avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

11 § Skattefrihet för alkoholås i förmånsbilar

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU29

Skattefrihet för alkoholås i förmånsbilar (prop. 2010/11:58).

Anf. 52 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till skatteutskottets förslag till beslut i betänkande SkU29, *Skattefrihet för alkoholås i förmånsbilar*.

Sverige har en lång tradition av att värna en hög trafiksäkerhet, vilket är naturligt i ett land med stora avstånd och en lång, kall och mörk vinter.

Våra svenska biltillverkare var tidigt ute med bilbälten fram och bak. Vi var tidigt ute med krav på påslagna halvljus dagtid. Och våra biltillverkare var också tidigt ute med såväl krockkuddar som antisladdsystem. Glädjande nog är de flesta nya bilar som säljs i dag också utrustade med just antisladdsystem.

Vi har också en stor bilpark med dubbdäck i Sverige, vilket är bra för trafiksäkerheten. Vi vet att det är 40 procent högre risk att omkomma i en

trafikolycka med andra däck än dubbdäck. Men, fru talman, det hjälper inte med tekniska hjälpmedel och bra utrustade bilar om vi har berusade förare som inte framför fordonet på ett trafiksäkert sätt.

Bakgrunden till dagens beslut är att riksdagen våren 2007, i enlighet med skatteutskottets förslag, gav regeringen till känna att alkohol som är monterade i förmånsbilar inte skulle påverka värdet av bilförmånen.

Fru talman! Ett stort antal personer i Sverige dör eller skadas allvarligt i alkoholrelaterade trafikolyckor, så det är viktigt att få bort alkoholpåverkade förare från våra vägar. Ett steg i den riktningen är att förse fordon med alkohol. Och mina moderata kolleger i skatteutskottet, Lena Asplund och Ulf Berg, har under förra mandatperioden tillsammans med andra ledamöter i den här kammaren drivit frågan hårt på många sätt och vis för att få det här beslutet i hamn.

I propositionen föreslår regeringen att alkohol undantas från extrautrustning som höjer förmånsvärdet vid beräkningen av värdet av bilförmån. Förslaget är en del i strategin för att stimulera till en ökad acceptans och användning av alkohol.

Enligt regeringens bedömning, som finns beskriven i propositionen, kommer åtgärden att öka både företagets och de anställdas intresse av att ha alkohol i sina förmånsbilar genom att man inte behöver betala förmånsvärde för alkoholet som är en trafiksäkerhetshöjande åtgärd. Att vi får fler nya bilar som utrustas med alkohol betyder också att när tjänstebilar byts ut kommer fler begagnade bilar med alkohol ut på den svenska bilmarknaden.

Fru talman! Det är viktigt att vi har bilförare som inte är påverkade av alkohol. Det här är ett bra första steg för att se vilka effekter vi kan få av alkohol i tjänstebilar. I och med dagens beslut tar vi nu bort ett hinder för arbetsgivare att installera alkohol som en standardutrustning.

I dag finns det över 50 000 yrkesfordon med alkohol på våra vägar, och antalet ökar snabbt. I och med beslutet i riksdagen i dag kommer det att bli ännu fler fordon som på frivillig väg utrustas med alkohol. Självklart får vi fortlöpande följa utvecklingen för att se om det finns andra åtgärder som måste till för att få ned rattonykterheten i Sverige. Men beslutet i dag är ett steg i rätt riktning. I och med det kommer vi att få ökad trafiksäkerhet i Sverige.

Anf. 53 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Fru talman! Efter Lars Beckmans anförande, som jag kan instämma i till hundra procent, finns det egentligen inte mycket att säga. Dock ska jag ta upp tiden något.

Häromdagen var jag i Visby och blev där fördröjd av att taxichauffören först måste starta sitt alkohol. Det tyckte jag var alldeles utmärkt, för då visste jag att jag fick åka med en icke berusad chaufför, och det är en sak som jag gärna kan betala för.

Under ganska många år nu i riksdagens skatteutskott har jag vid två tillfällen varit med om att vi har gjort principiella nya saker i skatteutskottet. Det första var när vi bröt ut fastigheter ur kapitalbeskattningen. Det här är andra gången. Och jag hoppas att det kan bli en tredje gång, som jag inte ska återkomma till just nu, där man byter skatteprincip, för det är exakt vad man gör i det här sammanhanget.

Tidigare beskattades all säkerhetsutrustning som inte var obligatorisk som förmån. Det är ett principiellt väldigt viktigt och nytt steg som vi tar nu, att en säkerhetsanordning inte längre betraktas som en förmån.

För lite drygt 50 år sedan kom det till någonting som heter säkerhetsbälte. En del kallade det för skrajsnöre på den tiden. Det var också någonting som inte var obligatoriskt från början, men så småningom har detta blivit obligatoriskt. Och det finns många andra saker som vi nu tycker är självklara som obligatoriska säkerhetshöjande åtgärder som inte har varit det från början. Jag är helt övertygad om att på nya bilar dröjer det inte så många år innan det kommer att vara absolut obligatoriskt att inte bara ha bromsar, som vi har nuförtiden men som inte fanns från början – utan också alkoholås.

När man tittar på all den extrautrustning som man kan ha kanske inte läderklädsel eller särskilt fin lack och så vidare tillhör det som ska vara skattefritt. Men många andra saker som fortfarande är förmånsbeskattade har faktiskt samma karaktär som alkoholåset. Till exempel tycker vi i dag att airbag är en lyxutrustning. Jag kan inte tycka det, utan jag är övertygad om att airbag kommer att vara obligatoriskt i varje bil om ett antal år. För närvarande är det förmånsbeskattat. Däremot tror jag aldrig att till exempel tonade rutor kommer att bli obligatoriskt i en bil.

Fru talman! Vad har hänt på prisområdet när det gäller alkoholås? Den här frågan började drivas i riksdagen något före 2007. Jag vill gärna nämna att Agneta Berlin och Anita Brodén förra mandatperioden motiverade ganska flitigt om alkoholås. Jag tror inte att det har varit någon partiskiljande fråga, utan frågan har egentligen varit hur man ska hantera frågan rent skattetekniskt, för jag tror att vi alla vill ha detta. Men man ser nu att priserna på alkoholås är på väg dramatiskt nedåt. De har tidigare förmånsbeskattats med 12 900 kronor, vilket är ganska mycket när man dessutom lägger arbetsgivaravgifter ovanpå detta. Det har varit avhållande, vill jag påstå, för att installera alkoholås. Men vid det här laget kan man hos en firma som Clas Ohlsson köpa ett betydligt billigare alkoholås. Och jag är övertygad om att det kommer att bli fler framöver.

Fru talman! I denna till synes obetydliga proposition och i detta viktiga skattebetänkande – jag tar det i den ordningen för att notera riksdagens makt – *Skattefrihet för alkoholås i förmänsbilar* knäsatte vi i skatteutskottet en ny skatteprincip, att säkerhetsåtgärder i bilar inte ska förmånsbeskattas. Det tycker jag är den allra viktigaste principen. Jag hoppas att vi kommer att utvidga denna, eller om Skatteverket och regeringen gör det, till att gälla många andra områden framöver.

Anf. 54 LARS GUSTAFSSON (KD):

Fru talman! Detta är en ganska tunn proposition, men den gläder mig väldigt mycket. Och det är av den orsaken att den egentligen inte handlar så mycket om skattefrågor som den handlar om människors liv och väl och ve på våra vägar. Det finns väl ingenting som är värre än en helt onödig trafikolycka orsakad av en omdömeslöshet hos en människa som icke förstår vad som är det bästa för vare sig själv eller omgivningen. Det får förödande konsekvenser för många som drabbas. Ingen har kanske glömt fallet med en berusad lastbilschaufför som körde ihjäl ett barn på väg till skolan för ett antal år sedan.

Det finns som sagt inget värre än onödiga trafikolyckor.

Kristdemokraterna var tidigt ute i denna fråga. År 1992 skrev vår ledamot Åke Carnerö en motion om försöksverksamhet med alkohol i Sverige. År 1996 tog Mats Odell upp frågan om alkohol i bilar, och 2001 skrev jag och en kollega att man borde utvidga försöksverksamheten med alkohol vid villkorlig körkortsåterkallelse. År 2003 skrev jag och Johnny Gylling en motion om att utreda frågan om att införa alkohol som krav på nya bilar.

Tack vare alliansregeringens proposition får vi nu bort förmånsbeskattningen på denna viktiga och nödvändiga åtgärd som ligger utöver alla andra säkerhetsåtgärder. Det här är en mycket viktig fråga.

Herr talman! Dagligen kör många påverkade. Man har gjort uppskattningar på mellan 15 000 och 20 000 stycken, men det exakta antalet vet vi inte. Vi vet dock att om vi vill uppnå den nollvision som riksdagen enhälligt har fattat beslut om är alkohol ett viktigt verktyg för att få färre skador och dödsolyckor på våra vägar.

Det finns tre faktorer som spelar in: fordonet, vägen och föraren. Det handlar ytterst sällan om vägen och fordonet, utan det är föraren som är det stora tillkortakommandet.

Kostnaderna för trafikskador är mycket stora. Förutom det mänskliga lidandet kostar de samhället, enskilda och försäkringstagare stora pengar i onödan.

Kan vi med detta beslut påskynda införandet av alkohol som något naturligt i våra bilar är jag övertygad om att teknikutvecklingen kommer att göra att vi får utrustning som automatiskt känner av om föraren är påverkad eller ej när denne sätter sig i bilen.

Det bästa med beslutet är att det ger en signal om att samhället inte accepterar att man kör påverkad. Beslutet tidigarelägger också utvecklingen så att människor som inte kan köpa en ny bil ändå inom en ganska snar framtid kan köpa en bil med alkohol. Vi får alltså en dubbel effekt.

Jag välkomnar förslaget från ett enigt utskott. Jag hoppas att vi så fort som möjligt, inte minst inom nyttotrafiken, kan införa alkohol till skydd för våra trafikanter och andra som vistas vid vägen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 55 VERONICA PALM (S):

Herr talman! Precis som Lars Gustafsson sade står ett helt enigt utskott bakom detta betänkande. Jag begärde ordet för att det är roligt att få avsluta som ledamot i skatteutskottet med ett ärende där vi är eniga.

Trafiksäkerhet har varit en svensk paradgren, och Sverige har gått före i många frågor. Trafikutskottet har också gemensamt gått emot regeringen med ökade krav på trafiksäkerhet vad gäller sms och nätsurfande i bil. Vi svenska parlamentariker vågar alltså gå vidare, vilket jag är stolt över.

Jag tackar utskottets ledamöter för att jag har fått vara vice ordförande i skatteutskottet under en kort period. Jag lovar att fortsätta att debattera skattepolitik. Jag kan också lova att inte kommer att vara enig med flera av er i andra debatter. Tack!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU10
Kriminalvårdsfrågor.

Kriminalvårdsfrågor

Anf. 56 CHRISTER ADELSBO (S):

Herr talman! Kriminalvården är en av rättsväsendets absolut viktigaste verksamheter. Det är samtidigt en av de allra svåraste, för när alla andra samhällsinsatser har misslyckats kommer man till kriminalvården.

Det är kriminalvården som ska verkställa utdömda påföljder och sedan göra allt vad man kan för att de dömda efteråt ska vara bättre rustade att leva ett liv utan kriminalitet.

Att bara låsa in människor utan rehabilitering är ingen bra lösning vare sig för samhället eller för den enskilde eftersom alla intagna ska ut i samhället någon gång igen. Det är viktigt att kriminalvården har resurser och möjlighet att satsa på de dömda så att de är rustade att leva ett liv utan kriminalitet efter sin tid i kriminalvården.

Kriminalvårdens ekonomi har under flera år visat underskott. Satsningarna på polisorganisationen har ökat trycket på resten av rättskedjan, och antalet klienter ökar inom kriminalvården. Detta ställer krav på kriminalvårdens utveckling och innehåll. Bristande resurser skapar en ineffektiv kriminalvård som riskerar att motverka de intagnas rehabilitering och försämrar arbetsmiljön för dem som jobbar inom kriminalvården.

Fackförbundet Seko har rapporterat om kraftig överbeläggning och hårdare klimat inom anstalterna. Det är trångt både på anstalter och på häkten runt om i landet. Man transporterar häktade långa avstånd för att de ska få plats, vilket är både ineffektivt och resursslukande. Det är viktigt att personalbehov och lokaler är anpassade efter de behov som finns för att skapa en väl fungerande kriminalvård.

Man menar att kriminalvården är nära bristningsgränsen. Man konstaterar i sin rapport att det blir allt trängre på landets fängelser. Mer än varannan kriminalvårdare tycker att beläggningsgraden på den egna arbetsplatsen är för hög, och var tredje uppger att den har ökat under det senaste året. Man rapporterar om intagna som sover på golvet och överfulla häkten, och Seko har fått flera signaler från medlemmar om att situationen inom kriminalvården blir alltmer akut.

Vi vet att antalet åtalade som döms till fängelsestraff ökar stadigt, men Kriminalvården saknar resurser för att kunna bygga fler fängelser eller anställa mer personal.

Herr talman! Det är uppenbart att budgetramen för 2011–2013 är mindre än vad Kriminalvården äskat. Det är kanske i sig inte så konstigt, men här pratar vi om sammanlagt ca 2 ½ miljard, vilket är mycket när vi talar om en totalbudget på ca 8 miljarder. Rättsväsendets bedömning är att man behöver 1 200–1 300 nya platser 2013.

Hur har då regeringen reagerat på detta? Jo, alla Kriminalvårdens byggnadsplaner som inte lett fram till byggstart skjuts på framtiden. Det gäller bland annat en ny anstalt i Haparanda liksom en ny anstalt och en häktesenhet i Östersund. Den inledda planeringen av platsutbyggnaden vid anstalten i Luleå och vid häktet i Malmö har avbrutits.

Även projektet Ersättningsanstalt Skåne har lagts på is efter färdigställd lokalplan och inledande byggnadsprogram. Här handlar det om ersättning för ett antal äldre anstalter som är från 1800-talet och början av 1900-talet. Dessa gamla lokaler måste kanske avvecklas även utan ersättningsplatser, vilket skulle innebära en allvarlig platsbrist i södra Sverige.

Det är förbluffande att regeringen är så totalt handlingsförlamad och inte har någon strategi eller något förslag om hur man ska lösa denna problematik. Vi kan konstatera att när man nådde målet om 20 000 poliser verkade man tro att alla problem var lösta inom rättsväsendet.

Vi har självklart inget emot fler poliser. Det var ju vi som skapade förutsättningar för denna satsning genom att utbilda fler poliser. Men till skillnad från den borgerliga regeringen anser vi att man måste se till hela rättskedjan. Satsar man i början av den måste man inse att det får konsekvenser i slutet av den.

Vi har fem reservationer i detta betänkande. Vi står självklart bakom samtliga, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2. Jag tänker ändå ta upp lite grann om våra reservationer.

Först har vi frågan om kvinnor i kriminalvården. Vi anser att frågan om kvinnors situation inom kriminalvården bör prioriteras högre än i dag. Kriminalvården behöver anpassas bättre efter de intagna kvinnornas behov.

Sedan har vi frågan om utslussning, där vi bland annat lyfter fram hur viktigt det är att kommunerna har en god beredskap för att kunna erbjuda stöd och vård som behövs efter frigivandet.

För att underlätta kommunernas möjligheter till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbrukarvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etcetera kan samordnas på ett bättre sätt för att varje individ ska ges ett relevant stöd i samband med frigivningen, ett så kallat utslussningsstöd. Stödet kan vara individuellt, och insatserna ska vara riktade mot exempelvis fortsatt missbrukarvård, arbetspraktik, utbildning och boende.

Vi lyfter också fram frågan om restriktioner för häktade. Sverige har fått kritik av Europarådet när det gäller lagstiftningen om och förhållandena i de svenska häktena. I Häktesutredningen föreslogs att åklagare i samband med häktesförhandlingar ska begära tingsrättens tillstånd och motivera varje enskild restriktion som han eller hon vill ålägga den häktade.

Dessa förslag välkomnades av många remissinstanser som såg dem som nödvändiga för att man ska leva upp till de krav som ställs på Sverige.

Regeringen valde trots detta att inte genomföra förslagen när den nya fängelse- och häkteslagen togs fram och anförde att utredningsförslaget inte medför någon principiell ändring. Detta uttalande menar vi är ganska häpnadsväckande eftersom utredningens förslag faktiskt innebär ett helt annat perspektiv i frågan om vem som ska initiativ till en omprövning. Vi anser att Häktesutredningens förslag om prövning av restriktioner i häktet bör genomföras.

När det gäller utbildning för kriminalvårdare menar vi att ett så krävande yrke kräver en vidare utbildning än vad som kan erbjudas inom

Kriminalvårdens egen försorg. Vi menar att man bör utreda hur en särskild högskoleutbildning för kriminalvårdare kan skapas.

Sist men inte minst har vi frågan om tillsyn över kriminalvården. En väl fungerande tillsyn är central för den slutna verksamhet som kriminalvården utgör. Den tillsyn som JO utför i dag är inte kontinuerlig och inte heller fullständig. En övervägande del av verksamhetens tillsyn ansvarar den egna myndigheten själv för.

Vi menar att en modern kriminalvård ska ha en självständig tillsyn utifrån. Vi vill därför införa en oberoende instans utanför Kriminalvården som ska sköta tillsynen över deras verksamhet.

Herr talman! Avslutningsvis är det viktigt att återigen påtala att antalet klienter inom kriminalvården förväntas öka inom såväl häkte, anstalt och frivård, detta som en följd av bland annat fler poliser, straffskärpningar, nedläggningar och renoveringar av gamla anstalter och häkten. Det finns inga tecken på åtgärder som sammantaget skulle leda i en annan riktning än denna.

Därför vill jag uppmana mina borgerliga kolleger i justitieutskottet att öppna ögonen och ta kriminalvårdens och Sekos signaler på allvar. Kriminalvården har en allvarlig situation, och om inget görs kan det få långtgående konsekvenser. Det är dags att också ni vågar sätta press på regeringen i dessa så pass viktiga frågor.
(Applåder)

I detta anförande instämde Kerstin Haglö, Arne Hamednaca och Elin Lundgren (alla S), Maria Ferm (MP) samt Lena Olsson (V).

Anf. 57 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att jag står bakom Miljöpartiets alla reservationer i betänkandet men att jag av tidsskäl yrkar bifall endast till reservation 10.

I det här betänkandet behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden som rör kriminalvårdsfrågor. Jag kommer i mitt anförande att ta upp bland annat kvinnor i kriminalvården och tillsynen över kriminalvården.

En grön kriminalvårdspolitik bygger på en individanpassad behandling och vård och ett förebyggande arbete där samhället tar sitt ansvar för de individer som hamnar i kriminalitet. Självfallet ska den intagne också ta sitt ansvar i detta.

Miljöpartiet de gröna anser att en stor del av grogrunden för kriminalitet ligger i olösta underliggande samhällsproblem som ojämlikhet, segregation, fattigdom, arbetslöshet, psykisk ohälsa, missbruk, misshandel, vanvård av barn och mycket mer. Dessa faktorer är ett hot emot människors trygghet och på sikt även mot demokratin. Samhällets fokus ska ligga på att förebygga brott.

Brottsoffer har ett rättmätigt intresse av kompensation och upprättelse. Däremot tjänar varken brottsoffer eller gärningsmän på att deras skilda behov ställs emot varandra. Rädslan för brott och krav på ett rättssäkert och tryggt samhälle måste tas på allvar. Problemen löses dock inte med ökad repression utan med en kriminalpolitik som är brottsförebyggande och reparativ.

Kriminalpolitiska åtgärder kan aldrig vara tillräckliga för att bekämpa ett komplext problem som kriminalitet. Grunden för ett tryggt, säkert och solidariskt samhälle skapas genom en långsiktig hållbar politik på arbetsmarknads-, familje-, ekonomi- och miljöområdet samt på det sociala området. En progressiv kriminalpolitik finns i en solidarisk hållbar politik som syftar till att skapa ett humant och tryggt samhälle.

De åtgärder som krävs inom kriminalpolitiken ska alltid vara humana, rättvisa, förutsebara och realistiska. Åtgärderna ska bygga på kunskap om samband mellan brottslighet och människors sociala villkor, inte på vedergällning och repression. Forskningsrapporter visar att fler och längre fängelsestraff inte leder till minskad brottslighet.

Stora satsningar har gjorts för att nå målet om 20 000 poliser i Sverige, men samtidigt har inte de satsningar som behövs gjorts på kriminalvården för att backa upp polissatsningarna.

Jag vill beröra situationen för kvinnor i kriminalvården, vilket tas upp i reservation 1 som S, MP och V står bakom. Kvinnors och mäns situation inom kriminalvården skiljer sig åt väsentligt. Kvinnor har till exempel sämre fysisk och psykisk hälsa och allvarigare missbruksproblem. Många har utsatts för våld och övergrepp, utnyttjats och förnedrats en lång tid innan de slutligen döms till fängelse för brott. Samhällets och omvärldens dom drabbar kvinnor hårt, och de är ur denna aspekt dubbelt bestraffade för sina problem. I dag brister kriminalvården i att rehabilitera kvinnor utifrån kvinnliga interners egna förutsättningar. Program och verksamhet inom frivården och anstaltsvården måste anpassas till kvinnors behov. Det finns brister i genusperspektiv såväl inom kriminalvården som inom den forskning som bedrivs.

Som vi beskriver i reservation 10 är en väl fungerande tillsyn central för den slutna verksamhet som kriminalvården utgör. Den tillsyn som Justitieombudsmannen utför i dag är inte kontinuerlig och inte heller fullständig. En övervägande del av verksamheternas tillsyn ansvarar den egna myndigheten för. En modern kriminalvård ska därför ha en självständig tillsyn utifrån.

I utskottsbehandlingen av detta betänkande har Miljöpartiet missat att stödja inrättandet av en fångombudsman som beskrivs i reservation 11. Jag vill därför ta tillfället i akt att påpeka att även detta är något vi står bakom. Det räcker inte med att Justitieombudsmannen kan utöva tillsyn inom kriminalvården. Det behövs också en instans som företräder fångars mänskliga rättigheter.

I Storbritannien har det till exempel införts en fångombudsman med lyckat resultat. Det krävs i högre grad en dialog mellan internerna och anstaltsledningarna för att öka rättstryggheten för båda parter, och där har fångombudsmannen visat sig kunna ge ett sådant stöd. Det behövs någon som aktivt kan arbeta för både interner, anstaltsledningar och Kriminalvården.

I detta anförande instämde Lena Olsson (V).

Anf. 58 LENA OLSSON (V):

Herr talman! När man kommer upp i talarstolen som den tredje personen från oppositionen har en hel del redan sagts, och jag kan faktiskt instämma i allt det som har sagts från talarna före mig.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vin-
nande yrkar jag bifall bara till reservation 11.

Vi debatterar nu ett motionsbetänkande om kriminalvården. Krimi-
nalvården är en väldigt viktig del av rättsväsendet. Kriminalvården står
också inför stora utmaningar. Det har vi hört att föregående har talat om.
Vi har en ganska stor procentandel intagna både när det gäller anstalts-
platser och när det gäller häktesverksamheten.

Om man läser Kriminalvårdens egen årsredovisning ser man att detta
ställer till problem i och med att transportverksamheten får anlitas i
många stycken.

Jag har tänkt ägna mitt anförande åt frågor om utslussning. Det finns
några verksamheter där man gör verkställighetsplaner. Där har man blivit
lite bättre. Svårigheten är att få reda på kvaliteten i planerna. Det fram-
gick efter det att Riksrevisionen var inne och kontrollerade det hela och
vi fick en rapport 2009. Där framkom bland annat att personalen själv har
svårt att ta fram planerna eftersom de inte tycker att de har den utbildning
som krävs. Det tycker jag är allvarligt i sig.

Det har hänt åtminstone några positiva saker när det gäller utsluss-
ningen. Det handlar om Kramiverksamheten. Jag tror att Vänsterpartiet
kan ta åt sig en del av äran för detta, eftersom vi har kört ganska hårt i
interpellationer med att arbetslinjen ska räknas också inom kriminalvår-
den. Det är ju meningen att man ska sona sitt brott, men det är också
meningen att den dag man har gjort det ska man ha en väg tillbaka och en
väg ut. Då ska man ha de förutsättningar som behövs för att klara att
återgå till ett normalt samhälle och ett normalt liv. Det ska inte vara så
som har skett i många fall – att den dag man kommer ut och står där med
sin påse har man ingen bostad och ingen utbildning. Då är det lätt att man
hamnar i samma tråkiga gäng igen.

Det som behövs, vilket också Riksrevisionen säger, är en mer sam-
ordnad insats för före detta kriminella som kommer från anstalt. Det
gäller kommunerna och deras socialtjänst. Det gäller Arbetsförmedling-
en, Försäkringskassan etcetera. Vi kunde höra på ett seminarium i går
som handlade om insatser för unga kriminella att man vill göra vissa
planer där olika myndigheter inklusive polisen och de sociala myndig-
heterna ingår. Planerna handlar om att förebygga och ta hand om ung-
domar så att de kommer på rätt väg. Det är viktigt att detta görs tidigt.
Man kan tycka att det är sent att ha ett seminarium nu om en så självklar
sak. Man borde bestämma sig för att inte ha stuprör, utan man måste
samverka. Så är det i många saker.

Det är samma sak när det gäller vuxna interner som kommer ut från
anstalter. Också de behöver en bred samverkan för att detta verkligen ska
lyckas. Kramiprojektets verksamheter har utökats, men Kriminalvården
skriver också att detta är en verksamhet som är så pass lyckad att den
behöver utökas. Jag ser inte i dagens läge var man ska hitta pengar till
detta. Det skulle vara trevligt att få svar från Alliansen på dessa frågor,
för det är mycket det här som frågan handlar om. Vad finns det för be-
redskap den dag man kommer ut? Hur är man rustad? Finns det bostad?
Finns det jobb? Finns det en utbildningsplats som jag kan få?

På det viset kan vi också förebygga. Kriminalvården kostar ca 7 ½ miljard. Jag och mitt parti är ganska övertygade om att med en bättre samverkan och ett bättre fokus – alltså hårdare tag – i kriminalvården skulle människor komma ut mycket bättre och få en rejäl chans att komma tillbaka. Det är precis vad de flesta vill. Utslussningen är viktig.

I reservation nr 11 tycker Vänsterpartiet att det är dags att inrätta en fångombudsman. Det är inget nytt. I Storbritannien har man gjort detta, och det har lyckats väl. Kriminalvården har sin verksamhet, och personalen har sina företrädare. Man har vissa råd inom Kriminalvården, men man har svårt att komma fram. Internerna har svårt att få sina önskemål tillgodosedda. De tas inte på allvar.

Jag tror att det är dags att nämna Justitieombudsmannen, som är ganska nedluskad med jobb. Utöver detta tror jag att det är nödvändigt om vi ska komma framåt i dessa frågor att vi får någon som tar till vara internernas intressen. Jag tror att man skulle ha stor nytta av detta i processen där människor finns i anstalten. Men också verkställighetsplanerna skulle då få en bra mycket bättre kvalitet, och de som kommer ut från anstalterna skulle kunna möta det samhälle som de kommer ut till på ett mycket bättre sätt.

Vi har varit med på reservationer som gäller häkten. Socialdemokraterna har tagit upp detta, och jag instämmer i det.

Det är väl lika bra att jag tar upp det här med halvtidsfrigivningen, för det kommer Alliansen ändå att vidröra. Vi tror att det är dags att man provar något nytt. Hårdare tag och längre straff verkar inte hjälpa. Brottsligheten finns i alla fall. Forskning visar inte heller på att hårdare straff ger mindre brottslighet. Däremot skulle ett mer jämställt samhälle sänka brottsbenägenheten bra mycket mer.

Det skulle väl inte vara så svårt att prova att inrätta halvtidsfrigivning när det gäller förstagångsdömda? Jag har till och med fått medhåll av Maud Olofsson. Hon tycker att det skulle vara en bra idé att ha halvtidsfrigivning. Även Maud Olofsson tycker att man kanske lär sig lite för mycket utöver det man ska när man sitter inne. Därför vore förstagångsdömda en bra grupp att börja med. Jag är övertygad om att vi skulle få ett bra resultat.

Anf. 59 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Herr talman! I dagens debatt om kriminalvården behandlar vi ett tjugotal motionsyrkanden som väcktes under allmänna motionstiden 2010. Motionerna berör bland annat frågor om utslussning, samverkan, utbildning för kriminalvårdare och tillsyn över kriminalvården. Jag tänker kommentera vissa av dessa motioner och reservationer.

Jag vill börja med att konstatera att den 1 april i år började en ny fängelse- och häkteslag att gälla. Den klarlägger och förändrar vissa delar av kriminalvården, vilket är bra.

Herr talman! Kriminalvården består av 31 häkten, 52 anstalter och 34 frivårdskontor. Därutöver bedriver man transporttjänst. Under 2010 var det genomsnittliga antalet årsarbetskrafter drygt 9 000 personer.

Kriminalvården tar varje år hand om ca 26 000 dömda. De flesta av dessa finns ute i samhället och är dömda till fotboja, villkorlig dom med samhällstjänst, skyddstillsyn, skyddstillsyn med samhällstjänst eller skyddstillsyn med särskild behandlingsplan. Ungefär 5 000 sitter varje dag i fängelse, och varje år passerar ungefär 10 000 personer våra fängelser.

Mål och visioner för Kriminalvården är att påföljder verkställs säkert, humant och effektivt, att lagföring kan ske på ett effektivt sätt och slutligen att återfall i brott ska förebyggas.

Kriminalvård är självfallet en komplex verksamhet där många hänsyn behöver tas. Från Moderaterna anser vi att vissa brott kräver påföljder där den som har begått ett brott ska dömas till fängelse. Det handlar om att det krävs en reaktion från samhället. Men inte minst viktigt är att påföljden är en kompensation för brottsoffret – en kompensation som om ett allvarligt brott har begåtts kanske inte alltid ses som tillräcklig utifrån brottsofferperspektivet. Men likväl är det viktigt.

För Alliansen är det självklart att verkställigheten inom kriminalvården är effektiv, så att den intagne ges möjlighet att komma tillbaka i samhället och inte återfalla i brott. Att fokusera på arbetslinjen och en drogfri miljö är centralt. Därför är innehållet i kriminalvården viktigt.

Under senare år har det pågått ett intensivt utvecklingsarbete inom kriminalvården, och jag ska lyfta fram några delar.

Till att börja med vill jag säga att det är viktigt att alla som är intagna i fängelse har en individuell verkställighetsplan. Den är grunden för en så bra verksamhet som möjligt för varje individ. Enligt Kriminalvårdens årsredovisning hade 92 procent av de intagna en verkställighetsplan 2010, vilket är en ökning från 89 procent året innan. Den som är dömd genomgår varje år olika typer av behandlingar. I syfte att förhindra återfall i brott ges de dömda nya kunskaper och färdigheter samt insikter om sitt brott och dess verkningar. Behandlingar ska ge den dömda bättre förutsättningar att klara ett laglydigt liv när han eller hon har avtjänat sitt straff.

Behandlingsprogrammen, som ska vara evidensbaserade, har olika innehåll beroende på behov. Det kan vara allt från antidrogprogram till program om alternativa livsstilar. Den som sitter i fängelse är skyldig att delta i programverksamheten. Vi kan även konstatera att utbildningsnivån hos många i fängelse är låg. Därför satsas det mycket på utbildningar av olika slag. Det handlar om allt från att läsa in grund- och gymnasieskola till att läsa in yrkesexamen genom arbetsmarknadsutbildningar. Vi konstaterar också att fler och fler studerar i dag och fler får betyg för varje år. På våra fängelser finns även sysselsättning. Det är självklart att den som är intagen ska arbeta.

Därtill krävs det en bra utslussning. I den bästa av världar skulle alla komma ut till ordnade förhållanden. I den nya fängeselagen som trädde i kraft den 1 april är det tydligt att detta är viktigt. Samverkan ska ske med berörda myndigheter, framför allt socialtjänst, hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Men det är även viktigt med samverkan med organisationer inom den ideella sektorn. Vi kan konstatera att arbetet för att verkställighetsplaner och utslussningsåtgärder ska bli ännu bättre är ett löpande arbete som regeringen fokuserar på.

Jag vill även nämna några ord om kvinnors situation inom kriminalvården. Det är en grupp som har andra behov än männen, och här pågår ett arbete för att ge det stöd och de behandlingar som den gruppen behöver. Det är ett arbete som har pågått under några år. Så sent som häromdagen kom till exempel Kriminalvårdens slutrapport om försöksverksamheten för kvinnor som varit utsatta för människohandel eller prostitution. Kvinnor inom kriminalvården är uppmärksammade, och det är viktigt att fokusera på den gruppens särskilda behov. Därför är det att slå in öppna dörrar när S, MP och V vill ge ett tillkännagivande till regeringen om att prioritera frågan. Detta görs redan. Arbetet pågår!

Herr talman! Enligt dagens lagstiftning ska en intagen i fängelse som skött sig släppas villkorligt när två tredjedelar av fängelsetiden avslutats. Det finner vi vara en rimlig avvägning. Vi anser att det är viktigt att det finns morötter för att man ska sköta sig. Det är lika självklart att den som inte sköter sig inte heller släpps efter att ha avtjänat två tredjedelar av tiden. Här kan vi konstatera att Vänsterpartiet åter vill införa halvtidsfrigivning. Det är något som vi helt motsätter oss. Den ändringen som vi gjorde under den förra mandatperioden ska ligga fast.

Likväl kan vi konstatera att Sverigedemokraterna inte anser att det ska finnas villkorlig frigivning med motiveringen att domstolarna dömer till för korta straff. Enligt vår uppfattning måste det väl ändå vara bättre att se över straffsatserna. Vi har redan skärpt straffen för vissa grova våldsbrott och tillsatt en utredning av samtliga påföljder. Det måste vara en smartare väg att gå. Att inte ha någon morot för de interner som sköter sig väl tror vi skulle skada verksamheten. Varför skulle man annars anstränga sig?

I betänkandet lyfts även frågan upp om att den som dömts till straff och därpå följande utvisning i möjligaste mån ska överlämnas till det landets kriminalvård. Det är något vi instämmer i, men för att detta ska kunna genomföras krävs avtal med mottagande länder så att vi för det första vet att den dömda faktiskt avtjänar det straff som vi utdömt och för det andra vet att mottagande land faktiskt går med på att ta emot den dömden. Det finns internationella och nordiska konventioner om detta, och regeringen arbetar ständigt med att få avtal med fler länder. Därtill har man just fattat beslut om en utredning för att göra en översyn av lagstiftningen som rör denna fråga. Det är en viktig fråga, och därför är det viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete på detta område.

Slutligen vill jag lyfta upp frågan om utbildning av Kriminalvårdens personal. Det är något som är både väsentligt och bra. Det är en satsning som pågått under några år, och under 2010 utbildades nästan 2 500 medarbetare, vilket är en ökning sedan tidigare år. Vi kan konstatera att från år 2006 fram till nu har all fast anställd personal inom Kriminalvården genomgått grundutbildning. En stor andel av personalen har genomgått och genomgår fortbildning. Kriminalvården arbetar dessutom för att deras utbildningar i större utsträckning ska ge högskolepoäng. Jag kan konstatera att utbildningssatsningen är en framgång även om det finns mycket mer att göra. Detta kan kanske också speglas i att i dagsläget är 45 procent av Kriminalvårdens anställda kvinnor. Så var det inte för några år sedan.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag vill även konstatera att Alliansen under den förra och denna mandatperiod har gjort historiskt stora satsningar på rättsväsendet. Detta inkluderar självfallet kriminalvården. Det utvecklingsarbete som pågår, både hos regeringen och inom kriminalvården, är väsentligt, viktigt och bra.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Bouveng och Patrick Reslow (båda M).

Anf. 60 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Kriminalvården hade i sin lokalförsörjningsplan för åren 2009–2020 en inplanerad driftsättning år 2015 av en större ersättningsanstalt i Skåne. Det är Kriminalvårdens mening att en nybyggnation bör ersätta Kirsebergsanstalten som är från början av 1900-talet. Ersättningsanstalten skulle även ersätta en 1800-talsanstalt i Kristianstad centrum.

Om inte dessa anstalter ersätts krävs ROT-arbeten som bedöms innebära att dessa anstalter tas ur drift under en väldigt lång tid. Detta kommer att få en allvarlig inverkan på platssituationen i södra Sverige, eftersom man menar att det inte finns några ersättningslokaler.

Mina frågor till dig, Ewa Thalén Finné, blir: Hur ska denna situation hanteras? Hur har ni i den borgerliga gruppen diskuterat i den här frågan?

Anf. 61 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Christer Adelsbo frågar mig om ersättningsanstalten i Kristianstad. Christer Adelsbo berörde dessutom byggandet av nya anstalter för kriminalvården som har lagts på is. Det finns ett skäl till att de har lagts på is, och det är att man hade en otroligt dålig kostnadskontroll och att upphandlingen kanske inte sköttes som den skulle till hundra procent. Utifrån den aspekten sade man stopp och belägg, gör om och fundera på hur man sköter det här på ett bra sätt!

Jag tror att det är väsentligt att man på sikt sätter ned foten och kommer vidare när det gäller frågorna om ersättningsanstalter och utbyggnader av anstalter. Jag tror också att det är viktigt att man jobbar för att få kostnadskontroll så att man verkligen vet vad man gör.

Anf. 62 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Man kan tala om att sätta ned foten och om att göra något på sikt, men situationen är mer akut än så. Som jag nämnde i mitt anförande gör Kriminalvården själv bedömningen att behovet är 1 200–1 300 nya platser fram till 2013. Samtidigt har regeringen beslutat att lägga ned flera planerade utbyggnadsprojekt. Det gäller bland annat Ersättningsanstalten Skåne med 545 platser, Verksmon med 210 platser, Haparanda med 104 platser och Norrtälje med 60–120 platser. Man har också fattat beslut om stängning av provisorier och mindre enheter med ca 330 platser. Jag har svårt att få den ekvationen att gå ihop. Det finns ett behov av 1 200–1 300 nya platser, men man har samtidigt tagit bort eller lagt på is nästan exakt lika många platser.

Frågan är alltså hur ni, Ewa Thalén Finné, ser på detta. Vad får det för konsekvenser? Har ni inte undersökt det bör ni göra det för att se vad det får för konsekvenser för kriminalvården.

Anf. 63 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja modifiera Christer Adelsbos inlägg lite grann, för man har under den här perioden även byggt nytt, öppnat nya häkten och så vidare. Det står alltså inte helt stilla.

Vi hade en situation när det var kris med upphandling, och man hade ingen kontroll över kostnaderna. Det måste man ha om man ska starta nya projekt. Det är oerhört viktigt. Läser man i Kriminalvårdens årsredovisning ser man att de håller på att gå igenom hela upphandlingsprocessen, hur de ska bygga och hur kontroll och kvalitet ska se ut.

Jag tror att om de går igenom den aspekten kommer vi att vara beredda och gå vidare med nybyggnadsplanerna.

Anf. 64 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp frågan om kvinnor i kriminalvården. Moderaterna säger att vi slår in öppna dörrar. Det skrivs ganska mycket om detta, och vi hade frågan uppe också i den grupp i justitieutskottet som tittat på detta. Det var väldigt bra, men vad jag kan se är det konkreta som hänt att kvinnliga interner fått anpassade kläder.

I betänkandet tas upp det beslut som regeringen fattade om att ge Kriminalvården i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet riktad till kvinnor som varit utsatta för människohandel eller befunnit sig i prostitution. Det är inget fel i det, det är mycket bra, men nu har inte alla kvinnor som sitter på anstalt varit i den svängen.

Det har kunnat konstateras, och det gör även Kriminalvården i sin årsredovisning, att kvinnor har speciella behov. En sak som visat sig när man besökt anstalterna är att det införts restriktioner av säkerhetsskäl. Det har hänt saker på manliga anstalter vilket resulterat i restriktioner även på kvinnliga anstalter. Det har skett trots att man kunnat konstatera att kvinnorna sköter sig bättre, att de är mycket lugnare. Jag kan nämna att djurhållningen på Hinseberg, som var väldigt uppskattad, drogs in av just det skälet. De fick restriktioner som de egentligen inte hade gjort sig förtjänta av.

Anf. 65 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Lena Olsson lyfter fram det arbete som uppföljningsgruppen i justitieutskottet gjort om kvinnor i kriminalvården. Jag tycker att det är ett bra arbete. Genom den rapporten har det kommit fram mycket saker.

När jag talar om att man slår in öppna dörrar är det inte för att jag anser att det görs för mycket eller att man är färdig på något sätt. Tillkännagivandet handlar om att regeringen ska prioritera frågan. Samtidigt kan vi konstatera att det redan i dag i myndighetsinstruktioner och annat anges att man ska titta på dessa frågor just för att kvinnor har särskilda behov. Det är inte så att det hela är färdigt bara för att man tagit fram en rapport om en försöksverksamhet, utan självklart måste man gå vidare och titta på hur kvinnor bemöts, om de får rätt programverksamhet, om de har möjlighet att komma ut. Det kan hända att även restriktionerna behöver ses över.

Det pågår alltså ett arbete, och utifrån den aspekten krävs det inte ett tillkännagivande till regeringen.

Anf. 66 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Ja, man diskuterar, resonerar och skriver. Att man tillsatt en utredning som tittar på kvinnor som varit offer för människohandel och varit med i prostitutionssvängen är behjärtansvärt, men det finns andra kvinnliga intagna som har i stort sett samma problembild. Det jag läst mig till är att det inte skiljer så väldigt mycket. Det finns många trasiga barn och ungdomar som till slut hamnar i detta. Därför måste man agera på ett snabbare sätt. Och eftersom man kunde ta fram den rapporten kunde man även ha tittat på helheten för kvinnliga intagna.

Låt mig ge en liten kommentar till att man absolut motsätter sig halvtidsfrigivning. Jag skulle vilja veta vad konkret det är som gör att man så notoriskt säger nej utan att ge oss något argument för varför en halvtidsfrigivning inte skulle kunna prövas vad gäller de förstagångsdomda. De är bevisligen det lättaste att påverka. Ett sådant försök vore trots allt en början. Eller är man rädd för att kanske få för bra resultat, eller vad beror det på att ni så hårt motsätter er detta?

Anf. 67 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! För att återgå till frågan om kvinnor i kriminalvården tror jag att man behöver jobba väldigt mycket mer. Kvinnors och mäns behov är inte likadana, och uppföljningen visar att kvinnorna kanske är ännu trasigare och har utsatts för ännu mer saker än männen. Därför är det oerhört viktigt att via programverksamhet och utbildning kunna komma tillbaka till ett liv utan kriminalitet. Det är viktigt att utforma dessa individuellt så att det faktiskt ger resultat.

Vad beträffar halvtidsfrigivning kan man alltid föra resonemang om det. Vår grundinställning är att vi har vissa straffskalor som domstolar dömer efter. Att man håller på straffet ser vi också som ett sätt att visa respekt bland annat för brottsoffren. Sedan är det viktigt att kunna friges villkorligt när man avtjänat två tredjedelar av sitt straff. Man ska trots allt ha en morot för att sköta sig och uppfylla det som man är ålagd att göra.

Nej, jag är inte rädd för ett alltför bra resultat, utan jag tycker att det handlar om respekt för brottsoffer, domstolar och de domar som döms ut.

Anf. 68 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! För bara några dagar sedan fick Sverige en ny fängelselag. En gammal lagstiftning och kriminalvård har nu gått i graven, och det är för väl det. Jag tror att vi nu på ett bättre sätt kan bemöta de utmaningar som finns inom ramen för Kriminalvården.

Det är ett arbete som bedrivits i flera steg. Vi har tidigare förbättrat utslussningsåtgärderna. Vi har också förbättrat regelverket för hur man ska bete sig inne på anstalten, det vill säga det ska vara lätt att göra rätt och svårt att göra fel. Delvis handlar det om regleringen av innehav av olika icke önskvärda saker på anstalterna.

Det reformarbete som vi gjort i flera steg kommer att behöva fortsätta. Vi har en kriminalvård som gått från att vara dåligt inriktad på resultat till att bli alltmer inriktad på att ha effekt. Det gäller alltså den tid man faktiskt av olika skäl är inlåst. Kriminalvården har helt enkelt blivit mindre naiv och mer fokuserad på innehåll och resultat.

Vi får nu från Kriminalvården "leveranser" i form av väldigt höga nivåer vad gäller den tid man arbetar inne på anstalt. Det är en normal-

seringsprocess jämfört med samhället utanför. Det innebär också att vi har mer av behandling. Vi har aldrig haft så mycket behandlingsåtgärder som nu. Det är också nödvändigt, för många människor hamnar i kriminalvård på grund av missbruk eller beteendestörningar. Detta möter vi nu med rekordmånga insatser för behandling. Men man kan inte bara behandlas, utan måste till exempel också arbeta.

Man levererar också alltmer av utbildning, delvis grundläggande utbildning, för det är ingen hemlighet att samhällets riktiga olycksbarn som åker ut och in på kåken har många år av bristande skolutbildning bakom sig. Men det är inte bara grundutbildning. Det är väldigt mycket fokus på yrke och möjlighet att försörja sig utanför anstalten. Varhelst jag befinner mig på besök på anstalter runt om i vårt land byggs det hus och lärs ut hur man sätter kakel och andra viktiga hantverk. Jag vill också peka på att det görs insatser åt rätt håll för kvinnliga intagna, vilket är en del av detta betänkande, herr talman.

Hur som helst påverkas vår kriminalvård av utmaningar som finns med och lyfts fram i detta betänkande, som är ett mer allmänt betänkande om kriminalvård. Det har kommit in motioner till riksdagen från olika kolleger. Kriminalvården påverkas väldigt mycket av omvärlden och vad rättskedjans övriga myndigheter gör. Om polisen fokuserar genom att vilja ha fler poliser för vissa brottstyper är det klart att det går direkt in i vilka utmaningar man får hos Kriminalvården. Framöver påverkar naturligtvis internationaliseringen utmaningarna i Kriminalvården väldigt mycket, oavsett om det gäller gränslös brottslighet eller grövre brottslighet.

I kommande debatter kommer vi att prata om Påföljdsutredningen och dess eventuella inverkan på hur vi på effektiva sätt ska ge påföljder. Men nu har vi de påföljder vi har. Människor döms inte sällan till fängelsestraff och hamnar i kriminalvården. Jag tycker att man ska ha med sig att vi har en stark utveckling vad gäller innehållet, och det är det viktigaste. Det handlar om den dynamiska säkerheten och tryggheten. Det är fokus på att man ska komma bättre ut. Kriminalvården ska vara en vändpunkt, inte en ändpunkt.

Man kan orda mer om utbildningen. Det tycker vi är väldigt bra. Vi är nöjda med det. Men man ska också komma ihåg att vi har väldigt låga nivåer på användning av narkotika enligt de flesta indikatorer samt väldigt få rymningar, vilket båda får anses vara tecken på att rätt utveckling sker inom kriminalvården.

Det lyfts här fram insatser för kvinnor i kriminalvården. Jag vill understryka att detta har varit eftersatt. Vi har börjat resan mot förbättringar, men mycket återstår. Detta tas också upp i de reservationer som finns i ärendet. Det finns knappt 300 kvinnliga intagna i Sveriges fängelser. Det motsvarar ungefär 5 procent av populationen bland de intagna i fängelserna. De måste bemötas bättre utifrån sina förutsättningar, inte minst vad gäller att de oftast också är väldigt tydliga brottsoffer. De har varit utsatta för människohandel och inte sällan väldigt obehagligt våld under lång tid. Detta präglar dessa kvinnor, och det krävs att de får ett särskilt fokus som inte går att "mainstreama" med den manliga delen av de intagna. Jag tycker att vi svarar på det på ett bra sätt.

Den nya fängelselag jag nämnde som vi har sedan den 1 april fokuserar verkligen på utslussning och samverkan. Myndigheterna måste bli

bättre. Man ska inte längre kunna – även om det i praktiken kommer att kunna hända – checka ut från Kumlaanstalten efter tio år med en plastpåse, en tandborste och ett par tusenlappar på fickan. Det är ingen bra lösning. Det handlar fortfarande väldigt mycket om vad den enskilde individen ställer upp med. Här tycker jag också att vi har gjort stora framsteg.

En sak som Folkpartiet har pratat mycket om och som också tas upp i betänkandet är frågan om människor med adhd. Vi har drivit på för att detta ska kartläggas, för att det ska forskas. Vi har fått klara besked om att detta är ett reellt problem. Det är en skrämmande stor andel av personerna som hamnar i kriminalvården som skulle ha kunnat slippa hamna där om de hade fått hjälp tidigare med sitt funktionshinder. Adhd i barn- och ungdomen ökar risken för kriminalitet och missbruk under resten av livet, inte minst i kombination med uppförandestörningar och icke-åtgärder. De blir ett elände för sig själva och andra. Här har vi nu verksamhet på gång. Vi har verksamhet i praktisk funktion som har gett goda resultat. Mer utvärdering kommer att komma till, och ytterligare satsningar blir det rimliga resultatet av det.

En sak som lyfts fram här och som gäller utslussning och hur vi ska nå resultat är villkorlig frigivning. Detta är en svår balansgång. Tanken med villkorlig frigivning är att personer som sköter sig hyggligt ska kunna komma ut något tidigare men ändå ha en prøvotid och försöka anpassas till samhället. Den tiden är ingen dans på rosor. Vi har i dag har en bra balans, men jag noterar att det finns partier här som vill förlänga detta eller ta bort det för vissa brott. Jag tycker att argumentationen i betänkandets huvuddel är väldigt stark.

Herr talman! En sak är svår, nämligen restriktioner som gäller våra häktade. Jag pratar om häkteslagstiftningen. Om man ännu inte är dömd men är misstänkt för ett brott måste brottsligheten utredas. Det kräver av naturliga skäl restriktioner, till exempel att man inte kan kommunicera med omvärlden. Man hålls i praktiken väldigt isolerad. Är det komplicerad brottslighet – jag kan nämna fall från min hemstad som inträffat helt nyligen – är detta naturligtvis påfrestande för de människor som har restriktionerna. Vad är då alternativet till restriktioner? Man kan prata om skyndsamma utredningar, men utredningar tar tid om de ska bedrivas rättssäkert och hålla kvalitet. Det är också ett krav vi har.

Att man försöker motverka att människor under denna tid begår självmord är väldigt viktigt, dels i sig att personerna inte ska begå självmord, dels för att rättegångar och rättsprocesser ska kunna fullföljas och brott klaras upp, så att brottsoffrens anhöriga eller brottsoffren själva ska känna att saken har prövats och är klarlagd: Det fanns en skyldig gärningsman eller gärningskvinna, och personen får ett straff för det brott som begåtts.

Här finns mer att göra, men man får vara tydlig med att alternativet, att ha dygnetrunkontroll av individer som är häktade, också är integritetskränkande och innebär risker för att personen inte mår bättre utan ännu sämre. Människor, skyldiga eller oskyldiga, som är misstänkta för mycket grova brott mår rimligen dåligt. Jag tycker att vi ska avvakta den slutliga utredningen av detta, inte minst med tanke på det senaste tragiska fall som varit uppe i massmedierna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 69 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! I kriminalvårdsfrågor finns det ganska stor spännvidd mellan de politiska partierna i Sveriges riksdag. Det är allt från Sverigedemokraternas lås-in-och-släng-nyckeln till Vänsterpartiets släpp-fångarna-loss-det-är-vår. Men det är som vanligt någonstans mittemellan som den rimliga politiken ligger, vilken också får gehör.

En omänsklig kriminalvård leder till klart oönskade följder. Det är ingenting som fungerar. Alla som sitter i kriminalvården, åtminstone i stort sett alla, ska någon gång komma ut i samhället. Vi vet inte: I framtiden kanske det är min eller er granne som har suttit ett antal år på anstalt. Den personen ska också fungera i samhället, förhoppningsvis så bra som möjligt.

Vi kan inte ha en politik där de som är intagna kommer ut som argare, mer hämndlystna och ännu mer brottsbenägna medborgare. Tvärtom måste vi när vi har dem i fängelset se till att de när de kommer ut är så laglydiga som möjligt och inte är en fara för samhället längre. Det är ju detta kriminalvården går ut på.

Samtidigt är fängelsestraffet ett alldeles nödvändigt straff i vårt samhälle. Det finns inget annat straff som är tillräckligt ingripande för de allra grövsta brotten. Ibland är det till och med nödvändigt att döma människor till mycket långa fängelsestraff för att de begått väldigt grova brott. Men själva straffet är alltså att bli inlåst – man ska inte bestraffas i fängelset, utan där ska tiden användas så bra som möjligt och till att få ut en så frisk människa som möjligt.

Det har hänt mycket i kriminalvårdspolitikerna de senaste åren. Det var så sent som förra året vi antog en ny kriminalvårdslag, och den trädde i kraft för fem dagar sedan, alltså den 1 april. Det är inget skämt. Vi har alltså en alldeles ny lagstiftning, och det kanske också är bakgrunden till att det här betänkandet är så magert. Det är mycket färre motioner om kriminalvårdspolitikerna än vad vi är vana vid. Kanske är det för att oppositionen håller med Alliansen i sin politik, eller kanske är det på grund av brist på fantasi – vad vet jag?

År 2010 är ett år som i kriminalvården går till historien. Det var nämligen det första året, ett unikt år, då ingen intagen på slutan anstalt rymde. Det måste ses som väldigt bra. Tanken är ju att personerna ska sitta kvar. Är man dömd till fängelse och sitter på slutan anstalt ska man också sitta kvar där och inte ta sig därifrån. Det är viktigt.

Vi kommer ihåg hur det var 2004, då det var rymning efter rymning. Det var nog den dominerande politiska frågan den sommaren. Vi hade till och med ett extrainkallat sammanträde i justitietskottet, och vi kallade dit justitieministern för att höra hur det fungerade.

Efter det har säkerheten höjts. Det ska man vara medveten om. Men det är inte bara högre säkerhet som gör att intagna inte rymmer. Det handlar också om att få bort viljan att rymma. En stor anledning är att man tittar på hur det fungerar inne på anstalterna. Att inte ha alltför hög beläggning, överbeläggning, är viktigt för att det ska fungera i kriminalvården. Enligt beläggningsstatistiken från i juli 2004, då rymningarna skedde, var beläggningsgraden på svenska anstalter 103 procent. Det var alltså 3 procent fler intagna än det fanns platser till. Det var i städskrubbar, i extrabaracker och på andra sätt man försökte få in fler intagna än det fanns platser till.

Nu i februari 2011 – sex och ett halvt år senare – är beläggningen 93 procent. Det är också ganska högt, ska jag säga, för det behövs lite ledig plats för att man ska kunna flytta runt intagna när det behövs. Rent geografiskt passar det inte alltid. Det är viktigt att de intagna kan sitta nära sin hemmiljö, inte minst om de har barn. Det är barnens rättighet att få besöka sina föräldrar även om föräldrarna sitter på anstalt.

Men det är också många andra delar av kriminalvården som uppvisar positiva tecken. Det är mindre narkotika. Vi har fler narkotikahundar. Med all sannolikhet – det är lite svårt att veta exakt – smugglas det in mindre narkotika i fängelserna nu än för ett par år sedan. Det finns också en klart positiv utveckling när det gäller att ha fler i arbete, alltså inom anstalten. Det är fler som får utbildning och fler som får yrkesutbildning. Det ges också betydligt mer behandling och evidensbaserad behandling.

Detta gör att det finns mindre tid som inte ägnas åt verksamhet, alltså tid som bara sitta av. Det tror jag också är en viktig faktor som bidrar till att färre rymmer från våra anstalter.

Den nya kriminalvårdslagen gör också att de intagna får en bättre planering för hur utslussningen ska ske och hur frigivningen ska se ut. Där har vi viktiga instrument sedan ett antal år tillbaka, till exempel halvvägshusen, som ökar i antal. Allt fler får möjligheten att ta det första steget till ett liv i frihet genom de så kallade halvvägshusen. Det är också fler vårdvistelser.

I stort kan man alltså säga att verksamheten i kriminalvården utvecklas åt rätt håll. Det är tydligt. Det är viktigt för att de intagna ska kunna komma ut som så laglydiga medborgare som möjligt.

Ibland får vi ju höra att det sitter allt fler i svenska fängelser, så jag gjorde en liten jämförelse när jag ändå var inne i Kriminalvårdens statistikdatabas. Den senaste statistiken är från februari 2011. Marsstatistiken är inte klar än. I februari 2011 var medelbeläggningen 4 593 personer. Om vi ser tillbaka i tiden till den förra regeringens tid – de partier som ofta anklagar oss i Alliansen för att vilja låsa in så många som möjligt – kan vi se att det i februari 2005 fanns 4 962 intagna. Populationen i våra fängelser har alltså minskat under de här åren. Det beror på flera olika saker, bland annat intensivövervakning. Fler kan få elektronisk övervakning i stället för att sitta av sin tid, vilket är jättebra. Men det är alltså färre som sitter i fängelse nu än tidigare.

Herr talman! Jag skulle också vilja nämna en av reservationerna. Jag tänkte inte gå igenom alla andra reservationer här i dag, utan jag tar upp just den som handlar om möjligheten att avtjäna sitt straff i hemlandet, vilket är en viktig fråga. 29 procent av de intagna i svenska fängelser nu är utländska medborgare. I många av de fallen skulle det vara mycket bättre om de kunde avtjäna sitt straff i sitt hemland.

Det är inte svårt att förstå att om man ska genomgå en behandling mot sitt missbruk, sin aggression eller annat är det viktigt att kunna svenska språket. Det är mycket lättare att få nödvändig behandling i sitt hemland. Vi jobbar också hårt med att fler ska kunna avtjäna sitt straff i ett fängelse i sitt hemland efter att de blivit dömda i Sverige. Det viktigaste verktyg vi har för detta är Europeiska unionen. Det är inom EU vi jobbar med detta. Vi gör överenskommelser internt inom EU, och EU kan också skriva avtal med tredjeländer så att vi kan överlämna intagna dit.

Det är ett parti som har reserverat sig. Jag vet inte riktigt för eller emot vad, för vi jobbar redan aktivt med de här frågorna, men det är alltså Sverigedemokraterna som har reserverat sig för att fler ska kunna avtjäna straffet i sitt hemland. Men samtidigt är Sverigedemokraterna motståndare mot EU, och EU är det viktigaste verktyget för att vi ska kunna genomföra detta. Det är oerhört motsägelsefullt. Nu tar de inte upp EU i den här reservationen, men man ska veta att om Sverigedemokraterna skulle få som de ville, alltså att Sverige ska lämna EU, hade betydligt färre av dem som i dag överlämnas från svensk kriminalvård och ska avtjäna sitt straff i sitt hemland kunnat överlämnas. Det hade blivit resultatet av deras politik.

Anf. 70 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Johan Linander tog upp detta med hög beläggning. Det är en viktig fråga som jag också lyfte fram i mitt anförande. Du, Johan Linander, nämnde att den inte var så hög nu och att den i februari 2011 var 93 procent. Du vet precis som jag att Kriminalvården själv säger att den inte bör vara över 90 procent. Vi har haft månader då den har legat på både 94 och 95 procent. När det gäller häktena har situationen varit ännu värre. Där har man varit uppe i både 97 och 98 procent när den absolut inte bör ligga över 95.

Som jag sade har fackförbundet Seko gjort en rapport om detta med de kraftiga överbeläggningar som finns och det hårdare klimat som det blir inom anstalterna. Du, Johan, var själv inne på vad som kan hända när det ser ut på det sättet. Man menar egentligen att kriminalvården är nära bristningsgränsen, och vi är på väg mot samma situation som vi hade kring 2004 och som du pratade om.

Man konstaterar att det finns ställen där intagna får sova på golvet och där häktena är överfulla. Det finns flera signaler från Sekos medlemmar om att situationen inom kriminalvården blir mer och mer akut.

Jag hoppas att du inte står och slår dig för bröstet i den här frågan utan att du verkligen ser problematiken och tar den på allvar. Jag hoppas också att ni trycker på så att regeringen faktiskt gör något i denna fråga.

Anf. 71 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Det som Christer Adelsbo säger om att en lämplig beläggning är kring 90 procent håller jag helt med om. Man behöver ha luft i systemet av två anledningar. Det handlar för det första om det geografiska, det vill säga att man ska kunna få en placering nära hemmet, inte minst för barnens skull vilket jag tycker är viktigt att betona. Barnen ska inte bestraffas med att inte få träffa den förälder som sitter på anstalt. Det andra är att man då och då behöver bryta upp gäng inom kriminalvården som har skapats på olika avdelningar och därför behöver flytta intagna.

Christer Adelsbo vet också att det byggs nya anstalter och häkten. Sollentuna invigdes för inte så länge sedan. Det byggs alltså nytt konstant.

Samtidigt får man se tillbaka på vilken situation vi tog över 2006 och vad vi har gjort sedan dess. Jag säger inte att situationen är perfekt, men den är bra mycket bättre än hur det såg ut. Av en tillfällighet skrev jag upp statistiken för flera år här, så jag tänkte berätta för Christer Adelsbo hur det ser ut.

Jag tittade på februari, för det var lättast att jämföra. I februari 2005 var det 103 procents beläggning. I februari 2006, fortfarande med socialdemokratisk regering, var det 99 procents beläggning. I februari 2007 hade det blivit en alliansregering, men vi hade inte hunnit göra så mycket på ett par månader, och då var beläggningen 100 procent. Sedan fick Alliansen tid att jobba. Tiden går, så jag nämner bara att vi i februari 2010 hade kommit ned till 94 procents beläggning. Nu i februari 2011 var beläggningen 93 procent.

Man kan alltså inte säga annat än att det definitivt går åt rätt håll och att alliansregeringen har gjort långt mycket mer än vad den socialdemokratiska regeringen tidigare klarade av.

Anf. 72 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant. Jag vet i och för sig inte var du var när jag hade mitt anförande och ett replikskifte med Ewa Thalén Finné, men det Johan Linander talar om här är inte riktigt sanningsenligt.

Kriminalvården är enligt dem själva i behov av ca 1 200–1 300 nya platser fram till 2013. Samtidigt har regeringen beslutat att lägga flera planerade utbyggnadsprojekt på is, bland annat Ersättningsanstalt Skåne, Verksmon, Haparanda och Norrtälje. Det handlar om mellan 920 och 980 platser. Man har också fattat beslut om stängning av provisorier och mindre enheter om ca 330 platser.

Den här ekvationen är svår att få ihop. Vi talar om 2013, och tiden går väldigt snabbt. Vi tog tag i problemet när vi hade majoriteten och det är på gång, vilket du själv nämnde.

Vissa anstalter har öppnats och andra var på gång, men nu har ni stoppat detta. Ni har stoppat det utan att ha någon lösning på problemet, och det är det som gör det så häpnadsväckande. Regeringen är nästan handlingsförlamad i denna fråga. Man gör ingenting mer än att stänga och lägga projekt på is, samtidigt som man får signaler från Kriminalvården om ett stort behov av platser.

Anf. 73 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Det är häpnadsväckande hur man kan slå sig för bröstet när det uppenbarligen ser mycket bättre ut nu än när ni hade regeringsinnehavet.

Jag ska dock hålla med dig om att det behövs nya anstalter, inte minst för att byta ut många av de många 1800-talsanstalter som fortfarande tjänar Kriminalvården och som inte är funktionella för en modern kriminalvård. Därför är det viktigt att kunna bygga nytt och stänga de icke funktionella anstalter som fortfarande finns kvar.

Men som när det gäller allting annat handlar det om resurser. Det vore dumt att sticka under stol med det. Socialdemokraterna har åtminstone i opposition alltid resurser till allting. Riktigt så var det inte när ni var i majoritet.

Vi vet också att många av de projekt som Kriminalvården har dragit i gång har blivit klart fördyrade. Det finns till och med en brottsutredning kring det hela som pågår, så att bara säga att det är regeringen som stoppar det hela stämmer inte riktigt. Kriminalvården får sina resurser. De har fått en större ökning av resurser än någon annan myndighet inom rättsväsendet de senaste fem åren.

Kriminalvården har alltså fått rejält mycket mer pengar, men sedan måste de klara av att planera för nyinvesteringar och hur de ska bedriva sin verksamhet inom ramen för resurserna.

Det är som Christer Adelsbo säger: Det finns behov av att bygga nya platser, inte minst för att kunna stänga ned flera av 1800-talsanstalterna som inte är funktionella längre.

Anf. 74 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Jag såg för några veckor sedan den sista föreställningen av *Bergsprängardöttrar* på Dieselverkstaden. Pjäsen handlar om fyra kvinnliga interner och en vakt och hur deras liv ser ut på anstalten men främst hur tiden där inne påverkar deras relationer till de anhöriga på utsidan. Det handlar om deras kamp för att få träffa sina barn och anhöriga – de människor som har den största möjligheten att påverka dem i rätt riktning.

Riksteatern ordnade efter föreställningen en debatt som jag satt med i. De övergripande frågorna var: Hur ser verkligheten och vardagen ut för interner, barn, vårdare och anhöriga? Vart är kriminalvården på väg?

Kriminalvården är ett ämne som vi inte debatterar så ofta, varken i riksdagen eller utanför. Det borde göras mer. Under den förra mandatperioden gjorde uppföljningsgruppen i justitiekommittén rapporten *Uppföljning av kvinnor intagna i kriminalvårdsanstalt*. Det var en rapport som verkligen behövdes, för tyvärr har inte alltid kvinnors situation inom kriminalvården uppmärksammats särskilt fast deras situation visat sig vara annorlunda.

Något som var tydligt i debatten är att det behövs ett tydligare barnperspektiv och att samverkan i dag mellan olika myndigheter och ansvariga landsting, exempelvis gällande sjukvård, inte alltid fungerar såsom önskat.

Herr talman! Kriminalvården kom under Socialdemokraternas tolv år av styre att handla allt mindre om vård och allt mer om förvaring. Problemen med uppror och narkotika på anstalterna var då stora. Detta har blivit lite bättre.

För oss inom Alliansen är kriminalvårdens huvuduppgifter att verkställa påföljderna fängelse och skyddstillsyn, att ansvara för övervakning av villkorligt frigivna, att verkställa föreskrifter om samhällstjänst och att utföra personutredningar i brottmål. Kriminalvården ska vidta åtgärder som påverkar den dömda att inte återfalla i brott samt upprätthålla en human människosyn, god omvårdnad och ett aktivt påverkansarbete.

Ett stort problem som kvarstår är att svensk kriminalvård i dag inte mäktar med sin uppgift fullt ut. Återfallsstatistiken talar sitt tydliga språk. Kriminalvårdens möjligheter att rehabilitera den intagne måste bli bättre, och verksamheten måste inriktas på att den dömda inte ska återfalla i brott. Kriminalvårdens viktigaste uppgift är att förhindra att interner fortsätter sin brottsliga bana den dag de lämnar fängelset. Därför måste verksamhetens huvudändamål från dag ett i fängelse vara en återanpassning inför frigivning.

Det finns de som tycker att man ska låsa in och slänga bort nyckeln eller att man åtminstone inte ska stödja en frigivnings väg tillbaka till samhället. En sådan attityd kan Kristdemokraterna aldrig acceptera. Den strider mot vår människosyn, och den är ett djupt svek mot alla brotts-

offer som kommer att bli utsatta för återfallsbrott och alla människors rätt till en andra chans.

Kristdemokraterna tycker att de som avtjänat sitt straff och verkligen vill och jobbar för en återanpassning till samhället också ska få positiv respons, såväl under sin fängelsevistelse som efteråt. I den kristdemokratiska ideologin står människan i centrum. Detta synsätt ligger till grund för hur vi vill att rättssamhället ska vara uppbyggt. De värderingar som råder i ett samhälle avspeglas i samhällets rättssystem.

När fångar frigges utan vettig sysselsättning, utan bostad och utan sociala nätverk drivs de återigen rakt in i de kriminella kretsarna. Det är oerhört viktigt att en frigiven får ett arbete eller en praktikplats så att de får ett konstruktivt socialt nätverk och en stabilare privatekonomi. Bostad är också viktigt så att man inte hamnar i bostadslöshetens onda cirkel som präglas av missbruk, rotlöshet och brottslighet.

Jag ser fram emot att alliansregeringen denna mandatperiod fortsätter att arbeta för att, med stöd av myndigheter och forskning och i nära samverkan med frivilligorganisationer, skapa ett mer omfattande program inför utslussning och frigivning. Av Kriminalvårdens regleringsbrev framgår att Kriminalvården fortlöpande ska vidta åtgärder för att öka andelen intagna som blir föremål för frigivningsarbete. Ett visst arbete har påbörjats, men större fokus måste ligga på detta i Kriminalvårdens arbete.

Varje intern ska ha ett individuellt handlingsprogram som fokuserar på attityder, beteenden och omständigheter som upprätthåller ett brottsligt beteende. Interner ska få lära sig problemlösning, att skapa sociala relationer och att utveckla de sidor och färdigheter som finns för att de ska få förutsättningar att komma ut. Konkreta och realistiska deletapper och mål ska finnas uppsatta för att successivt nå en återanpassning.

Det är av stor vikt att kriminalvården tar itu med eventuellt drogmissbruk. Det avgör till stora delar om internen över huvud taget ska lyckas i framtiden eller inte. Senare i vår kommer också en proposition om förbättrad utslussning av unga från sluten ungdomsvård.

Kriminalvården ska ge interner verktyg att ta till vara sina liv, utveckla sina färdigheter och kunna gå ut i frihet utan att komma tillbaka till kriminalvården.

Jag yrkar avslag på samtliga motioner och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 75 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Tack, Caroline, det var mycket i ditt anförande som jag hade kunnat instämma i. När det gäller antydningar om att man har upptäckt kriminalvården och att det nu händer saker vill jag bara påminna om att många av de här sakerna också händer under en annan majoritet. Programverksamhet, utslussningsreformer och så vidare påbörjades då.

Caroline Szyber tycker att det mänskliga perspektivet är väldigt viktigt. Nu har vi den här debatten om kriminalvården. Vi kommer att ha en debatt nästa vecka om brottsdrabbade. Det är väldigt viktigt att man också har det perspektivet med sig. Det tycker jag också. Men det får väl komma nästa vecka.

Du hade varit på en föreställning, en teater, och kanske fått lite av en aha-upplevelse. Det kanske vore önskvärt att fler ginge och tittade på sådana föreställningar, framför allt med tanke på barnperspektivet och kvinnor på anstalt, eftersom just kvinnor har väldigt svårt med skuldbeläggningen när det gäller deras barn.

Om man nu vill förbättra kriminalvården så pass mycket som Caroline säger, kan du förklara för mig varför du inte skulle kunna stödja att vi inrättar en fångombudsman? Vi i Vänsterpartiet är övertygade om att det skulle leda till en mycket bättre verksamhet för ledning, de intagna och personalen. Så har det visat sig i Storbritannien.

Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! För mig är det ingen aha-upplevelse. Jag är jurist och har jobbat direkt mot kriminalvården tidigare. Jag har besökt ett antal anstalter. Det är ingen aha-upplevelse. Jag har flera klienter vars problem med att ha kontakt med anhöriga jag har följt, så jag behöver inte se en föreställning för att få en aha-upplevelse. Jag hade den redan med mig.

Ni hade påbörjat ett visst arbete. Det tog väldigt lång tid innan frågan kom, så nu väljer även jag att belysa vad vi gjorde under förra mandatperioden. Då utvecklade vi belöningsystemet väldigt mycket. Som vi ser är det nära sammanfogat med att få en större ordning och säkerhet i kriminalvården, vilket gjorde att rymningsstatistiken under förra mandatperioden, med våra förändringar, ledde till förbättrade siffror.

När det gäller den här ombudsmannen förstår jag vad ni ser ur ert perspektiv, men vi har olika syn på vad tiden i kriminalvården ska ge. Jag tror inte att det är direkt så att en fångombudsman är det bästa redskapet för att få bättre samverkan eller motivationsprogram heller. Det jag hoppas på, som vi i Alliansen har varit tydliga med, är att det behövs mer utbildning under tiden för den personal som finns i kriminalvården. Det är där fokus ska ligga. Vi behöver inte i dag en fångombudsman för att komma till rätta med de eventuella problem som behöver lösas. Vår fokus är en bättre återanpassning. Då gäller det att det finns personal som fungerar i kriminalvården i dag.

Anf. 77 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag har ingenting emot att man sysslar med utbildning för personalen inom kriminalvården. Det är jag övertygad om behövs. Men att internerna har en speciell ombudsman som de kan vända sig till och som faktiskt kan utveckla den här verksamheten och också kan skapa möjligheter för en bättre utslussning tycker jag inte skulle vara så himla svårt att ställa upp på. Det har visat sig i Storbritannien att man har mycket glädje av att ha en talesman för internerna. Man har ju dessa råd och speciella personer som internerna får träffa.

Precis som Caroline har jag också besökt anstalter. Jag och Vänsterpartiet är totalt övertygade om att det här skulle leda utvecklingen framåt, att de intagna fortare skulle komma på banan så att säga. Det heter ju kriminalvård. Det är inte kriminalförvaring vi sysslar med. De här människorna ska ju ut för att återanpassas till ett normalt liv.

Det görs ju en del. Jag tycker att det kunde göras mycket mer. Jag vet till exempel att kommunerna i mottagningskedet inte är så pigga på att ställa upp. Det beror ju på andra saker, till exempel att de inte har de

resurser som de behöver. Till det är den sittande majoriteten en stor orsak till exempel.

Man kan slå sig för bröstet och fördöma det här, men vi kan ha båda delarna. De står inte i motsatsförhållande till varandra. Du får gärna lämna en kommentar till det. Jag kan tycka att det är bra med fortbildning för personalen, men jag tycker att det skulle vara viktigt med en fångombudsman också.

Anf. 78 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Som vi säger i betänkandet har vi haft en utredning som har tittat på hela ledningen och styrningen i kriminalvården. Redan i dag är det ett problem med samverkan, precis som du nämnde, när det gäller kommuner, och, precis som jag tog upp i mitt anförande, när det gäller landstingen och möjligheten att få sjukvård.

Vi säger inte att vi absolut ska stänga dörren till en fångombudsman. Det vi säger är att det blir en ny tillsynsmyndighet. Då måste det finnas bra och rigida regler för hur en sådan ska se ut och hur den ska passa in i den organisation som redan i dag är komplex och kanske inte fungerar på alla plan.

Som Lena Olsson sade tidigare förstod hon inte varför justitieministern i går hade en konferens där vi pratade om bättre samverkan. Vi behöver diskutera bättre samverkan därför att det i dag finns väldigt många samverkansproblem. Innan man bara inrättar någonting nytt är det viktigt hur man ser till att man får en helhet och en samsyn, där samverkan ska bli bättre.

Jag stänger inte dörren, som sagt, men jag tycker att det som har varit ett problem är att vi ibland bara har tyckt att det här är någonting bra, så har vi satt in det och så har det inte fungerat. Vi vill när vi tillsätter en ny tillsynsmyndighet att den ska vara ett komplement till dagens och vi vill att den ska fungera på bästa möjliga sätt så att den verkligen ger det stöd som är tänkt. I dag tror inte jag att det underlaget är tillräckligt berett.

Vi får återkomma. Vi kommer ju att ha sådana här debatter, om inte varje år så vartannat år. Jag hoppas att vi i så fall om två år, när vi har nästa kriminalvårdsdebatt, kan se att det arbete som pågår inom Regeringskansliet antingen har lett till att det här behövs eller till att vi ser över hur vi annars kan komma till rätta med styrning och ledning så att de fungerar bättre inom kriminalvården.

Anf. 79 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga något som jag har sagt här flera gånger tidigare. Vi ser straff som en moralisk fråga, inte bara en fråga om rehabilitering. Rehabilitering är givetvis viktig, men inte nödvändigtvis i samma process. Den ska helt enkelt ske parallellt.

I den budget som vi lade fram i höstas har vi också budgeterat för ganska kraftigt ökade anslag till Kriminalvården, därför att med vår politik och de lagar vi skulle vilja införa skulle fler sitta inburade under längre tid. Vi har som sagt budgeterat för fler fängelseplatser och dylikt.

Vi har två reservationer till betänkandet, reservationerna 4 och 6. Vi står bakom båda, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 4. Jag tänkte ändå beröra båda lite kort.

Vi menar att villkorlig frigivning efter två tredjedelar av avtjänat straff är en helt orimlig utgångspunkt. I den motion vi har väckt vill vi ta bort möjligheten till tvåtredjedelsfrigivning för våldsbrott och narkotikabrott, som ofta har med organiserad brottslighet att göra. Vi menar att det är orimligt att bara för att någon som har misshandlat, våldtagit eller mördat en annan människa inte har begått nya brott eller nya felaktigheter under sin tid i fängelse ska denne få komma ut efter två tredjedelar av fängelsetiden.

Det straff brottslingar tilldöms är för det brott de redan har begått. Det är ett straff de också ska sitta av. Om de inte begår fler brott i fängelset, bryter mot regler och så vidare ska moroten vara att de inte får påökt. Om de håller sig till lagen får de inte påökt, och om de bryter mot regler och lagar ska de få tillägg till straffet. Det finns till och med en motion till det här betänkandet som tar upp problemet med att det finns många på anstalterna som begår brott men som inte döms för dem. Vi reserverar oss inte mot den motionen, eftersom vi ämnar återkomma med en egen motion i höst. Men problemet finns där.

Grundförutsättningen måste vara att om man begår brott eller gör en felaktighet i fängelset ska man få ett påökat straff. Motiveringen för dem som sitter i fängelse ska vara att om de sköter sig ska de få komma ut när straffet går ut, annars ska de få sitta längre. Det måste vara den rimliga hållningen. Annars rabatterar man bara på offrets lidande, och det menar vi är helt oacceptabelt.

En tidigare talare motsatte sig Vänsterpartiets förslag på halvtidsfrigivning. Man menar att det är att visa respekt för brottsoffret att inte ha halvtidsfrigivning. Skillnaden mellan halvtidsfrigivning och tvåtredjedelsfrigivning är 16 procent. Jag har lite svårt att se att de 16 procenten skulle göra hela skillnaden – som den verkar göra för Alliansen.

Vår andra reservation handlar om avtjänande av straff efter utvisning. Precis som det står i betänkandet har Sverige redan i dag avtal med länder, men vår motion går ut på att Sverige ska upprätta fler sådana avtal. Huvudsakligen har Sverige avtal med länder inom Europa. Enligt betänkandet är det bara med Thailand och Kuba som Sverige har avtal i fråga om länder som ligger utanför Europa, men det finns många brottslingar som kommer från Mellanöstern och Afrika. Mig veterligen finns inga sådana avtal. Regeringen har uppenbarligen inte lyckats fixa några sådana avtal under den tidigare regeringsperioden. Det borde vara en prioritet. Med tilläggsdirektivet är det bara de som får ett utvisningsbeslut mot sig som inte behöver ge sitt samtycke till att avtjäna straffet i hemlandet.

Tidigare har vi debatterat en motion som vi har väckt där vi har skrivit att det ska vara lättare att utvisa, att det ska vara regel snarare än undantag att utvisa kriminella utlänningar. Det skulle innebära att en större andel av de 29 procenten utlänningar som sitter i svenska fängelser i dag skulle bli tvingade att avtjäna straffet i hemlandet. Fortfarande finns det inte avtal med länder i Mellanöstern och Afrika, vilket Sverige är i desperat behov av. Det skulle vara bättre för alla, för Sverige, och det skulle dessutom vara billigare för Sverige.

Argumentet att dessa frågor hanteras inom ramen för EU håller inte. Jag vet att Alliansen och Centern är måna om att EU ska ta över allt i Sverige, men självklart kan Sverige skriva avtal med dessa länder runt om i världen.

Prot. 2010/11:83
6 april

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

13 § Genomförande av FN:s vapenprotokoll

*Genomförande av
FN:s vapenprotokoll*

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU17
Genomförande av FN:s vapenprotokoll (prop. 2010/11:72).

Anf. 80 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationen till förman för den motion som behandlas i ärendet.

Motionen handlar om att Sverige ska ta fram en nationell handlingsplan mot små och lätta vapen. I Socialdemokraternas program för nedrustning pekar vi på små och lätta vapen som en av tolv prioriterade punkter, där vi anser att en nationell handlingsplan är viktig.

Det som kallas för små och lätta vapen handlar egentligen om den typ av vapen som man kan bära med sig själv eller möjligen tillsammans med ett fåtal andra vapen. Det kan handla om pistoler, handgranater, revolverar, landminor, k-pistar eller tyngre maskingevär.

Den här typen av vapen står för det största antalet dödsoffer i konflikter och är därför i allra högsta grad viktig att uppmärksamma. Vapnen är relativt billiga och enkla att använda. Livslängden är lång, och de kan användas igen och igen. Vapnen tillverkas i många länder av många företag, och tillverkningen är svår att kontrollera.

Jag hittar olika siffror, men minst tusen människor om dagen dödas av den typen av vapen.

Det finns ungefär 640 miljoner små och lätta vapen i världen enligt Kristna Fredsrörelsen. Vapenhandeln uppgår till 4 miljarder dollar varje år, och omkring en fjärdedel är olaglig handel. Som motionären skriver finns det på flera håll i världen planer för att se till att vapen inte hamnar på den illegala marknaden. Det börjar bli dags för Sverige att få en sådan nationell plan nu.

I övrigt yrkar jag bifall till propositionen.

I anförandet instämde Christer Adelsbo, Roza Güclü Hedin, Kerstin Haglö, Arhe Hamednaca och Anna Wallén (alla S).

Anf. 81 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till den rödgröna reservationen i betänkandet där vi yrkar att Sverige ska ta fram en nationell handlingsplan med genusperspektiv för kampen mot små och lätta vapen.

Vi ska nu alltså debattera justitieutskottets betänkande nr 17 om genomförandet av FN:s vapenprotokoll. Jag är i huvudsak positiv till att

godkänna protokollet, som bland annat innehåller krav på märkning av skjutvapen, vapendelar och förpackningar med ammunition. Förslagen innebär i korthet att skjutvapen, vapendelar och förpackningar med ammunition ska märkas vid tillverkningen på ett närmare angivet sätt. Även vapen och vapendelar som förs in i Sverige ska förses med märkning. Den som bryter mot dessa bestämmelser ska kunna dömas till ansvar. Detsamma gäller den som förfalskar eller olovligen utplånar, avlägsnar eller ändrar angiven märkning. Det föreslås även att skjutvapen och vapendelar som har varit föremål för sådana brott ska kunna förverkas.

Lätta vapen orsakar ett stort antal dödsoffer och ett stort lidande. Om man ser till den ödeläggelse de orsakar, skulle lätta vapen faktiskt kunna beskrivas som ”massförstörelsevapen”, sade FN:s generalsekreterare Kofi Annan vid millennietoppmötet i september år 2000.

Vapentyperna används ofta för att underlätta våldtäkter i konfliktområden, vilket leder till stor osäkerhet för kvinnor. De små och lätta vapnen kommer nästan uteslutande från industriländer. Trots detta är det främst utvecklingsländerna som har tagit problemet på allvar och tagit fram nationella handlingsplaner mot dessa vapen.

I FN:s handlingsplan om lätta vapen som antogs år 2001 uppmanas varje land att utarbeta institutionella strukturer som kan samordna och hålla ihop policyer, forskning och uppföljning av olika aktiviteter som ett land genomför för att hindra den okontrollerade spridningen av lätta vapen. Mer än 20 länder har därför utarbetat nationella handlingsplaner, så kallade National Action Plans, dock inte Sverige.

Försvarsmakten har under våren 2007 genomfört en granskning av lätta vapen-arbetet inom Sverige med särskilt fokus på Försvarsmaktens arbete. En lång rad representanter för myndigheter och organisationer har intervjuats under projektet. En av de centrala slutsatserna från granskningen är att det finns en stor efterfrågan inom dessa grupper av en nationell strategi.

Sverige bör därför utveckla en nationell strategi i brett samarbete med allmänhet och det civila samhället om lätta vapen. Det ska vara en strategi som tydliggör svenska strävanden inom området och som möjliggör uppföljning och utvärdering av svenska positioner och åtgärder.

När tidigare motioner rörande en nationell handlingsplan för kampen mot små och lätta vapen har behandlats i andra utskott har utskotten ställt sig avvaktande. Utrikesutskottet har tidigare behandlat motioner med önskemål om en nationell handlingsplan för små och lätta vapen. I utrikesutskottets betänkande nr 7 från 2007/08 anförde utskottet bland annat att hotet från en okontrollerad spridning av små och lätta vapen måste tas på stort allvar och att insatser för att förhindra spridningen av sådana vapen är av stor vikt i det konfliktförebyggande och fredsbyggande arbetet. Utrikesutskottet välkomnade vidare att regeringen i internationella forum verkar pådrivande för åtgärder mot spridningen av små och lätta vapen.

Trots det har motioner rörande handlingsplanen hittills avstyrkts, senast med hänvisning till pågående utredningar. Det är hög tid att riksdagen ger regeringen till känna att införa en nationell handlingsplan av detta slag. Godkännandet av FN:s vapenprotokoll räcker inte utan det behövs ett tillkännagivande också. Sverige måste ta fram en handlingsplan för att på ett heltäckande sätt bekämpa felaktig användning av små och lätta

vapen och på sikt minska användningen av dem. Vapnen används nästan uteslutande i industriländer och ofta för att underlätta våldtäkter.

Prot. 2010/11:83
6 april

I detta anförande instämde Christer Adelsbo och Elin Lundgren (båda S) samt Lena Olsson (V).

*Genomförande av
FN:s vapenprotokoll*

Anf. 82 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag instämmer också i anförandet från Socialdemokraterna när det gäller små och lätta vapen. Vi behandlar genomförandet av FN:s vapenprotokoll, som jag till fullo ställer mig bakom. Men jag yrkar bifall till den reservation som vi har gemensamt med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Jag tycker att det är angeläget. Motionen är från allmänna motionstiden, och utskottet har bedömt att den ska behandlas samtidigt som genomförandet av FN:s vapenprotokoll.

Maria Ferm tog upp ungefär det jag hade tänkt säga. Vänsterpartiet har också motionerat ett antal gånger om en nationell handlingsplan när det rör små och lätta vapen. Utskottet säger så här i sitt ställningstagande:

”Handeldvapen och lätta vapen är de vapentyper som orsakar flest dödsoffer och mest lidande runt om i världen. Antalet dödsoffer för lätta vapen har av FN uppskattats till 500 000 personer per år.” Jag vet att den siffran är ganska lågt räknad. ”Kampen mot spridningen av små och lätta vapen är därför en angelägen uppgift. För att denna kamp ska bli framgångsrik krävs framför allt ett effektivt internationellt samarbete.”

Det är därför vi åberopar det som 20 länder redan har skrivit under. Vi tycker att det är dags för en nationell handlingsplan också för vår del.

Anf. 83 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Herr talman! Vi har nu hört tre anföranden kring detta betänkande. Det hedrar åtminstone en av dem att ha nämnt vad det egentligen handlar om, nämligen svensk lagstiftning, där vi i Sverige tillträder och gör förändringar när vi genomför FN:s vapenprotokoll. Det var Miljöpartiets representant som nämnde detta i sitt anförande, och det är huvuddelen i betänkandet.

Vapenspridning är ett stort problem. Det är ett stort problem i världen, och man kan tycka att vi i Sverige inte skulle behöva uppleva det. Men trots att vi har relativt god ordning jämfört med många finns det tendenser till ökade problem, inte minst efter händelserna i Balkanländerna men också sammanbrottet för de kommunistiska staterna. Det har inneburit att vi i Sverige har fått in en hel del vapen som inte borde vara här. Vi ser också spridning av andra vapen som tillverkats i andra länder som smugglas in på olika sätt.

Därför är det viktigt, herr talman, i både ett internationellt perspektiv och vårt eget, att vi får en kontroll på vapnen, av tre olika skäl, som jag ser det. Det första är att det är väldigt viktigt att vi i Sverige förhindrar att kriminella får tillgång till legala vapen. Det andra är att det är viktigt att vi gör det lättare att identifiera illegala vapen, att vi kan skilja dem åt. Det tredje är att vi ska minska spridningen av vapen.

Därför är det bra att Sverige nu tillträder FN:s vapenprotokoll. Det visar behovet av att vi jobbar internationellt, självklart inom FN-systemet men också inom systemet i Europeiska unionen. Det ger en enhetlighet

mellan de olika länderna, men det får också konsekvenser för svensk lagstiftning.

Det vi i dag gör har den innebörden att vi inför en lagstiftning som innebär att vapen tillverkade i Sverige eller importerade till Sverige ska märkas. Det finns också en liten del om att det ska vara antändbart drivmedel i ammunitionen, så det omfattar inte luftvapen i första hand. Det som ska märkas på vapen är slutstycken eller trummor, pipor eller eldrör, stommar, lådor och mantlar.

Många människor i Sverige har legala vapen – och ska ha legala vapen – som de använder i olika former, både i sportsligt syfte och i skytte och jakt. För dem får detta konsekvenser. Jag vet att det finns de som är negativa till detta, och jag har respekt för att man känner rädsla. Men jag vet också efter att ha fört diskussioner att de har respekt och förståelse för detta när de ser varför vi gör det.

Det som nu ska göras är att de delar som jag räknade upp ska märkas så att man kan se tillverkarens namn, var de är tillverkade, att det finns ett serienummer och i förekommande fall, om det inte framgår av serienumret, när de är tillverkade. Detta görs naturligtvis för att vi ska kunna särskilja legala vapen från illegala vapen. Det är rimligt. Också ammunitionsförpackningar ska märkas så att man vet vilken typ och vilken kaliber det är, och det ska finnas ett ID-nummer och framgå vem som har tillverkat det.

För den som tar in vapen innebär det att man har en månad på sig om det inte redan finns en märkning. Det vi nu gör i lagstiftningen är att införa en kriminalisering, och det innebär att den som inte följer lagen får i lägsta fall böter men i grövre fall ända upp till ett års fängelse.

Det finns naturligtvis undantag som är legala. Den som använder vapen tillfälligt till jakt, skidskytte eller pistolskytte ska reparera vapnen, se över dem, få service, få dem värderade eller ställa ut dem på en mäsas har möjlighet till undantag som gäller i tre månader. Jag tycker att det är en rimlig tidsgräns. Jag tror också att det både på den sportsliga sidan och på jaktsidan finns en respekt för dessa regler, när man väl tar i beaktande hur pass viktigt det är för oss att nå syftet att se till att kriminella inte får tillgång till legala vapen och att vi lättare ska kunna särskilja illegalt från legalt för att få till stånd en motvikt till en spridning av vapen som vi inte vill ha.

Det finns en motion inlämnad av en allianskamrat som jag misstänker har blivit felremitterad när den har hamnat hos oss. Sådana motioner brukar annars behandlas i utrikesutskottet. Oppositionen har yrkat bifall till motionen. Jag har stor respekt för viljan att lösa problemet med konflikter i andra länder. Men jag tror att det bästa sättet vi kan göra det på är att till exempel se till att genomföra den lagstiftning som nu ligger på bordet, där vi arbetar genom FN-systemet och genom EU-systemet.

Det blir lite grann av plakatpolitik att inte vilja prata om det vi faktiskt nu gör med lagstiftning, utan att hänvisa till en svensk nationell handlingsplan för hur vi ska lösa konflikter i andra länder. Ja, det är viktigt att vi gör det här arbetet. Men den goda motivering som Miljöpartiet hade här skiljer sig från hur motionen är formulerad, för den är inte formulerad på det sättet.

Jag har respekt för att man måste driva oppositionspolitik, men jag börjar bli lite bekymrad – inte för att det finns en opposition, för det är bra. Men efter de senaste månaderna börjar jag bli lite bekymrad över att det största oppositionspartiet alltmer ägnar sig åt konstiga utflykter, både genom att fälla regeringsordningen på alla tänkbara sätt och genom att i allt större utsträckning ägna sig åt detaljformuleringar, vilket innebär att man får allt mindre påverkan på svensk politik. Det är beklagligt. Jag hoppas verkligen att detta parti, det största oppositionspartiet, nu rustar upp sig så att man återigen blir en kraft i Sveriges riksdag. Annars upplever vi i majoriteten att vi kommer att få det tråkigt.

Jag yrkar bifall till majoritetens förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Patrick Reslow (M).

Anf. 84 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Man ska väl inte förlänga diskussionen mer än nödvändigt, men alla verkar så debattglada. Det handlar om att vi här i riksdagen om någon timme ska godkänna FN:s vapenprotokoll och de därmed följande ändringarna i fråga om tull, märkning och annat vad gäller hur man tillhandahåller vapen, vapen som ska kunna användas i Sverige, som tidigare talare har sagt, men användas på ett legalt sätt.

Den motion som har hamnat i vårt betänkande är bra och behjärtansvärd på många sätt. Den belyser det faktum att väldigt många människor förlorar sitt liv varje dag. Människor i världen förlorar hopp och framtid, och våldets härskare tillåter sig regera inte sällan med stöd av den här typen av vapen. Det drabbar inte minst kvinnor, så det genusperspektiv som lyfts fram i motionen är angeläget.

Vad gäller genusperspektiv i en svensk handlingsplan och hur vi ska jobba i Sverige är det väl rätt uppenbart att det beträffande alla vapen som finns och som är legala på den svenska marknaden ska finnas en nolltolerans.

Jag är lite nyfiken på vad en handlingsplan i Sverige ska innehålla. För Folkpartiets del handlar det om nolltolerans: Vapen som är på våra gator ska plockas bort – basta – oavsett om det gäller män eller kvinnor. Det är klart att det finns människor som mer eller mindre skadas av dessa vapen – det är inget konstigt med det. Jag tycker att vi har gått väldigt långt i Sverige med att se till att vi har kontroll på de legala vapnen.

Jag träffar en hel del jägare som ibland känner sig lite frustrerade över att vi ålägger dem mer och mer bördor för att de ska kunna jaga älg. Men det är ju inte de som står för huvuddelen av det våld som utövas i vårt land av kriminella. Det är ju illegala vapen som ligger bakom.

Man blir lite nyfiken på vad en handlingsplan ska innehålla. Vi kan säkert hitta fler åtgärder för att kontrollera de legala vapnen. Men vi ska ha nolltolerans på illegala vapen och kontrollera de legala vapnen. Är det något mer som ska stå i handlingsplanen än just detta, om man nu drar ut essensen?

Sedan vill jag från Folkpartiets sida påminna om det faktum att vi och flera med oss hoppas snart kunna se att vi återkommer med en vapenamnesti i Sverige. Det är nödvändigt för att kunna rensa ut en del av de vapen som trots allt finns hos människor som tillfälligt – och förhopp-

ningsvis till och med under längre tid – har kommit på bättre tankar och är sugna på att avhända sig det våldskapital de har i sin pistol. Det händer ju att någon som skaffar sig pistol för att vara cool kommer på bättre tankar.

Bifall till utskottets förslag!

Anf. 85 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Jag tror att detta kan bli ett av mina kortare inlägg i riksdagens kammare genom tiderna.

Jag kan börja med att instämma i det Krister Hammarbergh och Johan Pehrson har sagt tidigare. Detta är viktiga frågor. Vi är eniga om hela lagstiftningspaketet.

Sedan har det ramlat in en folkpartimotion som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ställer sig bakom. Det skulle vara intressant att höra en lite bättre redogörelse från oppositionspartierna för vad handlingsplanen skulle innehålla. Då kanske vi hade haft lättare att förstå och ta ställning till ett sådant förslag. Än så länge är det höljt i dunkel.

Med det korta inlägget vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 86 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Jag instämmer med tidigare talare från Alliansen.

Jag är glad att Sverige nu genomför det FN-protokoll som sedan 2001 har funnits mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, deras delar, komponenter och ammunition, det så kallade vapenprotokollet. Det är i dag alltför många vapen som tillverkas olagligt och smugglas över gränserna och säljs.

Kravet på märkning är i vart fall ett steg i rätt riktning. Det har länge funnits och finns än i dag flera mindre nogräknade regimer som tillverkar vapen och säljer dessa vidare till rebeller i exempelvis Afghanistan och Pakistan. Vitryssland är ett land som är känt för att tillverka illegala vapen och exportera lätta vapen. EU har sedan en tid tydliga sanktioner mot Vitryssland, vilket är bra. Men jag hoppas att EU framgent är tydlig med att belysa problematiken med illegala vapen i sina samtal med Vitryssland.

För att bekämpa den illegala vapenhanteringen krävs ett internationellt samarbete. Vapenprotokollet kan utgöra en plattform för detta samarbete.

Lagförslaget innebär ett krav på märkning vid tillverkning av skjutvapen, vapendelar och förpackningar av ammunition. Detta är åtgärder som måste vidtas för att bekämpa den illegala vapenhanteringen. Att genomföra FN:s vapenprotokoll är ett sätt att tydligt stoppa den gränsöverskridande organiserade brottsligheten.

Sverige arbetar tillsammans med andra länder för verkningsfulla åtgärder mot spridning och användning av små och lätta vapen. I exempelvis The Parliamentary Forum on Small Arms and Light Weapons, som är en global parlamentarisk förening, utbyts erfarenheter och strategier.

Enligt FN:s handlingsprogram om lätta vapen ska stater säkerställa att tillförlitlig märkning av vapen finns, med uppgifter om land och företag, för att kunna garantera möjligheten att spåra varje vapen. Mycket mer kan säkert göras, men genomförandet av FN:s vapenprotokoll är ett bra steg i rätt riktning.

Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

14 § Riksrevisionens styrelses redogörelse om statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet

*Riksrevisionens
styrelses redogörelse
om statens insatser för
att komma åt vinster
från brottslig
verksamhet*

Föredrogs
justitiekommitténs betänkande 2010/11:JuU20
Riksrevisionens styrelses redogörelse om statens insatser för att komma
åt vinster från brottslig verksamhet (redog. 2010/11:RRS14).

Anf. 87 PATRICK RESLOW (M):

Herr talman! Riksrevisionen har i sin rapport 2010:26 granskat statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet. I granskningsrapporten framförs både synpunkter och förslag på förbättringsåtgärder inom och mellan myndigheter i syfte att effektivisera verksamheten.

Justitiekommittén har vid ett flertal tidigare tillfällen framfört vikten av att försvåra möjligheterna till ekonomisk vinning från brottslig verksamhet, då detta skulle minska incitamenten till att begå brott. Tankegången har varit att om brott inte lönar sig kommer också färre brott att begås.

Utskottet har därför också framfört vikten av att berörda myndigheter kontinuerligt utvecklar sina arbetsmetoder för att kunna spåra, förverka och återföra vinning av brott. Vi välkomnar därför Riksrevisionens granskning och de slutsatser och kommentarer som förs fram i granskningsrapporten.

Regeringen har redan vidtagit åtgärder i linje med Riksrevisionens synpunkter. I regleringsbrevet för 2011 har regeringen förtydligat uppföljningsansvaret för Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten vad avser dessa myndigheters arbete mot vinning av brott.

Regeringen har också infört enhetliga återrapporteringskrav vad gäller frågan om brottsutbyte för de tre nämnda myndigheterna samt för Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen.

Vidare har regeringen i november 2009 uppdragit åt Ekobrottsmyndigheten att tillsammans med övriga fem berörda myndigheter samordna en gemensam, nationell specialistfunktion för brottsutbytesfrågor, förlagd till Ekobrottsmyndigheten. En utvärdering av den verksamheten ska ske under nästa år.

Således har såväl styrning som uppföljning av insatserna mot vinning av brott stärkts.

Herr talman! Då detta är en viktig och prioriterad fråga välkomnar vi de åtgärder som regeringen har vidtagit för att utveckla styrningen och uppföljningen av insatserna mot vinning av brott. Vi utgår också från att

regeringen i övrigt beaktar Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

*Hälsa- och
sjukvårdsfrågor och
tandvårdsfrågor*

15 § Hälsa- och sjukvårdsfrågor och tandvårdsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2010/11:SoU9
Hälsa- och sjukvårdsfrågor och tandvårdsfrågor.

Anf. 88 ISABELLA JERNBECK (M):

Herr talman! Under förra årets allmänna motionstid hösten 2010 lämnades 3 204 motioner in. Av de 3 204 motionerna gick hela 635 till socialutskottet. 190 av motionsyrkandena behandlas i dag i betänkande SoU9, där 180 yrkanden rör hälsa- och sjukvård och 11 yrkanden tandvård.

Enligt hälsa- och sjukvårdslagen är målet att ge en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för människors lika värde och för den enskilda människan.

De många motionerna angående ofrivillig barnlöshet och insemination av ensamstående kvinnor spelar en stor roll. Det handlar om vikten av människors lika värde. Gällande behandling av ofrivillig barnlöshet och ensamstående kvinnors rätt till befruktning råder det en positiv ton bland flertalet partier i riksdagen. Alla motionsyrkanden avstyrks dock. Men alla frågor är angelägna för alla partier, och vi kan notera att frågorna när det gäller flertalet motionsyrkanden är under utredning.

Anf. 89 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag inleder med att säga att jag står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkande SoU9, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 1, 12, 16, 20 och 22.

Jag vill slå fast att sjukvård ska ges efter behov, inte efter förmåga att tala för sig eller betala för sig. Nu suckar några borgerliga ledamöter, och så väntar de på tillfälle att få gå upp i talarstolen och slå fast att vi i den här kammaren är helt överens om det och att det som möjligen är fel beror på tidigare s-regeringar. Men jag vill gärna med hänvisning till reservation 1 och Socialdemokraternas allmänna utgångspunkter för hälsa- och sjukvården utveckla det resonemanget lite grann.

Jag gick nyligen in på ett antal hemsidor om privata sjukvårdsförsäkringar och kunde då läsa:

”Sjukvårdsförsäkringen ger dig tillgång till snabb, planerad läkarvård. Du får sjukvårdsrådgivning 24 timmar om dygnet. Dessutom ingår en vårdgaranti som innebär att du får träffa en läkare med specialistkompetens inom 7 dagar och få en åtgärd inom 14 dagar. Du får även ersättning för dina kostnader för sjukvården.”

Efter att jag fyllt i mitt personnummer och kryssat i det faktum att jag var fullt arbetsför fick jag veta att det kostade mig 106 kronor i månaden att teckna en privat sjukvårdsförsäkring.

Då ändrade jag på svaret om huruvida jag var arbetsför. Jag kryssade i att jag inte var det. Jag gjorde en ny beräkning av månadskostnaden och fick svaret: Du måste vara fullt arbetsför för att kunna teckna denna försäkring.

Fullt arbetsför innebär att du måste kunna utföra ditt arbete som vanligt och att du inte får sjuklön från arbetsgivaren eller ersättning från Försäkringskassan. Med ersättning från Försäkringskassan avses sjuk- eller rehabiliteringspenning, aktivitetsersättning, tidsbegränsad sjukersättning, sjukersättning eller annan ersättning på grund av arbetsoförmåga. För att vara fullt arbetsför krävs även att arbetsskadelivränta inte utbetalas. Du får inte heller vara beviljad lönebidragsanställning, vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning eller motsvarande ersättning.

Sedan följer en fullständig avtalstext där man kan läsa om ansvarstiden, om alla fall där försäkringen inte gäller, vilka undantag som kan skrivas fram och mycket mer.

Ett annat företag har tagit fram en mycket prisvärd lösning som ”snabbare på vården om du skulle råka ut för en sjukdom. Du slipper långa köer och blir garanterad bra vård snabbt.”

De lovar i sin tur

- ingen remiss krävs från allmänläkare
- specialistvård inom sex dagar
- operation inom 21 dagar
- sjukvårdsrådgivning dygnet runt
- enhetspris – ingen prisstegring med stigande ålder. Det gäller upp till 65 år; där går naturligtvis gränsen.

Ytterligare en aktör slår ett slag för sin försäkring och säger:

”Priset för denna försäkring är lågt och dessutom kan du medförsäkra ALLA dina barn för en totalsumma på 2350 kr/år.”

Det gäller som totalpris där alla barn är inkluderade.

Man säger: Det enda kravet vi ställer på dig som vill köpa försäkringen är att du är ”fullt arbetsför”. Det är samma definition som tidigare. För barn gäller att de ska vara ”fullt friska”. Med fullt frisk menas att barnet är fullt friskt och inte har några pågående eller planerade undersökningar, behandlingar eller kontroller för konstaterade eller misstänkta hälso- besvär.

En annan aktör skriver på sin hemsida: Den privata sjukvården, som en sjukvårdsförsäkring ger tillträde till, håller generellt en mycket hög nivå och attraherar de bästa läkarna och tillhandahåller den bästa apparaturen. Och, framför allt, med en privat sjukvårdsförsäkring slipper du väntetider.

Det finns ett räkneexempel. I detta fall handlar det om en emigrande försäkringstagare, där man utgår från en månadsinkomst på 40 000 kronor och den landstingskatt som det innebär. Det kan man då jämföra

med den ringa månadskostnaden på 2 000–2 500 kronor för en försäkring. Det är ett erbjudande för den som kan betala.

Fru talman! Nästan 400 000 svenskar har i dag en privat sjukvårdsförsäkring, men marknaden växer med 20–25 procent per år. Redan 2015 är det 1,5–2 miljoner svenskar som har tecknat en privat sjukvårdsförsäkring. Det tror den nordiska chefen för sjukvårdsförsäkringar i Trygg-Hansa.

Jag anklagar inte dem som skaffar en försäkring i tron att de blir garanterade en bättre vård för sig själva och sina barn. Vem kan göra det? Jag betvivlar inte heller att de som driver privat sjukvårdsverksamhet vill använda sin kunskap och sin kompetens till att utveckla hälso- och sjukvården. Men jag inser att försäkringsbolagen har nosat reda på en marknad där det gäller att ta marknadsandelar precis som i fråga om bilförsäkringar, brandförsäkringar och drulleförsäkringar. Och jag är faktiskt bekymrad över det faktum att antalet privata sjukvårdsförsäkringar fortsätter att öka och vad det kan komma att innebära.

Fru talman! Jag menar att regeringen blundar för den här verkligheten. I stället för att vara bekymrad över vad detta kan leda till på sikt var borgerligheten glad över det privata barnsjukhus som för några år sedan etablerade sig i Stockholm enbart för de barn som var tillräckligt friska i kombination med att föräldrarna haft råd att teckna en försäkring. Jag undrar om regeringen hoppas på efterföljare.

I stället för att se till att vi har en effektiv och sammanhållen vård vill regeringen stycka upp universitetssjukhus och öppna för fri etablering för specialister, vilket flera motionärer varnar för.

I stället för att oroas över utvecklingen mot en alltmer ojämlik vård valde regeringen direkt efter valet 2006 att föreslå att riksdagen skulle besluta om att förändra lagstiftningen om hur sjukhus ska kunna drivas. En mycket kort introduktion till socialutskottets betänkande nr 11 löd så här: Bland annat ska det bli lättare för landstingen att helt eller delvis överlämna driften av sjukhus till privata, vinstgivande, intressen. Vården ska inte heller behöva bedrivas enbart med offentlig finansiering och vårdavgifter. Lagändringarna börjar gälla den 1 juli 2007.

Vårdgallerior, som Moderaterna i Stockholm talade om efter valet 2006, är inte längre en teoretisk diskussion utan en realitet på Södersjukhuset i Stockholm. Frågan är: Ska den här utvecklingen fortsätta, och vad är nästa steg?

Privata sjukvårdsförsäkringar och debatten om desamma är till viss del ett misslyckande för den hälso- och sjukvård som vi alla garanteras och tillsammans betalar över skattsedeln. Men det handlar samtidigt om att se till att den gemensamt finansierade sjukvården har goda förutsättningar att drivas långsiktigt, med god kvalitet, med ett ökat inflytande från brukare och personal och med rätt styrning.

Då räcker inte tillfälliga tillskott som möjliggör kortsiktiga projekt och satsningar, utan det krävs långsiktiga och helst permanenta resurstillskott till landstingen och till sjukvården. Då måste skattesänkningar för dem som redan har jobb och god inkomst ställas mot bland annat de behov som sjukvården står inför.

I den situation som vi befinner oss i finns det en del brister som man måste hantera skyndsamt. Socialdemokraterna stöder därför den motion där man menar att ansvarsfrågorna måste klargöras när en privat klinik

utför ett ingrepp och den offentliga sjukvården får ta ansvar för att behandla komplikationerna.

Fru talman! Den geografiska ojämlikheten är ganska lätt att mäta och konstatera i öppna jämförelser mellan landsting och mellan sjukhus och vårdenheter. Men den socioekonomiska jämlikheten är svårare, liksom den könsrättsliga. Här är utmaningarna stora och viktiga, och det finns olika sätt att möta dem. Att systematiskt ändra rutiner och behandlingsmetoder är givetvis en del, liksom könsuppdelad statistik om det inte finns särskilda skäl mot detta, liksom ett eget uppföljningsområde i de nationella jämförelserna, vilket det också finns reservationer om.

Den demografiska utmaningen och det faktum att allt fler kommer att drabbas av åldersrelaterade sjukdomar gör att den geriatriska kompetensen måste stärkas i alla led. Vi anser att det finns skäl att se över såväl geriatrikens omfattning som det kvalitativa innehållet i svensk läkarutbildning, och den geriatriska specialistutbildningen måste förstärkas både kvalitativt och kvantitativt. Låt oss hoppas att vi kommer att kunna ta steg på detta område de närmaste åren!

Fru talman! Barn är det mest fantastiska som finns. Barn berikar och är på något sätt livets mening. All den glädje och ibland sorg som graviditet, förlossning och livslångt föräldraskap innebär är svårt eller nästan omöjligt att beskriva. Så känner jag.

Men så känner inte alla. Vi väljer olika sätt att leva våra liv. Vi väljer att bo och verka på olika ställen i Sverige och världen, med barn, utan barn, som singlar, med sambo, med särbo, med man eller maka. Våra liv ser helt enkelt olika ut därför att vi är människor och unika individer.

Men ibland väljer man inte. Ibland är längtan efter barn obesvarad, och barnlösheten är ofrivillig. År ut och år in är graviditetstesten negativa.

Ofrivillig barnlöshet är inget att vifta bort, och det gör inte heller den svenska hälso- och sjukvården. Det finns flera alternativa behandlingsmetoder, men villkoren ser så olika ut i de olika landstingen att den faktiska möjligheten att få ett eller två barn kan avgöras av var man bor och om man till slut har råd att vända sig till en privat klinik för att göra ytterligare försök. Det är stora skillnader och orättvisa villkor när det gäller väntetider för utredning och behandling, för antal IVF-behandlingar och åldersgränser. Vi socialdemokrater menar att det bör finnas nationella riktlinjer inom vården när det gäller ofrivillig barnlöshet.

Ofrivillig barnlöshet drabbar inte bara människor som lever i parförhållanden. Det kan lika gärna gälla en för tillfället ensamstående kvinna. Det är ju under en begränsad tid i livet som det är mest aktuellt. Vi anser inte att det är rimligt att som i dag diskriminera en hel grupp barnlängsamtande kvinnor på grund av deras civilstånd och tvinga dem att söka sig till länder där lagstiftningen kommit ett steg längre, som exempelvis Danmark, Finland, Lettland, Storbritannien och Belgien. Vi menar att även ensamstående kvinnor som vill skaffa barn borde ges rätt till assisterad befruktning.

Avslutningsvis vill jag ta upp frågan om organdonation. Forskning och kunskap hos svenska läkare när det gäller organtransplantation är i världsklass, men svenska folket är bland de sämsta på att donera organ. Det har fått till följd att det råder brist på organ i Sverige. Ni vet kanske

att det i Sörmland inte fanns någon donator förra året och att toppnoteringen var tre stycken 2005.

Transplantationscentrum på Sahlgrenska i Göteborg är Sveriges största transplantationsenhet och den enda enhet i Skandinavien som transplanterar alla organ. Under 2009 transplanterades organ från 46 donatorer. Det innebär att över 100 personer fick en ny njure, 80 personer fick en ny lever, 28 personer fick ett nytt hjärta, 31 personer fick nya lungor och 2 personer fick en ny tarm. Det innebär också att 2009 blev det år då fler personer än någonsin fick nya organ här, men fortfarande är köerna långa.

Jag hade tills alldeles nyligen ett gammalt donationskort i min plånbok och trodde att det var mitt bevis på att jag är organdonator. Så insåg jag att det var för gammalt och inte alls uppkopplat mot donationsregistret. Sent i går kväll när jag satt på mitt arbetsrum och förberedde den här debatten gick jag in på Socialstyrelsens hemsida och anmälde mig till donationsregistret. Jag hoppas att ni har gjort det och annars gör det.

I januari fanns det 1 508 903 personer registrerade. Av dem var 64 procent ja-anmälningar. Inte ens alla som är anmälda till registret är alltså anmälda som donatorer. Många fler visar sig i undersökningar vara positiva till organdonation. Därför har många riksdagsledamöter från flera partier motionerat om att regeringen bör göra en översyn av nuvarande regelverk. Det kanske vore enklare om berörd person i stället markerade sin ovilja mot att donera organ. Det är en uppfattning som vi socialdemokrater ställer oss bakom och som vi fortfarande har hopp om att en riksdagsmajoritet ska ställa sig bakom.

Anf. 90 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Jag ska först säga något om transsexuellas rätt att leva i rätt kön.

Det finns en lag från 1972 som säger vem som får operera sina könsorgan och ändra namn och personnummer. Man ska ha fått diagnosen transsexualism, vara ogift och svensk medborgare. Man ska också vara 18 år, men man kan få börja med delar av behandlingen tidigare, som att ta hormoner eller operera bort bröst. Ett annat krav är att man går med på att sterilisera sig, det vill säga operera sig så att man inte kan få barn genom egna spermier eller ägg. Det finns transpersoner som lever i en heterosexuell parrelation. Som ni förstår kan de inte komma i fråga för operation då de inte är singlar och dessutom troligen inte vill sterilisera sig.

För de flesta transsexuella blir det inre trycket av att leva i fel kön och obehaget av att ha fel kropp så starkt att de förr eller senare drivs till att söka hjälp. En inte helt ovanlig följd av att vård och stöd uteblir är döden genom självmord. För länge, länge sedan utfördes i Sverige tvångssterilisering av många kvinnor som fanns på olika institutioner. Deras val var att bo kvar på institution eller låta sterilisera sig. Transpersoner ställs också inför ett omöjligt val om de vill genomgå någon form av könskorrigering, nämligen tvångssterilisering eller att fortsätta att leva i fel kön. Det var inte värdigt på 30- och 40-talet och det är inte värdigt 2011. Det är synnerligen otidsenligt, och det är inte humant.

Socialstyrelsen har föreslagit att kraven på att vara ogift, steril och svensk medborgare bör tas bort och uttrycker att detta dramatiskt skulle

förbättra livet för transpersoner i Sverige. Därför borde det skyndsamt bli verklighet. Miljöpartiet har precis samma åsikt: Ta bort kraven och låt människor göra sina egna val.

Så till en annan fråga. Familjer består inte alltid av mamma, pappa, barn. Man kan vilja bli förälder även om man inte ingår i en traditionell familj. Lesbiska par har sedan 2005 rätt till donationsinsemination, men den rätten gäller inte för ensamstående kvinnor. Det vill Miljöpartiet snarast ändra på. I dagsläget förvägras alla de kvinnor som lever ensamma möjligheten och rätten att bli förälder. De får söka sig utomlands till länder som kommit ett steg längre, till exempel våra grannländer Danmark och Finland samt Lettland, England och Belgien. Barn som tillkommit genom assisterad befruktning av en ensamstående kvinna kommer inte att få sämre uppväxt än barn som adopteras av en ensamstående kvinna eller man eller som bor med endast en av sina föräldrar.

Detta är ett ärende som har dragits i långbänk sedan 2006/07 då man skrev motioner om detta, och utskottet skrev i sitt betänkande att man förutsatte att regeringen noga skulle följa frågan och återkomma till riksdagen om regeringen tyckte att det var motiverat. Tydligt tyckte inte regeringen det. Frågan fortsatte, och 2008/09 framhölls i betänkandet att regeringen borde se över frågan utifrån ett barnperspektiv och att utskottet utgick från att regeringen skulle återkomma till riksdagen om det behövdes. Det behövdes tydligt inte.

Regeringen har alltså inte återkommit i frågan, och därför återkommer vi med en motion om detta.

Jag hoppas på rafflande debatt, skriver Ulrika Westerlund, förbundsordförande i RFSL. Det Ulrika syftar på är dagens debatt. I gårdagens artikel i tidskriften QX skriver Ulrika om debatter under valrörelsen om bland annat könstillhörighet och ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning. Hon skriver att frågorna är genomdiskuterade och att det till och med finns en mycket sannolik majoritet bland riksdagens ledamöter för att genomföra förändringar. Vidare skriver hon: "Ändå kommer morgondagens debatt med allra största sannolikhet att sluta i en seger för utskottets förslag till beslut: avslag på samtliga motioner som handlar om förändringar av dessa lagar. Situationen är minst sagt otillfredsställande."

Jag kan bara hålla med.

Jag stöder alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande lyfter jag fram reservationerna 20 och 25.

Anf. 91 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Frågan om manlig könsstympning är högst kontroversiell. När det gäller kvinnor är vi alla, som väl är, överens om det oacceptabla med könsstympning. Manlig könsstympning är visserligen ofta ett mindre ingrepp än det kvinnliga, men för den skull inte en mindre kränkning av den personliga integriteten.

Som sverigedemokrat värnar jag om barns och alla människors rätt till integritet. I dag accepteras inga andra könsstympningar, så varför ska könsstympning av pojkars organ vara accepterad? Enligt rekommendationer från Socialstyrelsen ska alla landsting tillhandahålla könsstympning av pojkar som en service för de föräldrar som så önskar. Socialstyrelsens rekommendationer kom till efter att flera barn drabbats av infektioner

efter olagligt utförda könsstymplingar, så kallad köksbordskirurgi, av små gossar efter att föräldrar anlitat obehöriga till att utföra ingreppen.

Problemen har blivit alltmer påtagliga genom den alltmer ökande muslimska befolkningen i Sverige och de svenska myndigheternas slapphänthet inför att ställa krav på utlänningar som kommer till Sverige att anpassa sig till det svenska samhället och de synsätt som råder här om barnens rättigheter.

Genom att bistå med könsstympling som inte är av medicinska skäl bryter man mot såväl FN:s mänskliga rättigheter som FN:s barnkonvention och Nobabs kriterier för barnsjukvård. Sverige har skrivit under dessa dokument. Det fastslås att barn ska informeras och ha ett reellt medinflytande över den vård som ges och att barnens integritet ska respekteras.

Svenska Läkaresällskapet anser, enligt en artikel i Läkartidningen den 25 februari 2010, att icke-medicinsk omskärelse av små pojkar är svår att förena med respekten för barnens rätt till integritet och självbestämmande. Man menar också att omskärelse strider mot FN:s barnkonvention.

Ordföranden i Svensk barnkirurgisk förening, överläkare Gunnar Göthberg, vill förbjuda omskärelse helt och hänvisar till just FN:s barnkonvention. Han säger i Sydsvenska Dagbladet den 28 juli 2009: ”Ingreppet utförs utan barnets medgivande och kan i vissa lägen jämföras både med övergrepp och kvinnlig könsstympling. Lagtexten borde skärpas åt andra hållet.”

Svensk barnkirurgisk förening har också gjort en enkät som visar att två av tre barnkirurger vägrar att utföra omskärrelser. Av detta skäl har landsting och regioner runt om i landet beslutat att upphandla tjänsten på den privata marknaden, där det är lättare att få läkare att frångå sina principer i utbyte mot pengar.

Fru talman! Det enda rimliga för att tillåta kulturell och religiös könsstympling torde i stället vara att det sker på vuxna män, som kan fatta egna beslut, till fullt självkostnadspris. Rätten till omskärelse kan bara vara individens egen rätt. Föräldrars önskemål måste stå tillbaka. Kollektiv stympling är inte heller etiskt försvarbart. Mycket tyder på att rädsla för att stöta sig med olika befolkningsgrupper, särskilt den muslimska, ligger bakom beslutet att ge könsstympling av gossebarn en legitim status i Sverige snarare än omsorg om barnens bästa.

Det är viktigt att påpeka att mänskliga rättigheter ska vara universella och inte ta hänsyn till kultur, religion eller tradition.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 26.

Anf. 92 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 som handlar om sjukvård utifrån människors behov och inte efter privata vinstintressen, reservation 20 om ensamstående kvinnors rätt till insemination, reservation 22 om organdonation och reservation 25 om fastställande av könstillhörighet i vissa fall.

Fru talman! Vänsterpartiet har ett yttrande i den fråga som Björn Söder från Sverigedemokraterna lyfte fram. Vi var med och såg till att det var sjukvården som utförde omskärelse av pojkar, därför att vi tyckte att det var farligt för barnen när det gjordes av andra. Vi anser att det ska

vara en åldersgräns på sikt och att man själv som vuxen ska ta ställning till om man ska bli omskuren.

Jag kan inte låta bli att säga att mänskliga rättigheter och barnkonventionen gäller hälso- och sjukvård för alla som lever i Sverige. Vi har en grupp människor som inte har rätt till det i Sverige i dag. Det är gömda flyktingar som inte har fått asyl men som inte vågar och kan ta sig till sitt hemland igen, och det är papperslösa människor. Det här är ingen migrationsfråga. Det är en mänsklig rättighetsfråga och en hälso- och sjukvårdsfråga.

Gravida kvinnor i Sverige ska naturligtvis ha rätt till mödravård och kunna föda sina barn på sjukhus under säkra förhållanden, och då inte få en räkning som de aldrig någonsin kommer att ha möjlighet att betala, för man är fattig som papperslös eller gömd.

Alla barn och människor över huvud taget i Sverige ska självklart ha rätt till sjukvård och inte bara akutinsatser, för det är omänskligt och dyrt.

Jag har själv varit på Rosengrenska i Göteborg flera gånger och på Läkarna i världens klinik. Man blir mycket arg och ledsen när man ser vilken situation många människor i Sverige lever i i dag men glad över att så många människor engagerar sig på ideell basis i samarbete med Röda Korset. Där finns läkare, sjuksköterskor, undersköterskor, arbetsterapeuter, psykoterapeuter, optiker, studerande på de här områdena, tandläkare, och alla gör de ideella insatser för att tillgodose människors rätt till hälso- och sjukvård.

Jag kan ta ett exempel på hur fel det blir när man inte får tillgång till hälso- och sjukvård. Till Rosengrenska i Göteborg kom en man med tuberkulos. Han hade haft det ett bra tag men hade inte vågat gå till en vårdcentral. De fick snabbt som attan se till att han kom till sjukvården. Han blev inlagd på infektionskliniken på Östra sjukhuset och har fått vara där under en lång tid. Det hade naturligtvis varit mycket bättre om han inte hade varit rädd för att vända sig till sjukvården, om han hade haft rätt till sjukvård och om hans sjukdom hade upptäckts i ett mycket tidigare stadium.

Hälso- och sjukvårdspersonalen och deras organisationer säger unisont att de inte vill ställas inför situationen att de inte kan ha sin etik som yrkesgrupp utan ska fråga: Vem är du? Varifrån kommer du? Har du de sista fyra siffrorna i ditt personnummer?

Jag tycker inte att vi i Sverige, som vill ha en hög svansföring när det gäller välfärd och mänskliga rättigheter, ska ligga i bottenligan i Europa när det gäller människors rätt till hälso- och sjukvård. Jag vet att det är en utredning på gång och att det har varit diskussioner mellan regeringen och Miljöpartiet. Det är jag glad för, för det har tagit lång tid att komma hit. Jag hoppas också att vi nu löser frågan en gång för alla och att det inte blir så att man bara går en bit på vägen. Men det kanske ni som finns i regeringspartierna kan svara på.

Allt fler kvinnor upptäcker att man inte behöver avstå från ett liv med barn bara för att man inte har någon partner. Ensamstående kvinnor över 25 år har sedan ett tag tillbaka rätten och möjligheten att adoptera. Samma rättighet finns inte för ensamstående kvinnor som själva vill bära och föda sitt barn. De har inte rätt till insemination. Det tycker jag är ett väldigt konstigt sätt att se på kvinnors möjligheter att få barn. Det finns

ingen anledning att tro att det barn som föds efter en assisterad befruktning av en ensamstående kvinna skulle växa upp under sämre förhållanden än det barn som är adopterat av en ensamstående kvinna eller man och inte heller att det barnet har det sämre än barn som av andra skäl har ensamstående föräldrar.

Den här frågan har dragits i långbänk. De borgerliga partierna i socialutskottet har sagt att man följer frågan, att man ska återkomma när man finner det motiverat, men man finner det tydligen aldrig motiverat. Jag skulle gärna vilja ställa frågan till alla er från regeringspartierna: Kommer ensamstående kvinnor att få rätt till assisterad befruktning? Kommer man att slippa åka till Danmark om man som ensamstående kvinna vill bära och föda fram sitt barn?

Vänsterpartiets viktigaste fråga i valrörelsen, fru talman, var världens bästa välfärd utan privata vinstintressen. Just nu arbetar hela vårt parti med den frågan när det gäller hälso- och sjukvården. Grundläggande för oss är att hälso- och sjukvårdens resurser ska fördelas så att mest vård ges till dem som har de största behoven. Så står det också i hälso- och sjukvårdslagen. Man kan tycka att det är en självklar princip i Sverige, men vi ser att den principen flyttas allt längre bort. I stället för att behoven styr är det i högre grad vinstmöjligheterna som bestämmer vem som ges och får vård. Frågan kan nu ställas allt oftare: Vilka patienter är lönsammast att behandla? Och Lena Hallengren redogjorde väldigt tydligt för vad det innebär att öppna för privata sjukförsäkringar och gräddfiler i hälso- och sjukvården.

Den borgerliga regeringen har avskaffat regleringar av vinst i sjukvården och säger att man vill ha mångfald. Men det har länge varit möjligt för ideella organisationer att driva sjukhus utan vinstintressen.

Jag besökte för några veckor sedan Ersta sjukhus här i Stockholm som har funnits i många år. Det är ett alldeles förträffligt sjukhus med många bra verksamheter. Men det som regeringen öppnat för är att bedriva sjukvård utifrån rent och skärt vinstintresse och att multinationella vårdbolag får möjlighet att driva sjukvård. Deras affärsidé utgår från att de ska gå med vinst. Deras affärsidé är icke att i första hand åstadkomma en bra vård för patienterna.

Men sjukvård är inte vilken näring som helst på en fri marknad. När jag är sjuk och är orolig för vad jag har och jag går till läkaren för att diskutera vad det kan vara för fel på mig och läkaren ska undersöka och komma fram till vilken behandling jag ska ha och vad som sedan ska hända är det inte samma sak som att välja mellan olika schampon eller tvålar. Vi är väldigt beroende av personalen inom hälso- och sjukvården och av vad läkare och andra säger att vi behöver.

Genom att släppa in vinsten som drivkraft i vården blir det svårare att styra vården till dem med de största behoven. I stället satsar vårdgivare på att styra vården till personer som är mest lönsamma, på att ge dessa vård på det mest lönsamma sättet.

Det fungerar dåligt att ge vård efter marknadsmekanismer. Alltför ofta blir resultatet att de som har minst behov av vård får mest vård därför att vi i dag har en ojämlig vård på grund av att rika och välutbildade grupper som är friskare efterfrågar vård mer än lågutbildade människor som är låginkomsttagare. De ställer större krav på vilken behandling de

ska ha och, kan man kanske tro, känner sig mer på jämlik nivå i förhållande till läkaren.

Att vi har vinstintressen i vården gäller inte bara de privata utförarna, utan man sätter de offentliga utförarna i delvis samma situation. Man befinner sig på en konkurrensutsatt marknad. För att få budgeten att gå ihop kan offentligt drivna vårdcentraler också tvingas prioritera på samma sätt. Man måste försöka prioritera lätta och snabba besök för att få budgeten att gå ihop.

Det är svårt att konstruera ersättningssystem som gör det lönsamt att behandla dem med de största vårdbehoven – ofta multisjuka, äldre som har många olika sjukdomar och människor som har kroniska sjukdomar. Sådana ambitioner finns långt ifrån alltid i ersättningssystemet.

I Stockholm till exempel har man inte med de socioekonomiska variablerna. Man ger inte mer resurser till områden med ohälsa och en befolkning som har större behov av vård.

När en vårdcentral får en stor del av sin ersättning beräknad på antalet läkarbesök finns det naturligtvis ett incitament för att försöka få så många läkarbesök som möjligt.

Patienter som kräver lång tid, som har de största behoven, är det inte lika lönsamt att satsa på. I stället försöker man hitta de lättbehandlade patienterna och hinna med så många som möjligt. Här finns också ett incitament för att inte jobba tvärprofessionellt. Får man mest betalt för läkare är det inte lika intressant att ha kuratorer och psykologer – om man nu inte har avtal som tvingar en till det.

Vårdcentraler väljer ofta att etablera sig i socioekonomiskt starka områden där vårdbehoven är minst. Botkyrka utanför Stockholm har fortfarande kvar sina sex vårdcentraler. Men familjecentralerna passade inte in i vårdvalet, även om alla var mycket nöjda med dem och tyckte att det fungerade bra att på familjecentraler ha ett samarbete mellan sjukvård och kommun.

På Östermalm, där det bor ungefär lika många människor som i Botkyrka, har antalet vårdcentraler ökat från sex till elva. Jag har hört att två till är på gång.

Systemet skapar alltså en direkt drivkraft att behandla nästan friska personer i stället för att behandla svårt sjuka. Personal ute på mottagningar har berättat att personer med enkla besvär som ringer för rådgivning kan uppmanas att komma till vårdcentralen fastän de inte behöver det, för då får man läkarbesöksersättningen. Med en sådan ersättningsmodell fördelas vården på ett felaktigt sätt, och varje enskild vårdinsats riskerar att få sämre kvalitet.

I ett folkhälsoperspektiv och i det perspektiv som Vänsterpartiet står för är ett förebyggande arbete väldigt viktigt – ett folkhälsoarbete. Det är viktigt att redan från början satsa på hälsan. Men det här går stick i stäv med en vård som styrs av vinstintressen. Inom vård som drivs för att ge vinst kommer man att sträva efter att öka efterfrågan. Företag på en långt gången vårdmarknad betar sig inte annorlunda än företag inom andra näringsgrenar.

Pengar som kunde ha gått till vård går i stället till marknadsföring. Marknadsmekanismerna innebär även att företagen ökar efterfrågan och vinsten genom att få människor att se på allt fler fenomen som sjukdomar i behov av behandling.

Precis som schamporeklamen i dag lovar ständigt bättre hårvårdsteknologier kan vi vänta oss att företagen på en utvecklad vårdmarknad har ett intresse av att hela tiden erbjuda nya läkemedel och nya behandlingar, även om dessa inte gör oss nämnbart friskare sett till vad det kostar.

Ett vinstdrivet vårdssystem måste naturligtvis ge ägarna utdelning. Riskkapitalister har insett att det finns stora pengar att tjäna på allas vårt behov av vård. Det är dessutom fråga om en stabil marknad, skattefinansierad. När det är lågkonjunktur är det inte som för bilbranschen, för även då behöver människor sjukvård.

Avkastningstalen för företag inom vård och omsorg är betydligt högre än för näringslivet som helhet. Riksdagens utredningstjänst har tagit fram att avkastningen på eget kapital uppgår till omkring 25 procent när det gäller hälso- och sjukvården – att jämföra med näringslivet som helhet med 20 procent.

Av de sex största vård- och omsorgsbolagen som i dag är verksamma i Sverige är det numera bara ett enda som inte ägs av riskkapitalbolag. Vinsterna har skjutit i höjden. Den privata vården genererade år 2009 omkring 3 miljarder kronor i vinst. Det motsvarar ungefär kostnaden för 8 000 nya undersköterskor.

För Vänsterpartiet är målet en jämställd och jämlik hälso- och sjukvård fördelad efter behov. Anledningen till att vi säger nej till vinstintressen är inte bara att vi menar att skattepengar ska gå till vård och inte hamna i fickorna hos riskkapitalbolagen utan också att privata vinstintressen för oss bort från en jämlik och jämställd sjukvård efter behov.

Anf. 93 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja kommentera Eva Olofssons felaktiga påståenden att FN:s deklaration om mänskliga rättigheter ger alla rätt till någon sorts allmän sjukvård. Så är inte fallet, utan det står att man har rätt till akut sjukvård. Inte heller står det att man har rätt till skattesubventionerad sjukvård där de svenska skattebetalarna ska stå för fiolerna. Över huvud taget nämns inget om kostnader.

Rimligtvis borde det vara så att man, om man befinner sig illegalt här i Sverige trots att vi har Europas mest liberala flyktinglagar och man således inte ansetts ha status som flykting, bör betala fullt pris för erhållen vård. Det är ingenting som svenska skattebetalare ska finansiera.

Men ni tillsammans med andra partier vill införa en sorts belönings-system i Sverige: Den som tar sig hit oavsett om det är på legala eller illegala grunder och som befinner sig här illegalt efter att ha fått ett avvisningsbeslut ska belönas genom att få tillgång till den allmänna, offentliga, välfärden.

Jag vill också påpeka att begreppet ”gömda flyktingar” är felaktigt. De här människorna är inte flyktingar, därför att flyktingar får stanna i Sverige, utan de är illegala utlänningar, kriminella utlänningar som bryter mot svensk lag genom att befinna sig i Sverige trots att de fått ett avvisningsbeslut.

Som sagt: FN:s deklaration om mänskliga rättigheter säger inte att man har rätt till allmän sjukvård.

Anf. 94 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Hälsa och sjukvård är mänskliga rättigheter, menar jag. Barnkonventionen säger mycket tydligt att alla barn som lever i ett land har rätt till både skolgång och hälsa. Du, Björn Söder, hänvisade förut till barnkonventionen.

Jag vill inte leva i ett land där människor inte får hjälp när de är sjuka. Vi har råd med det i Sverige. Det kostar inte ens speciellt mycket. Dessutom finns det inga bevis för att fler människor därmed kommer hit. Det är så tufft att leva gömd att man inte gör det om det finns alternativ.

I många länder i Europa har man det mycket bättre. I Spanien till exempel har man full rätt till hälso- och sjukvård. Men inte har man där sett att en massa människor av den anledningen strömmar in. Inte heller kan vi säga att människor undviker Sverige och i stället väljer Spanien därför att det är så dåligt här när det gäller hälso- och sjukvård.

Jag tycker att det är självklart att barn ska ha rätt till sjukvård. Vi ska inte låta barn som är sjuka leva här utan hjälp. Ingen människa är enligt mitt sätt att se på människor illegal. Det är en avgrund mellan Sverigedemokraternas och Björn Söders syn och, tror jag, riksdagens övriga partiers sätt att se på människor.

Vad vinner man på att gravida kvinnor inte kan föda fram ett friskt barn? Tror Björn Söder fortfarande att skälet är att människor kommer till Sverige? Vi får ju människor som lider, som inte kan växa upp och som inte är friska. Dessutom är det hela synnerligen kontraproduktivt. Om insatser görs i ett tidigt skede kostar det de skattebetalare som du, Björn Söder, så mycket värnar om mycket mindre. Det är bara om man väntar tills människor blir så sjuka att de måste få akut sjukvård som det kostar mer. Du tycker väl inte att människor, att barn ska ligga och dö i Sverige? I så fall tycker jag att ni ska säga det.

Sedan säger du att människor ska betala, men du vet lika väl som alla andra att dessa människor inte har pengar. De utnyttjas ofta; de jobbar svart och försöker få det att gå runt. De får hämta mat i sopcontainrar ibland, och de bor i källare eller är inneboende hos folk någonstans. De har inte pengar att betala sjukvård med, och det är inte det som ska styra människors rätt till hälso- och sjukvård.

Anf. 95 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Eva Olofsson har rätt att tycka vad hon vill och föra den politik hon anser är rätt. Det är hennes fulla frihet. Men man ska inte påstå att FN:s deklaration om mänskliga rättigheter ger personer rätt till allmän sjukvård, för det är endast akut sjukvård. Det är också något vi i Sverigedemokraterna ställer upp på. Jag tror inte att det finns ett enda exempel i Sverige där svensk sjukvårdspersonal har låtit en människa dö därför att det råkar vara en person som befinner sig illegalt i Sverige.

Det ni vill är dock att utvidga begreppet till att omfatta all sorts sjukvård och att de som befinner sig illegalt i Sverige inte bara ska ha tillgång till sjukvård fullt ut utan även till skola, utbildning och så vidare. Då finns det ju inte längre någon anledning att ha kvar några asylbegrepp, flyktingskäl eller någonstans, för då räcker det med att man passerar den svenska gränsen så får man per automatik tillgång till hela det svenska välfärdssamhället.

Även Eva Olofsson måste väl inse att det på sikt skulle rasera hela det svenska välfärdssamhället. Det är en ohållbar situation ni förespråkar.

Anf. 96 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tror att Björn Söder ser framför sig hur människor runt om på jorden lämnar sina hem och så att säga rusar till Sverige för att människor som lever här får rätt till sjukvård. Först och främst har vi ingen allmän rättighet att komma in till Sverige eller Europa, utan vi har gränser för flyktingar. Det är svårt att få status som flykting.

Jag har pratat med många av dem som jobbar på Rosengrenska och på Läkare i världen, och jag vet vilka öden de möter och vilka människor psykoterapeuterna där sitter och pratar med. Det är kvinnor som har råkat ut för massvåldtäkter inför sina barn och sina män – det är oerhörda öden – och som kanske inte mött någon förståelse för att man inte berättar sådant för en man på Migrationsverket första gången man träffar honom.

När det gäller att det skulle gå åt så mycket pengar tycker jag att det vore väldigt intressant att höra Sverigedemokraternas syn på riskkapitalbolag och vinstintressen i sjukvården. Här går miljarder ut till skatteparadis som Jersey och Guernsey från riskkapitalbolag som äger vårdföretag i fyra fem år och sedan säljer dem med vinst. Däremellan slimmar man dem eller köper upp nya företag. Man tar lån och lägger dyra räntor på dem.

Det är våra skattepengar som rinner iväg på detta sätt, i stället för att gå till hälso- och sjukvård. I stället för att sparka nedåt mot de människor som har det svårast i Sverige tycker jag att det vore intressant om Sverigedemokraterna tog strid mot att dessa skattepengar försvinner till något helt annat än hälso- och sjukvård och mot att vi har vinstdrivande storföretag som plockar ut skattepengar ur Sverige som alltså därmed inte gör någon nytta i den sjukvård Björn Söder säger sig värna.

Anf. 97 MATS GERDAU (M):

Fru talman! Vi moderater utgår från varje enskild person när vi formar vår sjukvårdspolitik. Vi ser att alla patienter är unika. Varje sjukdom upplevs personligt, och varje människa gör sin egen sjukdomsresa. Symtomen, behandlingen och förloppet kanske kan jämföras, men upplevelsen är unik. Därför är bemötandet i vården så oerhört viktigt.

Förr eller senare drabbas vi alla av olika sjukdomar och åkommor, en del allvarigare än andra. När vi blir så sjuka att vi behöver ta kontakt med sjukvården vill vi komma fram dit i tid och inte behöva vänta. Vi vill ha ett vänligt, respektfullt bemötande, och vi vill att vården ska hålla hög kvalitet. Vi vill att personalen är kunnig och känner till de senaste rönen om nya och framgångsrika behandlingar.

Vi är inte riktigt där överallt än, trots goda föresatser av alla anställda i vården. De gör jätteinsatser fast de inte alltid får de allra bästa förutsättningarna. Det är viktigt att säga att väldigt mycket i sjukvården fungerar bra, men den här debatten handlar om det som inte fungerar.

Fru talman! Jag vill därför fokusera på två områden där vi ser problem i dag och på de lösningar vi moderater ser. Det ena handlar om köer och bristande tillgänglighet till den bästa vården – att det inte är rättvist och jämlikt. Det andra handlar om bristande patientmakt, om en känsla av att inte ha kontroll och inte kunna påverka.

Tillgången till vård har ökat rejält de senaste åren. Vi har lagfäst vårdgarantin. Vi har infört den så kallade kömiljarden för att belöna landsting som ser till att invånarna får vård inom en viss tid, och dessa tidsgränser skärper vi successivt. Vi har också infört vårdval i primärvården, vilket har lett till att 223 nya vårdcentraler har öppnat runt om i landet. Tillsammans har detta gett ganska dramatiska förändringar – kötiderna är inte alls vad de var för fem år sedan. Men det finns en hel del kvar att göra.

Numera finns förnämlig statistik över kösituationen i varje landsting och vid varje sjukhus, och den visar i all sin enkelhet att det är väldiga skillnader. Halland och Dalarna verkar vara varandras motpoler. I Halland fick 97 procent av alla patienter träffa en läkare på vårdcentralen inom sju dagar, vilket är vad garantin föreskriver. I Dalarna var det bara 83 procent.

När det gäller andelen som får en av 42 angivna operationer som vårdgarantin omfattar inom 90 dagar, alltså inom tre månader, var den också högst i Halland. Där var det 98 procent, och i Dalarna var det 70 procent. Totalt var det 100 000 personer som väntade på operation i februari, varav 15 000 hade väntat längre än tre månader.

Om alla skulle behöva vänta lika länge som i socialdemokratiskt styrda Dalarna hade det funnits ytterligare 15 000 långväntare, det vill säga dubbelt så många, med de konsekvenser detta för med sig i form av längre tids smärta, funktionshinder, inaktivitet och kostnader både för den enskilde och för samhället. Bakom varje siffra i statistiken finns en människa av kött och blod.

Låt mig ta ett exempel – diskbråck. Att det är en ganska smärtsam sjukdom tror jag att de som har drabbats kan intyga. Det gör ont att röra sig, och det är svårt att leva ett aktivt liv. Det är svårt att jobba, i synnerhet om man har ett rörligt arbete. Några tusen personer drabbas av detta varje år. Det kan opereras på 31 ställen i landet. Av dem har åtta längre väntetid än tre månader. Kortast tid är det här i Stockholmsregionen, på Spine Center och Nacka sjukhus. Längst är det i de socialdemokratiskt styrda landstingen – i Dalarna och på Sahlgrenska i Göteborg.

Häromdagen kom lika knastertorr statistik om köerna på akutmottagningarna. Det känns verkligen angeläget att gå vidare med att korta köerna och väntetiderna även där. Västra Götalandsregionen utmärker sig negativt i detta avseende. På Sahlgrenska sjukhuset och Östra sjukhuset i Göteborg får mer än hälften av patienterna vänta i mer än fyra timmar.

Dessa köer är inte acceptabla. Det är när köer finns som man behöver en vårdförsäkring. Blir vi av med köerna blir vi nog också av med de försäkringar som nog ingen tycker att man egentligen ska behöva när vi betalar skatt till vården i Sverige. Jag har ingen. Jag har arbetat för att den offentligt finansierade sjukvården ska vara så himla bra att ingen ska behöva en vårdförsäkring – de försäkringar som tog fart när Lena Hallengren och Socialdemokraterna styrde. Det var då sjukvårdsförsäkringarna tog fart i landet.

Vi ser lösningar i att fortsätta med kömiljarden som stimulans och att bjuda in fler att hjälpa patienterna att få vård. Jag tror inte att något landsting vill ha dessa köer, men jag ser däremot skygglappar när det gäller att hitta lösningar i många av de socialdemokratiskt styrda landstingen.

Fru talman! Den andra fråga jag vill ta upp är patienternas inflytande över vården. Patientens individuella makt är avgörande för vilket inflytande man har och hur man kan kräva ut sin rätt.

En av våra vanligaste folksjukdomar är cancer. 50 000 människor drabbas av det varje år. Det medför ofta chock, tror jag, panik, ångest. Det kanske uppfattas som dödsbud fast det inte alls är det. De här personerna måste få en mästerlig vård både rent tekniskt och i bemötande. Man ska inte vara ett personnummer, utan man ska vara en person.

Om man får mer makt som patient kan man ställa andra krav, och man kan välja bort en vårdgivare och välja en annan om man inte är nöjd. Bara möjligheten att välja om gör att de flesta vårdgivare lägger ännu större tyngd på denna aspekt av vården och ser till att skapa bra vårdkedjor, ha en kontaktsköterska som samordnar, kalla till informationsträffar även med anhöriga, serva med material och på annat sätt erbjuda en riktigt mänsklig vård.

För att ytterligare stärka patienternas rättigheter vill vi samla dem i en särskild lag, vilket nu utreds. Vi vill också se hur valfriheten ska kunna öka, eftersom det ger patientmakt i vardagen.

Fru talman! Vi har lite olika förhållningssätt när det gäller att möta det här. När vi i Alliansen vill ta hjälp av andra för att korta köer, bygga ut vården och höja kvaliteten säger vänsterpartierna nej. För dem verkar det vara viktigare att bygga staket, att hindra patienterna och att förbjuda vård.

Om det inte blir någon ändring på kösituationen och bristen på valfrihet i röda landsting är jag beredd att diskutera hur vi kan gå vidare för att se till att alla patienter verkligen får tillgång till vård i tid och dessutom makten att kunna bestämma själva i hela landet.

I reservationerna från de rödgröna blir det tydligt att de inte kämpar mot samma saker som vi. Det blev tydligt i deras inledningsanföranden. Vi kämpar mot köer, mot vanvård, mot maktlöshet. De kämpar mot privata alternativ i stället. De kämpar mot försäkringar. Här har de en ideologisk blockering som säger att allt ska drivas i landstingets regi, även om det sker till priset av människors lidande. Och de står rätt handfallna när det kommer till egna lösningar på problem med just köer, vanvård och maktlöshet.

Fru talman! I det här sammanhanget måste man ta upp någonting om landstingen eftersom det ju är de som är de stora vårdgivarna och har ansvar för sjukvården i landet. Det är viktigt att de har en sund ekonomi; annars kan man inte ta ett långsiktigt och stabilt ansvar för sjukvården. I går föreslog revisorerna i Landstinget i Blekinge att inte bevilja den socialdemokratiska landstingsledningen ansvarsfrihet längre, för den har ingen koll på ekonomin. Förra veckan handlade det om Dalarna; man har ingen kontroll alls över kostnaderna. Jag undrar om inte Socialdemokraterna upplever att det är ett stort bekymmer att där de styr är det riktigt eländigt både med kvaliteten och med ekonomin.

Fru talman! Jag ska säga några ord om reservationerna. Eftersom jag fick en fråga om ensamståendes insemination, assisterad befruktning, vill jag bara hänvisa till vad vi säger i utskottsmajoriteten. Det pågår ett ganska gediget arbete på Regeringskansliet med att bredda kunskapsunderlaget. Man kommer att ha ytterligare arbete för att inhämta kunskaper och erfarenheter av ensamståendes insemination i Sverige och i andra

länder. Utskottet utgår från att regeringen ska återkomma till riksdagen. Det är skärpt jämfört med vad som har sagts tidigare.

I reservation 1 för Socialdemokraterna ett väldigt märkligt resonemang om att börja sortera bort patienter beroende på varifrån de kommer. Vi är mot mycket vad Lena Hallengren sade i sin inledning. I reservationen säger Socialdemokraterna att om man har genomfört en operation privat, kanske därför att den offentliga vården brister, och en komplikation uppstår som kräver intensivvård ska det kunna vägras. Frånsett att det är fel i sak eftersom det finns patientförsäkringar och vårdansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen som vi dessutom har skärpt, öppnar det för en diskussion om att hur ett vårdbehov har uppstått ska avgöra vilken vård man får. Var drar då Lena Hallengren gränsen för när det offentliga ska betala? Går den vid rattfylleri, vid rökning, vid övervikt, vid idrottsskador? Jag tycker att Socialdemokraterna är ute på riktigt minerad mark när de börjar diskutera frågan. Vilka mer ska sorteras bort i den socialdemokratiska vården? Vi moderater vill ha en allmän skattefinansierad vård som ska vara lika för alla i hela landet.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag, fru talman!

(Applåder)

(forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU9 Ändringar i skuldsaneringslagen m.m.

Punkt 3 (Betalningsplanen vid skuldsanering)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

134 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 2 S, 99 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD
För res. 2: 92 S, 23 MP, 1 FP, 18 V
Frånvarande: 18 S, 8 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD
Teres Lindberg (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU22 Plan- och byggfrågor

Punkt 2 (Medborgarinflytande i samhällsplaneringen)

1. utskottet
2. res. 3 (MP, V)

Votering:

271 för utskottet

41 för res. 3

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 3: 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 7 (Parkeringsplatser för studentbostäder)

1. utskottet
2. res. 7 (MP, V)

Votering:

271 för utskottet

41 för res. 7

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 7: 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 14 (Allmänna sammankomster på offentlig plats)

1. utskottet
2. res. 12 (S)

Votering:

217 för utskottet

95 för res. 12

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 100 M, 23 MP, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 V, 18 KD

För res. 12: 95 S

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Teres Lindberg (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 15 (Bestämmelser om tillgänglighet)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

198 för utskottet

114 för res. 13

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 23 MP, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 13: 96 S, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 16 (Inventering av tillgängligheten)

1. utskottet

2. res. 14 (S)

Votering:

198 för utskottet

114 för res. 14

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 23 MP, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 14: 96 S, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 20 (Energihushållningskrav i byggreglerna)

1. utskottet

2. res. 16 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

137 för res. 16

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 16: 96 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU16 Ersättnings- och insolvensrättsliga frågor
Punkt 1 (Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor)

1. utskottet

2. res. 1 (MP, V)

Votering:

270 för utskottet

41 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 1: 23 MP, 18 V

Frånvarande: 17 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 4 (Trafikskadeersättning till barn)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

136 för res. 2

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 2: 95 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 17 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 5 (Barnförsäkringar)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

137 för res. 3

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 3: 96 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU29 Skattefrihet för alkohol i förmånsbilar

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU10 Kriminalvårdsfrågor
Punkt 2 (Frågor om utslussning)

Prot. 2010/11:83
6 april

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

174 för utskottet
138 för res. 2
37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 2: 96 S, 1 M, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Mats Sander (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 6 (Villkorlig frigivning)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

274 för utskottet
20 för res. 4
18 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 100 M, 23 MP, 17 FP, 20 C, 18 KD

För res. 4: 20 SD

Avstod: 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 11 (Tillsyn över kriminalvården)

1. utskottet
2. res. 10 (S, MP, V)

Votering:

174 för utskottet
136 för res. 10
39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 10: 95 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 17 S, 7 M, 2 MP, 8 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Punkt 12 (Fångombudsman)

1. utskottet

2. res. 11 (V)

Votering:

269 för utskottet

43 för res. 11

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 100 M, 17 FP, 20 C, 20 SD, 18 KD

För res. 11: 2 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 3 C, 1 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU17 Genomförande av FN:s vapenprotokoll

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Handlingsplan mot lätta vapen med ett genusperspektiv)

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

173 för utskottet

137 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 17 FP, 19 C, 20 SD, 17 KD

För res.: 96 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 16 S, 7 M, 2 MP, 7 FP, 4 C, 1 V, 2 KD

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

JuU20 Riksrevisionens styrelses redogörelse om statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor och
tandvårdsfrågor*

17 § (forts. från 15 §) Hälso- och sjukvårdsfrågor och tandvårdsfrågor (forts. SoU9)

Anf. 98 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Helt slumpmässigt valde Mats Gerdau ut ett par landsting, ett rött och ett blått, och jämförde statistik för väntetid inför besök och operation. Jag tänkte slumpvis bidra med ett annat exempel. Det finns ett rött landsting som heter Kalmar och ett blått som heter Stockholm. I det röda landstinget Kalmar fick 93 procent besök utan väntan medan Stockholm låg på bara 81 procent. När det gäller operationer var siffran för Kalmar 89 procent och för Stockholm bara 73 procent. Jag

tycker att Mats Gerdau ska vara lite försiktig med att måla ut röda lands-
ting och blå landsting som om det vore en självklarhet hur det hela ser ut.

Jag ska personligen guida Mats Gerdau på ett besök i Kalmar och be-
rätta hur man kan arbeta för att både ha en köfri vård, som är ambitionen,
och hur man arbetar med ekonomi och andra frågor.

Ralph Lédel känner många i kammaren till. Han kan knappast ankla-
gas för att ha skött ekonomin när han 2002 nekades ansvarsfrihet av en
enig revision för att han inte kunnat hantera ekonomin.

Jag tycker därför att vi ska vara försiktiga med att tala om vem som
hanterar ekonomin på ett bra sätt och vem som inte gör det.

Jag har en fråga till Mats Gerdau. Om det handlar om jämlik och rätt-
vis vård, vad var då skälet till att fatta beslut enligt SoU11 direkt efter
valet för några år sedan? Bland annat skulle det bli lättare för landstingen
att helt eller delvis överlämna driften av sjukhus till privata vinstgivande
intressen. Vården skulle inte heller behöva bedrivas enbart med offentlig
finansiering och vårdavgifter och snabbt genomförande. Varför var detta
så viktigt?

Anf. 99 MATS GERDAU (M) replik:

Fru talman! Det var viktigt för att landstingen ska ha sitt självstyre i
så stor utsträckning som möjligt. Jag kan inte erinra mig att det har lett
till försämringar för patienterna att lagen togs bort, men det är möjligt att
Lena Hallengren har en annan åsikt – om det nu i verkligheten har skett
någon försämring.

Lena Hallengren inledde med att ta upp frågan om köer. Det var inga
slumpmässiga val jag gjorde. Däremot gjorde Lena Hallengren val som
inte är så talande för helheten.

Jag bemöter gärna det Lena Hallengren sade om längre köer i Stock-
holm.

Det finns naturligtvis köer till en del operationer. Det beror delvis på
att vi har haft en mycket längre resa att göra i Stockholmsregionen. Varje
gång som Socialdemokraterna har styrt i Stockholms län har man lagt
ned ett sjukhus. I slutet av 90-talet lade man ned Nacka Sjukhus, och
man lade ned Löwenströmska Sjukhuset. På 2000-talet har man lagt ned
Sabbatsbergs sjukhus. Det är klart att det leder till köer. När Socialdemo-
kraterna styr lägger man ned sjukvård och blir av med sjukvård. När vi
styr bygger vi nytt och ser till att det kommer till mer. Där är skillnaden.
Sedan har det inte gått tillräckligt snabbt. Jag skulle vilja att det går
snabbare.

Lena Hallengren nämner också ekonomin i Stockholms läns landsting
2002. Det är klart att vi har lärt oss våra läxor. Frågan är om Socialde-
mokraterna har lärt sig någonting. Så som man möjligen kan säga att det
var i Stockholms län för tio år sedan, precis så är det i de socialdemokra-
tiska landstingen i Blekinge och i Dalarna i dag. Är du inte bekymrad,
Lena Hallengren, över att det är en sådan vanskötsel i dessa landsting där
Socialdemokraterna styr?

Anf. 100 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag hänvisar till mitt förra inlägg. Jag tycker att Mats
Gerdau gör det väldigt enkelt för sig.

När jag tog upp en annan fråga i mitt anförande såg jag att Mats Gerdau nickade, men den berördes inte i hans anförande, och det är frågan om organdonationer. Den är mycket angelägen. Det som finns beskrivet i reservation 22 är just det som motionärerna från många olika partier önskar, nämligen att man faktiskt ska göra en översyn av det nuvarande regelverket och återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder som skulle göra att det blir fler donatorer så att man både kan ta vara på den kompetens som finns inom den svenska läkarprofessionen och forskningen och naturligtvis se till att man i den mån som det finns donatorer ska dra nytta av det för att rädda liv. Det är faktiskt det som det handlar om.

Jag undrar därför hur Mats Gerdau ser på denna fråga. Förslaget i reservationen handlar om att regeringen ska göra en översyn av det nuvarande regelverket och återkomma till riksdagen med ett förslag till åtgärder. Det kan knappast vara tillräckligt med dem som i dag finns i donationsregistret med tanke på hur många som finns med och som har sagt nej till donation.

Anf. 101 MATS GERDAU (M) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis oerhört viktigt att vi får fler organdonatorer i Sverige. Det tror jag att alla i denna lokal tycker. Frågan är hur vi ska få fram fler donatorer.

Det finns ett donationsråd som arbetar för att antalet donatorer ska öka. Statens medicinsk-etiska råd tittar på detta för att se vad man mer kan göra. Vi avvaktar helt enkelt vad de har kommit fram till när de lämnar över sina förslag till Socialdepartementet när det gäller vad man mer kan göra.

Jag tror inte att det finns någon som helst partipolitiskt skiljande fråga i synen på att vi ska få fram flera donatorer.

Fru talman! Jag tycker att det var synd att Lena Hallengren inte använde sina två repliker för att försöka klargöra hur man ser på detta med att sortera patienter beroende på orsaken till deras vårdbehov. Jag tycker att det är en rätt intressant fråga. Ska vi börja gallra bort patienter för att de kommer från olika håll? Vi moderater vill inte det. Jag beklagar verkligen att Lena Hallengren inte tog upp det och inte heller tog upp frågorna om vad det är som blir bättre om man tar bort valfriheten, vilket Lena Hallengren vill enligt era reservationer. Men det får bli en annan debatt.

Anf. 102 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Jag undrade, liksom Lena Hallengren, varför man inte valde Kalmar. Men det var väl för bra siffror där.

Jag tänkte bara påpeka för Mats Gerdau att två av Moderaternas allianspartier, Centern och Folkpartiet, tillsammans med Socialdemokraterna har haft ett stort ansvar för politiken i Västra Götalandsregionen nästan hela tiden som den har funnits.

Jag tänkte ta upp frågan om att ensamstående kvinnor ska kunna få insemination på svenska sjukhus och inte behöva åka till Danmark eller andra länder.

När vi hade frågan uppe för ett år sedan stod följande i betänkandet:

”När det gäller frågan om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning har utskottet fått veta att regeringen för närvarande aktivt analyserar frågan utifrån ett barnperspektiv. I detta arbete läggs särskild fokus på barnets rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i frågan om så är nödvändigt.”

I årets betänkande står följande:

”När det gäller frågan om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning har utskottet fått veta att regeringen har tagit initiativ i syfte att bredda kunskapsunderlaget och aktivt analyserar frågan utifrån ett barnperspektiv. I detta arbete läggs särskilt fokus på barns hälsa och utveckling samt barnets rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung. Utskottet har erfårit att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att inhämta kunskaper och erfarenheter av ensamståendes insemination.”

Jag undrar egentligen: Gör man något? Handlar detta om att det faktiskt kommer att komma ett aktivt förslag till riksdagen där jag tror att det finns en majoritet? Därför tänker jag ställa frågan till er om riksdagen kan ta ett beslut om ensamstående kvinnors rätt till insemination i Sverige.

Anf. 103 MATS GERDAU (M) replik:

Fru talman! Frågan om ensamstående kvinnors möjligheter till insemination är ingen lätt fråga som man ska ta med en klackspark. Det finns fördelar och det finns nackdelar, och det finns inkonsekvenser i lagstiftningen.

För oss är det viktigt att vi ser till barnets bästa hela tiden. Eftersom vi å ena sidan har tyckt att det är okej att ensamstående kan adoptera kan man tycka att det är inkonsekvent att ensamstående inte får inseminera. Så är det. Samtidigt kan man säga att om staten ska bidra till att liv skapas ska man också ge detta barn bästa möjliga förutsättningar för ett bra liv. Då är naturligtvis två föräldrar den bästa möjligheten. Det måste nog alla hålla med om.

Vi väntar nu på att regeringens aktiva arbete, det vill jag understryka, ska leda fram till ett bra förslag i denna del. Vi väntar alltså på det.

Vi har skärpt tidigare skrivningar och sagt att vi nu faktiskt utgår från att regeringen också återkommer till riksdagen i denna fråga.

Köerna till akutmottagningarna är faktiskt längst i det landsting där Eva Olofsson är med och styr, i Västra Götaland. Det gäller akutmottagningen på Sahlgrenska sjukhuset, på Östra sjukhuset och på närsjukhuset i Trollhättan. Det är sanningen. Så är det.

Beskyll inte mig eller mitt parti för att det är så! Vi har aldrig varit med och styrt där, i alla fall inte på väldigt länge. Det är Socialdemokraterna och numera också Vänsterpartiet som är med och styr där.

Vi har i alla fall en massa konkreta förslag på hur vi ska bli av med köerna. Men jag hörde tyvärr inte ett enda förslag från Eva Olofsson i hennes inledningsanförande om hur vi ska bli av med köerna. Hon kanske kan säga något om det i sitt sista inlägg.

Anf. 104 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Jag ska gärna svara på det. Men jag vill först ställa en tydlig fråga. Jag tyckte att Mats Gerdau lät som Kristdemokraterna. Är

det Moderaternas officiella ståndpunkt att barn ska ha två föräldrar och att det är den frågan som gör att ni inte har tagit ställning till insemination för ensamstående kvinnor? Jag har inte varit säker på att det har varit Moderaternas ståndpunkt förut. Jag har misstänkt att det har varit Kristdemokraternas ståndpunkt.

Jag vill gärna ha ett tydligt svar på om detta är Moderaternas partiståndpunkt. Jag tycker att det är rejält inkonsekvent i förhållande både till adoption och till den syn som vi har på olika familjer som finns i dag. Familjebilden ser så olika ut. Det är också signaler som vi sänder till barn som har kommit till på detta sätt.

Sedan tänkte jag säga att det är ungefär lika lätt att ge Vänsterpartiet ansvar för Västra Götalandsregionen som att ge Moderaterna det. Det har funnits ett skäl till att de borgerliga partierna i Västra Götaland inte har valt att samarbeta med Moderaterna under en lång rad år, i stort sett från början då det pajade. De har i stället valt att jobba med Socialdemokraterna.

Jag kan säga att Vänsterpartiet kom med i ett minoritetsstyre efter valet och har suttit i detta minoritetsstyre i knappt ett halvår. Sedan blev det pang bom, och det blev omval. Då står, som ni vet, allt still.

Däremot tycker jag att frågan om köerna är en allvarlig fråga att diskutera. Jag tror att det finns många olika sätt som man måste jobba på när det gäller köer. Det gäller naturligtvis att ha första linjens sjukvård så att man jobbar och fångar upp att människor faktiskt kommer rätt.

Jag var på besök i Lidköping. Efter att vårdvalet infördes försvann den vårdcentral som man tidigare hade på sjukhuset. Då sorterade man bra så att människor hamnade rätt. Efter att vårdvalet infördes och vårdcentralen försvann blev det längre köer till akuten.

Jag tror att det också handlar om att vi ska ha öppna jourmottagningar. Jag tror att det handlar om att vi ska ha tillräckliga resurser. Men jag ifrågasätter också hur man bygger upp logistiken. Ofta handlar det om att läkare på ett tydligare sätt måste finnas på akuten än vad de gör i dag.

Anf. 105 MATS GERDAU (M) replik:

Fru talman! Jag tror att Eva Olofsson medvetet misstolkade mitt svar när det gällde insemination för ensamstående kvinnor.

Vi moderater är inne i en sökande, nyfiken och kunskapsinhämtande fas. Vi väntar nu med spänning på vad regeringen kommer fram till. Det är svar på Eva Olofssons fråga. Vi har varken sagt si eller så, utan ärligt talat väntar vi verkligen. Vi vill få en lösning på frågan.

Man måste konstatera att det är under alliansregeringen som vi får lösningar som gör att det händer någonting konkret i Sverige och i Sveriges riksdag i svåra och känsliga frågor, till exempel i frågan om könsneutrala äktenskap. Det hände inte när Socialdemokraterna styrde tillsammans med Vänstern, utan det hände under vår tid.

När det gäller köerna hänvisar Eva Olofsson till att det är viktigt med första linjens sjukvård och vårdcentraler. Vi kan konstatera att sedan vi har infört vårdvalet har 223 nya vårdcentraler startat. Detta har Vänsterpartiet aktivt motarbetat hela tiden. Det är alltså inte Vänsterpartiets förtjänst att dessa nya har tillkommit. Det är precis tvärtom; med ert förslag hade det blivit ännu färre vårdcentraler och ännu längre köer.

Ni har inga konkreta förslag. Man ska jobba lite med organisationen, säger ni. Det håller jag verkligen med om. Men det är inte det som är den stora lösningen på frågan om de 100 000 som står och väntar i vårdköer. Där krävs det helt andra, konkreta, förslag. Men även de saknas tyvärr i Eva Olofssons politik.

Anf. 106 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Mats Gerdau tog i sitt anförande upp en rad saker som vi gör från allianssidan och som Folkpartiet ställer upp på till hundra procent. Det är saker som leder till förbättringar: vårdvalet, att utjämna den ojämlika vården, att öka patientmakten och så vidare. Jag upprepar inte detta.

Jag vill dock understryka det som Mats Gerdau sade om den solidariska finansieringen av hälso- och sjukvården, som vi är överens om. Om vi får bukt med köer och andra problem – vilket vi är på väg med – bortfaller behovet av privata försäkringar.

Det jag tänker ta upp under mitt anförande är några liberala frågor som kanske inte kan tyckas gälla så många men som vi tycker är fundamentala. De visar på vilket samhälle vi i Folkpartiet vill ha.

Den första handlar om ensamståendeinsemination. Det finns elva motioner från sex av riksdagens partier som handlar om detta.

Ensamståendeinsemination behandlades vid Folkpartiets landsmöte 2007. Det beslutet gäller också i dag. Jag citerar ur beslutet för att få det fört till protokollet och för att tydliggöra Folkpartiets ställningstagande i frågan: ”Reproduktionen hör till själva kärnan i den enskilda människans privatliv. Vilka avgöranden en människa gör i detta sammanhang är normalt hennes ensak. Ur ett liberalt perspektiv är det naturligt att det bara finns ett intresse som gör att staten och det allmänna kan behöva sätta upp begränsningar: att slå vakt om att barn får växa upp under så goda omständigheter som möjligt. I övrigt bör det allmänna förhålla sig neutralt till människors vägval när det gäller familjebildning och föräldraskap. Förmågan att ge ett barn kärlek, trygghet, omsorg och respekt sitter inte i en persons sexuella läggning, kön eller partnerrelation utan i individens individuella förmåga att vara en bra förälder.”

Med anledning av detta yrkade partistyrelsen bifall till de motioner där det föreslogs att det skulle bli tillåtet med assisterad befruktning för ensamstående. Detta blev också landsmötets beslut.

Den forskning som jag har tagit del av ger inte anledning att tro att barn som har fötts efter ensamståendeinsemination har det sämre än andra barn. Tvärtom visar forskningen att de har det bra. Men Regeringskansliet vill inhämta mer kunskaper och erfarenheter av insemination utifrån barnperspektivet. Det har jag respekt för. När vi går till beslut ska vi känna att vi har all tillgänglig kunskap att utgå ifrån.

Här kommer barns rätt att informeras om sitt biologiska ursprung in. Denna rätt har barn i Sverige. Det har de inte i Danmark, men jag har erfarenhet att man där nu börjar arbeta efter de svenska principerna för de ensamstående kvinnor som så vill.

Naturligtvis känner vi en otålighet, och vi vill komma i mål. Vi arbetar för att frågan ska få en bra lösning.

Jag vill i sammanhanget komma med en liten anmärkning. Vi har en abortlag i Sverige sedan 1975 som möjliggör för kvinnor att avbryta en

graviditet om de inte anser sig kunna ta ansvar för ett barn vid den aktuella tidpunkten. Samtidigt har vi nu en lagstiftning som hindrar de kvinnor som längtar efter att ta ansvar för ett barn att bli gravida och föda detta barn. Här är ensamståendeinsemination viktig eftersom möjligheten att ensam adoptera är i princip obefintlig.

Den andra fråga jag vill ta upp är surrogatmoderskap eller värdmoderskap, som jag vill kalla det. Frågan behandlades vid Folkpartiets landsmöte 2009. Detta bifölls av landsmötet, som skrev: "Surrogatmoderskap innebär att en kvinna åtar sig att ta emot ett befruktat ägg och bära fostret fram till födseln, utan att för den skull räknas som barnets juridiska mor. Förenklat uttryckt är surrogatmodern gravid med någon annans barn. Som nämns i motion G46 är surrogatföräldraskap en form av provrörsbefruktning. Surrogatmoderskap tilläts inte i Sverige men i vissa länder."

Redan 2007 behandlades frågan om värdmoderskap vid vårt landsmöte. Man ansåg att frågan är komplicerad och rymmer många etiska ställningstaganden. Man kom också in på juridiken, som är snårig. Surrogatmoderskap innebär att surrogatmodern avtalar bort rätten att vara mor till barn som hon ska föda. Det är en långtgående förändring av familjerätten. Man var därför inte beredd att förorda surrogatmoderskap. Däremot ville man ha en utredning.

Landsmötet beslutade följande: "Folkpartiet ska verka för att en utredning tillsätts om trygghet och skydd av barn som fötts efter värdmoderskap och om värdmödrars trygghet."

Nu pågår ett arbete i Statens medicinsk-etiska råd i frågan. Jag sitter i rådet, och vi frågar ut olika personer som har erfarenhet av värdmoderskap. Vi identifierar etiska frågeställningar som är nog så komplicerade. Göran Hermerén har redovisat dem i Läkartidningen. Det handlar om barn som handelsvara, exploatering av kvinnor, medicinska risker för värdmodern, hälsorisker för barnet och juridiska och sociala tvister. Det finns också kostnadsargument.

Detta är frågor som behöver utredas. Statens medicinsk-etiska råd kan ta några av dem, men långt ifrån alla. Vi får se vilken slutsats rådet kommer fram till, men vi är inte där än.

Jag vill nu ta upp transfrågorna, för de finns också med i bilden. Folkpartiet skriver i en rapport från juli 2010 att landsmötet 2009 och en partiledningsrapport gav positionen att för det första slopa steriliseringskravet, för det andra säga ett absolut nej till att införa ett kastningskrav, för det tredje slopa kravet på att transsexuella måste vara ogifta och svenska medborgare och för det fjärde förbättra sjukvårdens insatser för transsexuella. Sedan tillkom en rad detaljfrågor.

Jag kan konstatera att Socialstyrelsen har gjort en utredning som är remissbehandlad. Jag hoppas att Socialstyrelsen utan dröjsmål går fram med de förslag som styrelsen anser behöver tas upp i Regeringskansliet.

Sverigedemokraten, som nu inte är kvar i kammaren, nämnde detta med gömda människor och deras behov av sjukvård. Jag instämmer i det Eva Olofsson sade. Det är en mänsklig rättighet att få den sjukvård man behöver. De som är gömda kommer inte till sjukvården med några bagatellartade symtom, utan det handlar om sjukdomar och problem som sjukvården ska ta hand om. Man ska inte ställa hälso- och sjukvårdens personal inför att skilja människor från varandra beroende på varifrån de

har kommit till Sverige, utan det är de sjukdomar och de problem som de kommer med som ska åtgärdas. Så har det varit i alla tider för läkare – jag är själv läkare – och annan sjukvårdspersonal. Man ska ta hand om den patient man har framför sig och inte skilja på om den är vän eller fiende.

Vi i Folkpartiet arbetar vidare för att våra landsmötesbeslut, och dit hör just det här med de gömda människorna i vårt land och deras rätt till hälso- och sjukvård, förverkligas, men det är en bit kvar innan vi når målet.

Själv lever jag med den livserfarenhet jag tillskansat mig, nämligen att med all tillgänglig kunskap, uthållighet och stödjande nätverk brukar det gå att komma i mål. Motståndaren är faktiskt oftast tröttare än man kan tro.

Anf. 107 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag ska börja med de frågor som Barbro Westerholm själv fokuserade på i sitt anförande. Det hon sade överensstämmer i mångt och mycket med det jag själv sade och med det som står i reservationen från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet.

Barbro Westerholm säger att all tillgänglig kunskap ska finnas innan man kan fatta ett beslut. Jag undrar: När vet man allt? Vi vet ganska mycket när det gäller assisterad befruktning. Det finns många länder i vår omgivning som har fattat de besluten. Det gör att ensamstående svenska kvinnor reser till de länder som vi tidigare nämnde, bland annat Danmark och Belgien, och får en insemination där i stället. Vi har en reservation, nr 20, som handlar om att detta borde vara tillåtet även i Sverige.

Vi har också frågan om surrogatmoderskap, som jag förvisso inte berörde i mitt anförande, där det också finns en tydlig reservation som inte tar ställning. Jag är den första att understryka att det är en mycket komplex fråga. Det finns väldigt många bottnar. Jag tror att vem man än pratar med så har den personen en uppfattning, mer eller mindre välgrundad, när det gäller surrogatmoderskap. Det är en mycket nyare företeelse och ett nyare begrepp helt enkelt än vad till exempel assisterad befruktning är.

Reservationen innehåller en begäran om att tillsätta en utredning för att utreda surrogatmoderskap ur såväl barnens och surrogatmammans som föräldrarnas perspektiv. Jag känner att om vi ska veta allt innan vi fattar beslut kommer vi aldrig att kunna sätta ned foten om surrogatmoderskap om vi inte ens kan begära en utredning. Den behöver inte gå jättesnabbt, men regeringen måste tillsätta en utredning för att vi ska få mer kunskap. Jag saknar Barbro Westerholms med fleras stöd i den frågan för att åtminstone få en utredning till stånd. Då skulle diskussionen kunna fortsätta här i kammaren.

Anf. 108 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Fru talman! Jag vill skilja på detta med ensamståendeinsemination och värdmoderskap.

När det gäller ensamståendeinseminationen känner jag mig trygg i att säga ja till det med den kunskap som jag har fått. Men vi arbetar i en allians. Vi arbetar med många frågor där partierna kan ha lite olika upp-

fattningar och där det också finns frågetecken från några som behöver rätas ut. Det ska vi ha respekt för när vi arbetar i koalitioner.

Jag har gått igenom hur de arbetar i koalitioner i Norge, Danmark och Finland. Det är väldigt sällan som man inte är överens när man kommer i mål, men vägen dit är kantad av kunskapsinhämtning som kan se lite olika ut när det gäller vilka frågor man vill ha besvarade innan man kommer i mål. Så är det i den här frågan, och så har det varit i en rad andra frågor som vi har haft att behandla under de år som Alliansen har suttit vid makten.

Jag hoppas att det vi i Alliansen ska få ta del av någon gång i maj, då det kommer att vara en bred genomgång av faktaunderlaget, ska räta ut de kvarvarande frågetecknen.

I min nästa replik vill jag komma in på det här med värmoderskap, för jag hinner inte det på de sekunder som är kvar.

Anf. 109 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Alliansregeringen har ju inte egen majoritet. Jag uppmanar Barbro Westerholm med flera att också lyssna och respektera en i det här fallet väldigt stor riksdagsmajoritet. Det är inte alls oväsentligt, tycker jag. Jag väntar på svaret på frågan om varför inte kunskapsinhämtande är viktigt när det gäller värmoderskap.

Med risk för att Barbro Westerholm inte hinner svara på den andra frågan som jag hade tänkt komma till vill jag ändå säga att svaret när man talar om privata sjukvårdsförsäkringar är att om bara den offentliga sjukvården är så bra kommer ingen att vilja ha en privat sjukvårdsförsäkring. Jag tycker att det är ett ganska märkligt resonemang, men det rimmar i och för sig ganska väl med det övriga resonemanget från de borgerliga partierna som handlar om att om alla rehabiliteras behöver ingen sjukersättning och om alla har ett jobb behöver ingen försörjningsstöd. Jag tror inte att det är riktigt så lätt. Det klart att man ska arbeta och ha det målet för ögonen. Det har vi allihop. Men jag tycker ändå att det känns lite oroande att notera hur antalet privata sjukvårdsförsäkringar växer och att man inte ska ha någon som helst krämpa utan vara fullt arbetsför. Är det verkligen en fråga som inte på något sätt bekymrar Barbro Westerholm vid sidan av alla andra viktiga insatser som måste göras för en bättre sjukvård?

Det finns inga reservationer från Socialdemokraterna som handlar om att det inte ska finnas några privata utförare. Det finns inga reservationer som handlar om att det inte ska finnas någon valfrihet. Jag vet inte var Mats Gerdau läste dem förut. Däremot är det väldigt bekymmersamt att se att delar av en universitetssjukvård bedrivs i annan regi, vilket gör att man inte kan hålla samman vården. Om man har ambitionen att ha en effektiv, högkvalitativ och högspecialiserad vård måste man hålla den samman. Det var också en av orsakerna till att man inte kom så långt som man ville i Stockholm när det gällde vårdgallerior.

Gör inte debatten så enkel och säg att om vården bara är tillräckligt bra har ingen privata försäkringar och att socialdemokrater inte vill ha valfrihet och privata alternativ, för det är inte sant!

Anf. 110 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Fru talman! Låt oss ta värmoderskapet först. I Statens medicinsk-etiska råd har vi mött den etiska frågeställningen. Sedan har det vidgats till att vi ser andra frågeställningar. Från min utgångspunkt utgör det som vi tar fram ett nödvändigt underlag om man ska skriva direktiv till en utredning. Då kommer den att kunna ta upp alla de frågetecken som behöver rätas ut och gå vidare. Statens medicinsk-etiska råd sorterar under Socialdepartementet och är, kan man säga, det rådgivande organet till departementet.

När det gäller privata sjukvårdsförsäkringar vill jag säga att för mig som värnar om den solidariska finansieringen av hälso- och sjukvården, vilket Folkpartiet naturligtvis gör, blir detta en sporre för att verkligen göra den solidariskt finansierade sjukvården bättre och bättre så att det här behovet bortfaller. Jag tycker inte att det är några konstigheter med det.

Sedan tog Lena Hallengren upp privata utförare. Vi ska ha höga kvalitetskrav på dem. Jag tycker inte att det spelar någon roll om det är en offentlig eller privat utförare. Det är kvaliteten som produceras som är det viktiga.

Anf. 111 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Det var roligt att höra att Folkpartiet och Barbro Westerholm inte bara är nyfikna utan också har tagit tydlig ställning när det gäller insemination för ensamstående kvinnor. Likaså har de en tydlig och klar ställning vad gäller gömda och papperslösas rätt till hälso- och sjukvård. Jag konstaterar att Sverigedemokraterna tydligen inte tycker att den här debatten är intressant. De stannar vid sin fråga om omskärelse av pojkar.

Det har tagits upp att det finns nackdelar med de stora aktiebolagen och koncernerna när det gäller friskolor. Ser inte Barbro Westerholm och Folkpartiet att det finns motsvarande risker beträffande vård och omsorg?

De stora bolagen vi har i Sverige är riskkapitalbolag. De går under namnet Carema och är så kallade buy-out-företag. Carema ägs av något som heter 3i. Det köpte Carema 2005. Man omstrukturerade och köpte upp flera andra företag och ökade värdet. Fyra år senare såldes Ambea, som koncernen då hette, med Carema som dotterbolag, till ett annat bolag, Triton, för 8,3 miljarder. Skillnaden mellan 1,85 och 8,3 miljarder gav en reavinst på 6,45 miljarder. Man redovisade 3,4 miljarder i balansräkning, som räntebärande skuld. Summan av kardemumman är att man fick en avkastning på kapitalet på 350 procent. Man använder alltså skattepengar och utnyttjar skatteparadis och möjligheten att ta lån med höga räntor som man inte behöver beskatta.

Jag tror att sådana stora vårdkoncerner kan styra vår hälso- och sjukvårdspolitik på ett sätt som inte är önskvärt. Ser inte Folkpartiet något problem med dessa koncerner, att våra skattepengar försvinner och vi får stora och starka bolag som har äkta vinstintressen?

Anf. 112 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Fru talman! Det viktiga är kvaliteten på den vård och den omsorg som de olika utförarna genomför, erbjuder, ser till att människor, antingen de finns i sjukvården eller i äldreomsorgen, får. Där har vi givit Soci-

alstyrelsen skarpare verktyg för att kunna gå in med tillsyn och slå ned på brister.

Vi tycker att det är viktigt att en del av vinsten återförs till fortbildning av personal, att man utvecklar verksamheten. Våldigt många av de privata vårdgivarna gör också det. Sedan kan man naturligtvis diskutera hur stor del av vinsten som ska gå tillbaka till dem som från början satsat pengar på verksamheten. Det är i så fall Finansdepartementet och andra som håller på att titta på vinster, bonusar och allt vad det är som har ett ansvar att se till att det finns en rimlighet i detta.

Anf. 113 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det här inte är företag som ligger i Sverige, utan de finns på Guernsey och Jersey och i andra så kallade skatteparadis där det inte finns insyn och där de kan skatteplanera bort de vinster de gör på våra skattepengar.

När det gäller att investera tycker jag precis som Barbro Westerholm att det handlar om att investera i den verksamhet man har, inte att köpa nya företag för att öka värdet och göra vinst när man säljer företaget.

Både Barbro Westerholm och jag är angelägna om ett förebyggande arbete och ett folkhälsoarbete. Den erfarenhet jag fått av vårdvalet och etableringsfriheten är att det inte var en fråga för landstingen att själva bestämma över, utan de var påtvingade detta. Jag får som enskild person inte välja vilken vårdcentral jag ska gå till, vilket jag fått göra tidigare, utan företagen kan själva välja var de vill etablera sig.

Jag besökte vårdcentraler för två veckor sedan och då sade man: Det är viktigt för oss att jobba förebyggande. Vi har samarbetat med kommun, socialtjänst och skola, men den tiden är nu borta. Det utrymmet finns inte. Ett annat problem som jag mött är, när man talar om Stockholm, att det tvärprofessionella har försvunnit eftersom man nu så stenhårt betonar läkarbesöken. Ytterligare ett problem är att om man inte tydligt kvantifierat kuratorer och psykologer upptäcker man att i stället för att tidigare ha haft dem ett par dagar i veckan har man dem numera två timmar i veckan eftersom det inte står mer än så i avtalet.

Jag känner mig orolig för att det förebyggande arbetet, att jobba med andra och ta ett områdesansvar, håller på att urholkas av den fria etableringsrätten, speciellt av de vårdvalssystem som är av Stockholmsmodell och betonar läkarbesöken.

Anf. 114 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Fru talman! Landsting och kommuner har alla möjligheter att i LOV och i upphandlingar lägga in detta. Det ska dock erkännas att där finns en del brister. Därför tillsattes i höstas en utredning om just upphandling. Jag tror att den ska vara färdig 2012. Man har nämligen sett att lägsta pris har fått för stort genomslag på bekostnad av kvaliteten.

Samma sak gäller beträffande LOV. Det är kommuners och landstings ansvar att lägga ribban så att den även inrymmer de förebyggande insatserna. Här tror jag, precis som Eva Olofsson, att vi måste lägga ned mycket jobb framöver. Om vi ska klara behoven hos dem som har störst behov av hälso- och sjukvård samt omsorg får inte en krona gå ut på fel sätt. Det gäller alltså att förebygga skador, att förebygga felaktig läkemedelsanvändning och att förebygga allt vad vi kan hos såväl unga som

Anf. 115 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Ett av problemen i svensk hälso- och sjukvård är att tillgången varierar mellan fattig och rik, mellan akademiker och arbetslös och mellan den som är född i Irak och den som är född i Idre. Bilden av Sverige som ett land där vi lever i jämlikhet bleknar.

I en OECD-jämförelse från 2006 var Sverige ett av de länder i den rika världen som hade minst jämlik vård, mätt i hur läkarbesöken fördelades mellan hög- och låginkomsttagare. År 2006, när Socialdemokraterna hade ansvaret, hade en kvarts miljon valt att teckna en privat sjukvårdsförsäkring. Då är det lite märkligt, fru talman, att från talarstolen höra Socialdemokraternas företrädare utmåla detta som ett helt nytt problem som verkar ha kommit mellan 2006 och 2010 och dessutom helt låta bli att göra en analys av vad det kan bero på.

Den ojämlika fördelningen av hälso- och sjukvård har flera orsaker. Den fråga man måste ställa sig är dock hur det kommer sig att Sverige även i en internationell jämförelse skiljer sig från de flesta andra OECD-länder. Den bristande tillgängligheten och de långa köerna till sjukvården är bland de viktigaste bidragande orsakerna. För att öka jämlikheten i svensk sjukvård är en köfri sjukvård därför det kanske allra viktigaste. Oavsett om det handlar om brödköer i Leningrad eller sjukvårdsköer i Sverige gynnas den som har kontakter eller kontanter.

Alliansen har sedan 2006 gjort flera viktiga reformer som leder mot en mer jämlik vård. Vårdvalet, LOV, är den viktigaste. Den har stärkt kvaliteten och ökat tillgängligheten inte minst i primärvården. Den nationella patientenkäten som nyligen kom visar att patienterna är mer nöjda med primärvården 2010 än tidigare. Det har i hög grad gjorts möjligt på grund av ökad konkurrens och ökad patientmakt. I dag har hela 32 procent i landet valt en privat vårdgivare. I flera landsting är de privata vårdgivarna nu ett förstahandsval.

Vi ser fler och fler landsting som prövar sig fram även när det gäller vårdval för specialister, som blir nästa område där patientmakten kommer att stärkas. Det är förstås en utveckling som drivs av medborgarnas vilja att själva kunna bestämma. Det är en utveckling som vi i Centerpartiet ser som central på alla livets områden.

Antalet vårdmottagningar inom primärvården har sedan införandet av vårdvalet ökat med 233 stycken. Vårdvalet har inneburit att ytterligare omkring en halv miljon människor under det senaste året har fått en andra vårdmottagning inom fem minuters bilavstånd från bostaden. Den reella valfriheten har alltså ökat för i stort sett alla invånare. Även för många invånare som har längre restider har det skett en positiv förändring.

I flera landsting framförs nu att vårdmottagningarna har utökat sina öppettider, att tillgängligheten för patienterna har förbättrats och att vårdgivarna tycks ha blivit bättre på att tillgodose patienternas behov. Det har gett nya möjligheter att bedriva primärvård i glesbygd och har öppnat för entreprenörskap och småföretagande. Inte minst har vårdvalet ökat tillgängligheten, vilket ökar jämlikheten i den svenska sjukvården.

Herr talman! I betänkandet behandlas en fråga som är mycket viktig för en liten grupp människor. Det handlar om rätten till insemination för ensamstående kvinnor. I dag har lesbiska par en självklar rättighet att bli gravida genom insemination. En ensamstående kvinna har sedan tidigt 1900-tal haft rätt att adoptera ett barn. Däremot har fortfarande inte en ensamstående kvinna rätt att bli gravid genom insemination. Hon tvingas åka utomlands för sin insemination. Det är kanske inte något större problem för henne, men konsekvensen blir desto större för barnet. I Sverige finns, baserat på FN:s barnkonvention, rätten för ett barn som tillkommit genom insemination att få veta sitt biologiska ursprung. De barn som blir till genom insemination i ett annat land får inte den rätten.

Centerpartiet anser det självklart att lagen måste ändras så att även ensamstående kvinnor ska ha rätt till insemination. Men vi väljer att inte rösta för oppositionens reservation eftersom vi vet att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att inhämta kunskaper och erfarenheter av insemination för ensamstående. Vi utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i frågan.

Den absolut största förändringen inom svensk sjukvård är införandet av lagen om valfrihetssystem, LOV, och Vårdval Sverige. Det är den lagstiftningen som är grunden för den positiva utveckling som vi ser i svensk äldreomsorg och framför allt inom primärvården. Den ger makten till brukaren, till patienten, och öppnar för kvalitetskonkurrens och entreprenörer. Här ligger också den stora skillnaden mellan Alliansen och framför allt Socialdemokraterna. Medan vi ser utvecklingen som något positivt skriver Socialdemokraterna i sin reservation så här:

”Enligt vår mening har lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV, stora och avgörande brister. Det är medborgarna som ska ha rätt att välja vårdgivare, inte vårdföretagen som ska få välja patienter.”

Socialdemokraterna säger sig vilja ha patientens valfrihet men inte etableringsfriheten. Socialminister Göran Hägglund har sagt att det är lika begåvat som att säga: Jag vill gärna ha en ny Volvo, men hjulen behöver jag nog inte.

Samtliga landsting som Socialdemokraterna styr deklarerade när LOV och Vårdval Sverige presenterades att man var motståndare till det nya. Den ideologiska skillnaden blir glasklar. Socialdemokraterna vill tillbaka till hur primärvården fungerade för tio år sedan. Centerpartiet vill fortsätta att ge makten till patienten och bejaka entreprenörskapet inom vård och omsorg. När vi talar om kvalitet och patientperspektiv halkar Socialdemokraterna tillbaka till ett utförarperspektiv där landstingens makt blir det centrala.

Herr talman! Miljöpartiet skriver i sin reservation att privatiseringen av sjukvården i Sverige är oroande. Men vilken privatisering är det Miljöpartiet är orolig för? 30 procent av landets primärvård bedrivs i dag privat för att patienter valt en privat utförare. Är det den privatiseringen som MP är orolig för, eller är det när landstingen öppnar för patienter som stått länge i kö för sin höftoperation att söka ett privat alternativ? Den privat finansierade vården, det vill säga den vård där patienten betalar allt ur egen plånbok, är en marginell företeelse i Sverige och utgör mindre än 1 procent av den totala vården. Är det detta spöke som man är rädd för inom Miljöpartiet?

Vänsterpartiets reservation i socialutskottets betänkande är också talande. I reservationens första stycke tar Vänsterpartiet upp vad man ser som det absolut största problemet i svensk sjukvård. Det är inte de mest sjuka äldre, inte heller bristerna i psykiatri. Det är inte patientsäkerheten och definitivt inte bristerna i tillgänglighet. Det första och därmed största problem som Vänsterpartiet ser i hela den svenska hälso- och sjukvården är att det finns enheter som går med vinst. Jag tycker att det är ett klagörande besked och har stor respekt för att Vänsterpartiet är konsekvent i sin politik. Privata företag är av ondo, framför allt de företag som producerar vård och omsorg och dessutom går med vinst.

I Vänsterpartiets värld ser man på något vis Sverige som ett Eldorado av privatiseringar inom sjukvården. Om man orkat höja blicken över den svenska nationsgränsen hade man sett att Sverige och Finland är undantagen, som är unika i det att merparten av den öppna hälso- och sjukvården produceras i offentlig regi. I alla andra länder har man en i stort sett helt privat producerad öppen hälso- och sjukvård, men med offentlig finansiering. De andra länderna har heller inga köer.

Sverigedemokraternas enda reservation är mycket talande för partiets politik – eller avsaknad av politik. Det betänkande som vi i dag debatterar berör hela den svenska hälso- och sjukvården, från distriktssköterskans mottagning till neurokirurgin, från patientsäkerhet till synen på vinster i vården. Det är ett av politikens absolut viktigaste områden, som handlar om liv och död och omsätter hundratals miljoner kronor. Inom hela hälso- och sjukvårdspolitikerna har Sverigedemokraterna en enda fråga som de driver: De säger nej till manlig omskärelse.

Sverigedemokraternas ställningstagande baseras på den islamofobi som partiet tagit till sig. De tror att endast muslimer omskar sina gossebarn. Sverigedemokraterna bortser från att majoriteten av jordens manliga befolkning är omskuren. I USA omskars de flesta gossebarn vid födseln. Manlig omskärelse rekommenderas också av WHO ur smittspridningssynpunkt. När sedan Sverigedemokraterna likställer manlig omskärelse med kvinnlig könsstympning visar de på ett flagrant sätt sin stora okunskap på området. Att Sverigedemokraterna tar strid för att förbjuda manlig omskärelse är också klagörande ur ett ideologiskt perspektiv. En enda gång i modern europeisk historia har manlig omskärelse förbjudits. Det var i Tyskland på 30-talet genom de så kallade Nürnberglagarna.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.

Anf. 116 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är glad åt Anders W Jonssons inställning när det gäller insemination, men vad jag undrar är: När kommer det något beslut i den frågan?

Här har många talat om att det blivit bättre kvalitet efter att vi infört LOV och vårdvalet och allt vad det är. Jag brukar ibland höra på professor Göran Dahlgren, som är en väldigt kunnig person som tycker mer som jag än som Anders W Jonsson. Han säger bestämt att det inte finns någon forskning som har tittat på kvaliteten. Man kan inte sätta likhets-tecken mellan kvaliteten i vården och tillgängligheten, för det är inte alltid alldeles samma sak. Många vårdcentraler på Östermalm och i cen-

trala Stockholm har väldigt god tillgänglighet, medan Rinkeby har blivit av med flera miljoner eftersom man tog bort de socioekonomiska faktorerna i Stockholm. Får Rinkebyborna bättre kvalitet på sin hälso- och sjukvård? Jag skulle gärna vilja få de föreslagna utvärderingarna på forskningsgrund som visar att det är bättre kvalitet, eftersom du och andra här har hävdad det. Då handlar det inte om att man frågar människor om de är bra bemötta och kommer fram, för det är inte hela kvaliteten. Det vet du som är läkare själv.

Hela socialutskottet har varit på studiebesök i Jämtland. Där har man blivit påtvingad etableringsfriheten och vårdvalet. Jag menar inte att människor inte ska få söka sig till vilken vårdcentral de vill; det ska de få. Men man har blivit påtvingad att man inte ska kunna styra ekonomiskt var. Det hade tagits fram en modell där man fick ta hela ansvaret; i glesbygd har vi inte plats för mer än en, sade de. Denna modell får ofta kritik, inte minst av vårdföretagarna, som tycker att det är för svårt att starta eget. Men vilket är viktigast, att befolkningen får en helhet eller att vårdföretagarna får starta fler företag när de vill?

Anf. 117 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är tre viktiga frågor som Eva Olofsson ställer. Den första är frågan om insemination. Vårt partis, Centerpartiets, ställning i den frågan är glasklar. Vi tycker att ensamstående kvinnor ska ha rätt till insemination. Vi samarbetar som bekant oerhört väl i Alliansen. Vi har styrt Sverige sedan 2006. Vi är fyra partier med stora skillnader i vissa frågor, men vi klarar av en sak, och det är att hitta en gemensam lösning.

Frågan om insemination av ensamstående kvinnor är just en sådan fråga där det finns olika uppfattningar mellan våra partier. Det är solklart för alla. Det viktiga för oss i Centerpartiet är att vi varje år tar ytterligare ett steg mot det mål som vi har gemensamt med Eva Olofsson och Vänsterpartiet, nämligen att kvinnorna ska ha rätt till den här inseminationen. Men vi är inte beredda att spräcka ett samarbete på detta. Vi har nyckeln till hur man kan regera Sverige, och det är det som gör att vi hittar en väg framåt i detta.

Den andra frågan gällde kvalitet i primärvård. Kvalitet är, precis som Eva Olofsson säger, ett väldigt svårfångat begrepp. Men ett sätt att fånga det är just via den nationella patientenkäten, för kvalitet är också något subjektivt. Det är hur jag som patient upplever att jag har blivit bemött och på vilket sätt jag har blivit hanterad i primärvården. Där är det mycket tydligt att patienterna är mycket nöjdare med det bemötande de har fått efter vårdvalets införande.

Den tredje frågan gällde exemplet Jämtland. Där blir det allra tydligast hur viktigt det är för glesbygden att vi stiftade denna lag i Sveriges riksdag och tvingade alla landsting att införa vårdval. Det har lett till att man nu har fått en etablering uppe i norra Jämtland, i Hoting. Till och med där har det etablerats en privat vårdgivare, med mycket aktivt motstånd från den socialdemokratiska landstingsledningen.

Anf. 118 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Tycker då Anders W Jonsson att det är okej att landstingen säger att det ska finnas områdesansvar, ett tvärprofessionellt jobb,

ett förebyggande arbete och de olika funktionerna? Eller tycker du, Anders, att det hindrar konkurrensen?

Apropå detta med kvalitet vill jag säga att det är mycket vanligt i landstingen i dag att människor kramar sina små sjukhus. Professionen brukar däremot säga att man för svårare operationer, behandling av svårare sjukdomar etcetera, behöver ett bredare underlag och specialisering. Man vill operera på tillräckligt många patienter och så vidare.

Om man frågar människor skulle de dock säga att den bästa kvaliteten är att få ha kvar de små sjukhusen. Därför tycker jag att du förenklar oerhört när du hänvisar till patientenkäten om bemötandet. Att jag blir bra bemött är oerhört viktigt – det håller jag med dig om – men jag vill också ha bästa möjliga vård. Jag vill ha en läkare som har tid för mig, och jag vill ha ett tvärprofessionellt arbete. När nu psykisk ohälsa är så framträdande är det också viktigt att det finns en bred kompetens också med psykolog och kurator, och sjukgymnaster är viktiga i arbetet med människor som har psykosomatiska symtom. Då är kvaliteten mycket mer än bara bemötande, nämligen att det finns en bredd bland dem som ska ta sig an min sjukdom och mitt hälsotillstånd, att det finns en kunskap och en kvalitet och att jag kan lita på att jag får alla de undersökningar som jag behöver.

Det var en diskussion i Västmanland om att några vårdcentraler inte skickade remisser till sjukgymnaster för att de inte hade egna sjukgymnaster. Man kan fundera på vad det berodde på. Men är inte kvalitet mycket mer än det som mäts i patientenkäten?

Anf. 119 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Vårdvalets utformning har vi låtit landstingen besluta lokalt. Det finns fördelar med det, men det finns också uppenbara nackdelar. En nackdel ser vi till exempel i landstinget i Jämtland, där man har beslutat om ett regelverk som gör att det blir oerhört svårt att etablera privata mottagningar på de mindre tätorterna. Detta är förstås en avvägning som man får göra i det enskilda landstinget. Jag tycker ändå att det var bra att man öppnade för möjligheten att fatta detta beslut.

Men ytterst vill jag att makten ska ligga hos patienten. Det är patienten som bestämmer vad som är gott bemötande och vad som är kvalitet. Det gör patienten genom sitt val – vilken enhet man väljer att gå till. Det är där paradigmskiftet i svensk sjukvård har skett. Från att ha legat hos politiker, tjänstemän och personal ligger den nu hos den enskilda patienten.

Eva Olofsson för också ett intressant resonemang om kvalitet och om hur man kan mäta detta svårfångade begrepp. Nationella patientenkäten tycker jag är ett utmärkt sätt att mäta det på. Ett annat sätt att mäta det är att titta på vilka anmälningsärenden som kommer till Socialstyrelsen. Jag vet inte om det finns någon skillnad där.

Däremot vet jag hur det ligger till med anmälningarna till de lokala patientnämnderna. Om man ser till primärvården i Sverige stämmer det inte att det skulle göras mycket mer anmälningar av privata hälso- och vårdcentraler än av offentliga. När patienterna själva fattar beslut är de också så kloka att de väljer en enhet där man har hört att andra får ett bra bemötande och möts av profession och kvalitet.

Anf. 120 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Det betänkande vi nu behandlar och debatterar handlar om en lång rad motioner som tar upp hälso- och sjukvårdsfrågor. Det råder ingen tvekan om att hälso- och sjukvården engagerar. Det är frågor som berör människor och människors liv och vardag. Vi har själva erfarenheter av hälso- och sjukvården. Vi vet hur anhöriga har fått del av hälso- och sjukvården eller om det har funnits brister. Vi har kunnat följa barns och barnbarns behov av hälso- och sjukvård, och många av oss följer också våra föräldrars behov av hälso- och sjukvård. Det råder ingen tvekan om att hälso- och sjukvårdsområdet är en viktig del och grund i det välfärdssamhälle som vi vill ge dem som bor i vårt land.

Jag vill därför som företrädare för Kristdemokraterna ange våra utgångspunkter för besvarandet av motionerna men också för den målsättning vi har när det gäller att utveckla hälso- och sjukvården. Det handlar i grunden om fyra områden:

Det handlar för det första om att skapa en köfri sjukvård.

Det handlar för det andra om att skapa en säker sjukvård ur ett patientperspektiv.

Det handlar för det tredje om att skapa en jämlik hälso- och sjukvård.

Det handlar för det fjärde om att skapa en valfri hälso- och sjukvård.

Utifrån en köfri, säker, jämlik och valfri hälso- och sjukvård vill jag i likhet med mina allianskamrater slå fast att vi arbetar utifrån en solidarisk finansiering. Det är den som ligger som bas för att vi vill öka medborgarnas trygghet och öka kvaliteten och inflytandet för den enskilde patienten.

Inledningsvis vill jag säga att den övergripande målsättningen är att skapa en köfri sjukvård. På denna punkt har kömiljarden varit en viktig faktor för att nå en utveckling där patienter inte tvingas stå i ständig väntan på läkarbesök och behandling. I en internationell jämförelse är detta ett av Sveriges sorgebarn. Under åren med alliansregeringen och med Göran Hägglund som socialminister har vi fått en uppryckning och kan nu se att vi steg för steg kortar värdköerna. Målsättningen får aldrig vara något annat än en köfri sjukvård.

I den överenskommelse som regeringen har träffat med landstingen via Sveriges Kommuner och Landsting om de kriterier som gäller för att få del av kömiljarden 2011, och som utskottet hänvisar till på s. 20 i betänkandet, uttrycks en tydlig ambition från regeringen som jag verkligen vill hälsa välkommen. För att få del av kömiljarden måste landstingen leverera vård betydligt snabbare än vad som krävs i vårdgarantin. Detta är bra. Detta är uttryck för regeringens tydliga patientperspektiv.

Skärpningen av kriterierna för att få ut medel från kömiljarden från 90 dagar till 60 dagar visar vart regeringen vill. Det är glasklart att patienternas behov står i fokus för framtidens sjukvårdspolitik. Jag är övertygad om att den linje som alliansregeringen nu intagit är något som tillhör framtiden och har ett starkt stöd bland patienter, vårdpersonal och anhöriga, och den välkomnas som en utvecklingsfråga.

Herr talman! Nästa område jag vill ta upp är behovet av en säker hälso- och sjukvård. Vi har under årtionden levt i förhoppningen att svensk hälso- och sjukvård är patientsäker. Detta har tyvärr delvis varit en mytbildning. Därför är jag glad för att den debatt vi haft under senare år när det gäller patientsäkerhetsfrågorna nu har mynnat ut i ett tydligt

lagförslag som vi har behandlat här i kammaren och som trädde i kraft den 1 januari 2011. Förutom denna lag tillfördes dessutom nya resurser som stimulerar landstingen att sätta fokus på de förbättringar som kan göras för att ge oss en säkrare hälso- och sjukvård, vilket vi också framhåller i detta betänkande från socialutskottet.

Vid årsskiftet när den nya lagen trädde i kraft hade Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd 2 300 patientklagomål liggande. För att Socialstyrelsen snabbare ska klara att beta av dessa får de nu en extra resurstilldelning. Jag välkomnar därför detta regeringsbeslut som en följd av våra tidigare beslut här i riksdagen.

Det är viktigt att patientens rätt och patientsäkerheten står i fokus. Som patient i vården måste man kunna känna sig trygg i att vården är så säker som det bara är möjligt. Men även för personalen är det viktigt att veta att deras arbetsgivare har ansvaret för att skapa goda rutiner och för att hitta de åtgärder som gör att de riskmoment som finns i dagens komplicerade sjukvård undanröjs. Det handlar om att hela tiden ha ett patientfokus också i det viktiga patientsäkerhetsarbetet.

Herr talman! Ett tredje område som jag vill lyfta fram är målsättningen att forma en jämlik hälso- och sjukvård. Det är många som har trott att vi alltsedan 60-talet har levt i det mest jämlika samhället och att detta också skulle ha gällt hälso- och sjukvården.

Så är det tyvärr inte. Även om vi har haft denna mytbildning som nu är avslöjad är det viktigt att påminna om det Anders W Jonsson lyfte fram: OECD-rapporten från 2006 visar med all tydlighet att när man skrapar på ytan finns det inte någon jämlikhet eller några verkliga utjämnande faktorer. Tvärtom har många andra europeiska länder en betydligt bättre jämlikhet i sitt hälso- och sjukvårdsutbud än vad vi har lyckats med. Detta är något som vi måste ta oss an. Det är också något som gläder mig att vi inte bara avslöjar en mytbildning från 60-talet utan också att regeringsarbetet har påbörjats för att skapa en jämlik hälso- och sjukvård.

I budgetpropositionen för 2011 som utskottet hänvisar till på s. 49 i det här betänkandet framgår att regeringen anser att det är viktigt att den vård som erbjuds är jämlik. Det handlar om att vården ska hålla en bra kvalitet för alla och att tillgängligheten ska vara god för både kvinnor och män och för både utrikes födda och inrikes födda, oavsett ålder, bostadsort, utbildning och ekonomiska förutsättningar.

Vidare ska kvinnors respektive mäns villkor och behov beaktas. Jag välkomnar regeringens besked att man nu är beredd att utvidga och utveckla de öppna jämförelserna som har varit en viktig utvecklingskraft i sjukvården till att inkludera mätningar där man också redovisar jämlikheten utifrån faktorer som inkomst, utbildningsbakgrund, kön, ålder och bostadsort. Detta arbete kommer att vara viktigt och kan ge oss verkligt jämlik hälso- och sjukvård, något som är en av mina målsättningar för det sjukvårdspolitiska arbetet.

Herr talman! Den fjärde punkten jag vill lyfta fram handlar om valfri sjukvård. Vårdvalet har gett patienterna ett tydligt inflytande i svensk hälso- och sjukvård, vilket flera av mina allianskamrater redan har påpekat. Primärvården är första linjens hälso- och sjukvård, och det är bra att vi ökar valfriheten där. Det handlar ju om att ha hög kvalitet, fokus på hälsa och det förebyggande arbetet och att ha ett värdigt bemötande.

Jag är övertygad om att prioriteringen av vårdvalet och primärvården är en viktig del för att öka tilltron till sjukvården men också för att människor ska uppleva att det finns en närhet och ett eget inflytande och att vi har en prioritering av utvecklingsarbetet inom hälso- och sjukvården.

Dessutom vill jag säga att jag välkomnar regeringens initiativ att satsa på de mest sjuka äldre, dem vi ibland kallar multisjuka. Det utvecklingsarbete som nu har påbörjats är något som borde ha gjorts tidigare, men jag välkomnar att regeringen har samlats till en kraftfull ekonomisk men också målinriktad satsning. En äldresamordnare inleder nu arbetet för att vi ska se till att de mest sjuka äldre, alltså människor med stora vårdbehov, inte ska hamna mellan stolarna. I det avseendet är primärvården en viktig del, men det handlar om att hela vårdkedjan ska hänga ihop för att man ska känna trygghet. Vi kan aldrig svika den äldre generationen. Tvärtom måste vi se till att skapa en tydlig prioritering där äldres hälso- och sjukvård finns i fokus.

Herr talman! På område efter område i detta betänkande redovisar vi i socialutskottet det arbete som har gjorts från regeringens sida och våra överväganden med anledning av de motioner som inkommit. Jag vill därför yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Anf. 121 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var intressanta honnörsord: köfri, valfri, jämlik och säker sjukvård.

Då tänker jag att jag är en ensamstående kvinna som vill ha barn och därför möjlighet att inseminera eller att jag är en person som är transsexuell. Det ska inte vara någon kötid i vården. Inga problem eftersom jag då inte kan vara patient eller ställa mig i kön. Valfri existerar definitivt inte. Jämlik finns definitivt inte. Säker sjukvård kan man ju säga att det är eftersom det absolut inte förekommer någon sjukvård.

Det var flera, bland annat Mats Gerdau, som talade om att oppositionen bygger staket, men här tycker jag att det byggs murar även om det finns sprickor från ett par av allianspartierna.

Hur tror Kristdemokraterna att man ser på honnörsorden om man är antingen en person som är transsexuell eller en kvinna som vill ha ett barn men inte kan få det i Sverige genom insemination? Hur ser man då på köfri, valfri, jämlik och säker sjukvård?

Anf. 122 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Agneta Luttropps fråga vill jag besvara på följande sätt: Jag är övertygad om att många har följt frågan och är medvetna om att längtan efter barn är stor hos många vuxna. Jag har därför förståelse för att det finns de som önskar en organisation och lagstiftning när det gäller ensamståendes möjligheter till insemination.

Men det vi kristdemokrater också har gjort, förutom att lyssna på denna röst, är att väga in att vi har ett ansvar för att barn inte förlorar rätten till sin pappa. Det är därför barnperspektivet har varit viktigare för oss än vuxnas önskan och längtan.

Det här går på tvärs mot all övrig lagstiftning. Vi försöker ju på olika sätt knyta både mamma och pappa till barnet. Vi är måna om att inte utradera föräldrarnas ansvar under hela barnets uppväxt. Det är just detta, barnperspektivet och barnets rätt till båda sina föräldrar, som också barnkonventionen lyfter fram.

Det är denna utgångspunkt som finns. Vi kristdemokrater har sagt att vi vill ha ett fördjupat och breddat kunskapsunderlag där vi inte skyndar på och ser att det är enkelt att fatta ett nytt beslut. Vi vill nämligen inte överge barnet och barnets rättighet till trygghet och till båda föräldrarna.

Anf. 123 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Den är utredningen har hållit på sedan 2007, så det är beklagligt att man inte har kommit fram till någon form av ståndpunkt.

När det gäller barnens rätt till bägge föräldrarna vore det ju väl om vårt samhälle såg ut så, men vi har massor av barn som lever med en förälder. Precis som Barbro Westerholm tidigare sade: Det man har sett är att de barn som vi nu pratar om inte på något sätt har det sämre än andra barn.

Det tycker jag är att ta hänsyn till barnets perspektiv.

Självklart är det bra, eller bäst, med två föräldrar, men det ska då vara två fungerande föräldrar. En femtedel av barnen i Sverige i dag, där väldigt många lever med två föräldrar, har det eländigt på grund av att de inte har föräldrar som tar hand om dem.

Var sätter vi gränsen?

Anf. 124 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag är helt medveten om att det Agneta redovisar är den verklighet vi lever i. Vi anser inte att det är fråga om att värdera olika typer av familjer eller föräldraskap. Det vi har som utgångspunkt och har haft i den här diskussionen handlar om att respektera barnets rätt till sina båda föräldrar. När staten medverkar till att ett barn blir till anser vi att staten har ett ansvar att se till att det finns två föräldrar som kan ta hand om barnet. Det har varit vår utgångspunkt och det har varit vårt deltagande i den diskussionen.

Sedan är det helt riktigt att frågan är komplex. I det avseendet finns redovisningen på s. 68 i betänkandet, där vi talar om ett breddat kunskapsunderlag och att aktivt analysera frågan utifrån ett barnperspektiv. Vi vill att frågan hela tiden ska fokuseras utifrån ett barnperspektiv. Barnet måste i det här fallet komma före vuxnas önskningar.

Anf. 125 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis mycket att diskutera med Anders Andersson som företrädare inte minst för Kristdemokraterna, som i någon mån faktiskt bokstavligen äger många av de här frågorna. Det är ju Kristdemokraterna som har blockerat frågan om ensamståendes rätt till assisterad befruktning. Jag gissar att det är Kristdemokraterna som har lagt in ett halvt veto mot att vi över huvud taget ska utreda frågan om surrogatmoderskap. Det är väl inte heller en gissning som är alltför vild att säga att när det gäller organdonation och att vända på principen är det inte heller Kristdemokraterna som riktigt medverkar till att vi får till stånd de förändringar som skulle krävas.

Med respekt för många andra viktiga frågor som Anders Andersson tog upp – men vi ska titta på motionsbetänkandet och frågor som är avgörande där – undrar jag faktiskt hur länge Kristdemokraterna ska bromsa de här frågorna och om vi kan förvänta oss ett förslag i närtid, både när det gäller ett bifall till ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning och att det faktiskt sätts i gång en utredning när det gäller surrogatmoderskap.

Jag vill ändå ge Anders Andersson rätt i flera delar. Det är klart att vuxna inte bara har rätt till ett barn. Det finns många perspektiv. Men med det sagt finns det också väldigt många bottnar. Det finns många barn som lever i familjekonstellationer som inte är de som sedan tidigare kallats för kärnfamiljer. Här måste vi som politiska företrädare både lära oss mer och våga se många olika perspektiv.

Jag är nyfiken på vad som kommer att hända med frågorna, hur länge KD kommer att lägga in sitt veto. Kommer det att vara så under hela mandatperioden eller kommer vi i riksdagen att få ta till oss ny kunskap och kunna fatta beslut i frågan inom en snar framtid?

Anf. 126 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! När man lyssnar till Lena Hallengren kan man tro att allting är så enkelt och att det är dags att bara fatta ett beslut. Jag vill säga att det finns många med mig som delar oron över att vi genom ett lagstiftningsbeslut skulle uttradera papparollen och faderns ansvar liksom barnens rätt till sina fäder. Ett beslut skulle också i förlängningen kunna ge det bekymmersamma, som vi har arbetat med att uppnå, nämligen att pappor och mammor delar på ansvaret och att man under barnens uppväxt finns till för barnens utveckling och trygghet.

Det är för att inte förlora barnperspektivet och för att inte förlora fädernas ansvar som vi har sagt att vi vill fördjupa kunskapsunderlaget och att vi vill analysera frågan utifrån ett barnperspektiv. Jag uppskattar den respekt som finns inom alliansregeringen och som är ömsesidig i de här frågorna, eftersom vi har lite olika ingångsvärden, vilket jag har redovisat här i kammaren. Dessa olika ingångsvärden i frågan har vi ändå haft respekt för, och vi avser att invänta det kunskapsunderlag som regeringsarbetet innebär.

Anf. 127 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Min fråga kvarstår: Kommer vi att komma till ett beslut i närtid? Det är ju inte så att jag ser frågan som enkel. Det försökte jag beskriva under den korta tid jag hade. Den är komplex. Jag håller med om det.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en tydlig uppfattning och vi har tidigare hört från talarstolen att både Centerpartiet och Folkpartiet har samma uppfattning. Det är knappast så att det i det här fallet handlar om opposition mot borgerliga företrädare och regeringens majoritet utan det är faktiskt en helt annan splittring. I den här kammaren finns det en stor majoritet för frågorna. Det tycker jag att man ska ha en viss respekt för.

Jag vill ställa frågan igen: Hur länge kommer Kristdemokraterna att bromsa förslaget? När kommer vi att få se en öppning för att utreda? Anders Andersson talar om ett ökat kunskapsunderlag. Jag möter frågor

om surrogatmoderskap, och jag är mycket medveten om att det är en ganska liten grupp som berörs och som diskuteras. Jag vill verkligen veta mer. Jag tycker att den frågan är oerhört komplex. Det tar betydligt mer än de 55 sekunder jag har att gå in på den. Om vi ska få möjlighet att sätta oss in i den frågan seriöst måste vi ges möjlighet att utreda den på djupet. Än så länge kan vi inte ens utreda frågan därför att det inte blir bifall till det förslaget.

När det gäller organdonation är det väl jättebra att vi har råd som arbetar för att se till att vi får flera donatorer, men uppfattningen från vår sida är att man nog faktiskt måste komma med lite mer kraftfulla åtgärder som att vända på principen att den som inte vill bli donator måste anmäla det till ett register. Det kan inget råd i världen komma på. Det måste komma genom ett beslut i den här kammaren.

Hur ser Kristdemokraterna på de här tre frågorna, organdonation, assisterad befruktning för ensamstående och surrogatmoderskap? När får vi seriösa möjligheter att ta ställning till detta?

Anf. 128 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller organdonation skriver utskottet, vilket vi står bakom, att arbetet i Donationsrådet bedrivs. Vi anser att riksdagen inte bör ta något initiativ med hänsyn till det arbete som där pågår. I det avseendet tror jag att det är oerhört viktigt att låta det arbetet fullföljas.

När det gäller surrogatmoderskap slår vi ju fast på s. 69 i betänkandet – jag utgår från att det inte egentligen finns något annat förslag från Lena Hallengren – att surrogatmoderskap inte är tillåtet enligt svensk rätt. Däremot redovisar Barbro Westerholm ett arbete som pågår inom Statens medicinsk-etiska råd. Det har vi alltså lyft fram. Vi avvaktar och har inte för avsikt att påskynda den frågan.

När det gäller assisterad insemination har jag hela tiden påpekat barnperspektivet. Vi lägger inte fram förslag som jag önskar se i kammaren med mindre än att barnperspektivet är tillgodosett. Det är därför som det är så viktigt att få detta fördjupat belyst. För oss som kristdemokrater har barnens rätt till båda sina föräldrar varit en utgångspunkt i dessa diskussioner. Jag blir överraskad om Lena Hallengren vill reducera fädernas uppgift och roll. Det tror jag egentligen inte att du vill.

(LENA HALLENGREN (S): Nej, tack!)

Låt oss då inte förenkla frågan när det gäller vuxnas ambitioner utan det är barnen som faktiskt har den stora rätten, precis som framhålls i dag i tidningen Barometern, som vi har hemma i Kalmar, där man skriver att ”barn har rätt till sina föräldrar, det omvända är på intet sätt en självklarhet”. Man resonerar just utifrån ett barnperspektiv. Det tycker jag är det viktiga i den frågan, att inte barnen blir övergivna på grund av vuxnas önskningar.

Anf. 129 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Jag har anmält sex minuters talartid, men det finns en risk att jag drar över någon minut. I så fall är det första gången under mina fem år här.

Herr talman! I detta betänkande, SoU9 *Hälso- och sjukvårdsfrågor och tandvårdsfrågor*, finns det mycket att ta upp som man behöver belysa och få upp på banan. Vissa utredningar som har gjorts inom detta område har glömts eller kanske gömts undan i någon skrivbordslåda under flertalet år. En del frågor, bland annat den som vi har varit inne på väldigt ofta under eftermiddagen, nämligen rätten till assisterad befruktning för ensamstående kvinnor, anser socialminister Göran Hägglund måste utredas ur ett barnperspektiv.

Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor har Vänsterpartiet drivit på under många år och försökt förmå regeringen att ta ställning för, antingen ett klart nej eller ett klart ja, men ack nej.

2007 års motivering från utskottsmajoriteten, det vill säga Alliansen, för att avslå vår motion var att man förutsatte att regeringen skulle följa frågan och återkomma till riksdagen om det så behövdes. Det var ett märkligt ställningstagande, och kanske är det därför som det har varit stiltje på området under så lång tid. Utskottsmajoritetens ställningstagande gav regeringen ett mandat att ligga lågt. Det är inte så konstigt att trots påstötningar från bland annat Vänsterpartiet gällande assisterad befruktning för ensamstående har ingenting hänt.

Så gick det ett år till – 2008. Ansvarig minister Göran Hägglund gav följande svar på en interpellation med frågan om varför ingenting hade hänt: I andra sammanhang betonar vi betydelsen av två föräldrar som tar ansvar för sina barn och delar på ansvaret. Han har svårt att hantera frågan varför detta plötsligt skulle sakna betydelse när vi resonerar om det här. Varför är det oväsentligt för just de här barnen som vi pratar om att de skulle ha tillgång till två föräldrar när det är viktigt för alla andra?

Hur var det nu? Det finns andra sammanhang där det inte nödvändigtvis behövs två föräldrar, nämligen i rätten att prövas som adoptionsförälder. Kära alliansledamöter! Ni är långt ifrån konsekventa i er hållning.

I samma interpellationsdebatt som jag nämnde tidigare frågar Göran Hägglund om vi borde ha en lag i Sverige som gör det möjligt för ensamma kvinnor att med hjälp av svensk sjukvård få assisterad befruktning och på det viset ordna tillkomsten av ett barn. Han tycker att det finns skäl att vara tveksam inför en sådan utveckling eftersom han tycker att det är viktigt att man eftersträvar en situation där barn växer upp med två föräldrar.

Herr talman! Sverige har länge varit i framkant när det gäller familjepolitiken, men under de senaste fyra–fem åren har det på många plan stannat av och i vissa fall även gått tillbaka. Är det rimligt att Sverige år 2011 diskriminerar en grupp kvinnor som på grund av deras civilstånd tvingas söka sig utomlands för assisterad befruktning där lagstiftningen kommit ett steg längre än här i Sverige, till exempel Danmark, Finland, Lettland eller Belgien?

Är det okej? Naturligtvis inte. Det är dags att sluta diskriminera gruppen kvinnor som på egen hand via assisterad befruktning vill bli föräldrar. Det är dags att Sverige får en modern lagstiftning som också inkluderar ensamstående kvinnors rätt till insemination.

Bort med klyschor som vissa gör gällande, nämligen att se till barnets bästa! Det finns ingenting som talar för att ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning av en ensamstående kvinna skulle få sämre

uppväxtmiljö än ett barn som adopterats av en ensamstående kvinna eller ett barn som av någon anledning lever med endast en förälder. Det finns heller inget som talar för att ett barn som växer upp i en parrelation skulle få en bättre uppväxt än ett barn som växer upp med en förälder. Den traditionella kärnfamiljen mamma-pappa-barn är en otidsenlig norm där många existerande familjebildningar inte får plats.

Herr talman! Varför ska vi utesluta en grupp kvinnor som själva vill bära och föda fram ett barn? Varför nekar alliansregeringen denna grupp möjligheten till assisterad befruktning? Jag förstår inte resonemanget. Jag vill uppmana er att följa med verkligheten, följa med tidens utveckling och sluta diskriminera denna grupp. Ett steg i rätt riktning är därför att bifalla reservation 20 i detta betänkande.

Herr talman! Jag övergår till frågan om lagen om fastställande av könstillhörighet. En utredning kom till stånd när Vänsterpartiet i samarbete med den tidigare socialdemokratiska regeringen tog fram direktiven för en översyn. Utredningen presenterades i mars 2007. Betänkandet remissbehandlades, och remisstiden gick ut i november 2007. Sedan blev det helt tyst. Inget hände trots påstötningar av Vänsterpartiet i form av motioner, interpellationer och skriftliga frågor.

När ett år hade gått svarade ansvarig minister, även nu Göran Hägg-lund, på en skriftlig fråga från Vänsterpartiet daterad 21 november 2008 gällande vilka åtgärder han avsåg att vidta för att modernisera lagen om fastställande av könsidentitet. Svaret var kort, bara några rader. Där framgick att eftersom förslaget i betänkandet inbegrep en rad komplexa frågeställningar där konsekvenser av olika slag behövde belysas kunde ministern i dagsläget inte ange någon närmare tidsplan för det fortsatta arbetet. Det var hela svaret på den skriftliga frågan.

Exakt samma fråga ställde jag nu i mars i år, och jag fick svar daterat den 22 mars – två år efteråt. Där framgick att förutom förslagen i betänkandet *Ändrad könstillhörighet* som lämnats av Könstillhörighetsutredningen hade det i Socialstyrelsens regi utförts ett utredningsarbete. Socialstyrelsens rapport *Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar* hade av styrelsen remitterats till olika berörda instanser. Ministern hade erfarit att Socialstyrelsen avsåg att till Socialdepartementet överlämna de delar av styrelsens arbete som gäller lagstiftningsfrågor någon gång i början av sommaren. Han kunde därför inte nu – märk väl samma slutmening som tidigare – ange någon närmare tidsplan för det fortsatta arbetet inom Regeringskansliet.

Det var en favorit i repris. I över fyra år har vi hittills fått vänta. Hur länge till ska det dröja innan en proposition kommer? Jag anser att socialminister Göran Hägg-lunds svar både i interpellationsdebatter och på skriftliga frågor har visat ministrernas stora nonchalans för situationen för transsexuella. Det måste väl vara möjligt för en ansvarig minister att uppge någon form av tidsplan eller i alla fall en ambition när det gäller att komma fram med ett förslag på en ny lag om fastställande av könstillhörighet?

Herr talman! Personer som i dag vill genomgå någon form av köns-korrigerande behandling och byta juridiskt kön möter en mängd krav, bland annat att personen måste vara steril, ogift och svensk medborgare. Det är horribla krav!

I juni förra året presenterade Socialstyrelsen mycket riktigt sina slutsatser i flera frågor för transsexuella i skriften *Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar*. Vänsterpartiet välkomnar Socialstyrelsens slutsatser som ger stöd för kraven på en förändrad lagstiftning i dessa frågor. Socialstyrelsen föreslår bland annat att kraven på att vara svensk medborgare, ogift och steril tas bort. Det är mycket positivt och ett steg i rätt riktning. Vidare föreslås att det ska vara tillåtet att frysa ned könsceller på samma villkor som ges andra patientgrupper. Det är ett glädjande förslag anser Vänsterpartiet. Vi anser att en förälders könstillhörighet eller könsidentitet är totalt ovidkommande för förmågan att ta hand om ett barn.

Herr talman! Det finns i dag vissa restriktioner för att en person under 18 år ska få behandling. Det anser Vänsterpartiet ska slopas. Denna åldersgräns innebär att unga transsexuella tvingas genomgå puberteten i en kropp som upplevs vara fel och främmande. I samråd med personen i fråga ska en läkares bedömning räcka för att personen ska få den vård, den behandling och det stöd han eller hon behöver.

I skriften från Socialstyrelsen är förslaget att Socialstyrelsen bör ta initiativ till samråd med SKL i syfte att undersöka förutsättningarna att få till stånd regionala utrednings- och behandlingsteam för personer under 18 år.

Att vården för unga transpersoner behöver förbättras är helt i linje med Vänsterpartiets politik. Naturligtvis stöder vi detta helhjärtat. Att skyndsamt överväga förutsättningarna för inrättande av så kallade stopphormoner för att minska risken för psykisk ohälsa är också helt klart i linje med vad Vänsterpartiet önskar. Men vi måste se till att tillgången till en sådan behandling finns över hela landet.

Herr talman! Det finns mycket att ta upp och belysa i denna fråga, men jag avslutar här med en förhoppning om att regeringen, med socialminister Göran Hägglund i spetsen, nu verkligen kommer till skott och tar till sig Socialstyrelsens rapport och de remissvar som finns och levererar en proposition innan nästa år, det vill säga 2012. Det är dags att sluta bromsa och i stället agera.

Jag uppmanar ministern och Alliansens ledamöter att särskilt noga titta på RFSL:s remissvar. RFSL har lång erfarenhet och stor kunskap gällande dessa frågor. Jag skulle vilja påstå att de är experter på området.

Herr talman! Det är nu verkligen dags att vi med det snaraste får en ny lagstiftning. Att bifalla reservation 25 är ett steg i rätt riktning.

Herr talman! Jag vill utifrån detta anförande till sist poängtera att könsidentitetsstörning inte är en psykisk störning eller en sjukdom.

Anf. 130 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Det är ingen mänsklig rättighet att få barn, och egna barn är heller ingen förutsättning för ett lyckligt liv. Men samtidigt kan det inte vara statens uppgift att via lagstiftning lägga krokben för vuxna människor som inget hellre önskar än att få barn, särskilt inte en borgerlig regerings.

Surrogatmoderskap är inte reglerat i svensk lag, trots att den medicinska möjligheten att bli förälder med hjälp av en surrogatmoder har funnits i åtskilliga år. Däremot är det olagligt att ”vanemässigt eller med vinstsyfte” assistera vid surrogatarrangemang.

Förbudet innebär att en kvinna som av medicinska skäl inte själv kan bära eller föda fram ett barn begår en olaglig handling om hon som sista möjlighet att ändå blir mor tackar ja till att låta sin syster eller bästa väninna hjälpa henne att föda barnet. Det spelar ingen roll om hjälpen sker frivilligt eller utan krav på ekonomisk kompensation.

Inte ens när det barnlösa paret själva står för både spermier och ägg är det tillåtet för sjukvårdspersonal inom offentlig vård eller på privat klinik att assistera vid surrogatarrangemang. Att det finns kvinnor som av ideella skäl eller mot rimlig kostnadsersättning vill hjälpa barnlösa par anses inte höra hit, och inte heller det faktum att det i Sverige redan finns barn som har kommit till tack vare surrogatarrangemang i andra länder.

Herr talman! En konsekvens av svensk lagstiftning är att svenska par tvingas anlita och betala surrogatmödrar utomlands. Det kan ibland innebära att fattiga kvinnor i utvecklingsländer utnyttjas även om arrangemanget formellt sett är frivilligt från deras sida. Jag medger att detta är ett etiskt dilemma som inte kan negligeras. Men detta etiska dilemma blir inte mindre av att vi förbjuder surrogatmoderskap i Sverige, snarare tvärtom, för om det tillåts här minskar de barnlösas behov att vända sig till utländska surrogatmödrar. Och framför allt är invändningen om exploatering inget skäl alls för att i Sverige förbjuda surrogatmoderskap, särskilt inte om parterna kommit överens och för vänskaps skull eller av idealistiska skäl vill göra detta åt varandra, och där den ekonomiska kompensationen är helt underordnad.

Möjliggörandet av surrogatmoderskap i Sverige skulle betyda oerhört mycket för ett antal barnlösa par och allmänt sett öka frihetsgraden i samhället. Lagstiftning behövs också för att säkra den legala statusen och skapa juridiskt trygga uppväxtförhållanden för de barn som har kommit till tack vare en surrogatmoder och redan lever här i landet.

Men en sådan reform kräver att vissa komplicerade frågor först reds ut. Vad händer till exempel om kvinnan som bär barnet ångrar sig och inte vill lämna det ifrån sig eller om det barnlösa paret går skilda vägar innan barnet föds? I vilken utsträckning bör det vara tillåtet att ekonomiskt ersätta kvinnan som bär barnet? Och hur mår barnet som föds egentligen? Hur fungerar det jämfört med andra barn?

Inte minst av hänsyn till barnen bör regeringen tillsätta en utredning med uppgift att föreslå en lagreglering som gör surrogatmoderskap tillåtet även i Sverige.

Herr talman! Jag konstaterar att socialutskottet avstyrker min och partikollegan Olof Lavessons motion. Och visst, som jag och många med mig här inne redan har varit tydliga med, väcker surrogatmoderskap flera komplicerade och politiskt laddade frågor. Ja, frågan om surrogatmoderskap är så känslig att det finns människor till och med i regeringen som drabbas av beröringsskräck så fort de kommer i närheten av den. Eller som socialministern gjorde klart för mig vid en frågestund i höstas i november: ”Regeringen har för närvarande inga planer på att vidta några mått och steg på detta område.”

Jag tycker att det var lite oförsiktigt sagt, särskilt som det inte är sista gången som detta spörsmål kommer att tas upp här i kammaren. Ni kan lita på mig! Det kommer förresten upp här i Riksdagshuset redan den 11 maj, när Barbro Westerholm och jag har bjudit in riksdagsledamöter, experter, organisationer och en hel del andra till ett kunskapsseminarium

om surrogatmoderskap. För det fall någon undrar om socialminister Göran Hägglund har fått en inbjudan kan jag lova er: Ja, det har gått i väg en i dag.

I detta anförande instämde Barbro Westerholm (FP).

Anf. 131 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! I det aktuella betänkandet hanteras viktiga motioner över hälso- och sjukvårdens organisation, finansiering och prioritering.

Många samhällsforskare har varnat för risken med att den solidariskt finansierade sjukvården i Sverige står inför svåra framtida utmaningar vad gäller långsiktig hållbarhet, givet bland annat det i övrigt glädjande faktum att den svenska befolkningen lever allt längre men också då det faktum att en allt äldre befolkning kommer att konsumera alltmer sjukvård.

Det är därför, herr talman, tråkigt att konstatera att utskottet i sitt ställningstagande till motion So478 om en översyn av möjligheten att införa en obligatorisk statlig sjukvårdsförsäkring och motion So562 om en översyn av nya och mer effektiva ersättningsmodeller till en allt större mångfald av vårdgivare avstyrker dessa motioner med hänvisning till att den rådande ordningen i stort sett är bra som den är.

Låt mig därför påminna denna kammare om att jag och många med mig känner stor tveksamhet inför om en icke-reformerad och sedan länge ålderstigen landstingsorganisation som huvudman för sjukvården, parad med ett ålderstiget ersättningsystem till den som utför vård och som inte tar det slutliga resultatet av kvalitet och effektivitet i vården i beaktande, verkligen utgör en garant för att sjukvårdskvalitet och effektivitet kan upprätthållas inom ramen för en solidarisk finansiering i ett längre perspektiv.

Visst – inget hot över dagens vårdkvalitet föreligger i omedelbar närtid eller ens under denna mandatperiod. Men då en välfungerande hälso- och sjukvård av god kvalitet och med bra effektivitet som kan tillhandahållas inom ramen för en solidarisk finansiering kanske är en av välfärds-kärnans viktigaste uppgifter för oss politiker att bevaka, är det min uppmaning till denna kammare att redan nu se på förslag som syftar till att säkerställa vårdens långsiktiga hållbarhet snarare än att avslå dem utan alternativ till probleminventering och än mindre problemlösning.

Till sist, herr talman, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på ytterligare två motioner, So561 och So566, vilka tyvärr också föreslås avslås i utskottets betänkande. Motionerna berör en modern prioritering inom hälso- och sjukvården.

Enligt gällande hälso- och sjukvårdslag är sjukvård till de mest behövande insorterade i prioriteringsgrupp I, medan förebyggande och rehabiliterande sjukvård endast prioriteras som prioriteringsgrupp II.

Herr talman! Denna prioriteringsordning, fastställd i denna kammare i april 1997, är nu nästan ett och ett halvt decennium senare i klar otakt med den kliniskt medicinska forskningen och utvecklingen på området.

När dessutom regeringen generöst nog, och med stöd av denna kammare, satsar miljardbelopp på rehabilitering för att stödja humanitet och arbetslinjen för dem som är i stort behov av just detta, förefaller det mig som en gåta varför inte vi också med en prioriteringsändring i hälso- och

sjukvårdslagen uppgraderar landstingens skyldighet att utföra rehabilitering på lika villkor som för övrig sjukvård.

Prot. 2010/11:83
6 april

Anf. 132 HENRIK RIPA (M):

Herr talman! Att besöka tandläkare och få vård för sina tänder är vad vi moderater kallar en social rättighet. Det är viktigt att alla människor tar ett personligt ansvar för sina tänder, men samtidigt måste vi ha ett skydd mot höga tandvårdskostnader.

Tidigare undersökningar har visat att hela 20 procent av dem som har problem med sina tänder och som upplever det väljer att inte utnyttja tandvården. Det är 20 procent för mycket.

Därför har Alliansen med sin tandvårdsreform, som genomfördes den 1 juli 2008, fördubblat resurserna till tandvården till i dag 6 miljarder kronor. Det är för att kunna ge en bättre tandhälsa men också för att skydda personer med mer omfattande behov. Den tidigare tandvårdsförsäkringen var kraftigt urholkad, och det saknades skydd mot de högsta kostnaderna.

Tandvårdsreformen har inneburit att vi i dag har fått en tandvård som är mer tillgänglig och jämlik för alla.

Men vi stannar inte där. Nu föreslår vi ytterligare satsningar och ett tredje steg i tandvårdsreformen. Vi vill att den patientgrupp som på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning har ökat behov av tandvård ska få kompletterande tandvårdsstöd. Syftet med ett tredje steg i tandvårdsreformen är att undanröja ekonomiska hinder, så att dessa personer ska få sitt tandvårdsbehov tillgodosett även i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor och
tandvårdsfrågor*

Läkemedelsfrågor

18 § Läkemedelsfrågor

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2010/11:SoU15
Läkemedelsfrågor.

Anf. 133 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Läkemedel blir år från år en allt viktigare del av hälso- och sjukvården. I takt med det ökar naturligtvis också behovet av att se till att läkemedlen används på ett så bra sätt som möjligt.

För Socialdemokraterna yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2, som båda med lite olika utgångspunkter handlar om ökad kvalitet och kontroll vid läkemedelsförskrivning.

Den borgerliga utskottsmajoriteten konstaterar i sitt ställningstagande att det pågår en hel del arbete för att förbättra läkemedelsanvändningen. Vi delar den synen men anser inte att det sker i tillräckligt stor omfattning.

När man dessutom lyfter fram utförsäljningen, avregleringen, omregleringen eller privatiseringen – kärt barn har många namn – av apoteken som ett exempel på en åtgärd som har förbättrat och effektiviserat läke-

medelsanvändningen, då kan man verkligen fråga sig om de alls ser den problematik som finns på en mängd områden. Just den åtgärden har snarare komplicerat användningen.

Senast i går kunde vi i medierna läsa om att vissa av de nya apoteken saknar datasystem som larmar vid olämpliga kombinationer av läkemedel. Det är bara ett i raden av problem som har visat sig.

Visst har det etablerats ett ganska stort antal nya apotek, och fler ligger i startgroparna. Men att det skulle ha ökat säkerheten och effektiviteten kan väl inte ens den allra största anhängaren av systemskiftet hävda med trovärdighet. Till och med landets socialminister Göran Haggglund har tillstått att det handlade om en ideologiskt betingad förändring. Att vi äger saker tillsammans går ju inte ihop med en borgerlig regering eller en borgerlig ideologi.

Herr talman! Felaktig läkemedelsanvändning beräknas orsaka uppmot 3 000 dödsfall varje år. Det är till exempel tio gånger fler än antalet personer som dör i trafiken. Till det kan läggas ett stort antal patienter, ofta äldre, som får mycket sämre livskvalitet än de skulle behöva ha.

Kostnaden för samhället beräknas ligga på ett tiotal miljarder. Det är pengar som naturligtvis skulle kunna användas för att till exempel anställa fler välbehövliga arbetskamrater till dem som i dag arbetar inom vården. Det är anställda som ofta tvingas konstatera sin otillräcklighet inför alla behov som skulle behöva tillgodoses.

Överutskrivningarna har dessutom stor negativ effekt på miljön.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ta upp den kanske allvarligaste problematiken inom läkemedelsområdet i dag: antibiotikaresistenta bakterier.

På läkarriksdagen nyligen uttryckte socialministern det så här: ”Antibiotikaresistens är inte vilken fråga som helst ... Det är ett av de största hoten mot liv och hälsa som vår värld står inför idag.” På läkardagarna i Örebro, som det refereras från i dagens Nerikes Allehanda, kan man läsa om en smittskyddsläkare som uttrycker sig i liknande ordalag.

Trots problemets allvar har frågan om resistens hittills inte haft en framskjuten position på den internationella politiska agendan. Men i morgon på Världshälsoorganisationens världshälsodag, som infaller den 7 april varje år, är temat just antimikrobiell resistens och dess globala spridning. Världshälsoorganisationen utkommer dessutom med en handlingsplan mot just antibiotikaresistens.

Vi är fortfarande rätt förskonade här i Sverige, men utvecklingen går tyvärr fort och i fel riktning. Tittar man bara ut över resten av Europa ser man att Europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC uppskattar att 25 000 européer dör varje år till följd av antibiotikaresistens.

Detta är ett globalt problem som man måste arbeta med globalt, och det måste till politiska lösningar. Därför känns det väldigt positivt att WHO nu uppmärksammar frågan.

Herr talman! Det finns som synes även på det här området många stora utmaningar som vi socialpolitiker måste ta oss an. Men, herr talman, inte heller här är svaret mer av nyliberala, borgerliga privatiseringar och marknadslösningar.

Anf. 134 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag kommer att uppehålla mig vid en punkt, nämligen barn-Fass eller snarare bristen på barn-Fass. Barn är inte små vuxna. De reagerar inte på läkemedel på samma sätt som vi gör.

I USA och i Storbritannien finns det i dag barn-Fass med information om läkemedelsbehandling av barn. Här i Sverige saknar våra läkare det stödet. Men på Astrid Lindgrens Barnsjukhus arbetar läkare och apotekare tillsammans för att skapa ett elektroniskt uppslagsverk för barnläkemedel, ett slags barn-Fass. Hittills finns 700 preparat i databasen.

Det finns ett stort behov av att få tillgång till dokumentationen i databasen. Det är i dag ett faktum att det inte finns någon samlad dokumentation över mediciner som skrivs ut till barn och att läkemedelsstudier i regel görs på vuxna. Det finns alltså ett stort intresse av den här databasen även från andra sjukhus.

Två av tre läkemedel som i dag skrivs ut till barn i Sverige saknar dokumentation och har oftast inte prövats på barn. Mer än var tionde förskrivning till barn i öppenvården sker utan godkänd indikation. I en enkätundersökning från 2009 framkom att 79 procent av barnen mellan en månad och ett år fick minst ett läkemedel där dokumentation i Fass saknades. Bland nyfödda är siffran högre, nämligen 82 procent.

Tänk om situationen hade varit den motsatta, att den medicin som vi vuxna ordinerar utgår från vad som förskrivs för barn! Det verkar helt vansinnigt att ha en sådan ordning, men tvärtom går tydligen bra. Är barn inte viktiga?

Miljöpartiet vill ge barnen ökad patientsäkerhet.

Apropå tidigare upprepningar om barnperspektiv: Här behövs det verkligen ett barnperspektiv!

Därför föreslås att riksdagen ska tillkännage till regeringen som sin mening att lämplig myndighet får i uppdrag att sammanställa underlag och utge en svensk barn-Fass.

Jag står naturligtvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnings skull stöder jag endast reservationerna 3 och 4.

Anf. 135 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Självfallet stöder jag alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till bara reservation 1 om ökad kvalitet vid läkemedelsförskrivning och reservation 4 om läkemedel och miljö.

Herr talman! Läkemedel är i dag den allra vanligaste behandlingsmetoden inom sjukvården. Vi kan i dag bota och lindra många sjukdomar. Vi kan använda läkemedel där vi förr behövde operera, och vi kan skräddarsy läkemedel för den enskildes behov, även om det görs i alltför liten grad.

Men samtidigt är problemen med felaktig läkemedelsanvändning stora. Beräkningar har visat att det kostar samhället runt 10 miljarder kronor om året i extra kostnader. Och, som Lennart Axelsson sade, 3 000 människor om året avlider.

Många, inte minst äldre, har i dag alldeles för många läkemedel eller läkemedel som inte passar med varandra. Det måste tas krafttag mot överbehandling med läkemedel av våra äldre. Jag tror att vi alla kommer ihåg Gulli, kvinnan som fick flera år av sitt liv förstörda på grund av övermedicinering.

Det ska vara självklart med regelbundna läkemedelsgenomgångar. Men många bor faktiskt hemma och sköter sina mediciner själva. Äldre måste ha personliga läkare som följer upp medicineringen och tittar över det varje gång de äldre är på besök.

Man måste också forska på hur läkemedel fungerar för äldre, så att doserna anpassas utifrån vad som passar kroppen när vi har blivit äldre. Det finns mycket att göra här.

Överförskrivning av läkemedel påverkar också patientsäkerheten och miljön negativt. Och, som jag sade tidigare, stora resurser går till något negativt. De pengarna skulle vi kunna använda till annat. Därför vill vi i Vänsterpartiet ha ett nationellt stöd för korrekt och säker läkemedelshandtering, som minskar läkemedelsskador, biverkningar och överförskrivningar.

Sjukvården är något av det viktigaste vi har, men det är också en riskfylld och komplex verksamhet. Därför måste sjukvården hela tiden arbeta med patientsäkerhet och lära av sina misstag för att förbättra och utveckla kvaliteten och bekämpa ojämlikheter i vården. För att all personal ska känna sig trygg med att rapportera in avvikelser är det viktigt att misstag och tillbud används i lärande och förebyggande syfte.

Det bör genomföras regelbundna vårdskadeundersökningar inom hälso- och sjukvården där data presenteras utifrån kön och ålder. Men dessa måste också åtföljas av särskilda åtgärdsprogram.

Det behövs självklart fler insatser, och arbetet bygger på att det bedrivs ett arbete över hela landet och i alla delar av vården, både i landsingen och i kommunerna. Det arbete som i dag bedrivs med nationella riktlinjer och öppna jämförelser är ett bra första steg, men de behöver, liksom vissa läkemedelsrekommendationer, utformas så att de görs obligatoriska i vården.

Läkemedel och miljö har uppmärksammats alltmer på senare tid, efter att man har sett läkemedelsrester i naturen. Läkemedel är ofta mer vattenlösliga än andra miljögifter. De sprids ofta via vatten, via avloppsvatten och dricksvatten, och hamnar i sjöar och hav. De är gjorda för att vara biologiskt aktiva och ge effekt på oss människor. Men när de hamnar i naturen påverkar de naturligtvis där också. De påverkar djur och växter. Utsläpp av antibiotika i naturen ökar till exempel risken för att bakterier utvecklar resistens.

När man godkänner läkemedel behöver man ta hänsyn till miljökonsekvenser. Vi anser att det är viktigt att kommunerna får ökade kunskaper om hur avloppsrening kan bli effektivare när det gäller läkemedelsrester. Det behövs också ett ökat producentansvar för avloppsrening och insamling av överblivna läkemedel.

När det gäller antibiotikaresistens kan jag inte göra annat än att instämma i vad Lennart Axelsson tidigare sade. Det är kanske det allra största problemet vi har.

Herr talman! Vi kan inte ha en debatt om läkemedel utan att nämna apoteksfrågan. I morgon har vi i socialutskottet en hearing om hur det har blivit efter avregleringen.

Utförsäljningen av apoteken gjordes av helt ideologiska skäl. Ungefär ett år före avregleringen och utförsäljningen gjorde Konsumentverket en undersökning där man frågade svenska folket vad de tyckte om apoteken. Svenska folket gillade sina apotek.

92 procent ansåg att apoteket sköttes bra eller mycket bra. Nio av tio ansåg att närheten var bra. Och 80 var nöjda med öppettiderna. Var det egentligen fler apotek och vidare öppettider man ville ha hade man ju bara kunnat ge det som direktiv till det statligt ägda bolaget. Men man valde att inte göra det.

Ett av de största problemen i dag är väl när människor går till ett apotek som inte har deras medicin och de inte kan få besked om var närmaste apotek ligger som har den medicinen. Det här beror på att de är konkurrenter och inte ska ha kunskap om varandras olika verksamhetsområden. För till exempel äldre människor och människor med psykiska funktionsnedsättningar kan det här bli väldigt jobbigt. Och jag tror fortfarande att många känner en oro för vad som kommer att hända, när de här tre åren har gått, med apoteken i glesbygden.

Jag vill avsluta med att säga att det inte fanns något tryck från svenska folket på att man skulle avreglera ett erkänt kostnadseffektivt och patientsäkert system. Trycket fanns från annat håll, från dem som ville tjäna pengar på privat drivna apotek.

Anf. 136 ISABELLA JERNBECK (M):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas 21 motionsyrkanden angående läkemedelsfrågor.

Den 1 juli 2009 avvecklades det svenska apoteksmonopolet. Skälet till avregleringen var att man ville öppna marknaden, öppna för konkurrens och på så sätt nå en ökad effektivitet och mångfald. Resultatet lät inte heller vänta på sig. Vi har kunnat ta del av Konkurrensverkets rapport där man redovisar hur antalet apotek har ökat samt hur öppettiderna utökats. I orter som tidigare inte har haft apotek har det också skett etableringar. Allt detta är bra för konsumenterna.

I arbetet med avregleringen har läkemedelslagen förstärkts. I lagen finns grundläggande bestämmelser om läkemedel där konsumenternas intresse och läkemedels säkerhet, effektivitet och kvalitet ska säkerställas. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2010.

Landstingen har för medicinsk uppföljning och genom tillgång till individdata information om förskrivning till patienter. Detta ger förutsättningar för bättre uppföljning av läkemedelsanvändningen.

Vidare fick TLV, det vill säga Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, i januari 2011 i uppdrag att utarbeta en nationell läkemedelsstrategi som ska vara klar under senare delen av 2011. Där kommer det att ske en samordning av statliga och kommunala insatser som ska leda till konkreta förbättringar av läkemedelsanvändningen. Och insatser som leder till att behandling med läkemedel blir säkrare ska där prioriteras.

Sedan tidigare finns det även ett beslut om ett elektroniskt expeditionstöd, som är ett verktyg för att förbättra användningen av läkemedel. Detta ges också för en uppföljning av förskrivningen. Det arbetet fortsätter under 2011. Målet är att samtliga landstings journalsystem ska ge information om patienters hela läkemedelsanvändning vid förskrivningstillfället.

Vad kan man då sammanfatta betänkandet med? Jo, utskottet kan konstatera att det finns behov av att säkerställa en effektiv förskrivning och användning av läkemedel. Men som jag har beskrivit här pågår ett sådant arbete.

De positiva effekterna av avregleringen och de omfattande insatserna, skärpningen av läkemedelslagen samt upprättandet av en nationell läkemedelsstrategi ger svar på de motioner som behandlas i betänkandet, och man föreslår därmed att de ska avslås.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 137 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte ta upp det här med apoteket, som både jag och Eva Olofsson var inne på i våra anföranden. Jag vill helt enkelt fråga: På vilket sätt tycker Isabella Jernbeck att just avregleringen av apoteksmarknaden har gjort det enklare och effektivare när det gäller läkemedelsanvändning?

Anf. 138 ISABELLA JERNBECK (M) replik:

Herr talman! Man kan ha en tilltro till att ökad konkurrens är positivt, och det har vi. Antalet apotek har ökat med 22 procent, från 918 till 1 124, under den här tiden. Och flera orter som tidigare inte hade apotek har fått apotek, till exempel Hovsjö, Rågsved, Bohus, Älmsta och Insjön. Det är alltså apotek som ligger ute i landsorten, inte just i storstäderna. Och man räknar med att ytterligare apotek kommer att etableras. Jag anser att det är positivt för patienterna och för konsumenterna.

Man kan också lägga till de försäljningsställen där man kan köpa receptfria läkemedel. Då är vi uppe i över 6 000 ytterligare försäljningsställen. Som jag ser det finns det bara positiva effekter.

Anf. 139 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kanske inte ställde frågan riktigt som jag borde ha gjort, för jag fick inte det svar som jag hade trott att jag skulle få.

Det är helt klart så att det har blivit fler möjligheter för människor att komma åt medicin som de behöver ha. Det är vi nog överens om.

Men problematiken i övrigt i detta betänkande som vi har diskuterat handlar om överföreskrivningar av medicin, att äldre människor får felaktiga mediciner, att 3 000 människor dör och så vidare, för att inte tala om antibiotikaresistensen.

På vilket sätt anser Isabella Jernbeck att just dessa delar har påverkats positivt av att det har blivit fler apotek som man kan gå till?

Anf. 140 ISABELLA JERNBECK (M) replik:

Herr talman! I och med avregleringen skedde en rad andra åtgärder, som jag beskrev, exempelvis att läkemedelslagen förstärktes. Det håller också på att utarbetas en nationell läkemedelsstrategi. Allt detta görs för att göra läkemedelshandlingen säkrare. Vid varje förskrivningstillfälle ska man kunna titta på vilken medicin som denna patient har i övrigt så att det inte ska kunna ske några överutskrivningar.

Vi konstaterade just att det är dessa saker som man måste arbeta med. Detta arbete har regeringen satt i gång.

När det gäller frågan om antibiotikaresistens är Sverige världsledande när det gäller att arbeta med den. Professor Otto Cars har fått ett rege-

ringsuppdrag att just se över den frågan. Vi tog också initiativ under EU-ordförandeskapet att arbeta med denna fråga eftersom det är en allvarlig fråga, och den tar regeringen på allvar.

Prot. 2010/11:83
6 april

Läkemedelsfrågor

Anf. 141 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! När jag läser oppositionens motioner och reservationer finner jag ett stöd i dem för regeringens läkemedelspolitik. Det som man för fram är just det som vi gör.

Det har väl aldrig varit ett så intensivt arbete som nu på läkemedelsområdet för att man ska få en säker läkemedelsbehandling av patienterna.

Den nationella läkemedelsstrategin nämndes tidigare. Vi har fått Centrum för bättre läkemedelsanvändning vid Läkemedelsverket, TLV har fått uppdrag och så vidare. När det gäller läkemedels miljöpåverkan arbetar Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen med det tillsammans med Läkemedelsverket och så vidare.

Det som jag tänkte ta upp här är detta med barn och läkemedel. En gång i världen var det så att man inte prövade läkemedel på barn av hänsyn till barns säkerhet utan man prövade på vuxna. Sedan dividerade man ned doserna med hänsyn till barnets vikt, för man trodde att det var ett bra sätt att dosera. Man ville ha en bra utprövning på vuxna innan man prövade på barn.

Nu har vi lärt oss att barn när det gäller nedbrytning av läkemedel och hur de svarar på läkemedel inte är som små vuxna. Det är därför som den europeiska läkemedelsmyndigheten har ett särskilt uppdrag att nu gå igenom de läkemedel som vi har på marknaden, se hur de är utprövade på barn och försöka initiera studier över barns sätt att svara på olika läkemedel.

Jag ser det som väldigt viktigt när det gäller neonatalvården, för vad vet vi egentligen om de behandlingar som ges med de kramplösande medlen? Hur lagras de i det lilla barnets kropp, och hur svarar barnet på läkemedlet? Fallet på Astrid Lindgrens Barnsjukhus exemplifierar just dessa problem.

När det sedan gäller information om läkemedel och barn finns det i Läkemedelsboken ett särskilt kapitel om detta. Den får alla läkare, medicine studerande och så vidare.

Det arbete som görs på Karolinska Sjukhuset med sammanställningar är spännande. Jag förutsätter att man arbetar tillsammans med den europeiska läkemedelsmyndigheten i detta hänseende.

Men det är inte bara på barn som läkemedel inte är prövade ordentligt. Det gäller också kvinnor. Det går tillbaka till att man inte ville riskera en ny neurosedynkatastrof. Man skulle då inte pröva nya läkemedel på kvinnor i fertil ålder. Inte heller på äldre är läkemedel prövade därför att det har funnits en uppfattning om att de äldre är svaga och använder så många andra läkemedel och att det därför är svårt att göra en värdering.

Den 17 februari har den europeiska läkemedelsmyndigheten skapat ett särskilt program, Geriatrics, för att just gå igenom läkemedel för äldre. Vi ser att cancerläkemedel, läkemedel mot hjärtinsufficiens, läkemedel mot blodproppar och även läkemedel mot högt blodtryck inte är utprövade ordentligt för människor över 65 år. Där finns alltså en hel del att göra, och det görs.

Självklart ska det ske en förbättring av läkemedelsanvändningen. I den nationella läkemedelsstrategin ingår mycket. Vi måste också få en bättre utbildning av inte minst förskrivarna. Såvitt jag förstår kommer det om inte så lång tid att tillsättas en utredning kring läkarutbildningen med syfte att se vad det är som läkarna behöver i framtiden för att möta patienternas behov. Det behövs en bättre utbildning i geriatrik, läkemedelsanvändning, psykiatri, allmänmedicin och så vidare.

Jag vill också lyfta fram det som konsumenterna gör. Jag tror att jag tidigare i kammaren har visat på vikten av att inhämta patienternas, läkemedelsanvändarnas, erfarenheter av läkemedel. När läkare rapporterar läkemedelsbiverkningar rapporterar de om blodskador, leverskador, hudreaktioner och så vidare. Men i de länder, inklusive Sverige, där patienter också rapporterar läkemedelsbiverkningar rapporterar de om hur de mår av läkemedlet. Dessa två bilder är så väsentliga att lägga samman i värderingen av läkemedel.

Jag vill också nämna det som regering, riksdag, landsting eller kommuner inte har tagit ansvar för men som konsumenterna har dragit i gång, och det är en utbildning inom ramen för de egna organisationernas arbete om vad man ska tänka på vid läkemedelsanvändning. Att man tar dessa initiativ är någonting som vi ska bejaka från samhällets sida.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna, reservationer som alltså är i linje med det som vi har skrivit i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 142 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Sverige har en mycket stolt tradition på läkemedelsområdet. Svensk medicinsk forskning har lagt grunden för en internationellt sett mycket framgångsrik läkemedelsindustri. Det har kommit de svenska patienterna till del eftersom de tidigt har fått dra nytta av nya läkemedel.

I dag finns det moln på denna himmel. Den kliniska forskningen tappar mark. Det är svårt för den forskande läkemedelsindustrin att rekrytera ledande forskare till projekt i Sverige. Antalet kliniska läkemedelsprövningar har minskat med 45 procent sedan 2004. Dessa prövningar är en central del i den medicinska forskningen, och de läggs i ökande utsträckning i andra länder. Detta är en oroande utveckling.

För att svenska patienter ska få ta del av moderna läkemedel krävs det bra förutsättningar för forskning i vården. Jag och Centerpartiet är mycket angelägna om att den kommande läkemedelsstrategin och andra initiativ som regeringen tar säkrar Sverige som läkemedelsnation och därmed förstås säkrar de svenska patienternas tillgång till de mest moderna läkemedlen.

På läkemedelsområdet i övrigt är utvecklingen snabb och positiv. Det har tagits ett antal initiativ av alliansregeringen som nu börjar bära frukt.

En läkemedelsstrategi kommer under året att presenteras.

En nationell patientöversikt håller på att införas där patientens sammanhållna läkemedelsinformation, Pascal, är en viktig del. Den kommer att göra att varje läkare vid patientmötet har tillgång till patientens samlade läkemedelshistorik oavsett var och av vem läkemedlet har ordinerats.

En rad initiativ har också tagits inom EU-området som syftar just till en bättre läkemedelsanvändning.

Herr talman! I betänkandet finns fyra reservationer. Den första lyfter fram problematiken med att Sverige saknar ett centralt läkemedelsregister. Självfallet är detta ett allvarligt problem, och det är just därför alliansregeringen har sett till att ett sådant införs under kommande år.

Den andra reservationen är en variant på den första, men där hänvisas till att apoteksomregleringen leder till större problem med att patienter kan få ut stora mängder läkemedel än om vi hade haft kvar monopolet. Jag vill hävda att det sedan lång tid tillbaka i Sverige har varit ett problem att vissa patienter genom att besöka olika läkare och olika apotek har kunnat få ut stora mängder av beroendeframkallande läkemedel. Det har varken blivit bättre eller sämre som ett resultat av att monopolet avskaffades. Däremot kommer problemet närmare sin lösning när den nationella patientöversikten är på plats.

Den tredje reservationen berör ett område som ligger mig mycket varmt om hjärtat, nämligen bristen på barnstudier för läkemedel. Barbro Westerholm har på ett föredömligt sätt redovisat problematiken med detta. För reservanten, Miljöpartiet, finns en enkel lösning, nämligen att man bara skulle låta trycka upp en barn-Fass. Så enkelt är det tyvärr inte.

Ett viktigt steg mot att lösa problemet var när EU beslutade om barnförordningen som trädde i kraft under 2007. Den syftar till att förbättra hälsan hos barn genom förbättrad reglering av de läkemedel som används vid behandling av barn. Alla företag som har tillstånd att marknadsföra läkemedel fick tiden fram till den 26 januari 2008 på sig att rapportera in de läkemedel där det finns studier på användning för barn. De får sedan vissa förmåner i systemet. Tyvärr är det endast en liten del av de läkemedel som används för barn som är specifikt studerade på barn. Kännedomen om långtidskonsekvenser av läkemedel hos växande barn är därför mycket begränsad.

Fass är för övrigt inget som produceras av vare sig stat eller landsting utan en produkt som tas fram helt och hållet av läkemedelsindustrin via LIF.

Den sista reservationen berör frågan om läkemedel och miljö. Det är en fråga som är mycket viktig och som de senaste har veckorna fått en förnyad aktualitet med tanke på de skrämmande rapporter som har kommit från Indien. Här är ett omfattande arbete på gång. Även här handlar det inte minst om att få överenskommelser inom EU. Om Europa kan agera samlat och ställa krav på miljöhantering i förhållande till läkemedelsproduktion kommer det att ge resultat. Ett ensamt agerande från Sverige har inte den kraften gentemot den globala läkemedelsindustrin.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 143 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis instämma i de anföranden som mina kolleger inom Alliansen har hållit. Jag vill framför allt kommentera och understryka de kommentarer som har givits till olika delar av de reservationer som oppositionen har redovisat. Det gäller inte minst kommentarerna till det som rör barn och äldre som Barbro Westerholm

och Anders W Jonsson här belyste. Vi kan se att vi med detta betänkande redovisar hur vi tar steg för steg framåt och verkligen belyser frågorna.

Jag ser mycket positivt på de insatser som har gjorts under senare år i syfte att förtydliga och förstärka patientens ställning inom hälso- och sjukvården. Den lagändring som byggde på regeringens proposition om ökad kvalitet vid läkemedelsförskrivning och som genomfördes den 1 juli 2010 var ett led i detta arbete.

I det betänkande vi nu har att ta ställning till här i riksdagen framhåller socialutskottet att läkemedel är en viktig del av hälso- och sjukvården som tillför direkt patientnytta och som effektiviserar vården. Jag delar utskottets bedömning att det finns ett behov av att samordna, koordinera och prioritera det nationella arbetet inom läkemedelsområdet för att uppnå en mer effektiv förskrivning och en förbättrad användning av läkemedel.

Jag är samtidigt glad över att arbetet med den nationella läkemedelsstrategin nu har kommit så långt att vi kan se fram mot att det är klart under senare delen av innevarande år. Genom strategin kommer de statliga och landstingskommunala insatserna att bättre kunna samordnas och utvecklas så att man uppnår konkreta förbättringar vad gäller läkemedelsanvändningen. Detta är av stor betydelse för alla patientgrupper inom sjukvården. Men arbetet med den nationella läkemedelsstrategin har särskild betydelse för de äldre och de äldre multisyjuka, som vi måste ta ett särskilt ansvar för. Jag gläds åt att vi nu kan sätta fokus på detta, och jag ser fram emot den nationella läkemedelsstrategin när den redovisas i slutet av året.

Herr talman! Jag yrkar med dessa reflexioner bifall till socialutskottets förslag i betänkandet samtidigt som jag yrkar avslag på de föreliggande reservationerna. De är ju också i princip på väg att genomföras, vilket Barbro Westerholm påpekade.

(Applåder)

Anf. 144 FINN BENGTTSSON (M):

Herr talman! I motionsbetänkande SoU15 om läkemedelsfrågor tas många olika, men vart och ett för sig viktiga, problem med läkemedel upp. Detta visar bland annat på den stora spännvidd av samhällsfrågor som rör läkemedel och som vi politiskt måste överväga att reglera när så är nödvändigt.

Låt mig först med stor tillfredsställelse, herr talman, konstatera att utskottet noterar bristen på beslut om ställföreträderskap för beslutsoförmögna personer till kliniska läkemedelsprövningar och annan behandlingsforskning på akut medvetlösa patienter i vårt land, som utgör ett internationellt undantag. Utskottet noterar också att denna brist medför den olyckliga följden att dessa patienter och den svenska medicinska forskningen i praktiken undandras möjligheter till att utveckla förbättrade behandlingsrutiner inom detta viktiga område. Utskottet förutsätter därför att frågan nu får en snabb lösning inom Regeringskansliet, vilket är mycket bra.

Herr talman! Som har nämnts spänner läkemedelsfrågorna över många olika samhällsproblem. En rad sådana och förslag till lösningar beskrivs i några av de tyvärr avslagna motionerna i betänkandet. Låt mig peka på ett sådant viktigt exempel.

I motion So564 sätts fokus på det ingalunda förminskade problemet med förfalskade läkemedel. Utskottet konstaterar här att insatser görs från Läkemedelsverket för att bland annat upplysa befolkningen om de stora farorna förknippade med att handla läkemedel på nätet. Trots dessa insatser är denna handel fortfarande omfattande – alltför omfattande. Sannolikheten är stor att man drabbas av att ungefär varannan produkt som levereras inte är det läkemedel man förväntas få. Detta utgör därmed ett bestående hot mot patientsäkerheten om inte ytterligare åtgärder vidtas på området.

Kanske mer alarmerande är dock att internationell övervakning av var tillverkning och tillhandahållande av förfalskade läkemedel sker inom EU nu verkar peka ut Sverige som ett inte så obetydligt land som utgångspunkt för detta. Det är en fara både för vårt eget land och för övriga medlemsstater som kan bli potentiella marknader för sådana hälsovådliga produkter.

Här rör det sig vanligen om organiserad brottslighet som förefaller trivas med denna verksamhet mot bakgrund av det mycket låga straffvärdet kombinerat med den obetydliga risken att bli upptäckt som hanteringen av falska läkemedel innebär i Sverige i dag.

Problemet här är att det krävs ett initiativ från Justitiedepartementet för att öka den polisiära och domstolsrelaterade aktiviteten mot förfalskade läkemedel. Men Justitiedepartementet kommer knappast att agera i frågan om Läkemedelsverket är nöjt med den upplysningskampanj riktad till allmänheten om farorna som intag av förfalskade läkemedel innebär. Det krävs då, herr talman, att Socialdepartementet med stöd av socialutskottet motiverar en mer aktiv hållning i frågan från såväl justitiedepartementet som justitieutskottet. Jag noterar att några förslag i denna riktning står att finna i motion So564, som jag rekommenderar i utskottets fortsatta arbete med att bekämpa läkemedelsförfalskningar i vårt land och inom EU.

Allmänna kulturfrågor

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

19 § Allmänna kulturfrågor

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU9
Allmänna kulturfrågor.

Anf. 145 CHRISTINA ZEDEL (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2, 4 och 7.

Herr talman! Jag har påbörjat en kulturpolitisk resa. Som ny kulturpolitiker har jag sedan valet ägnat mycket tid åt att sätta mig in i kulturfrågorna. Jag har läst, jag har besökt olika kulturinstitutioner och jag har haft samtal med kulturarbetare och medborgare. På min resa har jag fått många nya och viktiga insikter. Jag ser allt tydligare att kulturen är, och måste få vara, själva grunden, själva fundamentet, för hur vi bygger ett starkt samhälle tillsammans.

Som socialdemokrat drivs jag av våra grundvärderingar. Jag vill ha ett samhälle som bygger på demokrati, jämlikhet och rättvisa. Jag vill ha ett samhälle som präglas av solidaritet och frihet. Som socialdemokrat vill jag också se ett demokratiskt samhälle där människor ses som medborgare och inte som kunder på en marknad. De ska ses som medborgare som har bred bildning och som ges möjlighet att delta i ett rikt kulturliv. Kulturen ska vara självständig och kritiskt tänkande, och ett demokratiserat kulturliv ska präglas av tillgänglighet och mångas delaktighet.

Herr talman! Kulturen är inte, och får inte vara, någon sorts välfärdspolitiskt gräddes på moset. Det får inte vara en politik som ligger vid sidan av alla andra politikområden skild från de värderingar och bedömningar som görs inom alla dessa andra områden. Kulturpolitiken är ofrånkomligen en ideologisk arena. Det är den av samma skäl som exempelvis arbetsmarknadspolitiken eller socialpolitiken är en ideologisk arena. Det handlar i grunden om makt och maktfördelning.

Kultur har att göra med det latinska ordet ”cultivare” som betyder odla eller förädla, och i enlighet med det skulle man kunna beskriva kulturpolitiken som det som har att göra med odling och förädling av tankar och känslor. Därmed blir kulturpolitikens inriktning en fråga om just makt. Det handlar om makten över tanken och hur den ska fördelas.

Därför måste kulturen vara fri och obunden. Kommersiella krafter ska inte tillåtas styra utbudet. Inte heller ska politiker styra, men däremot måste det offentliga ge förutsättningarna för kulturlivets utveckling och garantera tillgänglighet för alla.

En av grundförutsättningarna för ett rikt och levande kulturliv är att kulturskaparna har goda grundförutsättningar, möjligheter och villkor.

När jag nu har varit runt och träffat olika kategorier konstutövare slås jag av att respekten för det konstnärliga arbetet i allmänhet är ganska låg i vårt samhälle, inte minst på den politiska nivån. Konstnärer mäts med andra mått än många andra yrkesgrupper. Det finns en underliggande misstro eller misstanke om att de egentligen är lata drönare som vill sko sig på samhällets bekostnad. Det är en borgerlig retorik vi känner igen även när det gäller andra grupper i samhället. Den nuvarande kulturministern Lena Adelsohn Liljeroth använder sig av det när hon talar om att de, alltså kulturarbetarna, borde förtjäna sina pengar på eget arbete.

Herr talman! Jag är övertygad om att det är just vad alla konstnärer och artister vill göra. Men hur ska detta vara möjligt när villkoren ständigt försämras? Villkoren har försämrats under en följd av år, framför allt genom att allt fler som tidigare varit anställda inom till exempel scenkonsten har pressats ut i en osäker frilansstillvaro. Försämringarna har skärpts under den borgerliga regeringen. A-kassans försämrade villkor har slagit hårt mot artister som tidigare kunnat lyfta a-kassa mellan olika engagemang. De olika alliansarrangemangen inom teater, dans och musik har bara delvis kunnat kompensera för detta.

Vi ser också ett växande kompetensutvecklingsbehov för de visstidsanställda inom scen- och medieområdet. En allmän princip på arbetsmarknaden är att kompetensutveckling för de yrkesverksamma är arbetsgivarens ansvar, men det är inte realistiskt att förvänta sig att arbetsgivaren tar detta ansvar för tillfälligt anställda. Det är snarare så att de förväntas kunna gå direkt in i en produktion utan särskilda förberedelser.

Därför anser vi att man ska kunna gå en annan väg som innebär att den offentliga kultur- och mediepolitiken kompletteras med en infrastruktur som erbjuder träning och utvecklingsmöjligheter för frilansarna. Kultur-, Arbetsmarknads- och Utbildningsdepartementen bör därför gemensamt se över möjligheten att stödja berörda arbetsgivare och fackliga organisationer genom att skapa en plattform för kompetensutveckling tillsammans med bland annat de konstnärliga högskolorna, Kulturrådet och Konstnärsnämnden.

Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra är att skapa förutsättningar för ett levande demokratiskt samhälle. Det måste ges utrymme för konstnärer och för amatörer. Att uttrycka sig konstnärligt är berikande för ett kreativt samhälle. Sverige behöver mer, inte mindre, kreativitet för att lösa alla de komplicerade samhällsproblem som vi står inför.

Arrangörs- och amatörföreningarna på kulturområdet är centrala aktörer inom Folkrorelsesverige och utgör viktiga inslag i den infrastruktur som krävs för att kulturen ska nå ut i hela landet och bidra till att alla ska känna sig delaktiga i kulturlivet. De ideella arrangörerna behöver allt stöd de kan få. Därför är det angeläget att få en grundlig översyn av deras stödbehov. Det bör vara en prioriterad fråga för samhället att ta vara på dessa krafter.

(Applåder)

I detta anförande instämde Isak From (S).

Anf. 146 TINA EHN (MP):

Herr talman! I det här betänkandet handlar huvuddelen av motionerna och förslagen om lokaler, strukturer och system. Något om villkoren för kulturskapare tas även upp. I det sammanhanget har ett gemensamt utskott yttrat sig om att regeringen skyndsamt ska återkomma med ett förslag på en lösning när det gäller anslag 1:5, Stöd till icke-statliga kulturlokaler, som innebär att medlen kan få användas till avsett ändamål. Vi är också överens om att det är ett viktigt steg i rätt riktning.

En reservation handlar om kulturscener i hela landet. Vi i Miljöpartiet tror att ett sätt att minska tröskeln till kultur är att erbjuda möjligheter till spontana kulturyttringar. Plattformar i form av scener, arenor eller andra platser för att utöva kultur ökar möjligheterna till detta. Vi menar också att detta är viktigt för barns och ungdomars möjligheter att under mindre organiserade former kunna vara kulturellt aktiva på sin fritid.

Vi vill inte att kulturen ska hindras av bristfällig infrastruktur. Därför vill vi rusta upp befintliga kulturhus, scener och liknande för att främja en likvärdig tillgänglighet till stora kulturupplevelser i hela landet. I den här reservationen föreslår vi att möjligheten för ett kulturellt stimulansbidrag utreds. Det ska användas för reparationer, ombyggnad, tillbyggnad eller nybyggnad av kommunala kulturscener. Vi tror att det kan ge arbetstillfällen inom byggbranschen och inte minst fler arbetstillfällen för professionella kulturutövare.

I en annan reservation lyfter vi upp amatörkulturen. Den reservationen har rubriken Civilsamhället och kulturen.

Enligt en undersökning som SCB gjorde redan 1993 beräknades kulturföreningarna ha 750 000 medlemmar. Det gäller exempelvis musikföreningar, dansföreningar, hemslöjdsföreningar, teatergrupper, körer och

folkdanslag. Amatörkulturens samrådsgrupp kommer fram till ungefär samma siffra i dag. Ungefär 679 000 medlemmar är organiserade i deras 18 amatörkulturförbund.

Detta visar vilken stark ställning kulturutövandet har i landet. När man läser kulturvaneundersökningen från 2008 ser man att där finns en massa procentsiffror på hur många som spelar instrument någon gång och hur många som gör det regelbundet, hur många som sjunger i kör, hur många som ägnar sig åt bildkonst och så vidare. Det är alltså en väldigt stor del av befolkningen som ägnar sig åt egen skapande verksamhet, men samtidigt ser vi att den gruppen har minskat mellan 1982 och 2006. Det är de siffror som vi har tittat på. Det visar sig att vi i dag ägnar relativt sett mer tid åt att konsumera kultur och relativt sett mindre tid åt att själva skapa än vad som var fallet för 20 år sedan.

Ur ett grönt perspektiv är kulturkonsumtionen och det egna skapandet två sidor av kulturen som är ömsesidigt stödjande och vitaliserande. De är båda väldigt viktiga för medborgarnas personliga utveckling och för samhället i stort tror vi. Det kan vara en motpol till den tempoppväxling som vårt samhälle genomgår. Där kan kulturen på många sätt vara befriande och läkande och hålla oss friska. Av det skälet är amatörkulturen som folkrörelse lika viktig som den professionella kulturen. Kulturen får aldrig bli enbart något som människor passivt konsumerar, utan den måste få vara en levande del av människors liv, något som både ger impulser och möjligheter till egna uttryck och till den egna utvecklingen.

Amatörkulturens finansiering går i dag främst via folkbildningen. Folkbildningens roll som forum för ideell kultur är viktig, men möjligheten till ett aktivt föreningsliv inriktat på kulturverksamheten försvåras också därigenom. Det är viktigt att, utöver folkbildningen, stötta amatörkulturens föreningsbildning. För att kunna göra det krävs en grundligare genomgång av amatörkulturen i dag och av det stöd den kan behöva. Vi föreslår därför i reservationen att en parlamentarisk utredning tillsätts för att utreda ett samlat ansvar för amatörkulturen och dess behov.

Men det är inte bara en skapande skola vi behöver. Vi behöver också en skapande fritid.

Ytterligare en sak som vi tagit upp i betänkandet är jämställdheten inom kulturområdet. Det är en viktig fråga, en viktig sak, att kvinnor är underrepresenterade, särskilt på ledande positioner. Det kan sägas vara en spegel av vårt samhälle i stort och kan inte få passera revy utan aktiva åtgärder. Särskilt bör det ske genom utbildningsinsatser och uppmärksamhet i form av olika projekt. Detta uttrycker vi i ett gemensamt särskilt yttrande med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

En fråga som också tas upp i betänkandet gäller den samiska kulturen. Vår syn på vissa delar av den samiska kulturen finns också i ett särskilt yttrande. Däri omnämns bland annat det sydsamiska kulturcentrumet Gaaltije. För dem som inte varit där kan jag rekommendera ett besök. Jag besökte det för ett antal år sedan, vilket var oerhört inspirerande. Som vi skrivit i det särskilda yttrandet förutsätter vi att man i det kommande budgetarbetet ser över anslaget till den samiska kulturen.

Avslutningsvis vill jag berätta en liten samisk berättelse som handlar om renen och haren. Förre var renen och haren kusiner och bodde båda hos människorna. Haren sade till renen: Min husmor är elak och slår mig med mjölkstävän. Men renen sade: Min husmor är snäll och slår mig

aldrig. Då hoppade haren till skogs, men renen stannade kvar hos människan. Sådana berättelser är trevliga.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 4.

Anf. 147 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 5 och 8.

Vi ska i dag behandla betänkande KrU9 om allmänna kulturfrågor. Sverigedemokraterna har valt att stödja två av de motioner som ingår i betänkandet, och jag tänkte i första hand uppehålla mig vid de ämnen som dessa motioner behandlar.

Motion 307 angående översyn av det statliga stödet till de samiska kulturmedlen är den första av de motioner vi valt att bifalla. Det faktum att det statliga stödet till samisk kultur har legat på samma nivå sedan 1993 är fullständigt oacceptabelt och innebär i praktiken, med hänsyn taget till pris- och löneökningar, att detta stöd har minskat kraftigt.

Sverigedemokraternas engagemang i denna fråga förvånar kanske vissa av dem som gått på de grundfalska påståendena från våra politiska motståndare om att vi på något sätt skulle vara negativt inställda till den samiska kulturen och identiteten. De personer som framfört dessa felaktiga påståenden har som enda stöd för sin tes pekat på vårt motstånd mot de nuvarande skrivningarna i rennäringslagen. Detta motstånd har dock ingenting med vår syn på den samiska kulturen att göra utan grundar sig enbart i vår övertygelse att alla medborgare ska vara lika inför lagen. Att med denna utgångspunkt stödja en lag som rennäringslagen, som ger vissa grupper av medborgare långtgående privilegier framför andra, baserat på etnicitet och familjebakgrund, blir då omöjligt.

Vi vill inte att medborgare av samisk börd boende i södra och mellersta Sverige ska ha mindre rättigheter än medborgare av svensk börd i dessa områden, och följaktligen vill vi därmed inte heller att medborgare av svensk, finsk eller annan börd ska ha mindre rättigheter än medborgare av samisk börd i norra Sverige. Det är naturligtvis fullt möjligt att kombinera en sådan uppfattning med en starkt positiv syn på samisk kultur och identitet. Och det är precis detta som vi sverigedemokrater gör.

Genom att öka anslaget till Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, gjorde vi redan vid den senaste budgetbehandlingen en satsning på samisk kultur, men när vi nu till fullo fått klart för oss exakt hur illa ställt det faktiskt är, och har varit, med de samiska kulturmedlen kommer vi naturligtvis att föreslå en rejäl kompensation på detta område vid kommande budgetförhandlingar. Vi anser också att samernas och Sametingets inflytande över hur dessa kulturmedel ska fördelas borde öka, och vi vill därför se en minskad statlig reglering på området.

Redan i Sverigedemokraternas första partiprogram från 1989 slog vi fast att samer, svenskar och tornedalingar utgör Sveriges ursprungsbefolkning och att samtliga dessa grupper har en lika självklar rätt att bevara och stärka sin kultur och identitet inom den svenska statens ramar. Att arbeta för att bevara det samiska kulturarvet är alltså för oss lika viktigt som att bevara det svenska kulturarvet. Vi är konsekventa i vår hållning.

Tyvär kan inte samma konsekvens skönjas bland de övriga partierna i riksdagen. Tvärtom uppvisar man från vänster till höger en närmast häpnadsväckande dubbelmoral och principlöshet när det gäller synen på den samiska respektive den svenska ursprungsbefolkningens kultur och identitet. Samtidigt som man förfasar sig över Sverigedemokraternas syn på vilka minimikriterier som bör uppfyllas för att någon ska kunna räknas som svensk betraktar man sametingslagens betydligt hårdare syn på vilka minimikriterier som ska uppfyllas för att någon ska kunna räknas som same som helt oproblematiska. Samtidigt som man säger sig stödja principen om alla medborgares likhet inför lagen accepterar man förekomsten av sär rättigheter baserade på etnicitet och börd i Norrlands inland.

Visserligen finns det, som tidigare nämnts, mycket i övrigt att önska när det gäller det ekonomiska stödet till den samiska kulturen, men trots det skulle man från de övriga partierna aldrig drömma om att ständigt problematisera, nedvärdera och ifrågasätta den samiska kulturens existens på det sättet som man gör med den svenska. Det är fullständigt otänkbart att kulturministern under budgetdebatten skulle kunna stå i den här talarstolen och citera en text som säger att ursamiskt är blott barbari. Att säga detsamma om det svenska gick däremot alldeles utmärkt. Ministern fick till och med medhåll och applåder för detta.

Jag kan bara dra två möjliga slutsatser av detta ojämlika och inkonsekventa förhållningssätt till landets ursprungsbefolkningar: Antingen har de övriga partierna inte på djupet satt sig in i frågorna och reflekterat över principerna bakom sitt ställningstagande, eller så anser de helt enkelt att det svenska folket och den svenska kulturen inte förtjänar samma rätt och samma respekt som andra.

Herr talman! Den andra motionen som vi valt att bifalla är motion 275 som argumenterar för ett stärkande av det kristna kulturarvet. Detta är en intention som Sverigedemokraterna stöder till fullo. De kyrkliga kulturminnena utgör den största samlade delen av det materiella svenska kulturarvet. Sverige har varit ett kristet land i tusen år. Ingen annan idé och institution har varit lika betydelsefull för formandet av den svenska kulturen som kristendomen och den svenska kyrkan.

Även om det givetvis också är flera andra faktorer som påverkat den svenska kulturens karaktär är det ändå så att det i många fall är lika svårt att separera det kristna från det svenska som det är att separera äggen från sockerkakan. Bevarandet av det kristna kulturarvet är således en angelägenhet för alla svenskar, troende såväl som icke-troende.

Utskottet har valt att avstyrka den aktuella motionen med motiveringen att det redan görs tillräckligt mycket för att bevara det kristna kulturarvet, och man pekar på den kyrkoantikvariska ersättningen som det huvudsakliga beviset för detta.

Sverigedemokraterna delar inte det ställningstagandet, och det gör inte heller Svenska kyrkans ledning. År 2009 skrev ärkebiskop Anders Wejryd i en debattartikel i Dagens Nyheter att ”regeringens ointresse för hur de kyrkliga kulturminnena ska bevaras är i dag ett större hot än mögel och surt regn”.

Bakgrunden till ärkebiskopens frustration och hårda ord är att den kyrkoantikvariska ersättningen, i förhållande till de ursprungliga löftena

och Statskontorets prognoser, har varit underfinansierad med ca 3,5 miljarder kronor från det att ersättningen infördes.

Kyrkan har tvingats bära den ekonomiska bördan av denna underfinansiering. Det har man inte alltid märkt med, och då har delar av de kyrkliga kulturminnena i stället fått förfalla. För att lägga ytterligare sten på bördan har regeringen nyligen också bestämt att man ska börja beskatta kyrkans så kallade prästlönetillgångar, vilket innebär ett hårt slag mot kyrkans förmåga att vårda de kyrkliga kulturminnena, särskilt i små glesbygdsförsamlingar.

Det finns alltså starka skäl att ifrågasätta utskottsmajoritetens uppfattning att staten redan gör tillräckligt för att bevara det materiella kristna kulturarvet.

Ännu större anledning finns det att ifrågasätta om vi gör tillräckligt för att bevara det immateriella kristna kulturarvet.

De senaste decennierna har det, i intim symbios med de mångkulturella idéernas framväxt, pågått en process som syftar till att fjärma kristendomen, kristna symboler, kristna seder och bruk och därmed också en del av det svenska kulturarvet från det offentliga rummet. Exempelen på detta är otaliga, men jag ska nämna några stycken.

Den statliga Diskrimineringsombudsmannen har vid flera olika tillfällen de senaste åren gått till storms mot att man i många skolor fortfarande sjunger traditionella svenska sånger med kristen anknytning såsom *Nu tändas tusen juleljus* och *Den blomstertid nu kommer*. DO har också ondgjort sig över förekomsten av adventsstjärnor, adventsljusstakar och kristna almanackor på arbetsplatser.

Vi ser också hur fler och fler skolor avskaffar sina i vissa fall flerhundraåriga traditioner med att fira skolavslutningar i kyrkan. Färre och färre förskolor tillåter att barnen går till kyrkan för att titta på julkrubban vid advent. Vissa skolor har till och med gått så långt att de förbjudit barnen att göra pappersänglar och annat julpyssel med kristen anknytning.

Jag menar att vi befinner oss på ett sluttande plan och att det är dags att sätta ned foten och slå fast att det kristna kulturarvet är en omistlig del av den svenska kulturen och att kristendomen i kraft av sin historia måste tillåtas en särställning i det svenska samhället. Gör vi inte det nu befarar jag att vi om några år kommer att stå här och diskutera ett förbud mot luciatåg inom offentliga verksamheter eller en strykning av det gula korset i den svenska flaggan.

I detta anförande instämde Mikael Jansson och David Lång (båda SD)

Anf. 148 BENGT BERG (V):

Fru talman! Vänsterpartiet yrkar bifall till reservationerna 1 och 4 i detta betänkande.

Kulturen som drivkraft i samhället och för den enskilda människan är något som inte alltid kan mätas i staplar och diagram men som ändå har mycket att ge både oss som individer och samhället i stort.

Vänsterpartiet ser kulturen som en demokratisk rättighet för alla i samhället. Kulturen är helt enkelt en del av den välfärd som vi kämpar för att utveckla. Om detta kan den intresserade läsa mer i vår program-

skrift *Kulturkompassen*. Där har vi pekat på att det behövs en kulturlag som ska garantera en likvärdig och levande kultur i hela landet.

Jag är nyss hemkommen från en resa till Galileen i Det heliga landet, där faktiskt människor tycks kunna leva sida vid sida på ett rimligt sätt. I en liten stad utanför Nasaret lästes och diskuterades under fyra dagar poesi av såväl arabiska som hebreiska diktare. Här syntes tydligt hur kulturen också äger en förmåga att bygga broar i ett land som så ofta präglats av stora konflikter.

Barns och ungas rätt till kultur har jag tagit upp och poängterat vid några tidigare tillfällen. Där spelar givetvis skolan en mycket viktig roll. Det gäller både att själv vara med och skapa och att få besök av professionella utövare av kultur i olika former.

För någon vecka sedan hade jag glädjen att stifta bekantskap med all den kreativitet som sjuder i Drömmarnas hus i Rosengård, vars verklighet med ojämna mellanrum ger dystra tidningsrubriker. Det vill ungdomarna i Malmöförorten råda bot på genom att själva göra reportage om sin verklighet och sin livsmiljö och använda den moderna tekniken för att kommunicera med oss alla runt om i hela världen.

Jag vill läsa en kort dikt, skriven av Amalia, i just Rosengård. Den visar på den fina känsla som poesi kan förmedla på några få rader:

Hon håller armarna om sig själv
när hon ska sova
för att ännu en gång
lura sig själv
För om hon blundar
känner hon händerna mot sin hud
nästan som om de vore någon annans

Att uttrycka sina tankar och känslor på detta sätt är en ovärderlig möjlighet. Att satsa på bra och inspirerande fritidslokaler för barn och ungdomar är också en investering för framtiden. Att tidigt kunna se och stötta barn som har det jobbigt i sin sociala miljö är en skyldighet för oss som vill satsa på det uppväxande släktet.

Fru talman! När det gäller den så viktiga barnkulturen har vi tidigare pekat på den både banbrytande och nyskapande insats som Susanne Osten och Unga Klara stått för. Att vi tilldelar denna numera fria teatergrupp ett nationellt uppdrag tål att upprepas ännu en gång.

Den som sår vinden får skörda stormen, heter det i ett gammalt ordstäv. Detta innebär antingen något positivt och växande för en ung och kanske lite vilsen människa, eller tvärtom: en destruktiv spiral som drabbar både den enskilde individen och samhället i stort.

Konstnärernas villkor är också en viktig fråga för oss. Inte ens kulturen skapar sig själv. De dristiga människor som har livet som insats och verkar under usla ekonomiska omständigheter måste tilldelas en mer självklar och respekterad roll i yrkeslivet. Eldsjälstitulaturen är nog hedersam, men tyvärr också ett sätt att kringgå kulturarbetarnas berättigade krav på en rimlig ekonomi.

Det finns otroligt mycket att göra när det gäller att ge konstnärerna uppdrag och möjligheter att delta i den samhälleliga gemenskapen, och givetvis rätten till rimliga anställnings- och pensionsvillkor. Frågan om sångares och dansares pensioner är också något som vi i Vänsterpartiet

har drivit under många år och som vi mer än gärna skulle vilja se en lösning på.

Fru talman! Ett rikt och demokratiskt fördelat kulturliv borde vara en del av bruttonationalprodukten. Även om det är det mätbara och materiella som oftast räknas kan också de andliga och andra värdena ha stor betydelse.

Författaren Göran Palm sammanfattar det hela när han pratar om den materiella tillväxten och vår stigande levnadsstandard men också kanske om hur många av oss mår. Han skrev på en enda rad följande analys: Vi har det bättre än vi mår.

Också själen behöver sina C-vitaminer, och dem kan kulturen tillhandahålla.

I detta anförande instämde Isak From (S).

Anf. 149 ANNE MARIE BRODÉN (M):

Fru talman! Det har snart gått fem år sedan Alliansens valseger 2006. En ny och modern kulturpolitik har tagit form och växer nu fram i Sverige. Kulturens egenvärde och rätten att uttrycka sig fritt lyfts fram, samtidigt som vi lyfter fram kulturens betydelse för hälsan, skolan, den regionala utvecklingen och näringslivet. Det är genom kulturen vi skapar tillväxt och hälsa, men även utmanar och ifrågasätter.

Den insikten har lett till många positiva förändringar för kulturen.

Vi blir alla rikare av ett blomstrande kulturliv. Kultur och kreativt skapande – litteratur, musik, dans, film, mode, design och andra konstnärliga uttryck – berikar och utvecklar hela samhället.

I kulturutskottets betänkande, KrU9, som behandlar motionsyrkanden, finns det ett enigt utskott som ställer sig bakom att vi ska ge regeringen till känna att regeringen ska återkomma med förslag om hur man ska fördela anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler. Där finns 20 miljoner som är svåra att använda med det regelverk som vi nu har. Jag är övertygad om att regeringen snart återkommer med en lösning på frågan.

Fru talman! 21 motioner och nio reservationer finns i betänkandet, och jag yrkar avslag på samtliga motioner i enlighet med utskottets majoritet. En del av förslagen i motionerna är redan på gång på det kulturella området, och det finns även frågor som ligger under utredning eller inte stämmer med vår allianspolitik.

Jag vill ändå lyfta fram ett par områden som är viktiga. Kulturella och kreativa näringar tas upp i några motioner. Det är ett område som uppmärksammas mycket av både vår kulturminister och vår näringsminister. Det handlar om musikfestivaler, dataspel, filminspelningar, mobila konstutställningar, opera och teater. De kreativa näringarna får allt större betydelse och bidrar med nya lösningar och nya jobb. Genom att utveckla samarbetet mellan utbildning, forskning och kultur kan vi också komma långt. Lyckas vi dessutom ta till vara människors kreativa förmåga och skapa ett klimat som gör att man vill arbeta med konst och kultur har vi kommit ännu längre. Då kan Sverige bli ett föregångsland inom både kultur och kreativt entreprenörskap. Här har regeringen satsat 73 miljoner kronor på en handlingsplan mellan 2009 och 2012.

Fru talman! Ett annat yrkande som har kommit in syftar till ökad jämställdhet, något som den nya Myndigheten för kulturanalys kommer att titta närmare på.

Den 1 april startade myndigheten sitt arbete, och målet är att med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen att utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder.

På jämställdhetsområdet har vi gjort en hel del. 6 miljoner avsattes förra mandatperioden, bland annat för att lyfta upp fler kvinnliga chefer. År 2006 fanns endast en kvinnlig chef på våra nationalinstitutioner. I dag finns det fem. Trots det behöver mycket göras, och därför satsar vi ytterligare 17 ½ miljoner kronor under tre år för att lyfta fram jämställdhet på kulturens område.

Fru talman! Jag kan också konstatera att det finns ett motionsförslag om ett modernt operahus i Stockholm. Jag kan hålla med om att det finns många synpunkter som är viktiga och tänkvärda. Men oavsett om man förordar ett nytt operahus eller vad man nu tänker sig bör man ta reda på vad det ska innehålla. Uppdraget att ta reda på detta har gått till Kungliga Operan, och man ska redovisa detta den 1 mars nästa år.

Fru talman! Vi tycker också att det är viktigt med den regionala kulturen. Det är viktigt att lyfta fram den samverkan som sker i kommuner, regioner och stat när det gäller det regionala uppdraget och kulturplanerna.

Det är också viktigt att lyfta fram Skapande skola. Det har flera gånger tidigare talats i kammaren om detta. 150 miljoner satsas. I utvärderingen kan vi se att hälften av pengarna så här långt har gått till kulturarbetarens löner, vilket är väldigt positivt. Det är en stor satsning.

En annan viktig sak är också att lyfta fram allianserna. 162 miljoner satsar vi på allianserna. Vi var och besökte dem häromdagen, och det är mycket positivt som sker där. Det är viktigt att fler frilansar, men det är också en väg som många har valt av olika anledningar. Därför bör vi även fortsättningsvis stödja allianserna.

Fru talman! Till sist vill jag nämna lite om betydelsen av kultur och hälsa. Det är ett område som jag tror att vi mer och mer kommer att höra talas om och som jag själv arbetar mycket med. Kultur på recept har regeringen satsat på i Skåne. Jag var där i förra veckan och lyssnade på forskarnas uppföljning. Tydligt är att Helsingborgs stad, som tidigt har varit ute och satsat på kulturkort var alldeles rätt ställe att implementera kultur på recept.

Vad händer då? Jo, patienterna vittnar om det vi alla som sysslar med kulturpolitik egentligen vet, nämligen att man mår bättre, att hälsan blir bättre och att man även som långtidssjukskriven kan se nya möjligheter att komma tillbaka till ett aktivt arbete eller finna viljan att göra något annat i livet.

Den urgamla sanningen att människan inte lever av bröd allena gäller genom hela livet. Det är ur detta perspektiv man ska se kulturen, både när det gäller hälsan och kulturen för dess egen skull.

Jag hoppas och tror att vi också fortsättningsvis kommer att ha en bra debatt om kulturen och dess betydelse. Jag är glad och nöjd över att företräda en regering som har tagit sig an många av de gamla och svåra kulturfrågor som har legat sedan den tidigare regeringen, både fastighetsfrågorna och pensionsfrågorna som vi återkommer till.

Det är också viktigt att säga att kulturen är en viktig del av vår demokrati och att Alliansens politik främjar arbete, välfärd, valfrihet och kreativitet och också i allra högsta grad är implementerad i vår kulturpolitik. Och kulturen, mina vänner, får både Sverige och enskilda människor att växa.

(Applåder)

Anf. 150 CHRISTER NYLANDER (FP):

Fru talman! Jag är inte bara vice ordförande i kulturutskottet utan också ersättare i Riksbanksfullmäktige. Därför borde jag kanske ägna en del av detta tal till att glädjas åt att Sverige nu får en serie sedlar där viktiga kulturpersonligheter lyfts fram. Astrid Lindgren, Birgit Nilsson, Ingmar Bergman, Dag Hammarskjöld och Evert Taube kommer att vara mer närvarande i det svenska samhället framöver. Det känns dock väsentligt att börja i en helt annan ände.

Den kinesiske konstnären Ai Weiwei greps för några dagar sedan på flygplatsen i Peking. Det var uppenbart ett politiskt beslut att gripa honom. Ai Weiwei provocerar den kinesiska politiska ledningen genom sin konst. Han har flera gånger blivit misshandlad och hans ateljé har blivit förstörd. Protesterna från omvärlden har varit många och skarpa, och det finns all anledning också för Sverige att höja rösten. Sverige ska stå främst när det gäller att hävda demokrati, yttrandefrihet och konstnärlig frihet i hela världen. Vi måste vara mycket tydliga med att Ai Weiwei måste släppas.

Det här är inte första gången som provocerande konstnärer grips av diktatorer, och det är säkert inte heller den sista. Det är viktigt för ett samhälle att det finns konstnärer och andra som ifrågasätter och provocerar, inte bara i andra länder och inte bara i diktaturer utan också i vårt eget land.

Därför är det bekymmersamt att vi den senaste tiden haft flera fall i Sverige där provokationen ifrågasatts och där institutioner har tvekat inför det provokativa. När Världskulturmuseet skulle visa Elisabeth Ohlsson Wallins fotografier om hbt-personers situation i Jerusalem, lät man religiösa företrädare förhandsgranska bilderna för att se till att de inte var för provocerande, och nu i dagarna drabbades Kulturhuset i Stockholm av samma frossa och ställde med kort varsel in en föreställning på grund av att den kunde uppröra människor som inte gillar att texter ur Koranen tonsätts.

Turena kring Lars Vilks är ännu ett exempel.

Fru talman! Jag vill ha ett kulturliv i Sverige som är dynamiskt, ifrågasättande och nyskapande. Därför bekymrar det mig mycket när institutioner visar denna tendens till självzensur. Vi ska inte vara så ängsliga. Konstnärer måste få provocera, också i Sverige. Alla dessa exempel visar i grunden på kulturens kraft. Kultur kan förändra människor och samhällen. Därmed väcks också rädsla. Men man kan också beskriva denna kraft ur ett annat perspektiv.

Om den fantastiske skådespelaren Allan Edwall sägs att han förberedde sig inför nya roller genom att sitta rakt upp och ned timme efter timme alldeles tyst och stilla och i djupet sätta sig in i rollfigurens själsliv och levnadsvillkor. Det är svårt att tänka sig att man så i djupet kan sätta sig in i en annan människas liv utan att själv förändras. På samma sätt är

det svårt att tänka sig att en författare som skapar nya personligheter och som funderar på hur dessa personer är och reagerar i olika situationer inte påverkas av att så i grunden sätta sig in i en annan, om än påhittad, människas liv. Jag tror att också vi läsare och vi som tar del av kvalitativ konst som publik förändras.

På samma sätt stärker ett rikt kulturliv människorna. Det handlar om kreativitet, om självkänedom och om bildning, och därför är det en också viktig del i liberal politik att stå upp för kulturen och en mer offensiv kulturpolitik. Därför behöver kulturpolitiken också tydligt stödja dynamik och kvalitet.

Mot denna bakgrund är det naturligtvis väldigt positivt att så många riksdagsledamöter motionerar om att lyfta fram kulturen. Utskottet behandlar några av dessa motioner i detta betänkande, och jag tänkte ta upp några av dem i mitt anförande.

Fru talman! För några månader sedan tog Folkpartiet tydligt ställning för ett operahus i Stockholm. Det handlar inte bara eller ens främst, som Anne Marie Brodén sade, om ett vackert hus, utan det handlar om ett ställe där scenkonst av hög kvalitet kan framföras. Det handlar om att fullt ut delta i det internationella kulturutbudet och att fullt ut kunna följa med i den konstnärliga utvecklingen. Det är av det skälet ett nytt hus behövs. Därför är det också bra att frågan väcks i en motion i detta betänkande.

Ska man stärka Sveriges roll och se till att vi finns på kartan, räcker det inte med ett nytt hus, utan vi måste också ha konstnärliga ledare av hög klass och utövare av hög internationell klass. Vi måste också, vilket man ofta glömmer, ha en kunnig och engagerad publik.

Om bara någon vecka kommer Kungliga Operan att redovisa ett uppdrag om hur de bättre kan samarbeta med övriga operascener runt om i landet och på så sätt lyfta operakonsten. På det sättet tror jag att vi kan knyta ihop och fånga upp det växande operaintresse som finns i landet och som manifesterar sig i att många går till Folkets Hus och ser digital opera men också genom att vi får initiativ runt om i landet som Dalhalla och Opera på Näset för att ge några exempel som nämns i motioner.

Jag har anledning att tro att det blir en bra rapport som kommer om någon vecka och att det också blir en bra start på en ny strategi för att lyfta operakonsten i landet. En sådan strategi tror jag kommer att behöva krönas med att man fattar beslut om ett nytt scenkonsthus.

Låt mig i detta sammanhang också nämna den motion som Gunnar Andrén skrivit om Drottningholmsteaterns 250-årsjubileum. Det är förvisso en uppgift för styrelsen och Drottningholmsteatern själva att beställa ny musik och att stå för ett eventuellt jubileumsfirande, men det är ändå rimligt att vi i riksdagen och riksdagens kulturutskott står upp för att detta är en viktig institution för landets musik och vårt kulturarv.

Flera viktiga frågor lyfts fram i motionerna. Det handlar om jämställdhet i kulturlivet, tillgänglighet för funktionshindrade, det civila samhällets roll och samisk kultur, som vi har hört tidigare. Det finns också flera som lyfter upp kulturskaparnas villkor, och det är naturligtvis en avgörande faktor om vi ska få ett starkt och levande kulturliv i Sverige.

De kreativa näringar som Anne Marie Brodén lyfte fram är också ett viktigt politikområde. Samtidigt måste man komma ihåg att utan kvalita-

tiv konst får man inte heller någon tillväxt eller någon regional nytta av kulturen. Det måste grunda sig i högkvalitativ konst; man kan inte ha konst för att den ska ge tillväxt.

Det finns som sagt många bra idéer i motionerna, och det finns all anledning för utskottet att återkomma till flera av dem vid senare tillfällen. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 151 ANDERS FLANKING (C):

Fru talman! För det första ska jag be att få yrka bifall till förslaget i betänkandet från kulturutskottet. Vi har nått en enighet kring en framställan som handlar om de icke statliga kulturlokalerna. Jag tror att detta är väldigt viktigt, och även om vi kan tycka att det inte handlar om så mycket pengar när vi tittar på hur mycket vi lägger på andra verksamheter i vårt samhälle så har de där kronorna, de miljoner det handlar om, betydelse eftersom det ofta sätter i gång en samverkan när det gäller finansieringen mellan kanske en region, en kommun och det statliga stöd som man får av Boverkets samlingslokalsdelegation. Det ska man inte underskatta, även om beloppen inte är så stora.

Däremot har problemet varit att man kanske inte har använt pengarna just det år som varit avsett. Vi tycker att vi ska ha en ökad flexibilitet där resurserna kan flyttas över från ett år till ett annat. Det tror jag är viktigt.

För oss i Centerpartiet är det viktigt med det lokala och regionala självstyret. Vi tror nämligen att det finns ett väldigt starkt engagemang där, också på kultursidan. Jag blir väldigt glad och upprymd när jag märker det engagemang som finns hos de förtroendevalda som arbetar med kulturpolitik till exempel i den region som jag kommer ifrån, Västra Götalandsregionen.

Där har man också kommit väldigt långt när det gäller den del man får i och med den statliga samverkansmodellen eller när man för över resurser till regionerna. Man har kommit långt i Västra Götaland, och man har också kommit långt i Skåne. Väldigt mycket bygger på ett engagemang och en tilltro att man kan göra saker på sitt plan.

Då blir det lite märkligt – eller det kanske inte är så märkligt när man ser varifrån motionerna kommer – när det kommer ett rop från Vänsterpartiet på en ökad statlig styrning på det här området med hjälp av en särskild kulturlag.

Jag tror inte att det är den vägen man ska gå. Jag tror snarare att det handlar om att just stimulera och använda det engagemang som finns på den nivån. Det är den vägen man ska gå fram. Vi ska inte ha mer av pekpinningar som sådana. Jag litar på att de företrädare som finns på de här nivåerna verkligen också arbetar för dessa frågor. Då är inte lagstiftning den väg man ska vandra, särskilt inte i en tid när vi pratar väldigt mycket om att vi tror på mer av självstyre och mer av möjligheter att påverka situationen ute i regionerna, där vi som håller på med kulturpolitik önskar att man ska komma längre även i andra delar av landet än de regioner som redan är färdiga på det här området.

I en del motioner tas även attraktionsfaktorer, tillväxt och så vidare upp. Jag tror att det var i samband med budgeten som jag i något anförande tryckte just på detta. Jag tror nämligen att vi har en stark koppling mellan kulturen som tillväxtfaktor och attraktionsfaktor när det gäller bosättning och etableringar.

Det som blir konstigt, och det är inte sagt att det har förekommit i debatten i den här kammaren, är att i debatten i medierna blir det direkt taggarna ut på en del håll när man talar om en koppling mellan just tillväxt och kultur. Jag tycker att man kan se möjligheter i detta. Det är inte så att tillväxtperspektivet på något vis ska inkräkta på och ta överhanden över de andra målen som vi har med kulturen, inte alls, men vi kan ju se de positiva effekterna när det gäller vad kulturen kan åstadkomma. Det har också lyfts upp i några motioner, till exempel det som har sagts om kulturturism.

Vi tror också på de delar som handlar om de kreativa kulturella näringarna. Det har regeringen visat under den gångna mandatperioden med handlingsplanen 2009 för de här näringarna. Vi har också följt upp det som kommer i grönboken från EU, och vi har rådet för de kulturella och kreativa näringarna. Det görs alltså en hel del för att koppla ihop dessa frågor på ett intressant sätt.

Fru talman! Christer Nylander och andra har nämnt frågan om ett operahus. Jag tror att det var i budgetdebatten jag sade att det vi investerar i den befintliga Kungliga Operan är nödvändiga åtgärder för att klara den närmaste tiden, men vi bör på lång sikt tala om ett scenkonstens hus med opera och andra konstarter här i Stockholm, naturligtvis som en nationell scen. Det tror jag i så fall förutsätter att det finns andra intressenter än bara svenska staten. Det förutsätter att näringsliv, region, kommun och även andra organisationer är med och diskuterar finansieringen och vad man i så fall vill satsa. Vi talar naturligtvis om någonting som ligger på längre sikt.

Något som också har varit viktigt för oss är frågan om textningen. Jag tror att det är en motion av Folkpartiets Anita Brodén. Där lyfts textningen både på film och teater upp, och det är klart att man skulle vilja skicka en uppmaning till dem som har biograferna i sin regi att ta till sig denna uppmaning, även om vi, vilket också har lyfts fram i Filmutredningen, inte ska styra den delen. Men det är ändå intressant.

Något som är intressant för Centerpartiet, och jag vill avsluta med det, är det som har nämnts i en motion om den kyrkoantikvariska ersättningen, eller i alla fall i en del av svaret i betänkandet från utskottet. För oss i Centerpartiet har det varit en oerhört viktig fråga. För oss var det också ett viktigt steg framåt när det slogs fast under förra perioden att den kyrkoantikvariska ersättningen framöver är på 460 miljoner kronor. Kyrkorna är en viktig del av vårt kulturarv och det var också en viktig markering som gjordes i budgeten.

Jag tycker att de svar som ges från utskottet också hänvisar väldigt mycket till det som redan är sagt i budgeten. Det är en sådan satsning och den ligger beständigt under flera år så att man också på lång sikt vet vad man har att rätta sig efter när det gäller att slå vakt om det kulturarv som finns och som ligger i våra kyrkobyggnader.

Med detta har jag redan yrkat bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 152 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Den kände polske filosofen Leszek Kolakowski fick av journalisten Otto Mannheimer för flera år sedan frågan: "Är ni alltså

själv en kristen tänkare?” Kolakowski svarade: ”Jag vet faktiskt inte, och jag bryr mig inte om sådana etiketter. Jag skulle aldrig kalla mig icke-kristen. Ty att vara fullständigt icke-kristen skulle, enligt min mening, vara liktydigt med att inte tillhöra den här kulturen. Så i viss mening skulle jag nog säga, ja, det är jag.”

Mannheimer fortsatte: ”Ni har alltså närmat er kristendomen. Vilka är era skäl? Ni började ju snarast som marxistisk humanist.” Kolakowski svarade: ”Ja, det är riktigt. Jag tror det tog mig lång tid att inse hur oundgänglig kristendomen är för vår civilisations överlevnad och för bevarandet av vissa grundläggande värden som vi hyllar. Trots all intolerans och allt förtryck som utförs i kristendomens namn, anser jag att vi, utan dessa kristna rötter, hotas av en långt värre, en långt mer förtryckande samhällsordning.” Så långt Kolakowski.

Givetvis handlar det i politiken inte om att avhandla dop- och nattvardsfrågor, som diskuteras i vissa samfund. Det handlar inte heller i politiken om att avgöra om Jesus är Guds son eller inte. Men politiken och samhällsbyggandet har påverkats av kristendomen när det gäller värderingar, tankemönster, lagstiftning och synen på människovärdet.

Låt mig stanna upp kring Kolakowskis totala avsaknad av etikett-iver. Han bryr sig inte om huruvida han etiketteras som kristen eller icke-kristen. Det är innehållet som räknas.

När det är valår brukar en del partier flagga lite för de kristna värden som vi i dag har att diskutera när vi behandlar kristet kulturarv. Mellan valen är det inte lika intressant. Därför får väl jag som kristdemokrat välkomna att ytterligare ett parti har valt att lyfta fram frågan i debatten här i dag, även nu efter valet. Men när jag hör Sverigedemokraterna vurma för det kristna kulturarvet måste jag ställa frågan: Vad innehåller politiken bakom etiketten?

Frågan är vilken ideologi och människosyn som ligger till grund för politiken. De kristna värdena är gränslösa. Det unika, okränkbara och omätbara värdet tillskrivs varje människa, även de som säger sig inte tycka likadant som jag, även de som säger sig inte tro likadant som jag. Därför är det oerhört viktigt att slå vakt om religionsfriheten för varje parti som hissar flaggan med etiketten kristet kulturarv, kristna värden och kristen människosyn.

Jag, för min del, tycker att kulturutskottet har fått till en bra skrivning i betänkandetexten. Motionen handlar i huvudsak om att värna den kristna sångskatten, en sångskatt som skänkt och skänker mycket hopp, glädje och förtröstan. I utlåtandet har utskottet breddat begreppet. Vi har lyft fram de satsningar som gjorts och görs, exempelvis de 460 miljoner kronor som 2011 och sedan varje år ska ges till Svenska kyrkan i kyrkoantikvarisk ersättning. Anledningen till ersättningen är, som det står i det här betänkandet, att de kyrkliga kulturvärdena är viktiga för hela samhället. Den texten i betänkandet kan jag bara stryka under.

Jag noterar, fru talman, att Mattias Karlsson ondgör sig över att det är på tok för lite. Vi hör siffran 3,5 miljarder kronor. Samtidigt noterar jag i Sverigedemokraternas budgetförslag att man i det här sammanhanget har förordat en ökning med bara 10 miljoner kronor. Det är ganska stor skillnad mellan siffran 10 miljoner och 3 ½ miljard.

Gällande den kristna sångskatten har Statens musiksamlingar i uppgift att dokumentera, samla in, vårda, bevara, beskriva och hålla levande

musikens kulturarv och därigenom främja musikintresset, musikvetenskapen och den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden. Hos Svenskt visarkiv, som är en avdelning inom den här myndigheten, finns psalm- och koralböcker och läsarsånger från Svenska kyrkan och andra kyrkor bevarade.

Vi får inte heller glömma bort alla de kyrkor och olika samfund som håller det kristna kulturarvet vid liv vecka ut och vecka in. Enligt utskottets uppfattning görs som sagt i dag olika insatser för att bevara det kristna kulturarvet för framtiden. Motionen som behandlas i det här betänkandet avslås därför inte för att Kristdemokraterna eller Alliansen skulle vara emot att bevara det kristna kulturarvet. Det hoppas jag att ingen tror. Tvärtom tycker vi att det kristna kulturarvet är oerhört viktigt.

Däremot tycker jag att det finns andra åtgärder som kan göras för att samfunden i det civila samhället ska få större möjligheter att bedriva sin verksamhet, exempelvis måste jag som kristdemokrat lyfta fram förslaget om en utbyggd avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer. Det är dock en annan fråga, som inte lyfts fram i den här motionen. Därför är jag nöjd med att ställa mig bakom kulturutskottets betänkandetext.

Det nämndes att skolavslutning i kyrkan skulle vara ett hot, att det skulle förbjudas. Det är självklart att man ska få ha skolavslutning i kyrkan. Därför är jag också glad att utbildningsminister Jan Björklund tydligt har deklarerat detta från Alliansens sida.

Vi har också ett avsnitt i betänkandet om kulturskapares villkor. Det är en mycket angelägen fråga. Som sammankallande i den utvärderingsgrupp som under året ska utvärdera verksamheten i teater-, dans- och musikallianserna, som Anne Marie Brodén har nämnt tidigare i debatten, ser jag fram emot utskottets arbete för att se över och stärka kulturskaparnas villkor.

Jag skulle kunna fortsätta att tala om det civila samhällets betydelse och om kreativa näringar. De insatser som görs på kulturområdet, såväl ideella som privata, ska inte underskattas. Jag ställer mig bakom det mina kolleger tidigare har sagt i den här debatten och yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 153 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Fru talman! Det var kreativt av Andreas Carlson att beskylla mig för att inte satsa tillräckligt mycket på den kyrkoantikvariska ersättningen. Visst är det skillnad mellan 3 ½ miljard och 10 miljoner, men det är också skillnad mellan noll och 10 miljoner, och noll är ju det ni satsar.

Det är bra att du säger att du vill stå upp för det kristna kulturarvet, men man ser ingenting av detta i praktiken. Det är som vanligt med Kristdemokraterna; det är många ord men lite handling.

Jan Björklund, säger du, har deklarerat att man stöder kyrkliga skolavslutningar. Men det händer ju ingenting! Vi ser ju år efter år hur fler och fler skolor slutar med detta. Man hänvisar till lagtexter och man hänvisar till Diskrimineringsombudsmannen.

Nu har de borgerliga partierna, inklusive Kristdemokraterna, haft makten i ett antal år, men man har inte gjort någonting åt det här mer än att Jan Björklund, ställd inför fullbordat faktum, ställd inför en opinionsundersökning som visade att 95 procent av svenska folket vill bevara

kyrkliga skolavslutningar, sade: Det tycker vi att de ska få göra. Men det har ju inte hänt någonting. När ska ni börja agera?

Prot. 2010/11:83
6 april

Anf. 154 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar i det här replikskiftet att Mattias Karlsson undviker att svara på frågan vad etiketten innehåller. Vad finns bakom den flagga som ni hissar upp när ni talar om kristet kulturarv? Jag hör inte Mattias Karlsson nämna ett ord om religionsfriheten.

Jag tycker att det är självklart att man ska få ha skolavslutning i kyrkan. Det är svaret på frågan. Men svaret på frågorna som jag ställer får vi inte lyssna på, Mattias Karlsson. Vad ligger bakom etiketten och hur ska vi tillämpa religionsfriheten i Sverige?

Anf. 155 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Fru talman! Ett kristet kulturarv för Sverigedemokraterna handlar framför allt om det materiella och immateriella kulturarvet, sådant som alla medborgare oavsett om de är troende eller inte kan ansluta sig till och tycka är viktigt. Vi vill inte trycka ned en konfessionell kristendom i halsen på människor. Det är inte politikens uppgift, och det antar jag att Kristdemokraterna också tycker även om det finns politiker i Andreas Carlsons parti som är av en annan uppfattning. Det handlar om att bevara traditioner, seder och bruk, till exempel den kyrkliga skolavslutningen, som ni inte har gjort någonting för att skydda eller stärka.

Religionsfrihet handlar också om rätten och friheten att tro på vad man vill, att bekänna sig till vilken gud man vill. Men den handlar inte om rätten att få göra precis vad man vill i religionens namn, vilket man ibland kan få uppfattningen att Kristdemokraterna anser.

Anf. 156 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag läser ur FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, artikel 18:

”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.”

Mattias Karlsson talar svepande om vad som finns i innehållet i Sverigedemokraternas politik. Han tar inte upp något om det jag säger om synen på människan, om människans unika, okränkbara och omätbara värde. Det är detta människovärde som ska ligga till grund för den kulturpolitik som vi bedriver i Sverige, det immateriella behovet som människor har. Jag noterar att människovärdet inte nämns i det här replikskiftet.

Allmänna kulturfrågor

*Samhällets
krisberedskap*

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

20 § Samhällets krisberedskap

Anf. 157 ANDERS HANSSON (M):

Fru talman! I kväll kommer vi att debattera ett så kallat motionsbetänkande där motioner som väckts under riksdagens allmänna motions-tid behandlas. Motionerna berör ett flertal frågor, däribland räddningstjänst, brandskydd, naturkatastrofer och informationssäkerhet. De flesta motioner avstyrks med hänvisning till pågående eller nyligen redovisade utredningar. Fem motioner, av totalt 25, tillstyrks delvis. Dessa motioner handlar om frågor om brandskydd, deltidsbrandmän och helikoptertransporter. I samband med behandlingen av dessa frågor har yttranden inhämtats från såväl arbetsmarknadsutskottet som socialutskottet.

Brandskyddsmotionerna, som utskottet delvis har tillstyrkt, handlar om att utreda möjligheterna till regleringar och förbättringar avseende ventilation av brandrök i flerbostadshus samt säkra utrymningsvägar och trapphus vid eventuella bränder. I frågan om deltidsbrandmän ställer sig utskottet bakom att en översyn görs av hur vi på bästa sätt kan säkerställa en god rekrytering till vår räddningstjänst.

De motioner som utskottet delvis tillstyrker rör helikoptertransporter som används vid sjuktransporter och nödsituationer. Här ställer sig utskottet bakom att regeringen tar initiativ till överläggningar mellan företrädare för staten och sjukvårdshuvudmännen i syfte att på bästa sätt utnyttja de helikopterresurser som vi har i Sverige.

Två reservationer har lämnats till betänkandet. En står Miljöpartiet, Vänstern och Sverigedemokraterna gemensamt bakom. Den andra står Sverigedemokraterna ensamt för. I övrigt är utskottets ledamöter eniga.

Anf. 158 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Vårt begränsade klot ska föda en allt större befolkning i framtiden. Situationen för världens jordbruk präglas av ett tilltagande beroende av ändlig fossil energi, framför allt till framställning av handelsgödselkväve. Jordens förråd av fosfor är också begränsade. Dagligen tas bra jordbruksmark ur produktion till växande städer och vägbyggen. Brist på vatten för att bevattna åkrar och risk för försaltning begränsar också produktionen.

Även stora arealer av jordbruksmark drabbas av ett allt häftigare och nyckfullare väder. Översvämningarna i Pakistan och torkan i Ryssland för ett tag sedan är bara två exempel den senaste tiden på ett nyckfullt väder som kanske orsakats av vårt förhållande till naturen.

Att förlita sig på att Sverige ska täcka sitt behov av livsmedel genom import är riskabelt. Jordbruksverket har i en framtidsstudie tittat på fem olika scenarier för utvecklingen fram till 2020. Det scenario som är mest relevant här utgår från att oljepriset skjuter i höjden fram till 2020. Det bedöms få konsekvenser dels för kostnaderna för insatsvaror, dels för efterfrågan på bioenergi. Alla fem scenarierna som Jordbruksverket tagit fram räknar med negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden.

Positiva miljöeffekter uppnås till följd av att produktiviteten ökar och mark tas ur produktionen. Antagandet om oljepriset stämmer med den senaste prognosen från IEA, International Energy Agency. Det engelska

energibolaget gav hösten 2009 ut en rapport som bedömde att världen kan nå en topp 2030. Jag talar alltså om två rapporter.

Det framstår därför som rimligt att närmare studera konsekvenserna av en betydligt kraftigare reduktion av fossilenergianvändningen för jordbruksprodukterna och livsmedelsförsörjningen. Det väcker frågan om det finns anledning för Sverige att ha en politik för livsmedelsförsörjning för egen del. En sådan politik skulle kunna utmyнна i ett mål i termer av att Sverige har förmåga att på lång sikt tillgodose landets näringsbehov med inhemsk produktion i en situation där oljepriset har stigit mycket kraftigt och där hänsyn tas till andra miljörestriktioner. Det kan också behövas åtgärder på kort och lång sikt för att klara sådana mål.

Vad behövs för att bevara handlingsfriheten för att vid behov klara livsmedelsförsörjningen där jordbruket anpassas till restriktioner som inte råder i dag? Det handlar om att bevara handlingsfriheten och att undvika irreversibla hinder mot en handlingsfrihet. Tidigare beredskapsmål har tagit hänsyn till att dåvarande konsumtionsmönster kunde ändras i ett krisläge. En övergång till en diet med mer vegetabilier och mindre animalier bedömdes rent av vara positiv ur ett folkhälsoperspektiv. Därför fastställdes målet i termer av andelar av dåvarande energikonsumtion. Sverige skulle då upprätthålla en produktion som motsvarade en viss andel av kaloriförbrukningen.

Ett scenario med ett högt oljepris behöver inte innebära ett avbrott i internationell handel. Däremot kan det finnas mer konkurrens om livsmedel som erbjuds. Transporterna beräknas bli dyrare. Kraftigt ökade jordbrukspriser beräknas öka konkurrensen om råvarorna. I ett sådant scenario finns goda exportmöjligheter.

Vi anser att det behövs en utredning om livsmedelssäkerheten och livsmedelsförsörjningen i ett långsiktigt perspektiv. Utredningen bör överväga om Sverige behöver ett långsiktigt mål för livsmedelsförsörjningen, för att ha beredskap för att klara livsmedelsförsörjningen i ett läge med låg eller ingen användning av fossil energi i jordbruket, beroende på höga oljepriser eller klimatpolitikens utveckling. Utredningen bör även överväga vilka åtgärder som i så fall kan behövas på kort och lång sikt.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 1.

Anf. 159 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1 och reservation 2 under punkt 11. På övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag.

När Sverige inträdde i EU beslöts att de svenska beredskapslagren av livsmedel skulle avskaffas. De behövdes inte, var motivet. Över huvud taget har svensk beredskap minskat, och avvecklingen av beredskapslagren följer den trenden.

EU däremot har beredskapslager av livsmedel. Vi sverigedemokrater anser att det är fel effektiv nivå. Beredskapslagren bör finnas nationellt. Åtminstone kan vi besluta det för Sveriges del.

När ett beredskapslager av livsmedel behövs vet vi inte säkert. En värld så enkel att allt kan förutses äger vi inte. Men vi vet att naturkatastrofer och mänskligt orsakade katastrofer har ökat på senare tid. Det är statistiskt säkerställt.

Fru talman! Vi anser att beredskapslagren av livsmedel bör finnas i Sverige och inte i unionen. Alltså yrkar jag bifall till reservation 1.

Punkt 3 gäller helikoptertransporter. Att samutnyttja resurser i offentlig ägo ger bättre ekonomi och bättre servicenivå. En bra servicenivå är naturligtvis väldigt viktig när det gäller sjuktransporter. Att snabbt komma till sjukhus är ofta livsavgörande. När människor insjuknat och befinner sig i avlägsen terräng – inte minst gäller detta skärgårdsöar – kan helikopter vara det klart bästa alternativet.

Räddningstjänsten har tillgång till räddningshelikoptrar i de fall lagen om skydd mot olyckor gäller. Men när hälso- och sjukvårdslagen gäller kan SOS Alarm inte rekvirera räddningshelikoptrar för besvärliga sjuktransporter. I och för sig kan redan nu huvudmännen för sjukvården genom avtal med Sjöfartsverket få tillgång till räddningshelikoptrar. Men det finns en tröghet i systemet som gör att detta inte sker. Mänskligt lidande blir följderna när vi inte kan optimera vår helikopterresurs.

Fru talman! Regeringen bör se över lagstiftningen och finna metoder att förenkla och främja samutnyttjande av helikopterresursen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkt 3.

Punkt 6 gäller brandskydd i flerbostadshus. Bränder är och har alltid varit ett av mänsklighetens stora gissel. I Sverige har mycket gjorts för att höja brandsäkerheten. I historisk tid kunde bränder okontrollerat förstöra hela städer. I dag byggs varje lägenhet som en brandcell som ska hålla fram till att branden är bekämpad. På våra industrier sker regelbundna utbildningar i brandskydd.

Mycket har alltså gjorts för brandskydd, men det finns mycket mer att göra. Enligt Haverikommissionen finns ett behov av att utreda effektivare ventilation av de brandgaser som kan samlas i trapphus vid bränder i flerbostadsstäder. Utskottets förslag är att regeringen ska ta detta utredningsbehov till sig.

Vid sidan av själva beslutet kan nämnas behovet av utbildning i brandskydd. Det är en kunskap vi alla behöver. Många saknar grundläggande utbildning i hur man kan förebygga bränder och i värsta fall hur man ska bete sig om det brinner. Myndigheten för skydd och beredskap har ett informationsmaterial som kan användas till utbildning i skolor, föreningar etcetera.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag under punkt 6.

Punkt 9 gäller deltidbrandmän. Sverige är ett till ytan stort land, och ska räddningstjänsten kunna vara tillräckligt snabbt på plats vid utryckningar är deltidbrandmännens funktion viktig. På grund av urbaniseringen blir det allt svårare att rekrytera deltidbrandmän i glesbygden. För att möta detta problem måste villkoren förbättras så att det blir attraktivare att tillhöra deltidbrandkårerna. Det gäller till exempel ersättning för arbetet och bristande försäkringsskydd. På olika sätt bör statusen för deltidbrandkårerna stärkas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkt 9.

Sist är det punkt 11 om högt vatten. Risken för högt vatten diskuteras flitigt. I delar av landet finns risk för översvämningar, ras, skred och erosion. En aspekt av detta är ökad risk för att våra tekniska försörjningssystem, inklusive VA-näten och därmed vattenförsörjningen, drabbas hårt i framtiden. Många av de skador och problem som uppstått har orsakats av att VA-ledningar är gamla och bristfälliga. Det finns enligt min

mening ett behov av att se över och reparera de kommunala vatten- och avloppsnäten.

Detta är en dold miljöfråga som måste tas på största allvar och som vi måste agera seriöst för att lösa. Därför kan man inte enligt min mening lämna över till kommunerna att, var och en för sig, finna lösningar. Jag anser att det behövs en nationell översyn för att trygga en säker vattenförsörjning och säkra avloppssystem.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 160 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! Det här betänkandet om samhällets krisberedskap är för mig relativt okomplicerat. Vi har i utskottet kommit överens om många frågor. Vi har alltså jämkat oss för att hitta de bitar som är bra. Jag tycker att det är bra, för det här är någonting som vi behöver vara överens om i stora delar. Men vi har också något ställningstagande där vi inte är riktigt överens, och det kanske finns anledning att ta upp just det här.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Vi kan börja med den frågan. Det handlar om långsiktig beredskap när det gäller livsmedelsförsörjning. I betänkandet hänvisas till en översyn av lagstiftningen 2009. Vi menar att det finns anledning att göra översynen igen, och en utredning borde göras för att se hur läget är när det gäller vår livsmedelsförsörjning i kristider.

Inte minst är situationen när det gäller vårt oljeberoende en stark orsak till att ständigt fundera på vad som påverkar vår beredskap när det gäller livsmedelsförsörjning. Vi har en situation där vi är väldigt oljeberoende och där fossila bränslen avgör hur vi kan klara av livsmedelsförsörjningen. Att vi i kris behöver ha kapacitet att försörja oss själva och inte importera livsmedel under en viss tid borde vara givet. Vi kan inte lita på att det fungerar i övrigt om världen inte är med på våra villkor. Vi behöver alltså ha egna lager för att känna oss säkra på hur vi ska kunna möta kriser. Detta behöver utredningen titta på, och den behöver också titta på hur vi ska kunna ha långsiktiga mål för vår livsmedelsförsörjning.

I övrigt tycker jag att Peter Rådberg gjorde en mångordig och väldigt bra redogörelse för de här frågorna, och jag behöver inte fylla på mer. Den inställning som han redogjorde för har vi också.

Jag kan konstatera att det är glädjande att utskottsmajoriteten – om det nu är det; det är inte alltid så, men för det mesta är allianspartierna i majoritet – har lyssnat på oss i oppositionen när det gäller vissa frågor. Några av de saker som har tagits upp av både Mikael Jansson och Peter Rådberg är bra. Hur vi ska kunna använda helikopterresurserna på flera sätt är oerhört viktigt. Det är också en fråga som vi gärna vill lyfta fram så att samhällets krisberedskap blir ännu bättre. Det är naturligtvis en fråga som gäller trygghet för medborgarna och att vi ska kunna utnyttja de resurser vi har på ett bra sätt.

Även när det gäller brandskydd i flerbostadshus och rekrytering av deltidsbrandmän har man lyssnat på oss. Vi har jämkat ihop oss, vilket är glädjande. Det finns saker kvar att göra. Man har inte gått oss till mötes helt och hållet, och det kanske vi inte hade väntat oss. Men någonstans finns ett utgångsläge att vi ska kunna jämka ihop oss om de här sakerna.

Just rekryteringen av deltidsbrandmän är en både svår och viktig fråga. Vi har ett stort behov av att kontinuerligt rekrytera till dessa funkt-

ioner, och det är inte alltid så lätt. Dessutom behöver vi ha en bra utbildning i de här frågorna för att kunna säkerställa kompetensen och också för att lättare kunna rekrytera. I slutändan handlar det naturligtvis om medborgarnas säkerhet och trygghet.

Fru talman! Jag tänker inte säga så mycket mer om det här betänkandet. I mina ögon är det bra ställningstaganden. De räcker till, och de räcker rätt långt. Jag känner trygghet i att de här frågorna kommer att hanteras på ett rimligt bra sätt i utskottet. Med undantag för det vi nämner i vår reservation tycker jag att det här känns bra.

Anf. 161 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet. Låt mig också börja med att uttrycka min glädje över att utskottet har lyckats samla sig till ett så pass brett stöd för betänkandet och för de tre tillkännagivanden som ligger på bordet här i dag. Jag är särskilt glad för stödet till motionerna Fö204 och Fö207, som handlar om deltidsbrandmännens villkor.

Jag underströk redan i mitt första tal här i kammaren strax före jul vikten av att vi försöker hitta breda lösningar inom vårt ansvarsområde. Givetvis hade jag vid det tillfället framför allt försvars- och säkerhetspolitiken i åtanke. Men jag noterar med tillfredsställelse även på det här området de ambitioner som har funnits i utskottet om att försöka nå en så bred överenskommelse som möjligt.

I ett av mina tidigare liv, livet som kommunstyrelseordförande i min hemkommun Ljungby, hade jag förmånen att bistå min räddningschef i att leda insats vid två olika tillfällen. Det första var vad vi kallar ett träningsläger sommaren 2004, som handlade om översvämningar till följd av häftiga sommarregn. Det andra var ett mycket skarpare läge, där det handlade om att hantera följderna av stormen Gudrun i januari 2005.

Stormen Gudrun innebar oerhörda påfrestningar på det civila samhället. Det var påfrestningar som vi definitivt inte hade kunnat klara av att hantera på ett sätt som hade rönt uppskattning och uppmärksamhet både på hemmaplan och över hela landet om inte bland annat våra deltidsbrandmän hade funnits med som en absolut nödvändig resurs i den organisation som klarade av situationen.

Redan under dessa veckor i januari och februari 2005 väcktes frågor om skadeansvar och försäkringsvillkor för just den här gruppen människor. Det är därför en fråga som bland annat mina länsbänkskamrater från Kronoberg har återkommit till i motioner under åren sedan dess.

Vid en genomgång av riksdagens protokoll för de senaste åren noterar jag dessutom att detta är en fråga som har engagerat många genom åren, från olika politiska partier och med olika utgångspunkter. Det har funnits en vilja att förbättra villkoren just för deltidsbrandmännen.

Jag kan också konstatera, när jag läser protokollen, att viljan att hitta lösningar är betydligt större under den här mandatperioden än den förra.

Fru talman! I regeringens proposition talas det om den negativa befolkningsutvecklingen som den främsta orsaken till svårigheten att rekrytera deltidsbrandmän. Men vi är övertygade om att exempelvis bristande försäkringsskydd och förändringar i a-kassan gällande deltidsarbete har en minst lika stor påverkan på svårigheten att rekrytera.

Så sent som den 9 mars i år redovisar tidningen Smålandsposten de rekryteringsproblem som räddningstjänsten i östra Kronoberg har. Jag kan citera direkt från artikeln att ett ”bekymmer för räddningstjänsten är att reglerna för a-kasseersättning ställer till det när deltidspersonal ska rekryteras” och att man ”har upplevt flera fall där personal har fått tacka nej på grund av detta”.

Signaler likt den här stärker oss i uppfattningen att det finns annat än den negativa befolkningsutvecklingen som förklarar svårigheten med att rekrytera deltidsbrandmän.

Vi noterar med tillfredsställelse att resten av utskottet har anslutit sig till denna linje. Utskottet och riksdagen ger därmed förhoppningsvis ett tydligt uppdrag till regeringen att återkomma efter fullgjort uppdrag. Regeringen ska återkomma med förslag på åtgärder för att förbättra möjligheterna för våra kommuner och räddningstjänstförbund att klara rekryteringsfrågan.

Detta är en fråga som ytterst mynnar ut i att uppnå god tillgänglighet för medborgarna när det gäller att få hjälp i nödlägen. Det är en fråga som handlar om en rimlig trygghets- och säkerhetsnivå vid påfrestningar och olyckor.

Det finns ett mantra som handlar om vård, skola och omsorg, ett mantra som även jag har använt mig av vid olika tillfällen. Men det finns också andra områden inom det offentliga ansvaret som förtjänar att uppmärksammas och tillgodoses, för att åstadkomma trygghet och säkerhet för våra medborgare.

Därmed, fru talman, vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin, Peter Jeppsson, Åsa Lindestam, Eva Sonidsson och Anna-Lena Sörenson (alla S).

Anf. 162 STEFAN CAPLAN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi ett motionsbetänkande som berör 25 motioner. Flera av motionerna tar upp viktiga frågor gällande krisberedskap, räddningstjänst, helikoptertransporter och, som vi hörde nyss, deltidsbrandmän – bara för att ge några exempel från innehållet.

Betänkandet tar upp sådant som gemene man är intresserad av och därtill anser vara livsnödvändigt i vissa situationer. Ringer man 112 och meddelar om en brand vill man att räddningstjänsten rycker ut omgående, 24 timmar om dygnet sju dagar i veckan.

Alliansregeringen har sedan tillträdet 2006 arbetat aktivt med att stärka samhällets förmåga att hantera kriser.

I efterdyningarna till tsunamikatastrofen 2005 och den därpå följande katastrofkommissionen inrättade regeringen våren 2008 kansliet för krishantering i Regeringskansliet. Kansliet är bemannat dygnet runt året om för att kunna lämna stöd och information till regeringen, när så anbefalles.

År 2009 inrättades Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Bildandet av MSB har medfört bättre samverkan mellan samhällets olika aktörer som agerar vid inträffade händelser.

Myndigheten har endast ett par år på nacken men har redan kommit i gång mycket bra. MSB är inte enbart ett samordnande organ utan för-

fogar också över ett antal förmågor och resurser som är särskilt framtagna för att kunna användas vid olika typer av nationella och internationella kris- och katastrofsituationer. Resurserna består i huvudsak av särskilt utbildad personal med olika typer av expertkunskaper och av materiel som är anpassat för olika typer av insatsmoduler.

På internationell nivå har alliansregeringen till exempel varit högst delaktig i att utveckla det nordiska samarbetet. I Hagadeklarationen, som antogs 2009, enades de nordiska länderna om att utveckla samarbetet kring räddningstjänst, kriskommunikation till befolkningen, användandet av frivillig resurs samt forskning och utveckling.

Ett praktiskt exempel på detta nordiska samarbete är att Sverige bidrog med personal från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i Köpenhamn under klimatmötet 2009. Drygt ett fyrtiotal personer fanns på plats som förhandsförstärkning av den danska räddningstjänsten, om denna förmåga mot förmodan skulle ha behövts.

Fru talman! Under 2009 påbörjade regeringen ett omfattande arbete med att följa upp den reformering av räddningstjänstlagstiftningen som genomfördes 2004, då lagen om skydd mot olyckor infördes. I uppdraget ingick att beskriva, analysera och värdera hur reformen har förverkligats, i första hand för kommunerna, och ange i vilken grad intentionerna bakom reformen har uppnåtts. Resultatet av uppföljningsarbetet är ett antal åtgärder för att förbättra räddningstjänst- och brandskyddsarbetet.

För att säkerställa god tillgänglighet till räddningstjänst, framför allt på landsbygden, har alliansregeringen gett MSB i uppdrag att hitta former för alternativa lösningar inom räddningstjänsten. Detta sker i samverkan med Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen samt länsstyrelserna i Norrbottens, Västernorrlands och Örebro län. Även kommunerna i de aktuella länen ska bjudas in under försöksperioden, som omfattar fyra år. Uppdraget ska redovisas senare under detta år.

MSB har även fått i uppdrag att under 2011 fortsätta att utveckla arbetet med den nationella strategin för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda. Myndigheten ska redovisa strategin i slutet av detta år.

Jag vill ta tillfället i akt och kommentera ett av de tre tillkännagivanden som ligger i betänkandet, nämligen det gällande helikoptertransporter. När det gäller transport av sjuk eller skadad person är hälso- och sjukvårdslagen tydlig med att det är landstingets uppgift att utföra denna transport, oavsett om det gäller ambulans på väg eller luftburen transport. Ett enigt socialutskott, som yttrat sig i denna del, instämmer i detta.

Flera landsting har i dag egna ambulanshelikoptrar. Jag kan exemplifiera detta med Västra Götalands län, som har detta sedan ett par år tillbaka. Där diskuterar man också i nuläget att införa en andra ambulanshelikopter, eftersom den som finns i dag används mycket intensivt.

För helikoptertransporter vid flyg- eller sjöräddning gäller att de sker via avtal med Sjöfartsverket.

I detta sammanhang vill jag lyfta fram SKL:s helikopterprojekt på initiativ från Norrbotten, Västra Götaland och Värmland, där uppdraget är att ”ta fram underlag för beslut om samverkan avseende luftburen ambulansverksamhet mellan landsting, stat och kommunal räddningstjänst”. En rapport kring detta lämnas under året.

Utöver detta har MSB ett regeringsuppdrag om att föreslå bättre samordning och samverkan mellan samhällets olika grenar inom räddnings-

tjänsten. Även det uppdraget ska redovisas under detta år. Låt oss invänta de utredningar och projekt som pågår och därefter ta förnyad ställning!

Fru talman! Med det sagda vill jag visa på det omfattande arbete som nu pågår såväl nationellt som på ett internationellt plan för att stärka vår förmåga att hantera kriser och för att förbättra brandskydd och tillgång till räddningstjänst.

Prot. 2010/11:83
6 april

Slutligen yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Hansson, Abdirizak Waberi och Hans Wallmark (alla M) samt Allan Widman (FP).

Anf. 163 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att vi alla bör ta till oss av de erfarenheter som samhället erbjuder i olika sammanhang. Det var bland annat därför som jag talade om ett träningsläger sommaren 2004 som vi sedan nyttjade vid ett riktigt skarpt läge i januari 2005.

Men då ter det sig en aning märkligt att Regeringskansliet självt valde att avstå från deltagande i den stora krisövning som MSB anordnade i början av februari som handlade om en simulerad kärnkraftsolycka. Det vore spännande att höra hur min ärade kollega Stefan Caplan resonerar kring den upplysningen.

Anf. 164 STEFAN CAPLAN (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte tala för vad Regeringskansliet gör eller inte gör. Däremot ser jag fram emot den utredning eller rättare sagt den rapport från samövningen som komma ska. Och jag är fullt medveten om att Regeringskansliet också kommer att ta del av denna.

Anf. 165 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag uppfattar svaret från Stefan Caplan som att han instämmer i den fundering som jag har kring Regeringskansliets uteblivna medverkan. Förhoppningsvis väljer man i fortsättningen att delta i den typen av övningar.

Anf. 166 STEFAN CAPLAN (M) replik:

Fru talman! Vi har fri tolkningsrätt också i detta hänseende. Men detta var rena fakta från min sida.

Anf. 167 ALLAN WIDMAN (FP):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande och avslag på de reservationer som redovisas i ärendet.

Samnyttjande av befintliga helikopterresurser är i sanning en mycket god sak. Det innebär inte bara ett samhällsekonomiskt effektivt resursutnyttjande, utan det leder också till att de helikopterresurser vi förfogar över blir bättre beredda och mer operativa. En gång kunde även Försvarsmaktens helikoptrar flyga patienter för landstingens räkning, och detta krav på att ständigt fungera ledde enligt min mening också till ett mer välfungerande helikoptervapen i det svenska försvaret.

Ansvar för patienttransporter ligger mycket riktigt på landstingen. Och det är väl bra att man nu på olika sätt ser över möjligheten att åstadkomma ett bättre samnyttjande.

De reservationer som finns i ärendet gäller bland annat ett krav på utredning om långsiktig livsmedelsförsörjning. Jag är lite osäker på om

detta på ett tydligt sätt kan kopplas till just Sveriges inträde i Europeiska unionen. Jag vill mer minnas att det handlade om ett slut på det kalla kriget och en tillnyktring när man blickade över de beredskapsproblem som Sverige hade.

I det här fallet är det viktigt att understryka att den frågan har utretts under 2009, och enligt regeringen kommer det att bli en lagrådsremiss under sommaren. Det innebär att vi har ett mycket aktuellt beredningsläge, och vi har en stark beredskap för att gå vidare med förslag. Mot den bakgrunden skulle oppositionen möjligen ha kunnat spara en smula på det politiska krutet.

Jag vill inte fördjupa diskussionen om hur en plötslig oljebrist kommer att slå mot den svenska jordbruksproduktionen eller livsmedelsproduktionen, men de flesta bedömare är överens om att ett allt högre oljepris kommer att fasa ut fossila bränslen, inte bara ur jordbruket utan också ur stora delar av transportsektorn och industrin.

Sverigedemokraterna har en reservation som gäller vatten och avlopp. Man oroar sig för möjliga kommande klimatförändringar och för vad det kan innebära för våra möjligheter att tillhandahålla rent dricksvatten och omhändertata samhällets avloppsvatten.

Det är viktigt att samhället alltid har en bra beredskap för de oväntade händelserna, för de riktigt svåra situationerna och för naturkatastroferna. Jag kan konstatera att försvarsutskottet under hela 2000-talet har understött en bättre svensk beredskap på det här området. Men jag vill, fru talman, ändå varna för de ganska långtgående skrivningar som finns i Sverigedemokraternas reservation. Intrycket är egentligen inte att det här ska handla om extraordinära situationer och att det där finns ett utrymme för ett statligt ansvar, utan intrycket är nästan att man håller på att omfördela ansvaret mellan det som är kommunernas sak att hantera och det som staten ska svara för.

(Applåder)

I detta anförande instämde Abdirizak Waberi (M).

Anf. 168 PETER JEPPSSON (S):

Fru talman! Som många föregående talare har sagt tar dagens eller, rättare sagt, kvällens – så kanske man ska säga – betänkande bland annat upp den viktiga frågan om sjuktransporter och specifikt transporter från exempelvis skärgårdsöar eller avlägsen terräng, långt från bebyggda trakter.

Sverige är, som bekant, ett avlångt land med varierande terräng och bebyggelse. I fråga om sjuktransporter finns det inget samlat grepp vad gäller exempelvis helikoptrarnas utnyttjande. Detta är självfallet inte acceptabelt. Det enda rimliga är att alla människor ska ha samma chans och möjligheter vid allvarlig sjukdom eller olycka.

Glädjande nog kan även jag konstatera att försvarsutskottet har bildat en enad front i denna fråga, i vilken mina partikolleger Kerstin Haglö och Suzanne Svensson, socialdemokratiska ledamöter från Blekinge, har motionerat.

I motion 2010/11:Fö231 påpekar motionärerna mycket riktigt att när en olycka inträffar som kan klassas som räddningstjänst gäller lagen om skydd mot olyckor, LSO. Då får räddningsledaren rätt att beställa en

räddningshelikopter för att transportera en patient till närmaste sjukhus. Men när en person har insjuknat och ska hämtas från exempelvis en skärgårdsö eller i en avlägsen terräng långt från bebyggda trakter gäller inte LSO, och då får sjukvården inte rekquirera en räddningshelikopter från den av staten uppbyggda räddningsverksamheten. Detta både känns och uppfattas som märkligt.

Fru talman! Jag vill ge ett exempel för att visa hur det slår i dag:

Sölvesborgaren Pelle – så får han heta – får en hjärtinfarkt på ön Lägerholmen utanför Åhus. Nu är det självfallet riktigt bråttom. Man ringer 112. Region Skåne, i det här fallet, har ingen ambulansbåt, för det kostar mycket, och man bedömer att den skulle användas för sällan, även om den skulle behövas i detta specifika fall. SOS Alarm får därför jaga räddningsresurser.

Ambulanssjukvård är inte räddningstjänst. Det kan bli räddningstjänst om den kommunala räddningstjänsten kallas in för att transportera patienten i terrängen till närmast farbara väg där ambulans möter. Men varför detta byråkratiska krångel? Det kan vän av ordning fråga sig. Det finns ingen tid för byråkrati när det gäller hjärtinfarkter.

Sannolikt blir det någon av Sjöräddningssällskapets båtar i Yngsjö eller i Sölvesborg/Hörvik som får uppdraget. Men det tar tid.

Eftersom ambulanssjukvård inte är räddningstjänst får sjukvårdshuvudmannen en faktura från staten eller den som utför transporten. Pengar är en sak, liv en annan.

Trolig tid innan patienten når ambulanssjukvården i Tosteberga, som är närmaste hamn, är sannolikt över en timme, och sedan ska det köras till Kristianstad, vilket tar ytterligare 30 minuter.

Men – här ligger skillnaden – om Kalle, eller Pelle som han egentligen hette, får sin hjärtinfarkt i en båt vid Lägerholmen eller när han simmar på samma ställe blir det helt annorlunda. Med en gång är det sjöräddning, som alltså enligt LSO är räddningstjänst, och omedelbart larmas sjöräddningshelikoptern i Ronneby som flyger direkt till positionen, plockar upp patienten och sedan flyger direkt till närmaste akutmottagning.

Med andra ord: Är du på en ö och får exempelvis en hjärtinfarkt, se då till att ta dig ned i vattnet och tillkalla sjöräddningen om du kan. Då kan alla resurser som är tillgängliga sättas in.

Fru talman! Med dessa ord vill jag återigen säga att det är glädjande att utskottet har kunnat enas om att detta måste ses över genom ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet säger i sitt ställningstagande att statens helikopterresurser även bör kunna utnyttjas för angelägna sjuktransporter. Ett onödigt lidande ska inte drabba allvarligt sjuka på grund av att helikopterresurserna finns hos olika huvudmän.

Det är ett klokt ställningstagande.

Jag vet också genom samtal att SKL välkomnar detta ställningstagande, och jag är övertygad om att beskedet som ges här i kväll kommer att underlätta för SKL, berörda kommuner och landsting men framför allt för den enskilde som kan komma att drabbas av någon allvarlig sjukdom. Vi skickar en viktig signal.

Ställningstagandet innebär i klartext att regeringen snarast bör ta initiativ till överläggningar mellan företrädare för staten respektive sjukvårdshuvudmännen om hur statens helikopterresurser, inte bara Sjöfartsverkets, ska kunna användas för angelägna sjuktransporter.

Vidare anser utskottet att man bör överväga olika modeller för hur finansieringen ska ordnas och att resultatet av överläggningarna ska redovisas för riksdagen. Detta är alltså tillkännagivandet.

I och med detta ställningstagande yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet FöU2.

(Applåder)

I detta anförande instämde Clas-Göran Carlsson, Roza Güclü Hedin, Peter Hultqvist, Åsa Lindestam, Eva Sonidsson, Suzanne Svensson och Anna-Lena Sörenson (alla S).

Anf. 169 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Som ni har hört i kväll är detta det tredje tillkännagivandet som vi står inför. Det betyder att vi inte är nöjda. Vi vill ha mer. I utskottet har vi alltså kommit överens om detta. Alla står bakom det. Det känns väldigt bra.

Det område som jag ska tala om är brandskydd i flerbostadshus. Jag tror att vi alla känner någon som har haft en eldsvåda i sitt hus och vet hur det sedan har gått för den personen. Ibland har de klarat av det, och ibland har man faktiskt mist sina vänner. Detta hände mig för några veckor sedan på hemmaplan. Alla vi kommer säkert också ihåg den fruktansvärda branden i Rinkeby 2009.

Det har varit bränder i villor och även i tunnelbanan. Men just nu ska vi tala mest om flerbostadshus. Där omkommer de flesta.

MSB har, som vi har hört i kväll, fått ett uppdrag att förbättra de enskildas eget ansvar och undersöka vilka behov de kan ha och hjälpa dem med det genom till exempel en liten broschyr där man lätt kan se vad man ska göra. Det är bra. Det tycker vi inte alls är fel. Men vi måste gå lite längre och tänka lite till.

MSB:s slutrapport kommer redan till sommaren. Den 1 juli ska vi få den. Så visst hade vi kunnat vänta på den, men det är nu som vi behandlar betänkandet, och det är nu som vi vill bredda uppdraget.

Det finns en massa tekniska lösningar på bekymmer när det brinner, och de måste undersökas.

Vi har i kväll också hört att när man ska tömma trappuppgångar från gas eller rök finns det brandluckor. Det är räddningstjänsten som åker ut och tar tag i det reglage som finns och vevar upp luckan. Men dessa luckor fungerar i regel bara när de är nya. Det som hände i Rinkeby var att vajern gick sönder. Då kunde man inte vädra ut detta. Dessutom stod dörren öppen, vilket gjorde att de giftiga gaserna tyvärr kom ut i trappuppgången, vilket fick ett fruktansvärt slut.

Man skulle också kunna ha fläktar, och det finns i räddningstjänstens bilar. En möjlighet är att man vädra ut gas och rök genom att man sätter fart på fläktarna. Det kanske också finns ett fönster som man kan öppna. Då kan man vädra ut gas och rök i stället.

Men det finns många andra saker. Det finns sprinkler som andra länder är betydligt bättre på att använda än vad vi är. Det är inte bara i nybyggda hus som man kan sätta in sådana. Det finns också lösningar för att få in sprinkler i befintliga hus. Det skulle också kunna rädda liv.

Det blir en enorm kostnad när man använder vatten för att släcka. Det blir skador efter detta vatten som uppgår till miljardbelopp. Det kanske finns klokare lösningar.

När man väl utvärderar det som har hänt tittar man på den lösning som man har gjort. Är det bra eller dåligt? Men låt oss säga att vi tar ett kliv till. Det är det som vi vill att man ska göra. Man ska alltså titta i forskning och utveckling hur det skulle kunna vara. Det kanske inte är så att man skickar hela stora brandbilen med fem plus två personer utan att man skickar en framskjuten enhet som mycket snabbare kan vara på plats och som kanske mycket snabbare kan rikta in sig på det ställe där värme-källan finns och släcka fortare.

Det kanske också är så att forskning och utveckling visar att vi borde certifiera våra räddningsledare. Vad vet jag? Det kanske till och med är så att vi borde ha en brandhögskola. Jag vet inte vad vi kommer fram till. Men det är viktigt att vi sätter fart nu och tar fram dessa bredare lösningar. Vad kan vi göra mycket mer och bättre och på ett kraftfullare sätt? Det är inte bara den enskilda personens ansvar, utan hela styrkan måste användas i forskning och utveckling där vi vet att det har kommit betydligt mycket mer.

Det utredda behovet ska sedan också användas och redovisas för riksdagen. Vi kommer alltså att få lösningarna serverade här, och vi kommer att kunna ta ställning till dessa saker igen. Det är oerhört viktigt.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Jag är tacksam för att vi får det tredje tillkännagivandet i kväll.

(Applåder)

I detta anförande instämde Clas-Göran Carlsson, Roza Güclü Hedin, Peter Hultqvist, Peter Jeppsson, Eva Sonidsson, Suzanne Svensson och Anna-Lena Sörenson (alla S).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 april.)

21 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2010/11:116 Genomförande av tredje sjösäkerhetspaketet – del 2

2010/11:117 Godkännande av den reviderade STCW-konventionen

2010/11:120 Kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning

2010/11:124 Nya regler för elektroniska pengar

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 6 april

2010/11:306 Bristande infrastruktur som flaskhals för tillväxt
av *Peter Persson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2010/11:307 Svenskt stöd till kärnkraftsforskning i Frankrike
av *Kent Persson* (V)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:308 Brist på bostäder som flaskhals för tillväxt
av *Peter Persson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2010/11:309 Brist på arbetskraft som flaskhals för tillväxt
av *Peter Persson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2010/11:310 Tidpunkt för åtgärdsplan mot tågkaos
av *Hans Ekström* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2010/11:311 Bättre sexualupplysning till unga
av *Josefin Brink* (V)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 april.

23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 april

2010/11:429 Förändringar i arrendelagstiftningen
av *Johan Andersson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:430 Hanteringen av AAU:er
av *Sara Karlsson* (S)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

den 6 april

2010/11:431 Journalisters rätt att uttrycka sig fritt i Turkiet
av *Bodil Ceballos* (MP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2010/11:432 Ändrad bolagsordning för Posten Norden
av *Eva-Lena Jansson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:433 Lönenivån för låginkomsttagare och kvinnor
av *Christina Karlsson* (S)
till finansminister *Anders Borg* (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 april.

24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 april

2010/11:405 Kryssningskajen i Visby hamn
av *Gunnar Andrén* (FP)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2010/11:407 Migrationsverket och kommuners mottagande av ”ensamkommande flyktbarn”

av *Kent Ekeröth* (SD)

till statsrådet *Tobias Billström* (M)

2010/11:408 Regelförenkling med kassaregister

av *Krister Örnfjäder* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

2010/11:409 Företagare som är vapenhandlare i glesbygd

av *Krister Örnfjäder* (S)

till närings- och energiminister *Maud Olofsson* (C)

2010/11:410 Kompetensbrist

av *Krister Örnfjäder* (S)

till utbildningsminister *Jan Björklund* (FP)

2010/11:411 Underhåll av och investeringar i infrastruktur

av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2010/11:412 Försäkringskassans lokalkontor

av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet *Ulf Kristersson* (M)

2010/11:413 Sparbanksaktier för att stärka lokala sparbanker

av *Annie Johansson* (C)

till statsrådet *Peter Norman* (M)

2010/11:414 Bygglärlingar

av *Josefin Brink* (V)

till arbetsmarknadsminister *Hillevi Engström* (M)

2010/11:415 Elevers förutsättningar att nå de uppsatta målen i skolan

av *Jonas Gunnarsson* (S)

till utbildningsminister *Jan Björklund* (FP)

2010/11:418 Nedskärningar inom transportforskningen

av *Stina Bergström* (MP)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 april.

25 § Kammaren åtskildes kl. 20.28.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 9 § anf. 16 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 54 (delvis),
av talmannen därefter till och med 15 § anf. 88 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 115 (delvis),
av talmannen därefter till och med 19 § anf. 147 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Val till Valprövningsnämnden	1
2 § Justering av protokoll	2
3 § Avsägelse	2
4 § Ledighet.....	2
5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	2
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
7 § Förnyad bordläggning.....	3
8 § Ändringar i skuldsaneringslagen m.m.....	3
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU9.....	3
Anf. 1 HANNAH BERGSTEDT (S)	3
Anf. 2 ANTI AVSAN (M).....	6
Anf. 3 HANNAH BERGSTEDT (S) replik	10
Anf. 4 ANTI AVSAN (M) replik.....	10
Anf. 5 HANNAH BERGSTEDT (S) replik	11
Anf. 6 ANTI AVSAN (M) replik.....	11
Anf. 7 JAN LINDHOLM (MP).....	12
Anf. 8 JAN ERTSBORN (FP)	13
Anf. 9 PER LODENIUS (C).....	16
Anf. 10 MARIANNE BERG (V).....	17
Anf. 11 OTTO VON ARNOLD (KD)	18
Anf. 12 CARINA HERRSTEDT (SD).....	19
(Beslut fattades under 16 §.)	20
9 § Plan- och byggfrågor.....	21
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU22.....	21
Anf. 13 KATARINA KÖHLER (S).....	21
Anf. 14 JAN LINDHOLM (MP).....	23
Anf. 15 AMINEH KAKABAVEH (V).....	26
Anf. 16 EVA BENGTON SKOGSBERG (M)	29
Anf. 17 KATARINA KÖHLER (S) replik.....	31
Anf. 18 EVA BENGTON SKOGSBERG (M) replik	31
Anf. 19 KATARINA KÖHLER (S) replik.....	31
Anf. 20 EVA BENGTON SKOGSBERG (M) replik	31
Anf. 21 LARS TYSKLIND (FP)	32
Anf. 22 OLA JOHANSSON (C).....	34
Anf. 23 JAN LINDHOLM (MP) replik	36
Anf. 24 OLA JOHANSSON (C) replik.....	37
Anf. 25 JAN LINDHOLM (MP) replik	37
Anf. 26 OLA JOHANSSON (C) replik.....	38
Anf. 27 AMINEH KAKABAVEH (V) replik.....	38
Anf. 28 OLA JOHANSSON (C) replik.....	38
Anf. 29 AMINEH KAKABAVEH (V) replik.....	39
Anf. 30 OLA JOHANSSON (C) replik.....	39
Anf. 31 ANDREAS NORLÉN (M)	40
Anf. 32 OTTO VON ARNOLD (KD)	41
(Beslut fattades under 16 §.)	42

10 § Ersättnings- och insolvensrättsliga frågor.....	42	Prot. 2010/11:83
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU16	42	6 april
Anf. 33 HANNAH BERGSTEDT (S).....	42	
Anf. 34 JAN LINDHOLM (MP).....	43	
Anf. 35 MARIANNE BERG (V)	46	
Anf. 36 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	47	
Anf. 37 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	49	
Anf. 38 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik.....	49	
Anf. 39 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	49	
Anf. 40 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik.....	50	
Anf. 41 JAN ERTSBORN (FP).....	50	
Anf. 42 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	52	
Anf. 43 JAN ERTSBORN (FP) replik	52	
Anf. 44 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	52	
Anf. 45 JAN ERTSBORN (FP) replik	52	
Anf. 46 PER LODENIUS (C)	53	
Anf. 47 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	55	
Anf. 48 PER LODENIUS (C) replik	55	
Anf. 49 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	56	
Anf. 50 PER LODENIUS (C) replik	56	
Anf. 51 OTTO VON ARNOLD (KD).....	56	
(Beslut fattades under 16 §.).....	57	
11 § Skattefrihet för alkohol i förmånsbilar.....	57	
Skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU29	57	
Anf. 52 LARS BECKMAN (M).....	57	
Anf. 53 GUNNAR ANDRÉN (FP).....	58	
Anf. 54 LARS GUSTAFSSON (KD).....	59	
Anf. 55 VERONICA PALM (S)	60	
(Beslut fattades under 16 §.).....	60	
12 § Kriminalvårdsfrågor	61	
Justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU10	61	
Anf. 56 CHRISTER ADELSBO (S)	61	
Anf. 57 MARIA FERM (MP)	63	
Anf. 58 LENA OLSSON (V)	64	
Anf. 59 EWA THALÉN FINNÉ (M).....	66	
Anf. 60 CHRISTER ADELSBO (S) replik	69	
Anf. 61 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	69	
Anf. 62 CHRISTER ADELSBO (S) replik	69	
Anf. 63 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	70	
Anf. 64 LENA OLSSON (V) replik.....	70	
Anf. 65 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	70	
Anf. 66 LENA OLSSON (V) replik.....	71	
Anf. 67 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	71	
Anf. 68 JOHAN PEHRSON (FP).....	71	
Anf. 69 JOHAN LINANDER (C)	74	
Anf. 70 CHRISTER ADELSBO (S) replik	76	
Anf. 71 JOHAN LINANDER (C) replik	76	
Anf. 72 CHRISTER ADELSBO (S) replik	77	

Anf. 73 JOHAN LINANDER (C) replik.....	77
Anf. 74 CAROLINE SZYBER (KD).....	78
Anf. 75 LENA OLSSON (V) replik.....	79
Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	80
Anf. 77 LENA OLSSON (V) replik.....	80
Anf. 78 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	81
Anf. 79 KENT EKEROTH (SD).....	81
(Beslut fattades under 16 §.)	83
13 § Genomförande av FN:s vapenprotokoll	83
Justitiekammarens betänkande 2010/11:JuU17.....	83
Anf. 80 ELIN LUNDGREN (S).....	83
Anf. 81 MARIA FERM (MP).....	83
Anf. 82 LENA OLSSON (V).....	85
Anf. 83 KRISTER HAMMARBERGH (M).....	85
Anf. 84 JOHAN PEHRSON (FP)	87
Anf. 85 JOHAN LINANDER (C).....	88
Anf. 86 CAROLINE SZYBER (KD).....	88
(Beslut fattades under 16 §.)	89
14 § Riksrevisionens styrelses redogörelse om statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet	89
Justitiekammarens betänkande 2010/11:JuU20.....	89
Anf. 87 PATRICK RESLOW (M).....	89
(Beslut fattades under 16 §.)	90
15 § Hälso- och sjukvårdsfrågor och tandvårdsfrågor	90
Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU9	90
Anf. 88 ISABELLA JERNBECK (M).....	90
Anf. 89 LENA HALLENGREN (S).....	90
Anf. 90 AGNETA LUTTROPP (MP).....	94
Anf. 91 BJÖRN SÖDER (SD).....	95
Anf. 92 EVA OLOFSSON (V).....	96
Anf. 93 BJÖRN SÖDER (SD) replik.....	100
Anf. 94 EVA OLOFSSON (V) replik.....	101
Anf. 95 BJÖRN SÖDER (SD) replik.....	101
Anf. 96 EVA OLOFSSON (V) replik.....	102
Anf. 97 MATS GERDAU (M).....	102
(forts. 17 §).....	105
Ajournering.....	105
Återupptagna förhandlingar	105
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	105
CU9 Ändringar i skuldsaneringslagen m.m.	105
CU22 Plan- och byggfrågor	106
CU16 Ersättnings- och insolvensrättsliga frågor.....	108
SkU29 Skattefrihet för alkohol i förmånsbilar.....	108
JuU10 Kriminalvårdsfrågor.....	109
JuU17 Genomförande av FN:s vapenprotokoll.....	110
JuU20 Riksrevisionens styrelses redogörelse om statens insatser för att komma åt vinster från brottslig verksamhet	110

tandvårdsfrågor (forts. SoU9) **110**

6 april

Anf. 98	LENA HALLENGREN (S) replik	110
Anf. 99	MATS GERDAU (M) replik	111
Anf. 100	LENA HALLENGREN (S) replik	111
Anf. 101	MATS GERDAU (M) replik	112
Anf. 102	EVA OLOFSSON (V) replik	112
Anf. 103	MATS GERDAU (M) replik	113
Anf. 104	EVA OLOFSSON (V) replik	113
Anf. 105	MATS GERDAU (M) replik	114
Anf. 106	BARBRO WESTERHOLM (FP)	115
Anf. 107	LENA HALLENGREN (S) replik	117
Anf. 108	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	117
Anf. 109	LENA HALLENGREN (S) replik	118
Anf. 110	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	118
Anf. 111	EVA OLOFSSON (V) replik	119
Anf. 112	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	119
Anf. 113	EVA OLOFSSON (V) replik	120
Anf. 114	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	120
Anf. 115	ANDERS W JONSSON (C)	120
Anf. 116	EVA OLOFSSON (V) replik	123
Anf. 117	ANDERS W JONSSON (C) replik	124
Anf. 118	EVA OLOFSSON (V) replik	124
Anf. 119	ANDERS W JONSSON (C) replik	125
Anf. 120	ANDERS ANDERSSON (KD)	125
Anf. 121	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	128
Anf. 122	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	128
Anf. 123	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	129
Anf. 124	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	129
Anf. 125	LENA HALLENGREN (S) replik	129
Anf. 126	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	130
Anf. 127	LENA HALLENGREN (S) replik	130
Anf. 128	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	131
Anf. 129	MARIANNE BERG (V)	131
Anf. 130	MARIA ABRAHAMSSON (M)	134
Anf. 131	FINN BENGTTSSON (M)	135
Anf. 132	HENRIK RIPA (M)	136
	(Beslut skulle fattas den 7 april.)	137

18 § Läkemedelsfrågor **137**

	Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU15	137
Anf. 133	LENNART AXELSSON (S)	137
Anf. 134	AGNETA LUTTROPP (MP)	138
Anf. 135	EVA OLOFSSON (V)	139
Anf. 136	ISABELLA JERNBECK (M)	141
Anf. 137	LENNART AXELSSON (S) replik	141
Anf. 138	ISABELLA JERNBECK (M) replik	142
Anf. 139	LENNART AXELSSON (S) replik	142
Anf. 140	ISABELLA JERNBECK (M) replik	142

Anf. 141	BARBRO WESTERHOLM (FP).....	142
Anf. 142	ANDERS W JONSSON (C)	144
Anf. 143	ANDERS ANDERSSON (KD)	145
Anf. 144	FINN BENGTSSON (M).....	146
	(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	147
19 §	Allmänna kulturfrågor	147
	Kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU9.....	147
Anf. 145	CHRISTINA ZEDEL (S)	147
Anf. 146	TINA EHN (MP)	149
Anf. 147	MATTIAS KARLSSON (SD)	150
Anf. 148	BENGT BERG (V)	153
Anf. 149	ANNE MARIE BRODÉN (M).....	155
Anf. 150	CHRISTER NYLANDER (FP)	156
Anf. 151	ANDERS FLANKING (C).....	158
Anf. 152	ANDREAS CARLSON (KD).....	160
Anf. 153	MATTIAS KARLSSON (SD) replik.....	162
Anf. 154	ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	162
Anf. 155	MATTIAS KARLSSON (SD) replik.....	163
Anf. 156	ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	163
	(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	163
20 §	Samhällets krisberedskap	163
	Försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU2	163
Anf. 157	ANDERS HANSSON (M).....	163
Anf. 158	PETER RÅDBERG (MP).....	164
Anf. 159	MIKAEL JANSSON (SD).....	165
Anf. 160	TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	167
Anf. 161	CLAS-GÖRAN CARLSSON (S)	168
Anf. 162	STEFAN CAPLAN (M)	169
Anf. 163	CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik	171
Anf. 164	STEFAN CAPLAN (M) replik	171
Anf. 165	CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik	171
Anf. 166	STEFAN CAPLAN (M) replik	171
Anf. 167	ALLAN WIDMAN (FP).....	171
Anf. 168	PETER JEPPSSON (S).....	172
Anf. 169	ÅSA LINDESTAM (S).....	174
	(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	175
21 §	Bordläggning.....	175
22 §	Anmälan om interpellationer	176
23 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	176
24 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	177
25 §	Kammaren åtskildes kl. 20.28.	178

Tryck: Elanders, Vällingby 2011